

TÜRKİYE ZİRAATİNE AİT
GÖRÜŞLER

TÜRKİYE'DE ZİRAÎ PLÂNLAMA GAYE VE
TAVSİYE EDİLEN USUL VE ORGANİZASYON

TÜRKİYE'DE TAZE MEYVE VE SEBZE
PAZARLAMASININ (MARKETİNG) İSLÂHI

TÜRKİYE'DE ZİRAÎ YAYIM HİZMETİ

TÜRKİYE'DE ZİRAÎ ARAŞTIRMANIN İDARESİ
VE KOORDİNASYONU

TÜRKİYE'DE İLERİ BİR ZİRAÎ MÜCADELE
İÇİN İSTENİLEN TEŞKİLÂT, FAALİYET PLÂNI
VE PROGRAMI

1952 - 1953 HAYVANCILIK PROGRAMI
HAKKINDA TAVSİYELER

PROF. BAADÉ RAPORUNUN HÜLÂSASI

ZİRAÎ DÂVALARIMIZ

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sahife No.
Ön Söz	3
Türkiye'de Ziraî Plânlama Gaye ve Tavsiye Edilen Usul ve Or- ganizasyon	5
Türkiye'de Taze Meyve ve Sebze Pazarlamasının (Marketing) İslâhı	51
Türkiye'de Ziraî Yayım Hizmeti	81
Türkiye'de Ziraî Araştırmanın İdaresi ve Koordinasyonu	103
Türkiye'de İleri Bir Ziraî Mücadele İçin İstenilen Teşkilât, Faali- yet Plânu ve Programı	119
1952 - 1953 Hayvancılık Programı Hakkında Tavsiyeler	133
Prof. Baade Raporunun Hülâsası	195

2310071557

Ö N S Ö Z

Zaman zaman memleketimize gelerek tetkiklerde bulunan ve ziraatımız hakkındaki görüşlerini birer rapor halinde ilgili makamlara sunan yabancı ilim adamlarının bu görüşlerini unutuldukları raflardan alarak tercüme etmek ve «Türkiye ziraatına ait görüşler» adı altında meslektaşlarımızın faydalanabileceği bir şekle sokmak odamız çalışmalarını için de kıymetli bir mesai teşkil etmektedir.

Kitabın hazırlanmasında emekleri geçen çeviri sahibi meslektaşlarımıza teşekkür eder bu raporların memleketimiz ziraatına büyük kazançlar sağlamasını candan dileriz.

Yönetim Kurulu

Türkiyede Ziraâ Planlama
Gaye ve Tavsiye Edilen Usul ve Organizasyon

Yazan :

Orin J. Scoville

Zirai Ekonomi Planlama Müşaviri

Çeviren :

Kemal KUNTER

Ziraat Yüksek Mühendisi

MİLLETLER ARASI İŞBİRLİĞİ İDARESİ
Amerika Birleşik Devletleri Türkiye Faal Grubu
ANKARA, TÜRKİYE

Ekim 3, 1960

Sayın Osman Tosun
Tarım Bakanı
Ankara, Türkiye

Sayın Stuart H. Van Dyke
Birleşik Devletler Türkiye Faal Grubu Direktörü
Ankara, Türkiye

Ziraatta ekonomik plânlama için teşkilât ve usüle müteallik tahlil ve tavsiyelerimi ihtiva eden rapor ilişikte sunulmuştur .

Bu inceleme Tarım Bakanlığı ve Birleşik Devletler Faal Grubunun müşterek talebi üzerine yapıldı. Rapor, ziraat istihsal ve pazarlama için iktisadi plân hazırlamak ve ziraat problemlerin kıymetlendirilmesinde araştırma ve yayın yapmakla görevli bir teşkilâtın kurulmasına yön verecek müşterek çalışmaların başlangıcıdır.

Araştırmaya dayanan bilgilerin ve yetişmiş personelin azlığı güçlükler arzemesine rağmen, iktisadi araştırma ve plânlama yoluyla, istihsalin verimliliğini geliştirmek ve hasılayı arttırmak için büyük imkânlar vardır.

İktisadî plânlama işinin, mevcut imkânlarla hızlandırılmasını ve bu işi geliştirmek ve genişletmek için gayretle çalışılmasını tavsiye ederim.

Bakanlığın araştırma ve yayın teşkilâtında, Devlet çiftlikleri, Haralar, Deneme İstasyonları ve ziraat mahsulleri işleyen ve pazarlayan devlet teşekküllerinin bazılarında çalışan bir çok insanlarla konuştum. Üniversitelerin araştırma personeli ile tanıştım. Heryerde müstesna nezaket ve işbirliği ile karşılandım. Sorularımı sabırla cevaplandıran ve fikir yardımda bulunan bir çok şahsa minnettarım.

Hürmetlerimle,

Orlin J. SCOVILLE

Ziraat Ekonomisi Bölümü, Müdürlüğü

ZİRAATTA İKTİSADİ PLANLAMA

Özet ve Tavsiyeler

Türkiye Ziraatının (Ormancılık dahil) başlıca iktisadi problemleri iyi bilinmektedir, fakat bu problemler, kendilerinin en iktisadi çözümünü sağlayan özel hal çareleri, herbirine verilecek öncelik sırası, takip edilecek usul, imkânlar ve lüzumlu eğitim, netice alınması için gerekli zaman, gelir ve istihsal üzerinde muhtemel tesisler dahil, tesbit edilecek kadar teferruatlı olarak incelenmiştir.

Tarım Bakanlığı, mevcut az sayıdaki elemanlarla 1967ye kadar beklenen istihsal tahminleri dahil şumullü bir ziraat plânlanmanın mahdut bir kısmını yapmıştır. Bakanlığın muhtelif Genel Müdürlüklerinde, Devlet Su İşlerinde ve ziraat mahsullerinin istihsal ve işlenmesi ile ilgili devlet işletmelerinde önemli sayıda projeler ve sektör plânlaması yapılmaktadır. Bütün ihracaatın 10 yıllık ön tadarları Ticaret Bakanlığınca hazırlanıyor.

Ziraat plânlanmanın gayesi toprağın, iş gücünün, sermayenin ve diğer ziraat ve orman kaynaklarının bölge bölge en verimli şekilde kullanılmasını araştırmak; Ziraatın hali hazır durumunda yapılacak ıslahatta karşılaşılabilecek meseleleri incelemek; geliştirme programlarını hazırlamak ve bunların tatbik edilebilmesi için ilâve edilecek imkânları tahmin etmek ve gayelerin gerçekleşmesinde yapılan ilerlemeleri kıymetlendirmektir.

Yapılan iktisadi plânlanmanın kalitesi mevcut istatistiklerin ve araştırmadan elde edilen bilgilerin doğruluğuna dayanır. Ziraat mahsüllerinin su ve gübrelerle olan ilgileri, çeşitli çiftlik hayvanlarının yem kıymetlendirme kabiliyetleri, iş gücü ihtiyaçları, makine fiyatları, ziraat ve orman tatbikatı, ve bunlara benzer istihsal münasebetleriyle ilgili gerçek bilgilere ihtiyaç vardır. Büyük yatırımlar için sermaye - hasıla nisbeti bilinmeli; tipik ziraat işletmelerinin organizasyonu, mevcut sermayesi, böyle işletmelerde maliyet ve gelir hakkında daha fazla malûmat elde edilmelidir. Deneme istasyonları, Araştırma Enstitüleri, Devlet Çiftlikleri, Şeker Fabrikaları, Devlet Su İşleri ve diğer teşkilâtların kayıtlarında fazla miktarda tecrübi rakam ve malûmat hazır bulunmaktadır.

Tavsiyeler aşağıda takdim edilmiştir. Ziraat terimi orman konusunu kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

1. Ziraatta istihsal kaynaklarını geliştirme imkânlarını devamlı olarak etüd eden, yapılması gerekli ıslahatı tavsiye eden ve bu bilgileri çiftçilere ve millî ekonomiye azami fayda sağlayacak şekilde ulaştırma yollarını araştıran bir ziraî ekonomi plânlama teşkilâtına şiddetle ihtiyaç vardır.
2. İlk ziraî plânların hazırlanmasına kâfi gelecek malûmat mevcut bulunduğundan, daha fazla rakam beklenmeksizin harekete geçilmelidir. Topyekûn istihsal programının bir kısmı olarak, aşağıda belirtilen önemli meselelere hüsusi bir ehemmiyet verilmesi lâzımdır:
 - (a) Başlıca ziraî mahsullerde gübre kullanmanın iktisadiliğine;
 - (b) Sulanabilir mıntikalarda, toprak ve su inkişafı, drenaj ve ileri ziraat usûlleriyle verimi yükseltme imkanlarına;
 - (c) Başlıca ziraat sahalarında, makineleşmenin, iş hayvanlarını değiştirmek, daha zamanında istihsal veya tatbikatlar vasıtasıyla gıda maddeleri üretimini arttırma bakımından iktisadiliğine, küçük işletmelere sürme, ekme ve hasat ekipmanlarının adaptasyonuna;
 - (d) İslah edilmiş hayvan yetiştiriciliği ve iyi besleme suretile birim yem miktarına düşen et verimini, arttırma imkânlarına;
 - (e) İhracatı genişletme ve ziraî gelirleri arttırma vasıtası olarak pazarlama tatbikatında inkişafılara;
 - (f) İstihsal ve pazarlama işlerinin verimli çalışmasını teşvik etmek için çiftçilerin finansmanının ıslahına; çok önem verilmesi lâzımdır.
3. Ziraî plânlama, en iyi şekilde, Tarım Bakanlığının ziraî eğitim görmüş, proplemler, imkânlar ve çiftçilerin durumu ile yakından ilgili elemanları tarafından yapılabilir.
4. Ziraî plânlama grubu ile merkezi plânlama teşkilâtı arasında yakın işbirliği sağlanmalı ve bir çok tavsiyeler her iki teşkilât tarafından müştereken yapılmalıdır. Ziraî grubun çeşitli ziraî istihsal imkânlarını tahlil ve tavsiye edecek kapasitede olması icap eder.
5. Ziraî araştırma ve plânlama sıkıca tevhid edilmelidir. İyi plânlama araştırma sonuçlarının sıhhatli oluşuna istinad eder. Araştırmacılar plânlama işlemlerine katılmakla faydalanırlar; Zira bu, bir iktisadî plânın yapılması ve başarılması için halli gereken önemli araştırma

6. Ziraî araştırma ve plânlama grubu, zirai istihsal plânu ile ilgili işleme ve pazarlama meselelerini inceliyecek güçte olmalıdır. Gerekli çalışmalara ait misaller şunlardır: fiat politikasının zirai gelirlere tesiri, fiat değişikliğine çiftçilerin istihsal bakımından reaksiyonları, istihsalın ve işleme metodlarının pazarın kalite istekleriyle münasebeti, zirai mahsüllerin talep elastisitesi ve müstehlikin çeşitli ve değişik kalitedeki zirai maddeler konusundaki tercihleri.
7. İktisadi plânlama ve zirai yayım, yakın işbirliği sağlanarak yürütülmelidir. İktisadi plânlamaya memleket, bölge ve mahalli seviyedeki iştirakler, planların, daha realistik, muntika, muntika daha tatbiki kolay olmasını temin eder ve çiftçilerin hazırlanan plânu desteklemelerini emniyet altına alır. Plânlamaya iştirak, Yayım teşkilâtının Eğitim programlarını yürütebilmesine yardım eder. Plânlama programı inkişaf ederken derine inen çok incelemeler yapılmalıdır. Plânın lokal seviyeden, millî bütünlüğe ulaşacak şekilde yapılmasına önem verilmesi lâzımdır. Yayımın iştiraki şarttır.
8. Tarım Bakanlığının iktisadi araştırma ve plânlama grubu, üniversitelerin Zirai İktisad Bölümü ve Orman Fakültesinin Orman Ekonomisi, Orman Politikası Enstitüleri ile yakın işbirliği yapmalıdır. Bu müesseseler, zirai plânlamaya yardımcı olacak, işbirliği halinde veya müstakil temel araştırmalar, yapmaya teşvik edilmeli ve aynı zamanda plânlama işlerine katılmaları sağlanmalıdır. Netice olarak, ziraat ve orman iktisadi öğretimi kuvvetlendirilmeli ve genç zirai iktisadçıların temini imkânları arttırılmalıdır.
9. Zirai mahsulleri istihsal eden, satın alan veya çiftçilere donatım malzemesi satan Devlet İşletmelerinin iktisadi plânlamadaki rollerine özel bir önem vermek icap etmektedir. Bu teşekküllerin satış veya istihsal plân ve politikaları ziraat politikasına ve ana plânlara uygun olmalıdır. Aynı şekilde, bu müesseselerin inkişaf plânları, genel plânın bir parçası olarak mütalea edilmeli ve bu gayeye ulaşmak için başlıca Devlet İşletmelerine plânlama komitesinde yer verilmelidir. Plânlamada gerçekçi kalabilmek için, bu işletmeler idare organlarının noktai nazarları, tahakküme kaçılmaksızın, uygun şekilde temsil edilmelidir.
10. Zirai plânlar ziraati olduğu kadar orman konusunda kapsmalıdır; çünkü, her ikiside topraktan faydalanmakta yarıştıkları gibi, ziraatta yaşayan nüfusun önemli bir kısmı yaşayışlarının bir parçasını orman sahalarında temin ederler. Bir çok bölgelerde, iyi bir orman işletmeciliği, hayvan yetiştiriciliği teamüllerinde uygun değişiklikleri icap ettirir. Orman sahalarının dışında ağaç yetiştirmek suretiyle, çiftçilerin gelirlerini arttırmak için imkânlar mevcuttur. Zirai işletmecilerin ve orman iktisadçıların plânlamaya beraber iştiraklerine ihtiyac vardır.

11. Ziraatın iktisadi plânlanmasında, balıkçılık teşebbüslerine, hiç değilse bunun çiftçiler tarafından yapılan kısmına, biraz dikkat sarfedilmelidir.
12. Mahsul ve hayvan tahminleri, gıda istihsalinin genel durumuna ait bilgi, ziraî mahsüllerin ihracatı, gübre ve ekipman gibi istihsal vasıtalarının maliyetleri ve temin edilmeleri konusundaki inkişafalara artan bir önem verilmelidir.
13. Eğer iktisadi araştırma ve plânlama için yeterli bir çalışma yapılacaksa, eğitim görmüş ziraat iktisadçıların miktarında, esaslı bir artışa ihtiyaç olacaktır.

Ziraî İktisad Araştırmaları ve Plânlama Teşkilâtı için Teklif edilen Personel İstihdamı.

Burada belirtilen personel istihdamında, mevcut şartlarda çeşitli faaliyetlere ait nisbi ihtiyaçların geçici kıymetlendirilmesi esas tutulmak istenmiştir. İlerdeki çalışma ve tecrübeler önem sırasında değişikliğe telkin edebilir. 1965 ve 1970 için verilen sayılar arzulanan gelişme nisbetini aksettirmektedir. Bunlar ne asgari nede azami miktarlardır.

Mesleki personel sayısı

	1961	1965	1970
--	------	------	------

	1961	1965	1970
1. Ankara'da merkez personeli			
A. Ziraî plânlama	4	6	8
B. Ziraî işletme ve istihsal iktisadi	2	6	8
C. Köy teşkilâtları, kredi ve köy kalkınması	1	4	6
D. Pazarlama ve fiyat analizleri	4	6	8
E. Mahsul ve hayvan tahminleri	2	6	8
F. Köy refahı ve aile hayatı	—	1	2
2. Ziraî İktisad Araştırma ve Plânlama teşkilâtının Üniversiteler ve önemli ziraat sahalarında çalışan personeli.			
A. Daimi personel	—	3	6
B. Üniversitelerde işbirliği yapan personel [*]	2	4	8
C. Surveylerde istihdam edilecek muvakkat hizmetliler. (Çoğu mezun talebelerden [*])	1	4	8
	(6 adam iki ay için)	(24 adam iki ay için)	(48 adam iki ay için)

[*] Muvakkat hizmetlilerin daimi personele eşdeğer sayıları verilmiştir. İşbirliği yapan personele ilâveten, Üniversite araştırmaları, mukaveleler ve araştırma tahsisleri yapılmak suretiyle teşvik edilmelidir.

ZİRAÎ PLÂNLAMA İÇİN TEKLİF EDİLEN TEŞKİLÂT ve USÛL

I. GİRİŞ

Türkiyede, ziraat, ihracatın yaklaşık olarak % 80'ini, iş gücü istihdamının hemen hemen % 80'ini, millî gelirin aşağı yukarı % 40'ını temin eder. Ziraat, asgari ithal imkanlarıyla, ihracat seviyesini genişletmeye veya sabit tutmaya çalışırken, süratle çoğalan bir nüfusu beslemek proplemi ile karşı karşıya kalmıştır.

Son yıllarda, ziraî ihracatın değeri, gıda maddeleri, lif ve ziraî istihsal vasıtaları ve ekipmanları ithalinin toplam kıymetinden, 4 ilâ 6 kere fazla olmuştur.

Ziraatın ekonomiye azami yardımını sağlamak için topraktan faydalanma şeklinde, tarım tekniğinde ve hayvan istihsalinde islahat yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu ve diğer ziraî proplemler iyi bilinmektedir. Bir çok çalışmalarda, bu meseleler, hal, tarzlarına ait umumi tekliflerle birlikte belirtilmişlerdir. Fakat ziraatın proplemleri, lüzumlu kaynaklar, takip edilecek yol, netice elde etmek için lâzım olan zaman, istihsal üzerinde muhtemel tesirler dahil, kendilerinin çözümünde, en iyi hal çarelerine götüren, özel yollar bulunabilecek nisbette, teferruatlı olarak incelenmemişlerdir. Bundan başka, proplemlerin çözümünde münferit çalışmalar ve monograflar, direktiflerini takip eden ve bunları şartlara göre düzelten, yapılan ilerlemeleri kıymetlendiren ve yerinde tedbirlerin alınmasını mütemadiyen zorlayabilen daimi bir plânlama teşkilâtı kadar müessir olamazlar.

Tarım Bakanlığı bünyesinde ziraatta istihsal kaynaklarının inkişaf imkânlarını devamlı şekilde etüd eden, yapılması zaruri düzeltmeleri tavsiye eden, ve bunları çiftçilere ve bütün ekonomiye azami faydalı şekilde ulaştırabilme yollarını araştıran bir ziraî ekonomi araştırma ve plânlama teşkilâtına şiddetle ihtiyaç vardır.

Bir ziraî ekonomi plânlama grubuna olan ihtiyaç öteden beri anlaşılmıştır. 1954 te Türk Hükûmetinin isteği üzerine FAO, Ziraî Ekonomi Servisleri hakkında bir çalışma yaptı.

Bu çalışmada bir iktisadi araştırma ünitesinin kurulması (muhtemelen Tarım Bakanlığında) tavsiye edildi. Ayrıca bu çalışmada :

«Bu organizasyon Ziraat Ekonominin genel konularında ilgisi bulunan bütün daireler için iktisadi araştırma mercii olduğu kadar Bakanın kendisinin de müşavir heyeti olarak hizmet etmelidir» denmektedir.

Tarım Bakanlığı ekonomik plânlama ve analiz ihtiyacının farkında olmuş ve elindeki mahdut personel ile beklenebileceği kadar çalışmaya girişmiştir. 1958 de Bakanlık toprak kullanma, mahsül ve mera istihsalı ve mahsül miktarına ait tasarıları ihtiva eden 1958-1967 İnkışaf Programını yayınladı. Ekilen sahalarn genişletilmesi, daha iyi usullerin tatbiki, gübreleme, sulama, islâh edilmiş tohumluk kullanma zararlı mücadeleleri ile gerçekleştirilecek istihsal artışlarına ait tahminler yapıldı.

Topyekûn istihsal tasarılarına ilâveten Bakanlığın çeşitli Genel Müdürlüklerinde, bilhassa Orman ve Toprak Su Gn. Müdürlüklerinde, ve Bakanlığın dışında kalan DSİ nin Sulama Plânlama Şubesi ve Türkiye Şeker Fabrikaları Şirketi gibi teşkilâtlarda çok sayıda program plânlaması yapılmaktadır. Bu müesseselerde yapılan plânlama kendi programları çerçevesinde olmakla beraber, ana istihsal plânları ile muhtelif şekilde ilgilidirler. Program plânları, ana plâna fiyat ve maliyet tahminleri, talep tasarıları, halkın temayülleri, mahsul verimi ve bunlara benzer esas noktalarda uygun olmalıdır. Bu plânlarn, maliyetlerin, amortismanların, faiz nisbetlerinin, toprak kıymetlerinin ve gelirlerin hesaplanmasında kullanılan metodlar bakımından ana plâna mutabık olması lazım gelir.

Projeler ve sektör plânlamaları, istihsal potansiyeli hesaplanırken informasyon kaynağı olarak kullanılırlar, meselâ, sulama ile elde edilen gerçek verim miktarları; su dağıtma şebekesi tesisinin maliyeti; arazi islahında karşılaşılabilecek güçlükler ve meseleler gibi. Ekonomik plânlama teşkilâtı, program plânlaması yapan teşekküllerden elde edilecek bilgileri kıymetlendirmeye ihtiyaç duyacaktır, bununla beraber, bu malûmatın daha genel durumları belirttiği ve istatistik bakımından umumi kullanışlar için kabul edilebilir olduğundan emin bulunmalıdır.

V. Fasılda, program plânlama faaliyetleri ile ilgili daha teferruatlı bilgi verilmiştir.

II. ZİRAAT İÇİN BİR İKTİSADİ PLÂN HAZIRLANMASI

İktisadi plânlama, çiftçilere ve bütün ekonomiye en faydalı politikayı tesbit etmek gayesi ile, ziraat faaliyetlere müessir olan başlıca ekonomik problemleri tanımak ve bunlara değişik hal çareleri araştırmak ameliyesidir.

Bir ziraî plân, ziraatın bütün safhalarını kapsamalıdır. Ormancılık ve hiç değilse çiftçilerin meşğul oldukları balıkçılık faaliyetleri buna dahildir. Çiftçilerin gelirleri ve islah kararları üzerinde müessir olan pazarlama ve işleme faaliyetleri de plânın içerisinde olmalı ve ziraatın hususi ve resmi sektörleri ilgiyle ele alınmalıdır.

A. Temel Bilgilerin Toplanması

En önemli ziraî problemleri tayin etmek, ve bunları müessir şekilde incelemek için aşağıda belirtilen çeşitten fazlaca bilgiye ihtiyaç vardır.

1. Başlıca ziraî problemlerin tanınması.

Türkiye ziraatinin karşılaştığı en önemli meselelerin umumi karakterlerini belirten kifayetli çalışmalar yapılmıştır.

2. Ziraî mahsüller için iç ve dış taleplerin mahiyeti.

Halkın temayüllerine ait mevcut bilgi, gıda istihlak seviyesi ve şahıs başına istihlakte istenilen eğilimler, gelecek 5 ve 10 yıl için başlıca ziraî maddelere olan dahili ihtiyaçlar, projeye özet olarak alınmalıdır. Başlıca emtia'ların ihracat pozisyonlarını belirtmek için Ticaret Bakanlığında, Ticaret Odaları Birliğinden, Sanayi ve Emtia Borsasından ve diğer kaynaklardan elde edilecek malûmat birleştirilmelidir.

3. İstihsal vasıtalarının hazır bulundurulma imkanları, gübreler, ziraî ekipmanlar ve ziraî ilâçlar yönünden etüd edilmelidir.

4. Mevcut toprak kullanma şekli, çiftlik hayvanları istihsalı ve sayısı, mahsul verimi ve bunlara ait eğilimler için malûmat, İstatistik Genel Müdürlüğü ve diğer kaynakların yayınlanmış ve yayınlanmamış materyallerinden toplanmalıdır. Bu bilgi mümkün olan nisbette bölgelerden ve tipik ziraat mntıklarından elde edilmelidir.

5. Çiftçilerin çeşitli emtia ve çiftlik levazımı için kazandıkları ve ödedikleri ortalama fiyatların, muhtelif zamanlarda farklı bölgeler için bilinmesine, ihtiyaç vardır.

6. Esas istihsal verimleri ve değişik ziraî usüllerin verimlilik nisbeti hakkında malûmat.

Buna, islah edilmiş tohumların verime etkisi; serpmeye suretiyle yapılan ekimle mukayeseli olarak mibzerle ekimde hububat randımanı; gübre kullanılmasının ve sulamanın verimle olan münasebetleri iyi beslemeden beklenen et ve süt artışları; v.s. hakkında rakamsal bilgi dahildir. İslâh

edilmiş ziraat usüllerinin verime tesirlerinin yanısıra, bu işle ilgili ilâve harcamaların tahmini yapılmalıdır.

Yukarda belirtilen cinsten sayını dikkat miktarda materyal hazır-
dır, veya mevcut araştırma denemelerinden, Devlet Çiftlikleri ve diğer iş-
letmelerin kayıtlarından çıkarılabilir. Bütün memleketlerde, Amerika Bir-
leşik Devletleri, dahil mevcut temel bilgilerin iktisadi plânlama için yeter-
siz olduğunu zannetmek temayülü vardır.

Fakat, araştırma ve yayın elemanları, çiftçiler ve aydınların tahmini
yargılarıyla tamamlanan mevcut araştırma bilgilerine istinaden faydalı
plânlama çalışmaları yapılabilir. İlk plânların, daha iyi malûmat elde edil-
diğinde, düzeltilmesi mümkündür. Esasen plânlamanın kendisi, hangi çe-
şit bilginin müstacel olduğunu belirtmesi bakımından faydalıdır.

B. İstihsal Politikasının ve Hedeflerinin Tayini

Bir ziraat plân belirli gayeleri gerçekleştirmek için hazırlanmalıdır. Bu
gayelerin bir bütün olarak ekonominin sosyal, siyasi ve iktisadi ana he-
defleriyle uygun olması şarttır. Ana hedefler halkın ve siyasi liderlerin is-
tekleriyle tesis edilirler. Bunlar, plânhyanlara, ziraat plânların hedeflerini
vazetmekte yön veren, temel malûmatın bir parçasıdır. (Bununla beraber,
ziraat plânlar, faaliyetlerin değişik istikâmetlere yöneltilmesi halinde eko-
nomik sonuçlar tevlit ettiğinden ana hedefler üzerinde müessir olurlar.)

Ziraat plânlama grubunun ilk vazifelerinden birisi bütün millî iktisad
politikasını ihata eden mevcut demeçleri dikkatle etüd etmek ve özetle-
mek veya Başbakanlık ve merkezi plânlama teşkilâtından bir doküman
almak olacaktır. Fiyat seviyesi, ücretler, çalışma, tasarruflar ve yatırım,
dış ticaret, beslenme inkişafına ve gıda yardımlarına ait refah prog-
ramları, eğitim ve araştırma programları ile ilgili millî politikalara özel
bir dikkat atfedilmelidir. Bunların her birisinin ziraat plânların gayeleri ve
ziraat kalkınma için lüzumlu kaynaklar üzerinde ağırlığı olacaktır.

Eğer bu bilgileri taşıyan dokümanlar mevcut değilse ve temin edil-
miyorsa, ziraat plânlama grubu millî iktisad politikasından ne anladığını
belirten bir doküman hazırlamalıdır. (Ziraati plânlayanlar, plânlama es-
nasında talî plânların neticelerini tasarlıyabildikleri halde, burada, onlar
politikanın ne olması lâzım geldiği konusu ile ilgili değildirlen.) Bu dokü-
man normal kanallardan tastike arzedilmelidir; bundan sonra ziraat sek-
törünün hedeflerinin geliştirilmesinde bu vesika önem'i bir rehber olacak-
tır.

Ekonomi ile bir bütün olarak tasarlanması icap eden politika, yapıcı unsurlar aşağıdadır :

1. Millî dış ticaret programı ve ziraatın ihracat ve ithalat bakımından bu programdaki yeri,
2. Millî para ve maliye politikasının ışığı altında ziraî kredilerin hacmi,
3. Ana fiyat politikası ve çiftçilerle ilgili maliyet ve fiyatlara ait bu politikadan çıkarılan istidlaller.
4. Araştırma ve eğitime verilen önem ve bu faaliyetlerde ziraatın payı.
5. Ulaşılabilecek beslenme seviyesi ve bunu gerçekleştirecek vasıtalar.
6. Millî köy kalkınması ve gizli işsizliği (meselâ, ziraatın istihdam edeceği beklenen az çalışanlar sayısının hududu, makineleşme politikasıyla ilgilidir.) önleme politikaları.

B. Ön Ziraî Plânın Hazırlanması

İşe yarar ve realistik bir planlama Ankara'da çalışan az sayıda bir mütehassis grubu ile yapılamaz. Plânlama millî, bölge ve lokal seviyede bilgi sahibi kimselerin en iyi yargılarını tevhid etmelidir.

Plânlama araştırma, yayın, ve icra teşkilâtında çalışanların bilgilerini toparlayacak şekilde organize edilmelidir. Çiftçilerin iştiraki teşvik edilmelidir. Aşağıda belirtilenlere uygun bir usul takip edilmesi teklif edilir :

1. İstihsal imkânlarını açığa çıkarmak ve bunları gerçekleştirmekte lüzumlu kaynakları ve teknik yardımları tesbit etmekle görevli komiteler tesis ediniz. Bu komitelerin bazıları önemli teknik problemleri araştırmak için kurulacak, diğerleri mahsul komiteleri (commodity committees) olacaktır. Komite çalışmaları iki kısımda olabilir, böylece teknik komite çalışmalarının neticeleri mahsul komiteleri için hazır edilebilir.

Komitelere diğer bazı Bakanlıklar ve hususî endüstri dahil, ticarî mallarla ve meselelerle ilgili başlıca teşekküllerin temsilcileri katılmalıdır. Çalışmaya başlamadan önce, komitelere, düşünülen fiyatlar, elde olabilecek kredilerin limitleri, istihsal vasıtalarının beklenen donatımı, hali hazırda toprak ve sudan faydalanma şekilleri ve bunlara ait temayüller ve ekonomik durumla ilgili, bunlara benzer tasarı ve varsayımları belirten bir doküman verilmelidir. Bir tanesi mütadil bir sınıfta...

tiren, diğ er ziraatin gelişmesi için kuvvetli hamleler yapılacağını farzeden iki çeşit durum vazedilebilir.

2. Başlıca komitelere ş unlar dahil edilebilir :

- a. Sudan faydalanma, drenaj ve sulama geliştirme
- b. Gübre
- c. Makineleşme
- d. Kredi
- e. Pazarlama ve ulaştırma kolaylıkları
- f. Hayvan yetiştirme ve istihsâli
- g. Mera işletmesi
- h. Hububat
- i. Pamuk istihsali
- j. Meyve ve sebzeler
- k. Tütün

3. Herbir komite tarafından iş lenen konular bir dereceye kadar değı sebilir, fakat genel olarak teknik komiteler ş u mevzularda tasarılar hazırlamalıdırlar :

- a. Müstakbel teknik inkiş aflar.
- b. Sulama suyunun, makinelerin, gübrelerin karış ık yemlerin, zıraf ilâçların ve diğ er malzemelerin beklenen maliyetleri ve elde edilmeleri.
- c. Bu kaynakların istihsal güçleri,
- d. Sudan faydalanma komitesi; ziraat, insan istihlâki ve güç istihsali arasında su için yarış an ihtiyaçları, dikkatle incelemeye lüzum duyacaktır.

Her bir Komite ş unları etüd etmelidir :

- (1) İstihsali arttırmak için gelecek yıl, 5 veya 10 yıl sonrası için neler yapılabilir?
- (2) Bu nasıl gerçekleştirilecektir?

- (4) Ne kadar teknik yardıma ihtiyaç vardır, bu yardım nasıl kullanılacaktır?
- (5) Ne kadar çiftçi, veya çiftçilerin ne kadar kısmı kalkınmaya iştirak edecektir?
- (6) Hangi bölgeler kalkınma için en iyi imkânlar arz etmektedir?
- (7) Tavsiyelerin çiftçilerin iş durumu ve geliri üzerindeki tesirleri ne olacaktır?
- (8) Bu proplemlere yardım için ne kadar ilâve araştırma ve istatistiğe lüzum vardır?

4. Komite raporları, müteala ve tenkit için muhtelif Devlet daireleri ve zirai araştırma ve yayın idarecileri arasında, geniş şekilde dağıtılmaktadır. Komiteler tarafından incelenen proplemlerde bazı tedahüller ve yapılan tavsiyelerde bazı intisamsızlıklar olacaktır. Bu raporların bir üst çalışma grubu tarafından koordine ve tevhid edilmesine ihtiyaç duyulacak ve neticede çıkan doküman bir ilk plân gibi faydalı olacaktır.

D. Bölge ve Mıntaka Seviyesindeki Ön Plânın Hazırlanması ve İncelenmesi.

1. Bölge müdür ve mütehassıslarını, plân taslağını münakaşa ve millî rakamları istihsal bölgeleri arasında tevzi etmek, tavsiyelerin doğruluğunu gözden geçirmek için bölge toplantılarına getiriniz.

2. Bölge teşkilâtı düzeltilmiş Ön plânı ve onu destekleyici Komite raporlarını, mahalli şahıslarla birlikte incelemek ve gözden geçirmek için, Kaza (county) yayın görevlilerine gönderir. Kaza teşkilâtı birkaç örnek köyde, köy liderleri ve çiftçilerle (plânı) geliştirme imkânlarını araştırmalıdır.

3. Bölge teşkilâtı Kaza vazifelilerinden gelen fikirleri toplar, gözden geçirir ve Bölge raporuna aktarır. Bu rapor, sadece, Merkez teşkilâtından gelen plân taslağında belirtilen mutasavver hedeflere ulaşmak için, Bölgenin ne yapabileceğini işaret edecek değil, fakat, mahalli şartların ışığı altında, tasarlanan hedeflerde yapılacak revizyonları ve bunların sebeplerini de gösterecektir. İşte bu bölge plânı, istihsal imkânlarının, gelişmeye engel olan güçlüklerin ve gayeye ulaşmak için lazım olan kaynak ve teknik yardımların, dikkatli bir kıymetlendirmesi olacaktır. Mevcut personel sayısının müsaadesi nisbetinde, Bölge plânı, Kaza düzeyinde...

4. Tarım Bakanlığı Bölge plânlarını toplar ve onların buluşlarını düzeltmiş Millî Ziraat Plân'ında tevhid eder. Bu iş tekrar, inceleme ve gözden geçirme bakımından komite çalışmalarını icap ettirecektir. Böylece plân, yapma tekniği, memleket bölge ve lokal seviyede devamlı bilgi mübadelesi işlemidir.

III. ZİRAİ POLİTİKAYA ve İSTİHSAL PLÂNLARINA YÖN VEREN İKTİSADİ TAHLİLLERDEN MİSALLER

A. Özel Proplemlerin İncelenmesi.

İşe yarayan malûmat, mahdut miktarda olsa dahi, çeşitli politikalar arasından, birisinin seçiminde faydalı olabilecek bir kaç analiz yapılabilir. Daha önce, bu tip analizlerin yapılmasında ziraf plânlama komitelerinin faydalı olacağını ve bu komitelerde azalıkların, tahliller için lüzumlu her çeşit bilginin toplanmasını kolaylaştıracak şekilde tesbit edilmesi gerektiğini belirtmiştik. Bu komitelerde, toprak bitki ve hayvancılıkla ilgili ilim adamlarının mevcudiyeti, deneysel bilgilerin birleştirilmesini ve anlaşılmasını kolaylaştırır ve aynı zamanda deneme neticelerinin kıymetlendirilmesi veya bu neticelerin tamamlanması için tahmini yargıların yürütülmesi mümkün kılar.

Bir çok iktisadi analizlerde birden fazla fiyat düzeni kullanmak arzu edilmeye değer. İki şık üzerinde mülahaza yürütüldüğü zamanlarda, bunların bir tanesi diğerinden daha fazla paraya ihtiyaç gösteriyorsa, sermayenin, hali hazırdaki faiz nisbetlerinden daha yüksek hadlerle hesaplandığı, bir ilâve tahlil yapmak tavsiye edilir. Aynı şekilde, büyük çapta iş sahası açan bir kalkınma programı, iş gücü, hali hazır işçi ücretleriyle kıymetlendirilerek hesaplandığı gibi, aynı zamanda, artan iş sahasının faydalarını aksettirmek maksadiyle, iş gücü daha düşük işçi ücretiyle kıymetlendirilerek hesaplanabilir. Bu usulü teyid eder mahiyette Tinbergen umumiyetle piyasa değerlerinin, sermaye için, normal değerden «Equilibrium rates» daha aşağı ve iş gücü için, normal değerden daha yüksek olduğuna müşahede etmiştir. [*]

Ziraf politikaya yön vermekte faydalı, yapılması imkân dahilinde olan bir çok analizden bir kaçının listesi aşağıdadır :

1. Hangi mahsül ve hayvancılık teşebbüslerine önem verilmelidir?

En iyi şıkları (alternatives) belirtmek için muhtelif testler yapılması mümkündür. Toprak kıt ve iş gücü ucuz olduğundan dolayı gayretler dönüme (acre) [*] verimi arttırmaya yöneltilmelidir. Ağır istihsal masraflarına girmek icap ederse istihsalin safi değerini hesaplamak tavsiye edilir.

(a) Bir saha için dönüme gayri safi gelirin mukayesesi.

(I) Kuru ziraat için örnek :

İşin çeşidi	Verim Kg ve- ya ton / Ha	Birimin fiyatı	Hektara kazanc
Buğday			
Arpa			
Koyun otlatmak			
	(et		
	(yün		

(II) Sulu ziraat için örnek :

İşin çeşidi	Verim Hektara ve-	fiyatı Birim	kazanc Hektara
Buğday			
Sığırlara (Süt			
yedirilen (Et			
Yonca			
Yonca-Koyun			
Pancar			
Pamuk			

[Elde edilen mahsul miktarı, mukayese edilebilir arazi sınıfları için hesaplanmalıdır. Hayvanlar ve diğerlerinin gelirleri, toprak için bir azaltma yapılmaksızın, gayri safi hasıladan para olarak masraflar çıkılarak bulunmalıdır. Ödenmemiş iş gücü, [*] sadece bu iş gücüne başka yerlerde para kazanabilme fırsatı bulunabiliyorsa, nazari dikkate alınmalıdır.

(b) Bir saha için dönüme gıda maddeleri istihsalinin mukayesesi. Bu test, ekseriya fiyatlar gıda maddeleri istihsal potensiyelini aksettirmedikleri için, faydalıdır.

Aynı mukayese gıda mahsulleri arasında, aşağıda ki gibi, yapılabilir.

(I) Kıraç arazi için örnek

İşin Çeşidi	Hektara ve- rim kilo ve ya ton	Birim mahsulün gıda değeri Kalori Protein	Hektara gıda is- tihsali Kalori Protein
Buğday			
Arpa			
	(Süt		
Otlatma	(
	(Et		

(II) Sulak arazi için örnek :

İşin Çeşidi	Hektara ve- rim kilo ve ya ton	Birim mahsulün gıda değeri Kalori Protein	Hektara gıda is- tihsali Kalori Protein
Buğday			
Sığırlara (Süt yedirilen	(
Yonca	(Et		
Yonca - Koyun			
Pancar			

2. Yağlı tohum küspesini mi yoksa bunlarla beslenen hayvanları ih-
mal etmek mi daha avantajlıdır. (1958 de 5,678,000 dolar tutarında

114.000 ton yağlı tohum ihraç edilmiştir.) Buna benzer bir mukayese canlı hayvan ile yemlik hububat ihracı arasında da yapılabilir.

Hayvan yem- lerinin ih- raç değeri	Bu yemlerle is- tihsal edilebi- lecek hayvanla- rın değeri	İlave masrafları hayvan satın al- ma, diğer yemler, pazar masrafla- rı, işçi ücretleri	Hayvan is- tihsalinin safı değeri
.000 TL.	.000 TL.	.000 TL.	.000 TL.

Hali hazırda
Et
İhracat
Programı

3. Bazı hububat nevelerini hayvan beslemede kullanmak daha avan- tajlı olabilir mi?

1.000 tonun mukayeseli değerleri-Çeşitli şekillerde istifade edilen hu-
bubat.

Total istihsal	Beslenme unsurları	İstihsalin değeri (1)
Ton veya Kilo	Kalori Proteinler	gayri İla- Safı
Kilo	Kilo	safı ve (2) hası-
		hası- mas- la
		la raf-
		T.L lar T.L
		T.L

Doğrudan doğruya
gıda olarak istih-
lak

Koyun ve yün istihsalı
için beslemede

Süt istihsalı için
beslemede

(1) Arttırılacak canlı ağırlık için bir ilâve payla birlikte, etin, değişik fiyatlar-
da değer bulacağı kabul edilerek başka hesaplamalar yapılabilir.

(2) Kullanılan diğer yemler, ekipmanlar için yıllık masraflar, satış masrafları,
ücretli iş gücünün değeri, ödenmeyen iş gücünün (eğer varsa) kazanç bedeli v.s.

Kümes hayvanlarından et
istihsali için beslemede

Yumurta istihsali
için beslemede

4. Hububatta gübre kullanmayı teşvik etmek ne kadar rantabl olacaktır?

Mahsul gübrelemede, farklı tatbik nisbetlerinin faydalılığını tahmin etmek için, denemelerden elde edilen malûmat kullanılabilir. Mahdut miktarda gübrenin en iyi kullanılış şeklini belirtmek için, gübrelemenin kârlılığı, değişik mahsüllerde mukayeseli olarak incelenebilir, kârlı kullanım nisbeti üzerindeki tesirlerini araştırmak gayesi ile, 2 veya 3 farazî fiyatla hesaplanma yapılabilir. Aşağıdaki tablo Orta Anadolu Devlet Çiftliklerine ait bir marjinal analizin neticelerinden bazılarını gösteriyor.

Çeşitli mahsullerin gübrelerle olan münasebetlerine ait kıymetlendirme yapılabilmesi için, bölgeler hakkında en son, tecrübi malûmat şimdi hazır olmalıdır.

Orta Anadoluda, buğdayın süperfosfatla gübrenenmesinden elde edilen en az (marginal) net kâr

Devlet Çiftlikleri [*]

Kullanılan Gübre	Buğday 50 kr. ve Süperfosfat 30 kr. tan		Buğday 50 kr. ve Süperfosfat 75 kr. tan	
	En az Maliyet Tl.	En az Hasılat Tl.	En az Maliyet Tl.	En az Hasılat Tl.
0	—	—	—	—
5	1,50	7,98	3,75	5,73
10	1,50	6,50	3,75	4,25
15	1,50	5,04	3,75	2,79
20	1,50	3,57		
25	1,50	2,10		
30	1,50	.63		

[*] Dr. Ali ARAS'tan alınmıştır. GÜBRE İNTANSİTESİNDE MARJİNAL TAH-

5. Döviz kazandıran veya tasarruf ettiren mahsüller olarak, şeker pancarı istihsalinin artırılması ile çay istihsalinin genişletilmesi nasıl mukayese edilmelidir?

1.000.000 TL. lık döviz kazanmak veya tasarruf etmek için gerekli ilâve masraflar.

	Şeker pancarı	Çay
--	---------------	-----

a. İhraç fiyatı (veya çayın ithal fiyatı) bir kg için		
---	--	--

b. Yukardaki fiyatlarla, 1.000.000 TL. için, istihsal edilecek miktar.		
--	--	--

c. İstihsal masrafları (tarlada)		
ithalat, yani, gübreler yakıt ve makine tamirleri		
Diğer masraflar		

Toplam		
--------	--	--

d. İşleme ve satış masrafları		
İthalat		
Diğer masraflar		

Toplam		
--------	--	--

e. Fabrikalar ve diğer yardımcı tesislerin yıllık masrafları		
İthalat		
Diğer masraflar		

Toplam		
--------	--	--

f. Yekûn masraflar		
İthâlat edilen şeyler için		
Diğer masraflar için		

TOPLAM		
---------------	--	--

Bu çeşit bir hesaplama topyekûn istihsal masrafları ile döviz icap ettiren masrafları ayrı ayrı mukayese etmeye imkân verir. Ailenin iş gücü için farklı ücret nisbetleri, toprak değeri ve kâr için çeşitli farazî miktarlar üzerinden, değişik yollarla muhtelif kıymetlendirmeler yapılabilir.

Burada arz edilen örnek hesaplamalar, mevcut malûmat veya elde edilmesi mümkün en iyi tahminlerle yapılabilecek pek çok misalden ancak birkaçıdır. Çoğu, üzerinde inceleme ve çalışma yapılması icap eden asıl problemler, en iyi, Türkiye'nin idarecileri ve iktisadçıları tarafından tayin edilebilir.

B. Birleştirici Çalışmalar

Yukardaki misaller, uygulamaların gesel yönünü belirtmekte ve tavsiyelerin doğruluğunu araştırmada faydalıdır. Bunlar toplam imkan ihtiyaçlarının ve istihsalin bütün değişmelerini tahmin etmekte kullanılmazlar.

İstihsal imkanlarının tahmin edilmesi işlemi ile ilgili teferruatlı kıymetlendirmeler, Tarım Bakanlığının 1958 Ziraat Kalkınma Programında gösterilmiştir. Bir Amerika örneği olarak USDA Agriculture Information Bulletin 88, Agriculture's Capacity to Produce, (Ziraatin İstihsal Kapasitesi) Washington D.C. 1952 dergisine baş vurulabilir. Bu yayın, 1952 ve 1955 te ulaşılabilecek istihsal seviyesini tahmin etmek için 1951 de yapılan çalışmanın sonuçlarını ihtiva eder. (1) Bir millî komite fiatlar, gelirler, iş gücü istihdamı ve nüfus değişimleri ile ilgili tahminlerin bir taslağını hazırladı. Devlet (Amerika'nın mahalli devletleri) komiteleri, hayvan sayısında ve mahlul veriminde kazanç başkalaşmalarına istinat eden erişilebilir istihsal değişikliklerini tahmin etti. Ziraat usüllerinde ve gübre kullanılmasında ihtiyaç duyulan ıslahat bilhassa belirtildi. Devlet komitelerinin idaresi altında, tesadüfi çiftçi grupları mahalli tüccarlar, bankacılar ve ziraat memurları ile çiftçilerin karşılaştığı problemleri öğrenmek, iktisadın makul tedbirlerin miktarını tesbit etmek maksadiyle mülakatlar tertiplendi.

Devlet komitelerinin raporları (Millî komite tarafından koordine ve hûlasa edildi.

IV. TARIM BAKANLIĞINDA BİR İKTİSADİ ARAŞTIRMA VE PLÂNLAMA GRUBU ORGANİZASYONU İÇİN TEKLİFLER.

Bir iktisadi plânlama dairesinin organizasyonu iki mühim problemi ihtiva eder.

- (1) Böyle bir dairenin mesuliyetinin vûsati ne olmalıdır?
- (2) Nasıl organize edilmelidir?

(1) Buna benzer bir çalışma 1944 te yapıldı ve (USDA miscellaneous Publication

A. Mesuliyet Mahiyeti

Bu problemlerin birincisi ile ilgili olarak, plânlama dairesinin ziraf meseleleri çok geniş şekilde mütalâa edebilecek kapasitede olmasının çok büyük önemi vardır. İstihsal ekonomisi, istihsal vasıtalarını, en verimli istihsal için, kombine etmek ilmidir. Bir iktisadi araştırma ve plânlama grubunun, istihsal usulleri, maliyetleri ve ziraf gelirleri etüd etmeye, mahsuller, hayvanlar, toprak ve su idaresi, iş gücü, finansman ve makineleşme gibi ziraf istihsal faaliyetlerinin ekonomik veçheleri ile ilgili tavsiyeler yapmaya muktedir olması şarttır.

Plânlama grubu, istihsalde kalite meseleleri ile ilgili tavsiyelerde bulunabilecek durumda olmalıdır. Bunu yapabilmek için, grup ziraf mahsullerinin kalitesi üzerinde fiyat düzeninin ve pazar usullerinin tesirini incelemek ihtiyacını duyacaktır. Plânlama grubunun, istihsalin arzulan şekilde tanzimini teşvik edici, fiyat politikasını tavsiye ve fiyat değişiklikleri ile istihsalın reaksiyonları arasındaki münasebetleri tahlil edecek durumda olması lâzımdır.

Bu daire, bir Tetkik (outlook) hizmeti için malûmat toplıyacak ve lüzumlu tahlilleri yapılabilecek pozisyonda olmalıdır. Bu hizmete muayyen ve münasip zamanlarda, durumun analizleri, ziraatin çeşitli cepheleri ve bütün ziraat için, istikbale ait tasarılar yapmak dahil olacaktır. Tetkik görevinin geliştirilmesi, istihsal usulleri ve maliyetleri hakkında en son bilgiler kadar çeşitli mahsûl ve hayvanların istihsaline ait raporlarında mevcut bulundurulmasını icap ettirecektir.

Toprağa tasarruf, arazi mülkiyeti ve satışları, su hakları, pazarlama teşkilâtı ve bunlara benzer ekonomik müesseseler, istihsal vesıtalarının kullanılışı ve istihsalin verimliliği üzerinde çok önemli rol oynarlar. Bir ekonomik araştırma ve plânlama grubu bu meselelere önem vermeli ve geliştirme için tavsiyelerde bulunmalıdır.

Hayat seviyesi, gıda istihlâki ve gelire nazaran aile harcamaları, gizli işsizlik, ziraat dışı çalışmalar, köylerin sosyal bünyesi, nüfus hareketleri, yeni ziraf metodları uygulama nisbetine tesir eden faktörler gibi köy hayatının sosyolojik ve insanla ilgili cepheleri üzerindeki çalışmalar için hazırlıklar yapılmalıdır.

Ekonomik Araştırma ve Plânlama grubu tarafından yapılması icap eden işlerin çok geniş bir faaliyet sahasını kapsamaması, bu grubun, bütün Genel Müdürlükler ve Tarım Bakanlığı dışındaki daireler ve araştırma müesseseleri ile yakın işbirliği yapabilecek şekilde teşkilâtlandırılmasını icap ettirir.

Bir Ekonomik Araştırma ve plânlâma grubu diğer Bakanlıklardaki plânlama grupları ile bilhassa Ticaret Bakanlığının İş Ticaret Dairesi ve Toprak Mahsulleri Ofisi, Sümerbank, İET, Balık Kurumu gibi çeşitli ticari organları, Bayındırlık Bakanlığının Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Sanayi Bakanlığının Azot Sanayi Şirketi ve Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile yakın işbirliğini devam ettirme ihtiyacında olacaktır. Tekrarlardan kaçınmak ve ziraat malûmatın temini için en önemli ihtiyaçları tasarlamak gayesi ile, grup, İstatistik Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapmalıdır. Grup, aynı zamanda, kurulmuş herhangi bir merkezî plânlama organizasyonu ile işbirliği yapmak zarureti duycaktır. Merkezi plânlama teşkilâtı ana gayeleri tespit etmeli, bilfarz, döviz, kredi ve satın alınan istihsal vasıtalarına göre ziraattan beklenen şeyleri açıklamalıdır. Ziraat sektörü ise, bu üst gruba, verilen imkânlarla ne istihsal edebileceğini ve arttırılan vasıtalarla istihsalin ne kadar yükseltilebileceğini, bildirmelidir.

Halen muhtelif genel müdürlükler ve dairelerde ve çeşitli resmî ve hususî istihsal işletmelerinde, programlar ve idari plânlamalar yapılıyor. Bu müesseselerin plânlamaya devam etmeye ve bu işleri yapacak ehliyetli personele yetiştirmeye ihtiyaçlar olacaktır. Fakat esas ekonomik plânın hazırlanması merkezî teşkilâtın vazifesi olacaktır.

Bu merkezî organizasyon, çeşitli dairelerde yapılan işleri birleştirmeli ve onların faaliyetlerine istikamet vermeli, koordinasyonu sağlamalıdır.

Tekâmül ettirilen plânlar, tatbikata, kanunlaştırılarak konulabilir veya bunlar, en basit şekilde, idareciler ve üst kademelerdeki şahıslar (policy makers) tarafından rehber gibi kullanılabilir. Plânlayıcılar, plânlarının doğruluğundan çok emin değillerse, bunlar en iyi ihtimalle, kullananlar tarafından şartlar değıştikçe veya yeni malûmat elde edildikçe düzeltilen, istisari doküman olacaktırlar.

B. Teşkilât

Bir ziraat ekonomisi grubunun fonksiyonlarına ait bir önceki bahiste yapılan eleştirme, bir organizasyon taslağının hazırlanmasında ihtiyaç duyulan yön verici bilgileri temin edebilir. Muhtelif şıklar (alternatives) mümkündür. Organizasyonun seçimine, eldeki mali kaynaklar ve personel ve birçok diğer iktisadi ve şahsi faktörler, tesir edecektir.

Bu kısımda, teklif edilen iki organizasyon incelenecektir. Birincisi, mevcut personelin aşırı olmıyan, arttırılmasını icap ettirir, ikincisi 5 veya 10 sene içinde mümkün olacaktır.

1. Az sayıda personel ihtiva eden bir Ziraî Plânlama Organizasyonu.

Az mevcutlu bir teşkilât birinci derecede ziraî politika ve plânlama ile ilgilenmeye ihtiyaç hissedecektir. Böyle bir teşkilât, çok acilen lüzumlu olan tipteki malûmatın temini için diğer dairelerle, bir dereceye kadar, iş birliği yapabilmesine rağmen, malûmatın büyükğ kısmı için diğer müesseselerden mütehassıslar ve araştırma personelini celbetmek mecburiyetinde kalacaktır. İmkânların müsaadesi nisbetinde, saha etüdlerine fiilen iştirak etmek temin olursa dahi, bölgelere ve mıntikalara ait informasyon için, yayın teşkilâtının, ünüversitenin deneme istasyonlarının, devlet çiftliklerinin ve diğer taşra müesseselerinin elemanlarına güvenmek icap edecektir. Ekonomik araştırma ve plânlama grubuna aşağıda belirtilen konularda mütehassıslar ve imkânlar müsaade ederse, diğerleri dahil olmalıdır.

a. Çiftlik İdaresi ve İstihsâl Ekonomisi

- (I) Temel iktisadi münasebetler hakkında bilgi toplayınız ve ünüversitelerin ve deneme istasyonlarının araştırmalarını teşvik ediniz. Bunlar: İstihsalin gübreleme olan reaksiyonu; v.s. maliyet ve gelirle ilgili olarak.
Münavebenin iktisadiliği;

Yemler arasında yapılacak ikamelerin (substitutions) iktisadiliği; En kârlı rasyonlar; yemleme iktisadı bakımından en elverişli satış ağırlığı; makineleşmenin iktisadiliğidir.

- (II) Ziraat tipi, maliyet nisbetleri, vasıtaların verimliliği ve gelirler hakkında temel bilgileri toplayınız.
- (III) Başlıca istihşâl sahalarındaki tipik ziraî işletmeler için, ziraat usullerinde kâr temin eden ıslahata ait müşterek çalışmalara önderlik ediniz.
- (IV) Teknolojide, fiyatlar ve maliyetlerdeki değişikliklerin istihşâl miktarları üzerindeki müşterek tesirlerini tahmin ediniz.

b. Köy Müesseseleri ve Köy Kalkınması

- (I) Veraset meselelerine özel bir önem vererek, toprak tasarrufları ve arazi satışları hakkında Ünüversitelerle müşterek araştırmaları teşvik ediniz ve yön veriniz.
- (II) İskân Bakanlığı ile işbirliği yaparak arazi iskânı çalışmaları;
- (III) Toprak Su ve DSİ ile yakın işbirliği yaparak arazi tevhidinde araştırma;

- (IV) Arazi ıslâhı muntıkalarında (yani, drenaj veya sulama) araştırmalar;
- (V) Muhtemel el sanatları ve diğer endüstriler dahil, cemiyet kalkınması (community development) hakkında müşterek araştırmalar; yapınız.
- (VI) Ziraî finansman üzerinde çalışınız. Vergiler ve sigorta konularında bu grup tarafından ele alınmalıdır.

c. Pazarlama.

Pazarlama işleri için tavsiyeler, müşavir Samuels ve Henning tarafından hazırlanmıştır.

d. Ziraî Ekonomik plânlama ve tetkik. (Outlook).

Bu, plânlamaya yönelmiş küçük bir grup olabilir. Bu diğer gruplardan çok fazla malûmat toplıyacaktır.

(I) 5 Yıllık ve yıllık ziraî plânların hazırlanmasında önderlik.

(II) Tetkik materyalinin ve tahlillerin hazırlanması,

Bunlara :

Gıda maddelerine olan ihtiyaçlar;

İhracat ümitleri;

İstihsal vasıtalarının temini :

Ziraî istihsal tasarıları; dahildir.

(III) Politika kararlarına yön verecek özel proplemlerin analizi.

Bu kısım gruplar arası çalışmalar için liderler temin edebilir, yani toprak kullanma ve yatırım hususunda ikameler (alternatives)

e. Mahsul ve Hayvan Tahminleri.

Mahdut sayıda elemanlarla, plânlama grubu, mevcut istatistiklere geniş çapta dayanmak mecburiyetindedir. Fakat, mahsul ve hayvan tahminleri servisinin kurulmasına doğru başlangıç yapılmalıdır. [*] Başlangıçta bu grup İstatistik Genel Müdürlüğü ile, mevcut istatistiklerin ıslâhı ve yetiştirme şartları, alım-satım fi-

[*] FAO nun 302 nolu raporuna bakınız. Türkiye de Cari İstatistiklerin geliştirilmesi, 1954, tavsiyeler için (The Development of Current Agricultural Statistics in Turkey, 1954, for suggestions.)

yatları, başlıca hayvanların mıntıklarına göre çeşitleri ve miktarı v.s. hakkında kaza teknisyenlerine ve köy öğretmenlerine posta ile gönderilecek sual formlarının hazırlanmasında, beraber çalışan bir kaç şahıstan ibaret olabilir. Plânlama ve tetkik işinde uygun ve güvenilir istatistiğin önemi dolayısıyla istatistik hizmetlerinin geliştirilmesine yüksek öncelik sırası verilmelidir.

2. Bir Ziraî Plânlama ve Araştırma Organizasyonunun Daha fazla geliştirilmesi.

Malî imkânlar ve eğitim görmüş personel hazır olur olmaz plânlama programının, bilhassa mahsul ve hayvanlar için rapor veren bir servisin geliştirilmesi, iktisadi araştırma ve tahliller için kolaylıklar, ve bir taşra teşkilâtının kurulması ile ilgili kısımları, takviye edilmelidir.

Mahsul ve hayvan tahminleri işini, Merkezi Plânlama Organizasyonu (Devlet Plânlama Teşkilâtı) ve İstatistik Genel Müdürlüğü ile istişare edilerek, geliştirmeye ihtiyaç hasıl olacaktır.

Teminine şiddetle ihtiyaç duyulan malûmat şunlardır :

- (a) Ekim sahası ve sayısı, mahsul verimi, istihsal, kazalar, (county) ve bölgeler için satış fiatları ve gelirler hakkında yıllık tahminler.
- (b) İstihsalde kullanılan vasıtaların miktarına ait yıllık tahminler : Çalışan insan sayısı.
- Başlıca masraf gruplarının miktarı ve bunlara ödenen fiyatlar: gübreler, makineler, (tamir ve, yakıt dahil) veteriner hizmetleri ve ilâçları, ziraî mücadele ilâçları, muhafaza, için
- (c) Başlıca hayvanların yer zikrederek (çiftlikte değirmende, vs.) yıllık ve periodik tahminleri
- (d) Mahsul durumu hakkında periodik raporlar; meralar ve baş mahsuller için yetiştirme mevsiminde raporlar aylık olmalıdır.
- (e) Hububat ekim sahası hakkında bir sonbahar raporu ve mahsul ekilen bütün sahalar hakkında bir ilkbahar raporu.

Ziraî Ekonomi Araştırma ve Plânlama grubunun çeşitli kısımları için ilâve personel temin edilmelidir. Aynı zamanda, Üniversitelerin Ziraî İktisad bölümlerine ve Orman Fakültesinin Orman İktisadi ve Politikası kürsüsüne, iktisadî araştırmalar yapmaları için teşviklerde bulunulmalıdır. Bu, kısmen, Üniversitelere önemli meselelerde müstakil temel araştır-

malar yapmak için verilen tahsislerle, kısmen, Bakanlık iktisadçıları ile müşterek çalışmalar için verilecek mali imkânlardan ibarettir.

Ziraat Ekonomi Araştırma ve Plânlama grubunun bölgelerdeki personel ihtiyaçlarına önem verilmelidir. İmkânlardan birisi, her 3 Üniversitenin Ziraat İktisad bölümleri ve aynı zamanda İstanbul Üniversitesinin Orman Fakültesi ile, geniş saha çalışmalarına yardımcı olacak müşterek araştırma projeleri üzerinde işbirliği yapmak için, Bakanlık iktisadçılarından bir veya daha fazlasının bu müesseselerde bulundurulmasıdır. İla ve olarak, eğer mali imkânlar müsait ise, Bakanlık, başlıca ziraat bölge tiplerinin her birinde bir iktisadçı grup bulundurabilir.

Diğer imkan, Vilâyet Teknik Ziraat Müdürlükleri personeli arasında, hiç değilse önemli vilâyetlerde, bir ekonomi mütehassısın çalıştırılmasıdır. Bu mütehassis müştereken yayın ve araştırma işlerini yürütür.

Taşrada çalışacak personel için yapılacak hazırlıklar, memleketin iktisadi durumu ile yakın temas sağlamak, mahsul ve hayvan tahminlerinin toplanmasını kolaylaştırmak bakımından çok faydalı olacaktır. Taşra teşkilâtının organizasyonuna karar verilmesinde personelin ve mali kaynakların tedarik edilme imkanları başlıca faktördür. Mahdut imkânlarla birinci ve üçüncü sıklığın tercihi en uygun yol olacaktır.

V. PLÂNLAMA ile İLGİLİ HALİHAZIR FAALİYETLER

Çeşitli Devlet daireleri, Ziraatın dikkate değer konularında plân ve program yapmak işiyle meşguldürler. Bu müesseseler, aynı zamanda temel bilgileri tekâmül ettirmekte, maliyet ve istihsal kayıtlarını tutmakta ve iktisadi plânlamada faydalı olacak araştırmaları yapmaktadırlar. Üniversitelerde, iktisadi plânlamada kullanılabilecek araştırmalar yaparlar. Bu kısım tam bir envanter değildir. İktisadi malûmat temininde faydalı olabilecek muhtelif daireler listeye dahil edilmemiş ve bazılarının çalışmaları hakkında da noksan bilgi verilmiş olabilir.

A. Tarım Bakanlığı

1. Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü

Agronomy ve Bahçe kültürleri hakkında araştırma bilgileri kaynağıdır. Bu bilgiler muhtelif deneme istasyonlarından ve araştırma enstitülerinden temin edilmiştir.

Haziran 1960 ta aşağıdaki araştırma müesseseleri bu genel müdürlüğe bağlandı.

İsim	Yer
Tohum Islahı Deneme İstasyonu	Sakarya
»	Antalya
»	Eskişehir
»	Erzurum
»	Samsun
Bölge Ziraî Araştırma Enstitüsü	Antalya
Çayır-Mera Yem bitkileri ve Hayvan Besleme Enstitüsü	Ankara
Ziraî Araştırma Enstitüsü	Ankara
»	İzmir
»	Yeşilköy - İstanbul
Tokum Kontrolü ve Sertifikasyon Enstitüsü	Yeşilköy - İstanbul
»	Ankara
Deneme İstasyonu	Çorum
Deneme İstasyonu	Malatya
»	Edirne
»	Erzincan
»	Tekirdağ
Tarla Denemeleri	Ordu
Guayul Deneme İstasyonu	Antalya
Ziraî Eğitim Enstitüleri	
Bölge Ziraat Okulu	İstanbul
»	Bursa
»	Adana
»	Afyon
Teknik Ziraat Okulu	Beydere - Manisa
»	Konuklar - Sarayönü
»	Koçaş - Aksaray

İsim	Yer
»	Gököyük - Amasya
Teknik Bahçivanlık Okulu	Alata - İçel
»	Çayırova - Gebze
Bağ ve Bahçe Kùltürleri Enstitüleri	
Bahçe Kùltürleri İstasyonu	Antalya
»	Aydın
»	Tokat
Bahçe Kùltürleri ve Ehli Hayvanlar İstasyonu	Sakarya
»	Kastamonu
»	Giresun
Çay Araştırma İstasyonu	Manisa
»	Nevşehir (1)
Bölge Bahçe Kùltürleri Araştırma İstasyonu	Mersin
Ziraî Araştırma İstasyonu	Gaziantep
Sebze İstasyonu	Antalya
Amerikan Asma İstasyonu	Bilecik
»	Kilis
Asma İstasyonu	Erenköy - İstanbul
Fidanlık ve Amerikan Asma-Anacı İstasyonu	Karacabey - Bursa
Zeytin Enstitüsü	İzmir
»	Edremit
Fidanlık ve Ehli Hayvan İstasyonu	Niğde
Fidanlık İstasyonu	Tarsus
»	Elazığ
»	Alanya

(1) Çay Araştırma Enstitüsü Rize'dedir. Bu iki ilde Asma Fıranlığı olması muhtemeldir.

İsim	Yer
»	Düzce
»	Ödemiş - Aydın
»	Yahyalı - Kayseri
»	Eğridir
»	Can
»	İskenderun
»	Cide - Kastamonu
Ehli Hayvanlar için Enstitüler	
İpekböcekçiliği Enstitüsü	Bursa
Ehli Hayvanlar İstasyonu	Diyarbakır
»	Antalya
»	Sinop
Tavukçuluk ve Arıcılık Enstitüsü	Ankara
»	Bigadiç
»	Kütahya
Merkez Tamir Atelyesi ve Yedek Parçalar	
Sulu Ziraat Deneme İstasyonu	Menemen

Genel Müdürlüğün ekonomi şubesinin zamanının büyük kısmını, ziraatle ilgili olarak ortaya çıkan günlük iktisadi tahlillere ayırması icap eder. Elde mevcut imkânlar, istihşâl ekonomisi ve pazarlama üzerinde araştırmaya, ziraî politika ve plânlamaya ait çalışmalara ancak mahdut bir zaman sarfedilmesine müsaade eder. Başlıca mahsüllerin istihşâl maliyetlerine ait yıllık tahminler, vilâyet Teknik Ziraat Müdürlüklerine gönderilen, soru formlarından hazırlanırlar.

Ziraat Umum Müdürlüğü, kaza teknisyenlerinin vilâyet ve milli liderlerin ve mütehasısların dahil olduğu bir yayın teşkilâtına maliktir. Bu organizasyon istihşâli sınırlandıran güçlükler ve ziraî kalkınma imkânları konusunda köy liderleri ve çiftçilerle teması temin eder. Yayın teşkilâtı yıllık ziraî istihşâllerin toplanması işinde bir hadde kadar İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından kullanılır.

2. Veteriner Genel Müdürlüğü

Bu genel müdürlük, hayvan yetiştirmenin umumi mesuliyetini üzerine almıştır. Genel Müdürlük, kontrol işini ve düzenleyici çalışmaları yürütür ve listesi aşağıda verilen haraları (Hayvan ıslahı çiftlikleri), Sığır ıslahı çiftliklerini, bir koyun ıslahı çiftliğini, Hayvan Yetiştirme ve Araştırma Enstitülerini idare eder.

Tarım Bakanlığı Veteriner Genel Müdürlüğü İdaresindeki Hayvan Yetiştirme ve Islahı Çiftliklerinin ve Müesseselerin İsimleri ve Buldukları Yerler.

İsim	Yer
Karacabey Harası	Karacabey - Bursa
Çifteler »	Mahmudiye - Eskişehir
Konya »	Konya
Çukurova »	Ceyhan - Adana
Sultansuyu »	Akçadağ - Malatya
Karaköy »	Bafra - Samsun
Altındere »	Ercis - Van
Merinos Islah Çiftliği	Bandırma - Balıkesir
İnanlı Sığır Islah İstasyonu	Muratlı - Tekirdağ
Boztepe » » »	Serik - Antalya
Kazova » » »	Turhal - Tokat
Göle » » »	Göle - Kars
Kumkale » » »	İntepe - Çanakkale
Maraş » » »	Maraş
Hafik » » »	Hafik - Sivas
Lalahan » » »	Mamak - Ankara
Çifteler Aygır Yetiştirme İstasyonu	Mahmudiye - Eskişehir
Uzunyayla » » »	Uzunyayla - Sivas
İlica » » »	İlica - Erzurum

İsim	Yer
Urfa » » »	Urfa
Merkez » » »	Eskişehir - Kökçekusık
Batı Anadolu » » »	Bandırma - Balıkesir
Karadeniz » » »	Samsun
Veteriner Bakteriyoloji Enstitüsü	Etlık - Ankara
» » »	Pendik - İstanbul
» » »	Elazığ
Hayvan Hastalıkları Mücadele ve Araştırma Enstitüsü	Bornova - İzmir
Veteriner Aşı ve Serum Enstitüsü	Konya
Veteriner Bölge Laboratuvarı	Bursa
» » »	Samsun
Veteriner Alet Deposu	Etlık - Ankara

Hayvan ıslahı çiftliklerinden, istihsal masrafları ile ilgili bazı malûmat elde etmek mümkündür; fakat, bu çiftlikler birinci derecede çiftçilere dağıtılacak ıslah edilmiş hayvanları istihsal etmek için çalışırlar. 1959 da 137.000 koyun ve 40.000 sığır sun'î ilkâhla yetiştirilmiştir. Haraların bazıları çeşitli ırkların verimliliğini mukayese için denemeler yapmaktadır. Meselâ Konya Harası gibi.

Veteriner Genel Müdürlüğü hayvan sayısında yapılmasına ihtiyaç duyulan düzeltmeler için aşağıdaki tahminleri hazırlamıştır.

Mevcut Hayvan Sayısı	Yem Miktarına göre tasarlanan Hayvan sayısı	
Koyun	34 Milyon	23 Milyon
Sığır	13 »	10 »
(İnek	4 »	
Öküz	4 —	
Kılkeçisi	18 »	8 »
Tiftik Keçisi	6 »	Aynı veya fazla
At	1.3 »	1.3 »
Katır	.5 »	.5 »
Eşek	.8 »	.8 »
Manda	1.3 »	1.3 »

3. Toprak Muhafaza ve Ziraî Sulama Genel Müdürlüğü

Bu genel Müdürlük aşağıdaki vazifeleri görür:

- a. Küçük sulama işlerini ve kuyulardan, barajlardan ve kanallardan, toplanmış su teminini (Sanayide 500 lt. ye kadar) geliştirmek.
- b. Sudan Faydalanma
 - Ziraat sistemleri
 - Mahsullerin seçimi
 - Su idaresi
- c. Sulanmayan arazilerde, mera ıslahı dahil toprak muhafaza ve erozyon kontrolü
- d. Yüzey drenajı
- e. Arazi ıslahı ve inkişafı. Akdeniz sahilindeki devlet arazisi Toprak-Su tarafından, meyvelik ve bağ olarak ıslah edilmektedir. Bu arazi, Toprak İskân Genel Müdürlüğü tarafından tahsis yapılan ve Ziraat Bankasıncı finanse edilen çiftçiler tarafından iskan edilecektir.
- f. Tuzlu ve alkali toprakların ıslahı.

Eğer arazi devlete aitse doğrudan doğruya ıslah eder. Aksi halde tavsiyede bulunur ve Ziraat Bankası finanse eder. Arazi inkişaf-ları için her yıl 20 milyon TL. ayrılmaktadır.
- g. Toprak tahlilleri ve arazi sınıflandırma 1952 de başlamıştır.
- h. Kanun, Toprak su teşkilâtının, arazi tevhidini yapacağını belirtir. Mersin bölgesinde bazı arazi tevhidleri yapılmaktadır.

Toprak, su merkezleri Ege, İzmir ve Mersinde bulunan 3 bölge teşkilâtına maliktir. 19 Ekip sefligi mevcuttur. Teşkilât arazi tesviye eden aletler, v.s. ile donatılmıştır. 30 tane işletme plânları yapanlar dahil 250 teknisyen çalışmaktadır. Aynı zamanda, bir miktar yarı mesleki personelinde mevcuttur.

Toprak su Ankara, Çumra, Eskişehir, ve İzmir de sulama ve bunula ilgili konularda çalışan deneme istasyonlarını idare eder. Bu istasyonlar, toprak testleri ve toprak tahlilleri yapar, Toprak-Su-Bitki arasındaki münasebetler üzerinde çalışır ve toprak etüdlerine iştirak eder.

[1] Yazar metinde (up to 500 meters/second) olarak vermiştir.

4. Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü

3 Milyon dönüme yakın arazi üzerinde yerleşmiş 80 Devlet Çiftliği ve müessese mevcuttur. Bunların yerleri ve sınıflandırılmaları aşağıdadır:

Tarım Bakanlığı Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü'nün sahip bulunduğu ve işlettiği Devlet Çiftlikleri ve Müesseselerinin İsimleri ve Buldukları Yerler.

İsimleri		Yerleri
Acıpayam	D.Ü. Çiftliği	Acıpayam - Denizli
Adana	»	Adana
Afşin	»	Afşin Harası
Afyon	»	Afyon
Aksu	»	Aksu - Antalya
Alpaslan	»	Alpaslan - Muş
Altınova	»	Altınova - Konya
Alata	»	Alata - Mersin
Bala	»	Bala - Ankara
Beydere	»	Beydere - Manisa
Bursa	»	Bursa
Ceylanpınarı	»	Ceylanpınarı - Urfa
Çayırova	»	Gebze
Çerkez	»	Çerkez - Çankırı
Çiçekdağı	»	Çiçekdağı - Yerköy
Dalaman	»	Dalaman - Muğla
Erzincan	»	Erzincan
Erzurum	»	Erzurum
Gelemen	»	Gelemen - Samsun
Gökhöyük	D.Ü. Çiftliği	Gökhöyük - Amasya
Gözlü	»	Gözlü - Konya

İsimleri	Yerleri
Halkalı »	Halkalı - İstanbul
Hatay »	Hatay - Reyhanlı
İğdır »	İğdır
Koçaş »	Koçaş - Niğde
Konuklar »	Konya
Malya »	Malya - Kırşehir
Polatlı »	Polatlı - Ankara
Türkgeldi »	Türkgeldi - Lüleburgaz
Ordu »	Ordu
Ulaş »	Ulaş - Sivas
Yalova »	Yalova - İstanbul
Yeşilköy »	Yeşilköy - İstanbul
Narenciye İşletmesi »	Dört Yol - Adana
Tamir Atölyesi »	Ankara
Tohum islah çiftlikleri	
Bölge Tohum Islah Çiftliği	Ankara
» » » »	Eskişehir
» » » »	Samsun
Fidanlıklar	
Narenciye İstasyonu	Alanya
» »	Antalya
Fidanlık	Arifiye
»	Artvin
»	Aydın
»	Bartın
Asma Fidanlığı	Bilecik
Zeytin kısmı	Bornova - İzmir

İsimleri	Yerleri
Zeytin Fidanlığı	Burhaniye - Balıkesir
Fidanlık	Cide - Kastamonu
Asma Fidanlığı	Çanakkale
Fidanlık	Çankırı
Fidanlık	Çorum
»	Düzce
»	Edirne
Zeytin fidanlığı	Edremit
Fidanlık	Erzurum
»	Eğridir
»	Gaziantep
»	İskenderun
»	Kâmon - Kırşehir
»	Karaslan - Konya
»	Kastamonu
Asma Fidanlığı	Kilis
Fidanlık	Malatya
Asma Fidanlığı	Manisa
Fidanlık	Niğde
»	Ödemiş - Aydın
»	Rize
»	Sinop
»	Siirt
»	Siverek
»	Sultanhisar - Aydın
»	Suşehri - Sivas
»	Tarsus

İsimleri	Yerleri
»	Şezinkarahisar - Giresun
»	Tekirdağ
»	Tokat
»	Tunceli
»	Van
»	Yahyalı - Kayseri
Tavukçuluk İstasyonları :	
Tavukçuluk istasyonu	Ankara
»	Bigadiç - Bahkesir
»	Kütahya
»	Zile - Tokat

Bu çiftlikler bir sahada ihtisaslaşmaya temayül etmekle beraber, umumiyetle diğer teşebbüslerde maliktirler. Böylece Bahçe Kültürleri işletmelerinin bazıları tavukçuluk, büyük çiftlikler ise, hayvan yetiştiriciliği yaparlar. En büyük Devlet Çiftliği 1.675.000 dönümlük Ceylanpınar'dır.

Devlet Çiftliklerinin gayesi, Deneme İstasyonları tarafından tekâmül ettirilen ıslah edilmiş tohumluk miktarını arttırmak, model bir ziraat işletme gibi hizmet görmek, çiftçilere ileri ziraat usüllerini göstermek, yeni fikirleri denemeye tabi tutmak ve çiftçilere makine bakımından yardımcı olmaktır. Bu son görevin çok az yapıldığı görülmektedir.

Devlet çiftliklerinin işletmelerinde ekonomik plânlamasının yapılması, geniş çapta, çeşitli çiftlik idarecilerinin elinde gözükmektedir. Bunların her biri teknik ziraatin bir branşında eğitim görmüştür. Merkez teşkilâtındaki mahdut personelin, (yazışma ve hesaplama yardımına malik bir ziraat iktisadçı) işletme ve organizasyonda kâr getirecek değişiklikleri tavsiye etmek maksadiyle, çiftlik hesaplarının analizlerini yapmaya zamanı yoktur. 3 Ay evvel bu ziraat iktisadçı bir analiz ünitesi kurulması için plânlarda hazırlandı; fakat, bu plânlarda yürürlüğe konulmamıştır. Ekonomi şubesi her bir devlet çiftliğinin mali hesaplarını tutar; bunların çoğu yayınlanmamıştır.

Yüksek Murakabe Heyeti diğer Devlet iktisadî teşekkülleri ile birlikte. Devlet Üretim Çiftlikleri malî işlemlerinin neticelerini ve onların

çalışmalarının bir tahlilini veren, işletmelerinin ıslahı için tavsiyeler ihtiva eden yıllık raporlar yayınlar.

Bir enformasyon kaynağı olarak Devlet Çiftliklerinin faydalılığı, bir plânlama organizasyonu tarafından nazarı dikkate alınmalıdır. Buğday ziraatı öbürlerinin, çok üstünde, en önemli tek istihsal bransıdır ve buğday randımanı memleket ortalamasına oldukça yakındır. Fakat Devlet Çiftliklerinin randımanları memleket tahminlerinin hazırlanmasında nazari dikkate alınır.

Devlet Çiftlikleri ve Türkiye Buğday Verimi Ortalaması

Sene	Devlet Çiftlikleri Ortalaması Kg/Ha.	Türkiye Ortalaması CSA raporu Kg/Ha
1953	1,266	1,248
1954	754	765
1955	934	977
1956	988	872
1957	1,124	1,159
1958	1,294	1,147
1959	900	1,042
1960 [*]	1,266	1,148

Diğer mahsullerin verimleri memleket ortalamaları için örnek alınmazlar. Meselâ, 1950 den 1955 e kadar 50,267 dekada pamuk ziraatı yapıldı ve ortalama verim dekara 52 kilo veya akr'a 457 pound idi. Memleket ortalaması akr'a 205 pound bulunuyordu. Şeker pancarı 46,900 dekada ancak dekara 1,035 ton olmasına rağmen (4.1 ton/Akr) memleket ortalaması dekara 2.05 ton idi. (8.2 ton/akr)

Genel olarak, Devlet Çiftliklerinde randıman, kendi mıntukaları için, ortalama verimlerin üzerinde olmağa temayül ederlerse de demonstrasyonlar ve çiftçilere diğer hizmetlerle ilgili olarak yapılan ek masraflar dolayısıyla, maliyetlerde ortalamanın üzerindedir.

5. Orman Teşkilâtı ve Orman Köylerini Kalkındırma Şubesi.

Bu şube köylülerin ormanlara yaptıkları zararları azaltmak gayesi ile 1957 yılında çıkarılan bir kanunla kuruldu. Kanun ormana 10 km yakın olan köylere tatbik edilir. Bu şekle uygun, orman içinde 5.229 ve ormana yakın 7.503, toplam olarak 13,752 köy mevcuttur. Hangi köylerin orman dışına çıkarılması ve hangilerinin buldukları yerde iktisaden kalkındırılabilceğini tayin etmek için bir survey yapılmaktadır.

1958 ve 59 da 3,342 köy etüd edildi. Bunların 2.361 i kalkındırılabilir. 823 ünün tamamı, mutlaka ve 258 ise kısmen orman sahasının dışına çıkarılmalıdır.

Orman teşkilâtının toprak dağıtım imkanı olmadığından, yerinin değiştirilmesi icap eden köylerin listesi İmar ve İskân Bakanlığına verilmiştir.

Köy kalkındırma Şubesi, köylerin kalkınma imkânlarını tayin etmek için mulakâtlar tertipler.

Eğer bir köy, kânuni kaynaklardan, her ergin insan için 800 Tl. potansiyel gelir (evde istihsal edilen gıda maddelerinin değeri dahil) temin edemiyorsa yer değiştirmesi tavsiye edilmektedir.

Kalkındırılacak köylerde, her bir aile için tefrik edilecek bir teknisyen grubu tarafından, bir plân hazırlanır. İstihsal vasıtalarını, borçları, ve potansiyel geliri gösteren, teferruatlı listeler kullanılmaktadır. Teknik gruba, meyvecilik, tarla mahsulleri, çayır-mera ve hayvan yetiştirme mütehasısları dahildir. Gruba bir ev ekonomisi ilâve etmek plânlanmıştır. Takip edilen usul aşağıda verilmiştir.

- 1 — Köy arazisinin mülkiyet durumunu tayin etmek.
- 2 — Toprakları etüd etmek ve sınıflandırmak
- 3 — Hayvancılık ve ziraat imkânlarını araştırmak
- 4 — Ziraat ekipman ihtiyacını temin etmek
- 5 — Orman işletmelerinde iş temini imkânlarını araştırmak.

Hali hazırda, kalkındırma çalışmaları 3 yerde, Kastamonu yakınlarında 6, Bursa'da 8 ve Trabzon da 15 köyde olmak üzere, başlamıştır.

Ziraat Bankası orman köyleri için özel kredi fonları tesis etmiştir.

Orman Teşkilâtı, köylerde el sanatları imkânlarını geliştirmek üzere Ankara'da El Sanatları Laboratuvarı kurulması için (Tarım Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığına) tavsiyede bulunmayı tasarlamaktadır.

Orman Teşkilâtında ekonomi şubesi vardır, fakat şubenin başlıca fonksiyonu hesaplama işleridir.

Köy kalkındırma grubunun plânlamaları teferruathî program plânlaması olmasına rağmen, çok sayıda köy mevzu bahis olduğu için, bunun ana plânla olan ilgisi aşîkârdır. Plânlar aynı zamanda faydalı malumat kaynağı olabilirler.

B. Ziraat Bankasının İktisadî Plânlama Faaliyetleri

Banka, kredileri ile ilgili olarak, mahdud miktarda ziraî işletme plânlaması yapar. Banka, kredilere nezaret etmek üzere 50 ye yakın ziraat mütehasşısı istihdam etmektedir. Bunların bazıları yalnız tütün üzerinde çalışırlar. Bu teknisyenler, çiftlik işletmesine nezaret etmekten ziyade, birinci derecede kredilerin sağlamlığı ile ilgilidirler. Orta ve uzun vadeli kredilerde, kredinin maksada matuf yerlerde sarfedildiğini ve ihtiyaca göre periyodik olarak uzatıldığını, bizzat görerek, fonların kullanılmasını kontrol ederler. Böyle bir kontrol kısa vadeli krediler için yapılmaz ve bu tip kredilerde çiftçilerin, kredilerin istihsal ve istihlâk gayeleri arasında dağıtımının düzenlenmesinde, yardıma ihtiyaçları olduğu bildirildi.

Banka bir ziraî iktisadçıya maliktir ve bu şahıs bankaya iktisadî müşavir olarak hizmet eder, ziraî durum hakkında zaman zaman tahliller yapar. Banka, esas iktisadî plânlamada faydalı olan, istatistik çalışmalarını ara sıra yayınlamaktadır. Kazalar ve vilâyetler itibariyle tarla mahsulleri teşebbüsleri ve yalnız vilâyetler itibariyle hayvancılık işletmeleri tarafından, 1955 te yapılan istihsalin kıymet cetvelleri bunlar arasındadır. (ZİRAİ İSTİHSAL KIYMETİ 1955). Bu yayım ziraî bölge tiplerinin tesbitinde faydalı olabilir.

C. Bayındırlık Bakanlığı Devlet Su İşleri

Sulamannın tatbik imkânını tayin etmek için, sulama yapılmaksızın elde edilecek gelir hesaplanır ve sulama şartlarına uygun usuller ve ziraat sistemi ile birlikte, sulamakla elde edilen gelire mukayese edilir. Mevcut istihsal, işletme vasıtaları ve potansiyel istihsal hakkında malûmat, teferruathî listeler kullanılarak, çiftçi gruplarından elde edilir. Her mülâka-

Plânlama şubesinde 3 iktisadçı ve 19 ziraf iktisadçı ve ziraatçı vardır.

Aynı zamanda tatbikat şubesi de 1 veya 2 iktisadçıya maliktir Hali hazırda, DSİ projeleri sayesinde sulanan tarlalarda yıllık verim tahminlerini, sulamadan evvelki verimlerle mukayeseli olarak, temin edecek bir program hazırlanmaktadır. Tarla numuneleri alma metodu kullanılır.

DSİ. den, sulama ile elde edilen gerçek verim hakkında alınacak ma-lûmat, sulamada inkişafın yıllık nisbetleri için faydalı bir rehber olacaktır, fakat gerçek (actual) verim ile potansiyel verim arasındaki farklar hatırda tutulmalıdır.

D. Ticaret Bakanlığı, Dış Ticaret Dairesi

Kiel Üniversitesinden Profösör Baade'nin idaresi altında ihracat im-kânları ile ilgili 10 yıllık plânlar hazırlanmaktadır. Plân tasarı halindedir ve yakında yayınlanacaktır. Bu tasarı, ihraç malları istihsalinin plânlan-masında faydalı malumat verecektir. Bu dairenin ilgilileri, satış proble-minin, işletmedeki istihsal ile başladığını takdir etmektedirler. Kaliteyi yükseltecek ve maliyeti azaltacak tedbirler bulunmalıdır.

E. Devlet İmalât İşletmeleri.

1. Türkiye Şeker Fabrikaları Şirketi

Faaliyette bulunan 15 şeker fabrikası mevcuttur. (Ziraat Bankası, Sümerbank ve İş Bankası Şirketin hisselerine sahiptirler). 59 Vilâyette 230.000 çiftçi ailesi tarafından şeker pancarı istihsal edilir. Ekim sahası ve kültürel metodlar yazılı mukavelelerde belirtilir. Pancar müstahsiline Tohum, gübre, ziraf mücadele ilaçları ve birer miktar kredi şirket veya Şeker Bank tarafından temin edilir. Münavebe, tarlanın ekime hazırlan-ması ve yetiştirme usulleri şirketin çalıştırdığı 400-450 kadar ziraat tek-nisyeni tarafından kontrol edilir.

Şeker endüstrisi süratle inkişaf etti. Şimdi, dahili istihsali karşıladığı gibi, ihracat içinde biraz şeker istihsal eder.

2. Et ve Balık Kurumu ve Yem Sanayii (Ticaret Bakanlığı)

Et ve Balık kurumunun Konya, Erzurum, Ankara ve İstanbulda pa-ketleme fabrikaları mevcuttur. Kurum, ayrıca çeşitli deniz vasıtalarına, depoları ve satış yerlerine sahiptir. Yem Endüstrisininin aynı yerlerde fab-rikaları vardır. İki organizasyon hayva nbesleme programları üzerinde

Yukarda zikredilen müesseseler, takip ettikleri politika zirai kaynakların kullanılmasına şiddetle müessir olduğundan dolayı zirai plânlamada nazarı dikkate alınması icap eden çeşitli işletmelerden yalnız 3 tanesidir. Aynı zamanda, bu faaliyetlerin başarılı olması, muhtelif önemli faktörler arasında, fiyat politikası, toprak kullanma ve zirai ekipman programlarına bağlıdır.

Bu imalat işletmelerinin hedeflerinde, ziraatın tamamı için hangisinin en iyi olduğu yönünden, kıymetlendirme yapılması lüzumludur. Meselâ, mevcut ekim sahasından şeker pancarı istihsalinin arttırılmasının maliyeti, bu mahsule tahsis edilen sahanın genişletilme maliyeti ile mukayese edilmelidir. Aynı şekilde karışık yemlerin en istifadeli kullanılışı, bir kilo yemle istihsal edilen gıda maddelerinin miktarı veya değeri bakımından, araştırılmalıdır. Yapılan tavsiyelerde, istenilen yemlerin kullanışlarını teşvik etmek için lüzumlu, fiyat politikası değişiklikleri mevcut bulunmalıdır.

Bu tipte istihsal plânlamaları, en iyi, ilgili endüstrilerle işbirliği yapan bir bağımsız zirai plânlama dairesi tarafından yapılabilir.

F. Üniversite Araştırmaları

Üniversiteler, zirai ekonomi plânlarının hazırlanmasıyla meşgul olmadıkları halde, plânlamada faydalı olacak araştırmalar yapmaktadırlar. Üniversiteler, plânlamada ihtiyaç duyulan temel bilgilerin bazılarını temin etmek amacıyla, zirai ekonomi konusunda daha fazla araştırma yapmaya teşvik edilmelidirler. Çünkü, fazla araştırma öğretim programını takviye edecek ve talebeleri bu sahada ihtisas yapmaya teşvik edecektir.

1. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi

Bu fakülte, Türkiyede şu anda Zirai iktisad ihtisası yapılan yegane müessesedir. Zirai iktisad ders programına, zirai marketing, toprak kıymetlendirme, zirai politika, ziraat tarihi, kütüphanecilik, kooperatifçilik, vergilendirme, kanun ve zirai iktisad dersleri dahildir. 3 Öğretim üyesi mevcuttur. Bu yıl Zirai Ekonomi bölümüne 14 talebe kayıtlı ve şimdiye kadar 50 veya 60 talebe bu koldan mezun oldular.

Zirai plânlamada kıymetli malûmat veren yayınlanmış muhtelif çalışmalar şunlardır :

(1) «Türkiye de Zirai Makineleşmenin Ekonomik ve Sosyal Cephele-ri» Üniversitenin Siyasal Bilgiler Fakültesine bağlı bir komite tarafından 1952 de hazırlandı. (2) «Türkiye de Nüfus Sayımı ve bunun Zirai Ekono-

middeki Önemi» Dr. A. Fethi Açıl tarafından, 1956 (Türkçe) (3) «Gübre intensitesinin marginal analizi» Dr. Ali Aras tarafından, 1959. Çok sayıda diğer çalışmalar zikredilebilir.

2. Ege Üniversitesi

Üniversite Ziraat Ekonomide bir derece (degree) vermez, fakat Ziraat Ekonomi, Genel İktisad ve Ziraat İşletmecilik derslerinde öğretim yapılıır. Bir profesör iki araştırma asistanı mevcuttur. İki araştırma projesi yürütülmektedir. (1) Beydere Devlet Üretme Çiftliği süt hayvanlarının, kayıtları tutulmaktadır. Süt verimi ile süt istihsalinin değeri ve marginal maliyeti arasındaki münasebetleri göstermek için, süt istihsalinin maliyeti hesaplanacaktır. (2) İzmir civarındaki 75 ilâ 100 kadar süthaneden, süt istihsalinin maliyeti, satış yolları, süttten elde edilen kâr (margins) ile ilgili, malûmat toplanacaktır.

Bu bölgedeki işletme tiplerini tavsif eden ve her bir tip için, mevcut sermaye, iş gücü, ve geliri belirtilmiş bir temsili işletme tesbt eden, bir doktora çalışması yapılmaktadır.

Ziraat Makineleşme, gübrelerin verimle münasebetleri ve ziraat maliyetler üzerinde yapılacak çalışmalar, ziraat kalkınmanın istikametiyle ilgili, doğru kararların alınmasında hayati önemi haizdirler. Ziraat plânlamaya sağlam temel temin etmek üzere pek çok araştırma, çalışma yapmak şarttır.

3. Atatürk Üniversitesi

Eleman temini ve eğitimi sağlanırsa, derhal, Ziraat Ekonomi öğretimi ve araştırma yapılması plânlanmıştır.

4. İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi

Orman Fakültesinde 9 Enstitü vardır.

Randıman ve Orman Ekonomisi

Ormancılık

Orman Teknolojisi ve Ağaç Faydalanmaları

Orman Koruma

Orman Botaniği

Orta Doğu Ormancılığı ve Orman Coğrafyası

Yol inşaatı ve Mühendisliği

Toprak İlimi ve Ekoloji

İktisadi plânlamada değer taşıyan çok sayıda araştırma bilhassa Ekonomi, Politika, Coğrafya Enstitülerinde yapılmaktadır.

5. İstanbul Teknik Üniversitesi

Ziraat Aletleri Çizim ve Deneme Enstitüsü

Bu Enstitü 1957 yılında kurulmuştur. Enstitü Türkiye Ziraat şartlarına uygun makine modellerinin geliştirilmesinde bazı mühim çalışmalar yapmaktadır. Makineleşmenin işletmelerde, işletme tipi ve büyüklüğü ile, traktör, hayvan ve, insan gücü arasındaki münasebetleri araştırmak için bir sörvey yapılmıştır. Neticeler yakında yayınlanacaktır.

Türkiyede Taze Meyve ve Sebze Pazarlamasının (Marketing) İslahı

Yazan :
J. Kenneth Samuels

Çeviren :
Hüseyin AYHANGİL
Ziraat Yüksek Mühendisi

Sayın Osman TOSUN

Tarım Bakanı

Ankara, Türkiye

Sayın Stuart H. Van DYKE

Türk - Amerikan İşbirliği Dairesi Müdürü

Ankara, Türkiye

Bu raporumla, taze meyve ve sebze marketinginin bu günkü durumu ve meselelerini, bu mahsullerin iç pazarlarda istihlâk ve ihracat imkânlarını geliştirme ve islâh yolunda yardımcı olacak tavsiyelerimle birlikte bilgilerinize arz ederim.

Rapordaki malûmat daha ziyade toptancılar, ihracatçılar, devlet memurları, illerdeki Ziraat Müdürleri, Hal Müdürleri, taze meyve birliklerindeki memurlar, mahallî kooperatifler idarecileri, meyve ve sebze mütehasısları ve kaza teknisyenleri ile yapılan temaslar neticesinde elde edilmiştir. Bu maksatla İstanbul, Trakya, Bursa, İzmir, Adana, Mersin, Antalya, Alanya ve Ankara'daki toptancı ve perakendeci pazarları ziyaret edilmiştir. Temasa geçilen şahıslardan herbiri mevzua ilgi göstermiş ve sınaî problemler hakkındaki fikirlerini ifadeye çalışmışlardır. Bir çok kimse, keza, islâh mevzuunda yapıcı tavsiyelerde bulunmuştur. Görüşülen herkes çalışma mevzuuna alâka gösteriyor ve bu sanayideki güçlükler hususundaki görüşlerini, keza birçokları islâh hususunda yapıcı tavsiyelerini büyük bir arzu ile bildiriyorlardı.

Türkiye'de bu kadar fazla kimse ile tanışmak ve memleketin bu kadar çok yerini görmek benim için hakiki bir zevk olmuştur. Bu çalışmamda bana yardımcı dokunan herkese ayrı ayrı teşekkür ederim.

Hürmetlerimle

J. Kenneth SAMUELS

Ziraat Müşavir

TÜRKİYE'DE TAZE MEYVE VE SEBZE PAZARLAMASININ (MARKETING) ISLAHI

Giriş :

Taze Meyve ve Sebze Sanayii, Türkiye Ekonomisi için önemlidir. Sanayiinin bu kolu ana gıda maddelerini teşkil ve yabancı memleketler için ihraç mahsullerini temin eder. Nüfus artışı ve döviz temini ihtiyacı, dikkat nazarlarını istihşali artırmak, pazarlamayı ve tevzi işlerini ıslâh yolları üzerine tevcih etmiştir.

Bu çalışmanın gayesi pazarlama meselelerinin analizini yapmak; ihracatın artırılması, bozulma ve hasarın azaltılması, işleme tekniğinin geliştirilmesi, daha tesirli pazarlama teşkilâtının kurulması metodlarında tavsiyelerde bulunmak ve Türk Hükûmetine sanayiinin developmanını teşvik edecek bir programın plânlanması ve tatbikinde yardımcı olmaktır.

Türkiye, bu gayelere ulaşabilmek için, bir çok ciddi meselelerle karşı karşıyadır. İhracat imkânlarını tesbit etmek ve azamî fayda temin edilecek şekilde kullanmak ve yerli pazar imkânını ıslah için çareler aramak gerekmektedir. Bu meseleler arasında sıkı bir münasebet mevcuttur, ve ihracatı artırma gayretlerinin tesiri, iç pazarlamada da hissedilecektir.

Meyve ve sebze pazarlaması ile alâkalı muhtelif meselelerden bu raporun son kısmında bahs olunmakta ve Türk Hükûmetine ve (ICA) Milletlerarası İşbirliği Teşkilâtına bu sanayiin Türkiye'nin refahına azamî derecede yardım etmesi gözönünde tutularak, program dahilinde lüzumlu tavsiyeler verilmektedir.

Tavsiyeler :

- 1 — Bursa Bölgesinden Şeftali ihraç ticaretinin geliştirilmesi için örnek projenin ele alınması.

Bu proje şu kısımları ihtiva etmelidir :

- a) Alıcı, tasnif edici, ayırıcı, soğutucu, paketleyici ve yükleyici kısımlarını havi merkezi bir Şeftali ambalâjhanesinin (Packinghouse) inşa

edilmesi. Ambalâjhanenin büyüklüğü inşaat için tahsis edilen krediye göre tayin edilmelidir, ve müessir bir çalışma sisteminin tesisine elverişli büyüklükte olmalıdır. Başlangıçta, vasat ölçüde bir ambalâjhane inşası daha pratik ve uygun olacaktır. Tecrübe kazanıldıkça ve pazar ihtiyacı arttıkça ilâveler yapılır ve diğer şeftali ambalâjhaneleri inşa edilebilir.

Ambalâjhanenin Gemlik limanında inşa edilmesi tavsiye edilmektedir.

Bu, ilk soğutması yapılan meyvelerin doğruca soğuk hava tesisatı bulunan gemilere yükletilmesini veya soğuk hava tesisatını haiz vagonlara yükletilmek üzere kamyonlarla İstanbula asgari amele ve zaman kaybı ile sevkini mümkün kılacaktır.

b) (1) Meyve istihsâl edebilen; (2) mücadele, modern hasat ve işleme metodlarını ihtiva eden bir kalite islâh programını tatbik edebilen; (3) ambalâjhânenin çalışmasını kontrol edebilen; (4) İhraç edilemeyen meyveleri tevzi edebilecek; (5) müstahsile gübre, mücadele maddeleri ve sair ihtiyaçlarını sağlayabilen; (6) müstahsil üyeleri hesabına yatırımlar teminine çalışan müstahsil kooperatiflerinin geliştirilmesi.

c) İhracatta kolaylığı sağlamak için bir birlik veya hususî ihracaat şirketi ile münasebete geçilmesi. Hususî bir ihracatçı vasıtasıyla ihracat yapılabilirse, teşebbüse hususî sermaye temin edilebilir.

d) Ertesi sezonda hastaliksız şeftali istihsâlini temin için seçkin müstahsillerle birlikte, derhal bir mücadele programının tatbikine geçilmesi başlangıçta, bu işe ait masrafların hiç olmazsa bir kısmı Hükûmet tarafından karşılanmalıdır.

e) Şeftali için en uygun ihraç ambalaj şeklini tâyin maksadiyle bir araştırma programının ele alınması, araştırma, aynı zamanda, bozulma ve hasar mevzularını da ihtiva etmeli ve muhtelif devrelerdeki meyvelerle yükleme denemeleri yapılarak, ihraç edilecek şeftaliler için en müsait hasat zamanı tesbit edilmelidir.

f) Bir mevsim süresince tatbik edilen bu programı takiben üzüm ihraç plânlarının hazırlanmasına geçilmelidir. Böyle ve aynı soğuk hava tertibatına haiz gemiler ve satış imkânlarından faydalanmak mümkün olacaktır.

2 — Her çeşit Taze Meyve ve Sebze (Marketing) pazarlama imkânlarının Modernleştirilmesi ve İslâhı programının ele alınması:

Bu müstacel ihtiyaç narenciye meyveleri ve elmalar için soğutma tesislerini havi ambalâjhanelerin inşasıdır. Kasabalarda ve bazı köylerde,

müstahsilin mahsulünü getirerek toptancı ve parakendecilere satacağı kapalı pazar yerlerine ihtiyaç vardır. Bu pazarlar tasnif ve ambalajlama tesislerini ve alıcılar için her türlü imkânı havi olmalıdır. Hem hâller hem de parekende pazarlarında imkânlarının modernleştirilmesine ihtiyaç vardır. Bu gibi tesislerin finanse edilmesinde, Hükümetin ve pazarı kullanan iş firmalarının müştereken mesul tutulması icabeder.

3 — Dörtüoldaki Narenciye kooperatifine Küçük bir Portakal (Ambalajhanesi) tesisi için sermaye temini :

Bu kooperatifin malî durumu iyi olup paketleme ekipmanlarının yerleştirilebileceği binaları vardır. Eğer Ziraat Bankasından kredi temin edilebilirse bu sene ambalajlı narenciye ihracı düşünülmektedir. Bununla beraber merkezi paketleme imkânları olmadıkça ihracat inkişaf edemez. Lüzumlu asgari tesis bandları temizleyici, yıkayıcı, mumlayıcı, ayırıcı ekipmanları ve taşıyıcı kayışları ihtiva etmelidir. Boşaltma, tasnif, paketleme, kutu yapma ve yükleme ekipmanları mahallen imal edilebilir. Saatte 200 kutu kapasiteli böyle bir tesis için ithal edilecek yeni ekipmanlar takriben 85.000-100.000 dolara malolacaktır. Benzeri ekipmanlar için bu tahmini yekûn Mersinde bir nakliyeciden tarafından tesbit edilmiştir. Keza soğuk hava odaları için kredi temininde ihtiyaç vardır.

4 — Avrupaya İhracatta kullanılmak üzere küçük kapasiteli, süratli ve soğutucu tertibatlı gemiler tedariki için kredi temini:

Bu tip gemilerden asgâri 4 adet satın alınmalı ve techiz edilmelidir. Bu gemilerin iradı bilâhare ilâve gemilerin temini için kullanılabilir.

5 — Meyve ihracı için memlekete getirilen Ambalaj Malzemelerinin Muvakkat Kabul ile İthaline Müsaade edilmesi :

Bu Türkiyenin ihraca elverişli kutular ve ambalajlar yapabileceği zamana kadar olacağı muvakkat tedbir olabilir.

6 — Standardizasyon Enstitüsü, Narenciye, Şeftali ve Üzüm için İhraç vasıflarına uygun standartlar Meydana getirmelidir.

Nihaî olarak, bütün meyve ve sebzeler için resmi tasnif standartları tesbit edilmelidir

7 — Pazar haberleri sisteminin ele alınması :

Bu önce pilot, proje esasına göre başlıca şehirlerde ve istihsal sahalarında bir veya bir kaç çeşit emtina hakkında rapor tanzimiyle yapılabilir. Bu işte Şeftali ve üzüm bir başlangıç teşkil edebilir. Programın geliştirilmesine yardım etmek üzere kısa bir süre için bir pazar haber alma mütehasstı getirilmelidir. Bu programın bir kısmının masrafı ticarî firmalar tarafından karşılanmalıdır. Sermayeler, toptancı tüccarlardan, komisyonculardan ve nakliyecilerden alınacak hususî vergi ile temin edilebilir. Bu faaliyetin Tarım Bakanlığı tarafından deruhte edilmesi tavsiye olunur.

8 — İstihsal, Fiyat ve Meyve ve Sebze Hareketleri Hakkında Noksansız İstatistiki Bilgileri toplamak ve Neşretmek :

Tam bir pazarlama, araştırma programının esasını noksansız, sıhhatli istatistiki bilgiler teşkil eder. Hali hazırda, birçok haller de pazarlara sevk edilen mahsulün miktarını ve diğer malûmatı tesbit etmekte fakat bunlar ekseriye icmal edilmemektedir. Bu gibi malûmat cedvel haline getirilmek, icmal edilmek ve neşredilmek üzere İstatistik Umum Müdürlüğüne gönderilmelidir.

9 — Çiftçiler Kuvvetli bir Pazarlama Teşkilâtı ve Donanım kooperatifleri kurmak ve işletmek üzere şu yollardan yardım ve teşvik edilmelidirler.

a) Basit bir lisan ile kooperatifin gayesini kooperatif kurma safhalarını, kooperatifin çiftçilere ne şekilde yardım edebileceğini, üyelerin vazifelerinin neler olacağını, idare heyeti teşkili ve müdür tayininden anılan broşürler hazırlamak. Bu broşürler, Vilâyetlerde, Kazalarda Ziraat memurlarına, Köy liderlerine ve diğer çiftçilere dağılmalıdır.

b) Tarım Bakanlığı Marketing Şubesinde bir kooperatifçilik ihdas etmek bunun için seçilecek eleman, 6 aylık bir ziraat kooperatifçilik eğitim kursu için Batı Avrupa memleketlerine veya Birleşik Amerika Devletlerine gönderilmelidir. Dönüşünde bu eleman, kooperatif idaresi hakkında malûmat hazırlamalı, Türkiyedeki kooperatiflerin problemlerini etüd etmeli, kooperatif kurmak isteyen çiftçi guruplarına yardıma amade olmalı, kaza teknisiyenlerine kendi bölgelerindeki kooperatiflerin idaresini islâh etmek için yardımda bulunmalı, ve kooperatifçilikle ilgili yardımcı eleman yetiştirmelidir. Tarım Bakanlığı, muayyen bir devre içinde, başlıca ziraat mahsulleri için iyi yetiştirilmiş kooperatif mütehasstılarından mütesekkil

küçük bir teşkilat kurmalıdır. İlâveten bölgelerdeki memurlar ve kaza meknisiyenleri kooperatif metodları üzerinde yetiştirilmelidir.

c) Ziraat Bankasından çiftçi kooperatiflerine uzun ve kısa vadeli sağlam esaslara dayanan kredi temin etmek. İstikrazlar sadece, çiftçiler sermayenin bir kısmını temin ettikleri zaman yapılmalıdır.

10 — Tarım Bakanlığındaki (Marketing) pazarlama Şubesinin Genişletilmesine, Araştırma ve Neşriyat Faaliyetlerine Fazla Önem vermeli :

Pazarlama Şubesinde daha öncede bahsedildiği gibi Meyve ve Sebze sahasında bir kooperatif mütehasısına ihtiyaç vardır. Ayrıca iki meyve ve sebze marketing ekonomisti, bir de işleme ve ambalajlama gibi pazarlama işlerinde bilgisi olan mühendis veya mütehasıs eleman bu şubede yer almalıdır.

Bursa bölgesine seftali projesi üzerinde çalışmak üzere meyve ve Sebze (marketing) pazarlaması mevzuunda araştırma ve yayım mütehasısı olan bir eleman, Adana bölgesinde narenciye (marketing) pazarlaması meseleleri üzerinde çalışacak bir eleman tayin edilmelidir. Tarım Bakanlığı 5 yıla kadar, Antalya ve diğer mühim meyve ve sebze istihsal bölgelerine de bu gibi elemanların teminini sağlayacak plâni tahakkuk ettirmelidir.

Aşağıdaki araştırma projelerinin ele alınması tavsiye edilir.

a) Batı Avrupa'ya taze meyve ve sebze nakli meselelerinin analizi. Bu raporda, nakliyat meselesini halletmek için küçük gemilerin en iyi çare olabileceği fikri ortaya atılırken herhangi bir iktisâdi kâr düşünülmemektedir, sadece kısa vadeli analiz esası göz önünde bulundurulmuştur. Bu mesele üzerinde yapılacak bir etüd, tren yolu, deniz ve kamyon nakliyatındaki fiyat farkı, sevk edildiği yere varış müddeti, buruşmaya mütemayil meyve ve sebzelerin, kamyon veya trenle nakline ait problemleri, tayiui ve bunun muhtelif nakliyat metodlarına göre hâmile miktarının ithâlatçı memleketlerde tevziata tesiri, farklı nakil metodlarının kullanılmasında eski tecrübelerden faydalanılması, çeşitli ekipman ve metodlara göre gerekli yatırımlar, nakil hizmetlerinin finanse edilmesi gibi hususları ihtiva etmelidir.

b) Sevkiyat kaplarının etüdü: Bu ekonomik ve mühendislik yönlerinden müştereken yapılacak bir analizi icabettirir. Mühendislik safhası, hakiki veya temsili olarak pazara sevk tecrübelerini içine almak üzere, muhtelif cins meyve ve sebzeyi, ihraca müsait muhtelif tip ve ağırlıktaki amba-

laj kaplarının denlmesi ve tersimi işlerini ihata etmektir. Maliyetlerde dahil olmak üzere müşteri zararı ve meyve hasarlarının analizi ekonomik safhayı teşkil eder. Meselâ, üzüm ve şeftali için hafif ambalajlar imâl edilmeli ve denenmelidir. Ön soğutma ve soğutma yoluyla sıkıca yüklenilebilen kapaklı ambalajlar kullanılabilir. Böylece yükleme sahasında beher metrekareye isabet eden net ağırlık artırılmış olacaktır.

İhraç maddeleri için, kâğıt kenarlı kutuların kullanılma imkânları etüd edilmelidir. Diğer memleketlerden tel çerçevesi ambalaj numuneleri gerektirmelidir. Bilâhare aynı ambalajların benzerleri Türkiyede tahtadan yapılmalı ve tecrübesi yapılmalıdır. Bazı tel çerçevesi ambalajlar bu mevsimdeki narenciye sevkiyatında denenmek üzere ithal edilmelidir.

İhracat için tatminkâr bir veya birkaç tip ambalaj, Türk Standartlar Enstitüsüne resmi ihraç kapları olarak tatbik edilmek üzere tavsiye edilmelidir.

c) Taze meyve ve sebzelerin fiat ve kâr hadleri tesbitinin analiz metodları : Bu en iyi şekilde emtia esasından yapılabilir. Bu esasa Mahalli belediye idareleri tarafından yapılacak azami fiat tesbiti metodları, kalite ve derecelere göre fiat tayini muhtelif ellerdeki kâr hadleri, muhtelif şehir ve bölgelerdeki fiat mukayeseleri, fiatın mevsimlere göre temayülü ve bütün diğer ihtimaller dahil edilmelidir.

d) Taze meyve ve sebzelerin bozulma ve sürünmelerinin etüdü: Böyle bir etüd bozulmanın ve kalite kaybının hakikaten nerede ve hangi şartlarda zuhur ettiğini, zararın rerecesi ve böyle bir bozulma ve hasarın neye malolduğuna dair önemli noktalara temas etmelidir. Bu sadece inkâr edilemeyecek büyük ekonomik zararı göstermekle kalmıyacak, fakat aynı zamanda zararı azaltmak için başlıca iş gününün nereye sarf edileceğini tayin edecektir.

e) Sevk noktalarında soğuk depolar ve merkez kombinaları da dahil olmak üzere Pazar imkânlarının etüdü ve bu imkânlara ait plânların developmanı :

f) Kış sebzelerinin Batı Avrupa'ya ihraç imkânlarının etüdü : Bu esas itibariyle, Antalyada açıkta yönetistirilebilen ve talebedilmesi muhtemel sebzelerin analizi olmalıdır.

II — Hükûmete Meyve ve Sebze İhracatı ve Pazarlama (Marketing) Meseleleri Hakkında tavsiyelerde bulunacak ve Araştırma Sahalarını teklif edecek bir sanayi Komitesi Teşkili :

Böyle bir komite Ticaret ve Ziraat Bankaları tarafından müştereken teşkil edebilir. Bu Komite, pazarlama ve ihracat işleri ile meşğul olan muhtelif grupların temsilcilerinden müteşekkil olmalıdır. Meselâ, serbest ihracatçılar, toptancılar, perakendeciler, meyve ve sebze birlikleri mahalli kooperatif ve müstahsil temsilcileri gibi. Bu grup Hükûmet için sadece istişarı hizmette bulunabilir. Böyle bir Komite sanayi ihtiyaçlarına temas ederek pek kıymetli hizmetde bulunabilir.

12 — Ticaret ve Tarım Bakanlıkları içinde Sebze ve Meyva Marketing'i mevzuunda Küçük bir irtibat veya koordinasyon Hey'eti teşkili :

Bu her iki Bakanlığında, Pazarlama (Marketing) ve meyva sebze mevzularında mühim mesuliyetleri ve yapılacak çok işleri vardır. Pürürsüz bir iş programının esasını, her iki Bakanlığın birbirini kendi faaliyetleri ve program plânlarından tamamen haberdar ve işi mümkün olduğu kadar fazla koordine etmeleri teşkil edecektir. Her Bakanlıktan 2-3 memurun âzâlık edeceği bir komite teşkili tavsiye olunur. Komite, programları görüşmek ve Bakanlıklara ehemmiyet haiz iş sahaları hakkında tavsiyelerde bulunmak üzere periyodik olarak toplanabilir. Her iki Bakanlığın Marketing (Pazarlama) elemanlarının işlerini gözden geçirmek üzere senede bir iki defa büyük bir konferans tertip etmesi tavsiyeye şayandır. Meselâ, bir toplantıda programın mesuliyetini Ticaret Bakanlığı müteakibinde Tarım Bakanlığı deruhte edebilir.

13 — Şeftali, Narenciye meyveleri, Elma ve Sebzelerin Konserve ve Kıymetlendirme tesislerinin geliştirilmesi için Plân :

En başta merkezi derecelere ayırma ve tasnif tesisleri yer alır. Bilhassa düşük kaliteli derece dışı meyvalar için daha başka sarf yerleri bulmak zaruridir. Şeftalilerin jele ve benzeri mamuller şeklinde muhafaza muameleleri, narenciyelerin usare yapılması ve elmaların muhtelif mamulleri için kârlı işleme yolları denenmelidir.

BUGÜNKÜ DURUM VE PROBLEMLER :

Bu raporda, taze meyve ve sebzelerin marketinginin mevcut durumundan ve problemlerinden bahsedilmektedir. Birinci kısım da istihsalin ve istihsal potansiyelinin kısa tahlili verilmiştir.

I — İstihsal : 1957-1958, 1958-1959, ve 1959-1960 mevsimlerinde başlıca meyveler ve patatase ait hesaplar aşağıda görülmektedir.

	<u>1957-1958</u>	<u>1958-1959</u>	<u>1959-1960</u>
	(1.000 metrikton)		
Üzüm	2.000	2.403	2.750
Narenciye mey.	215	226	228
Elmalar	190	200	200
Taze İncir	150	150	140
Erikler	80	80	80
Şeftaliler	35	75	80
Kayısılar	40	25	75
Kirazlar	61	61	40
Ayvalar	39	61	40
Total ...	2.950	3.410	3.736
Patates	1.300	1.400	1.200
Soğan	300	350	400

Taze sebzelerin istihsalı hakkında resmi istatistikler yoktur. Yukarıdaki tabloda bulunan malûmat göstermektedir ki üzüm, narenciye meyveleri, şeftali, kayısı ve soğan yetiştirilmesi bu devrede artış gösterirken diğer mahsullerin istihsalı aynı seviyede kalmış veya eksilmiştir. Her ilde bazı meyvalar ve sebzeler yetiştirilmekle beraber, başlıca istihsal sahası sahil bölgesi hususile Marmara, Ege ve akdeniz sahilleri boyunca uzanır. Bu sahalarda taze meyve ve sebze istihsalini makul olarak genişletme imkânları vardır. Umumiyetle iklim mutedildir. Şimdiki halde su tahdit edici bir faktör olmakla beraber, sulamayı büyük ölçüde genişletmek mümkündür. Tatbik edilmekte olan projeler binlerce hektar arazide meyve ve sebzelerin yetiştirilmesine müsaade edecektir. Eğer Türkiye bu mahsulleri

daha fazla yetiştirmek yolundaki gayretlerinden azami istifadeyi sağlarsa, istihsalin artmasını, pazarlama (marketing) ve satış organizasyonunun inkişafı takip etmelidir.

2 — **Hasat** : Çiftliklerin çok küçük olması sebebiyle işçi tutmaya lüzum olmadığından umumiyetle meyve ve sebzelerin hasadı aile efradı tarafından yapılır. Narenciye meyveleri müstesna olmak üzere merkezi paketlenme ve tasnif tesisleri olmadığından bu iş daha ziyade bahçede aile efradı tarafından yapılır. Kullanılan ambalajlar ekseriya alıcılar tarafından temin edilir. Çiftçi mahsulünü hassattan evvel satınca malını alıcının direktifine göre paketlere tasnif eder. Bu hizmetinin ücreti alıcı tarafından kendisine ödenir. Aksi taktirde, meyve veya sebzelerini ne zaman ve nasıl hasat edeceğini ve ambalajını çiftçi kendisi kararlaştırır.

Ekseriya mahsul, toplamayı müteakip tarlada güneşten ve sıcaktan korunmadığı için süratle bozulmaya başlayabilir. Meyvelerin sabahleyin gölgede istif edilmesi fakat öğleden sonra tamamen güneşe açılması tavsiye edilir. Bir çok sebzeler, bilhassa yapraklı sebzeler, gölgede muhafaza edilmedikleri ve sulanamadıkları zaman çok süratle solarlar. Keza bazan meyvelerin toplanması yerine silkelemek tatbik edildiği söylenmektedir ki bu hal meyvenin ezilmesine ve neticede zararına sebep olmaktadır. Çiftlikte hasat ve işleme metodlarının islahına büyük ihtiyaç vardır. Fakat çiftçiye demonstrasyon ve eğitim yolu ile uygun metodlar öğretilmedikçe tekâmül temin edilemez. Bu yayın servis ve Ziraat müdürlükleri mahalli marketing kooperatifleri tarafından yapılabilir.

3 — **Tevzi metodları** : Taze meyve ve sebzelerin çabuk bozulmaya müsait olması ve soğuk muhafaza imkânının olmayışı sebebiyle bu mahsulleri bozulma ve zarardan korumanın yegane yolu müstahsilden müstehtlike süratle intikal ettirilmesidir.

Tevzi sistemi öyle bir organizasyona sahip olmalıdır ki her türlü mahsulün temin edilebileceği binlerde küçük müstahsili bünyesinde toplamalı, mahsulü çabucak tasnif ve ambalaj etmeli ve onları mahalli pazarlara, uzak şehirlere, Türkiye dahilindeki bütün vilâyetlere ve yabancı memleketlerdeki alıcılara sevk edilmelidir.

Türkiyede taze meyve ve sebze marketing teşkilâtı, bir çok küçük müstahsil köy alıcıları, birkaç mahalli kooperatif, üç kooperatif birliği, hal toptancıları veya komisyoncuları, muhtelif hususi ihracatçı, nakliye şirketleri ve perakendeciler topluluğundan müteşekkildir.

Köy Alıcıları : Veya mahalli komisyoncu, tüccar, çiftçi ve hal toptancıları arasındaki zincirin ana halkasını teşkil eder. Komisyoncu köyden köye geçerek çiftçilerden mahsulü temin eder. Komisyoncu köyden köye geçerek çiftçilerden mahsulü temin eder. Komisyoncu köyden köye geçerek çiftçilerden mahsulü temin eder. Komisyoncu köyden köye geçerek çiftçilerden mahsulü temin eder.

na sevk eder, veya istihsal bölgesinde şehirde belli bir yeri olur, oradan mahsulü hem sevk etme, hemde mahalli parekencilere satış işini idare eder. Köy alıcısı müstahsilin mahsulünü sandık esası üzerinden hesabına % 8-10 satış komisyonu işlemek üzere satar. Başka bir yol da meyvenin ağaç üzerinden, sebzenin tarladan hasattan evvel götürü olarak satın alınmasıdır.

Köy alıcıları müstahsile sık sık kredi ambalaj ve nakil vasıtaları nakliye temin eder. Bazı çiftçiler köy alıcıları ile muamele yapamaz, mallarını hale getirir ve doğrudan doğruya toptancı ile alış veriş yaparlar veya uzak şehirlerdeki komisyoncu tüccarlara yollarlar. İstanbulda satılan mahsulün % 90'ının köylerden toplayıcılar tarafından, % 10'ununda doğrudan çiftçiler tarafından gönderildiği tesbit edilmiştir.

Hal Toptancıları : Şehirdeki hallerde yazıhaneli ve depolu dükkanlara sahiptir. Umumiyetle komisyon esasına göre çalışırlar, alışverişleri için çok az miktarda tediyatta bulunurlar, keza bazıları bilâhare satmak üzere meyve satın alır ve depo ederler. Bunlarında satış ve muameleler için komisyon nisbeti % 8-10 arasında değişir. Bunlar uzak mesafelerdeki veya mahalli köy alıcılarından veya doğrudan müstahsiller tarafından gönderilen mahsulleri teslim alırlar, malı depolanmış meyve ve sebzeleri toptan satış yerlerinde teşhir ederek, fazla olgunlaşmış meyve, veya solmuş sebzeleri, ertesi gün gelecek taze mahsul ile rekabete maruz kalmadan korumak için gün sonuna kadar satılmasını temine son derece gayret sarfederler.

Büyük pazarlarda komisyoncu tüccarlar muamelelerinde çok ihtisas sahibidirler. Meselâ büyük hallerde, bir kısımda uzak mesafeden gelen mahsuller üzerine iş yapan Komisyoncu tüccarlar, diğer bir kısımda, sadece mahalli mahsullerle muamele yaparlar. Bazıları meyveler, diğerleri sebzeler üzerine geniş tecrübeye sahiptir. Bazan ihtisas kalite mefhuhi ile tezahür eder, bazı komisyoncu tüccarlar yalnız yüksek kaliteli mahsuller üzerine muamele yapar, diğerleri iç pazarlara uygun kalite veya zayıf görünümlü mahsullerin ticaretini yapar.

Türkiyede ki Perakenciler : Sebze ve meyve üzerinde oldukça ihtisas sahibidirler. Umumiyetle pek azı diğer gıda maddelerini satarlar. Dükkanları oldukça küçüktür. Ve sergilerin vitrin dışına uzanması adettir. Bir çok perakenciler de şehrin mahalli pazarlarında satış yapar. Pazar perakencilerinin sabit bir dükkanı olmadığından satışları gündüktür. Satılmayan mallarını pazar sonunda, ertesi gün kurulacak pazara taşımak

Mahalli parakendecilerin her gün hale gidip günlük ihtiyaçlarını temin etmeleri adettir. Eğer kendi vasıtası varsa (hayvan, araba, otomobil gibi) malını kendi taşıır, aksi halde kira ile taşıtır. İstanbul ve Ankara hallerinde parakendeciler satın aldıkları mallara iş yerlerine kiralık vasıtalarla taşıtırlar. Keza bir çok şehir kasabalarında kapı kapı gezen seyyar yaya satıcılar vardır. Bir çok şehirlerde parakendeciler hale girip alış ve-riş yapma müsaadesi için hüviyet kartı almağa mecburdurlar.

Migros Türk, Meyve ve sebze alış verışı yapan farklı tipte bir organizasyona sahip olarak bahse değer çok şubeli bir şirkettir. İstanbulda 5 küçük mağazaya, 6 self servis yapan (müşterinin istediği malı hazırlanmış tezgahlardan kendi kendine aldığı) mağazaları ve bunlara ilâveten 30 adet seyyar satış teşkilâtı vardır.

Migros Türk mağazaları, taze meyve ve sebze ile beraber et ve kuru bakkaliyede satarlar. Meyve ve sebzelerin önceden paketlemelerinin yapılmasını kolaylaştırmak için hal yanında birde ambalajhaneleri vardır.

Mallarının bir kısmını İstanbul halinden alırlar, fakat keza bazı istih-sal mıntıklarında yerleştirilmiş mübayaa şubeleri de vardır ve doğruca giftçiden ve sevkiyatçıdan malı satın alırlar. Migros-Türk müstahsili kooperatif şeklinde teşkilâtlandırmaya da gayret etmektedir. Böylece mal temini için daha güvenilir kaynaklar teşkil edilmiş olacaktır.

Parekendecilik tathikatlarının müşahadeleri, pek-çoğu değilsede, bir çok parekende satıcılarının tasnif, ayıtlama ve muamele işlerinde meleke sahibi olmak gibi mefhumlarından mahsun olduklarına, iyi bir satıcı vasfı arzetmediklerini göstermektedir.

Toplama ve tevzi işleri için ihtiyaçtan fazla mutavassıtlar bulunduğu gibi, meyve ve sebzelerin müessir bir şekilde parekende olarak satılması için de lüzumundan çok daha fazla imkân olduğu anlaşılmaktadır.

Daha iyi muamele metodları ve şiddetli rekabet gibi tekamül ettiril-miş pazarlama (marketing) imkânları sağlanırsa, küçük kifayetsiz nakli-yeci, toptancı ve parekendecinin işe devamı çok güçleşir. Keza işleme ve sanayide de daha kârlı iş imkânlarının sağlanması ile bu gibi iş sahaları ortadan kalkacaktır.

4 — Kooperatif Marketing (Kooperatif pazarlaması)

Taze meyve ve sebze pazarlaması için üç kooperatif birliği teşkilâtı vardır. Bunlardan MeSeBe İstanbulda, Çukobirlik Adanada ve Antbirlik Antalyadadır. İstanbuldaki birlik olgun meyve ve sebze için, Adana ve Antalya birlikleri pamuk, narenciye meyveleri ve sebzeler içindir. Bu bir-

likler mahalli kooperatiflerin iştiraki ile meydana gelmiştir. İstanbuldaki birlik 16 mahalli kooperatiften teşekkül eder. Adana birliğinin iki kooperatifi vardır; biri gayri faal durumdadır. Antalya birliği ise henüz meyve ve sebze marketingi faaliyeti göstermemiştir.

Birliklerin müdürleri Ticaret Vekâleti tarafından seçilir, veya tayin edilir, ve birlikler Ziraat Bankası tarafından finanse edilir; böylece bunlar hakikatet yarı resmi teşekküller olarak görülür.

İstanbul teşkilâtının resmen bildirilen gayeleri şunlardır :

- 1 — Üye kooperatiflerin kurulması.
- 2 — Üyeler tarafından gönderilen meyve ve sebzelerin ihracatının sağlanması ve
- 3 — Üyelere kredi tevzii.

Üye kooperatifler çiftçilerine tohum, gübre, ilaç ve diğer malzemeler şeklinde krediler dağıtır ve Birlik vasıtası ile satılmak üzere onların mahsullerini toplar. Hâli hazırda mahallerin hiç birinde paketleme vasıtaları yoktur. Ayrıca teşekkül etmiş bir müstakil kooperatifin mevcudiyeti bilinmemektedir. Bunun başlıca vazifesi üyelere ziraat vasıtalarının teminidir. Sevk mahallerindeki ziraat Müdürleri ve diğer ilgililerle kooperatif mevzuunda yapılan görüşmelerde daha fazla kooperatife ihtiyaç olduğu ve kooperatifçiliğin geliştirilmesi için büyük alâka duyulduğu görülmüştür. Mamafih herkes müstahsilin bizzat idare edeceği bir kooperatifin nasıl kurulup idare edileceği hususundaki bilgisizliğin sebep olduğu güçlüklerin aşılması için yardıma ihtiyaç hissetmektedir. Keza, kompe işinin ehli, maharetli bir idareci temini de çok güçtür.

5 — Nakliye : Türkiyenin başlıca pazarları İstanbul ve Ankara olduğu kadar diğer iç şehir ve kasabalardır ki bunlar, Ege ve Akdeniz sahillerindeki istihsal sahalarından en az bir gün veya bir gece mesafededirler. Bu, hususiyle şeftali, üzüm, incir, narenciye meyveleri, muz ve kış sebzeleri gibi mahsuller için mühimdir. Her bölge şüphesiz ki mahalli istihlâk için bir miktar meyve ve sebze yetiştirmektedir.

Türkiye iyi bir yol sistemine sahiptir. Ve mahsulün istihsal bölgesinden müstehlik merkezlere taşınması için geniş ölçüde kamyonlardan istifade edilir. Meselâ Ankaraya yazın sebze ve meyvanın % 75 kışın % 50

7-Tasnif ve kontrol : taze meyveler ve sebzeler için resmi bir derecesi kamyonlarla gelir.

İstanbul'a sevkiyat için daha ziyade gemiler kullanılır. Mahsulün % 70 inin gemi, % 30 unun kamyonlarla geldiği tesbit edilmiştir.

Demiryolu ücretlerinin çok yüksek olması sebebi ile gemi ve kamyonlarla rekabet edemediğini tesbit edilmiştir.

Yazın, kamyon ve gemiler umumiyetle gecenin serinliğinden istifade etmek ve sabahleyin pazara erişmek için gece seferi yaparlar. Bununla beraber, eğer sevkiyattan evvel soğutabilirlerse sebze ve meyvelerin yazın pazara daha iyi durumda ulaştırılması mümkün olur. Kış meyve ve sebzeleri, güneyden sevkedildikleri için hususile Toros dağlarını geçerken dona karşı korunmak ihtiyacını gösterirler. Mamafih, ihracat için nakil imkânları çok daha ciddi bir meseledir. Bu husus taze meyve ve sebze ihracı kısmında müzakere edilecektir.

6 — Pazar İmkânları : Detaylı bir etüd yapılmadıkça bir tahminde bulunmak mümkün olmamakla beraber, taze meyve ve sebzelerin demode vasıtalarla taşınması ve işleme metodlarının uygunsuzluğu yüzünden buruşma, ziyan ve kalitenin bozulması sebebi ile her sene milyonlarca türk lirası ziyan olmaktadır. Yükleme yerindeki ilâve tesislere, soğuk hava depolarına, daha iyi işleme imkânlarına, modern hal binalarına ve islâh edilmiş parekende satış ve ihracat vasıtalarına ihtiyaç vardır.

Pazarlama (Marketing) tesis ve vasıtalarının inşası ve modernize edilmesi hayli yatırıma ihtiyaç gösterirse de, solma ve bozulmanın sebep olacağı zararı azaltmaktan mütevellit kazancı daha fazla olabilir. İslah edilmiş muamele ve tevziat metodları kullanılınca satış mağazalarının mahsul kaybı ve kalite düşmesinden mütevellit zararları azalacağından tevziatın her merhalesinde maliyet fiatı ile satış fiatı arasındaki farklar azaltılmış olacaktır. Keza, müstehlike daha iyi kalitede meyve ve sebze temin edilecektir. Eğer Türkiye bu mahsulleri içine alan bir ihraç ticareti kurmak istiyorsa vasıtaların islâhı esastır.

Başlıca ihraç malları için kullanılan büyük modern ambalajhane ve küçük bir ambalajhane müstesna taze meyve ve sebzelerin tasnif ve ambalaj edildiği merkezi ambalajhane teşkilâtları yoktur. Çiftlikler umumiyetle tasnif ve ambalaj işleri için bir sundurma dahi bulundurmamayacak kadar küçüktür; bu sebepten, tasnif ve ambalajlama işleri tarlada yapmak mecburiyetindedir. Bu ucuza mal almakla beraber pazar için hazırlama ve paketleme yönünden uygun bir iş yapmak çok zordur. Bazı yerlerde hakim olan seyyar alıcılar, müstahsilin mallarının hakiki değerini ve diğer çiftçilerin ne kazandıklarını öğrenmelerine mani olmaktadır. Müstahsilin malını teslim edeceği ve alıcıların oraya geleceği mahalli tesellüm istasyonları, ferdiyat esası üzerine yapılan anlaşmalar çiftçi için büyük faydalar sağlayabilir. Böyle bir pazar için açık sundurma veya parkelenmiş saha üzerine sundurma veya örtülü yerler gibi imkânların

hazırlanması kolaydır. İstihsal kapasitesi yüksek olan yerlerde, tasnif dereceleme ve soğutma tesisleri gibi mükemmel imkânlar sağlanabilir.

Müstahsile en büyük fayda mahalli satış kooperatifleri kurularak sağlanabilir. Çünkü bunlar toplama, ambalajlama soğutma ve alıcılara sevk mahallerinde veya hallerde satış gibi işlem imkânlarına sahip olabirler.

İstanbul, Ankara, Bursa, İzmirde müşahede edildiğine göre Türkiye de hal tesisleri umumiyetle demode olup, kamyonlar geniş ölçüde kullanılmaya başlanmadan önce yapılmışlardır. Kamyon şosesi ile aynı seviyede olan yükleme ve boşaltma rampaları yoktur. Netice olarak her kasa, kamyonun veya vagonun indirilir. Yol veya taretuar seviyesindeki yerde istif edilir, oradan tekrar alıcının kamyonuna veya vagona yüklenir. İstanbul halinde vapurdan toptancının mağazasına aktarma için elektrikli taşıyıcılar kullanılmakta ise de her kasa halden dışarı hamal sırtında taşınmaktadır. Bu maksat ile dörtüzdü kadar hamal çalışmaktadır.

Ambalajlar standart olmadığından umumiyetle her satıştan sonra satılan her kasanın tartılması zurruridir. Halâ, tartı işinde, bir ucuna asılı yikü iki adamın kaldırdığı basit, tek kollu toplu kantarlar kullanılmaktadır.

Bazı hallerin yanında soğuk depolama imkânı var ise de onlar başlıca et, tereyağı ve peynir muhafazasında kullanılmaktadırlar. Hiç bir halde süratle solmaya müsait mahsülü kısa bir zaman için koruyacak soğutucular yoktur. Yeni haller ve soğuk hava depoları inşa edilmeden önce en son inşaat metodları ve plâni temin edilmelidir.

Türkiyedeki hallerin çoğu belediyelere aittir. Devlet tarafından finanse edilirler, yeni tesislerin kurulmasında, finansmana toptancıların iştirakinin istenmesi şayanı tavsiyedir. Taze meyve ve sebze için kullanılacak soğuk hava deposunun, sanayi ihtiyacının tesbiti esasına dayanarak, yer ve kapasitesinin tayini için gerekli malûmat toplanmalıdır.

7-Tasnif ve kontrol : Taze meyveler ve sebzeler için resmi bir dereceleme yoktur, yalnız ihraç elması istisna teşkil eder. Mahsulün nihai satışında, alıcının kontrolüne tabi olması dolayısıyla bu husus uzak pazarlara sevkியatta büyük güçlük yaratır. Buhal, Türkiyede komisyon usulü satışın cari olmasından hasıl olan mühim bir neticedir. Amerikan Ziraat nezaretinin standardizasyon ve kontrol hakkındaki neşriyatı [*] resmi derece standartlarının meydana getirilmesi için şu sebepleri ileri sürmektedir.

[*] Standardization and inspection of Fresh Fruits and vegetables, U.S. Department of Agriculture AMS, Misc. Publication dolar 604

"Meyve ve sebzelerin resmi standartlara uygun olarak ambalajlanması, intizamlı pazarlama ve başarılı alış veriş için arzu edi'en ilk adımdır. Bunlar kalite farklarının ölçülmesi için taksimatlı çubuklarla (Kompas) mücehhezdir ve bunların kullanılması uzak mesafelere sevkiyatı mümkün kılar".

"Açık ve kati standartlar alıcı ile satıcı arasındaki anlaşmazlıkları halletmek için zaruridir. Keza bu suretle ücret tesbiti yapılmayan mahsülün kıymetinin takdir edilmesi icap ettiği anlarda nakliye şirketlerine karşı vaki iddiaların hallni kolaylaştırır.

"Standardize edilmiş dereceler pazar fiyat haberlerinin esasını teşkil eder ve pazar fiyatlarının isabetli mukayesesi için zaruridir. Mahsulün farklı derecelere ayrılması, yetiştiricilerin mevsim satışını adil olarak paylaşmak için mahsullerini birleşmiş satış teşkilatlarına koyması halinde ayrı bir önem taşır."

"Meyve ve sebzelerin daha canlı tevziatına, onları muhtelif derecelere ayırmak suretile umkân sağlanabilir. muhtelif mahallerde, pazar istekleri farklıdır. Ve hareketli dağıtım, satışa arz edilen tasnifine fazla ehemmiyet verilen pazarlarda görülür."

İsteklerin reklâma dayanması aşikârdır. Fakat reklâma göre yeknesak olarak derecelendirilip ambalaj edilmedikçe reklâm bir mana ifade etmez.»

«Gerek hususî ve gerekse resmi yatırım tatbikatında mahsu'e açılacak kredinin kıymetini tesbit için standart dereceleri ayırma ilk mühim husustur.»

«Nihâî olarak kalite esasına göre; ticaret, yetiştirme ve pazarlama da daha iyi metotları teşvik eder; çünkü sevkiyatçılara ve yetiştiricilere hatâlarına tashih için yardım eder. Onlara daha dikkatli olmayı, tesirli yetiştirme, ambalajlama ve pazarlama metodlarını ve muamele kayıplarını bertaraf etmeyi benimseterek tam gelir sağlamalarında yardımcı olur.»

Bugün ticarete kullanılan bir tasnif sistemi vardır. Meselâ seftali 1.2 ve 3 numaralarla derecelendirilir. Bu dereceler adetlere ve kullanışa göre tesbit edilmiştir. Bununla beraber, bu tasnif için hususî bir tarifname yoktur. Bu sebeple, dereceler arasında zuhure eden farklar muayyen bir meyvenin tasnifinde alıcı ile satıcı arasında anlaşmazlıklara yol açar.

Dünya pazarlarında başarılı bir rekabet sağlamayı arzu ediyorsa Türkiye de sebze ve meyve ihracatı için doğru bir tasnif sistemine sahip olmak mecburiyetindedir. Tasnif standartları diğer ihraç maddeleri için-

de kullanılabilir. Halihazırda, Türk Standartlar Enstitüsü tarafından ihracat için portakal standartları hazırlanmaktadır.

Şeftali, sofralık üzüm ve ihraç edilebilecek diğer meyve ve sebzeler içinde tasnif standartları hazırlanmalıdır.

Keza iç pazarlarda kullanmak için de standartlar hazırlanmalıdır; bil-hassa Türkiye dahilinde, uzak mesafelerdeki müstahlik merkezlerine sevk edilecek emtia için bu elzemdir.

Tasnif standartları tatbik edilince, taze meyve ve sebzelerde, sevk mahallerinde ve merkez hallerinde resmi kontrol sistemi kurmak şarttır. Bugün, kuru meyveler de tatbik edilen usul taze meyve ve sebze kontrol sisteminin teşkili için örnek olarak alınabilir.

8 — Ambalajlama : Taze meyve ve sebze için çeşitli ambalaj kullanılmaktadır. Bu, hususile mahallen satılan sebze, elma ve diğer meyveler için mevzu bahistir. Meselâ, her hangi bir merkez halinde patlıcan, biber veya yeşil fasulyelerin büyük ve küçük sepetlere küfelere, muhtelif ölçülerde kasalara ve çuvallara konulduğu görülmüştür. Netice olarak, bir çok mahsuller her satış için ayrı ayrı sayılmak veya tartılmak mecburiyetindedir.

Meselâ, şeftali, üzüm ve incir gibi meyveler tahta kasalarda satılmaktadır. En yaygın olanların ölçüsü 60X40X15 Cm. dir 5 Cm. uzunluğunda çukıntılar vardır. Kasalar, üst üste bu çukıntılar üzerine konulur. Bu kasalar, müstahsiller, nakliyeciler, komisyoncu kabzumallar ve parekendeciler tarafından geniş ölçüde kullanılmaktadır. Her pazar da, diğer tip ambalaj kapları meyanında, kullanılmış kasa alış üzerine de ticaret yapılmaktadır.

Bilindiği gibi, belirli bir eb'adı olmamakla beraber şeftali, üzüm ve narenciye kasaları oldukça standardlaştırılmışlardır. Keza ambalajlar, pazara yakın yerlere yerleştirilmiş bir kaç atölyede el ile yapılır. Bu atölyelerde, odunun testere ile kesilmesi ve kasaların çivilenmesi beraber yapılır. Kereste düşük kalitelidir, ve netice olarak kenar tahtaları kalın, pürüzlü ve biraz budaklıdır. Böyle malzeme ile iyi bir ambalaj yapılamaz. Ekseriya çukıntı yapan sivri çivi uçları meyvede zedelemelere sebep olur. Ambalaj yapanlar yağ kütükleri tercih ederler, çünkü bunların kesilmesi ve çivilenmesi kolaydır. Fakat kuruduktan sonra, kenarlar eğilmeye ve çiviler gevşemeğe başlar. Meyve bir kağıt tabakası ile örtülür ve üstten bir sicimle bağlanır. Kapak kullanılmaz.

Bu gibi ambalajlar uzak mesafelere sevke hususile ihracata uygun değildir. Çünkü mütecaniz olmayan malzeme ve elyapısı ambalajların de-

ğışık ölçüleri, bunların nakliye esnasında sıkıca istifine imkân vermez. Keza bu kasaların ağır oluşu nakliye masraflarını yükseltir. Aynı zamanda satılırken teker teker tartılması zarureti, mahsul fiyatına ilâve masrafları bindirilir.

Şimdiki hâlde taze, meyve ve sebze için Mersindeki Güven narenciye ambalajhanesinden başka yerde kağıt cidarlı ambalaj kullanılmamaktadır. Birçok komisyoncu ve ihracatçıların görüşü karton ambalajların ahşaplardan daha pahalı olacağıdır. Bununla beraber, kuru üzüm sanayiinde geniş ölçüde, fiber cidarlı ambalajlara temayül edilmektedir. Söylenişine göre aynı ağırlıktaki fiber cidarlı bir ambalaj ahşap ambalajlardan daha ucuza malolmaktadır.

9 — Fıatlandırma ve Ödeme Metodları : Türkiyede taze meyve ve sebzelerde iç fiyatlar muhtelif belediyeler veya mahalli idare amirlerince tayin edilir. Hal toptancıları satışı için azamî fiyat tesbit edilir. Parekencilere toptan fiyatı üzerinden muayyen bir kâr yüzdesi tanınır. Müstahsil satışı için fiyat tesbiti yoktur. Bazan sadece birinci sınıf kaliteli mala azamî fiyat tesbit edilirken, diğler pazarlardan her derecedeki vâsat mallar için azamî fiyatlar tesbit edilir.

Hal amirinin umumî işlerinden birisi, halde toptancılık yapanlardan müteşekkil küçük bir komisyon kurarak müşavere suretile her mahsulün gümrük fiyatının tesbitidir. Bu fiyat mahalli belediyelerce tasdik ve mahalli fiyat olarak kabul olunur, Bu fiyatlar, haldeki büyük ilân tahtalarından ve münferit toptancıların tahtalarında ilân edilir.

Prekencilere umumiyetle bu fiyat üzerinden % 25 kâr tanınır, ve ekseriya onlar dükkânlarındaki etikette alış ve satış fiyatlarını bir arada gösterirler.

Azamî fiyat tesbitinde, diğler pazarların fiyatları, geçen seneki, geçmiş gün ve haftaların fiyatlarının mukayesesi gibi değışik faktörler kullanılır. Keza lüzumlu malûmatın elde edilmesi için istihsal bölgesi ile telefon ve telgrafla irtibat temin edilir.

Hal idarecileri ile yapılan görüşmelerde hiç kimsenin fiyat tesbitinin mi yoksa arz ve talep kaidesine uygun olarak elde edilecek fiyatın mı iyi olduğunu hakiki olarak bilmediğı anlaşılmıştır. Sebze ve meyve fiyatlarının Hükümet tarafından tesbit edilmesi için gösterilen sebep, fiyat yükselişine mani olmak ve müstehlikin menfaatını korumaktır. Bununla beraber bu mevzuda müzakerelere girişen bir kimse böyle bir fiyatlandırma sisteminin müstahsillere çok az fayda sağlıyacağını ve bilhassa üstün kaliteli mahsülle sahip müstahsil zarar vereceğini anlar.

Ndir bulunan mahsüllerde fiat yükselmesine mani olmak için azami fiat tesbiti arzu edilebilirse de mahsul bol olduğu zaman azami fiat tesbiti az kıymet ifade eder veya faydasızdır. Bu gibi hallerde bu tedbirler mahsullerin sevkiyatına yardım etmekten ziyade engeller. Eğer tesbit çok yüksek ise, bu müstehlike mutazarrır eder ve istihlâki düşürür. Eğer tesbit çok düşük ise bu hal esasen fazla istihsal sıkıntısı içinde olan müstahsile lüzumsuz bir külfet daha yükler. Bundan başka meyve ve sebze gibi çabuk bozulabilen ve mevsimlik mahsullerde fiat tesbiti, kalitenin sıratla değişmesi, şartlar ve mal mevcudiyetine göre adilâne bir icraatta bulunmayı çok güçleştirir. Eğer nedret gösteren malların tesbit edilen azami fiatı arz ve talep esasından veya serbest pazar fiatından düşük olursa bir ok çiftçileri toptancıları ve perakendecileri kapsayan tatbikat güçlükleri görülür.

Azami fiatın, meyve ve sebzelerin sevkine tesirini, onların, istihsal ve tevziatındaki rolünü ve fiat yükselmesini kontrol etme bakımından kıymetini tahlil etmek gerekir. Böyle bir analizin bu sistemin zayıflığını ve bozulabilen mahsullerde serbest iç pazar fiatlarının avantajlı taraflarını ortaya koyabileceğinden eminim.

Taze meyve ve sebzelerin alış verişinde kâr durumlarını gösterir, inanılır bir malûmat mevcut değildir. Bir çok memur ve ilgililerin görüşüne göre kâr hadleri lüzumsuz derecede yükseltir. Alış ve satış fiatları arasındaki farkın analizi ve onların kârı düşürmeye esas olan hakiki fiatla münasebetini izah etmek gerekir.

İşleme metodları, bozulma ve zayıat nazarı itibare alınarak bu sanayiye kâr hadlerinin pek fazla düşürülmemesi çok iyi olur.

Kâr haddi ve nakliyat fiatları teklif edilerek, kâr haddinin düşürülmesi için yegâne yolun işleme metodlarının ıslâhı olduğu bilhassa belirtilmelidir.

10 — Marketing İstatistikleri ve Haber Alma: Hektar olarak ekilen saha veya kültivasyonu yapılan arazi, mevsimlik istihsal ve değeri başlıca taze meyve ve sebzelerin ihraç kıymetlerini de içine alan istatistikler devlet dairelerinden temin edilebilir. Belli başlı mahsullerin pazarlaması (Marketing) üzerine şahıs çalışmalar da keza istatistik haberlerine dahil edilebilir.

Çiftçilere onların günlük alış verişleri ve fiatlandırma işlerinde yol gösterecek, mevsimlik bilgileri sağlayacak, pazarlama teşkilâtı ve devlet dairelerinin yokluğu şiddetle hissedilmektedir. Mahalli belediye idareleri tarafından tesbit edilen azami fiatlar bastırılarak neşredilir. Fakat bun-

lar pazar dışına, büyük şehirlerdeki radyo neşriyatı hariç, geniş ölçüde dağıtılmamaktadır. Radyo istasyonlarına sahip şehirlerde fiatlar radyo ile günlük olarak neşredilir. Şüphesiz toptancılar pazarlar arasında malûmat teatisi yaparlar. Fakat mahsulün hareket ve miktarı, sevk edildiği yer, fiatlar ve umumî durumu hakkında günlük bilgiler noksandır. Bu bilgiler olmadığı takdirde hakikat ve gerçek malûmatın yerine şayia ve şüphe alır.

Hem hallerde hemde yükleme mahallerinde meyve ve sebzeler hakkında pazar haberlerini alma sistemine ihtiyaç vardır. Bazı kısa mevsim mahsullerinin kesafet gösterdiği devrelerde marketing malûmatı günlük olarak ilân edilmelidir. Diğer belirli mahsüller için haftalık bilgiler tatminkâr olabilir. Böyle bir hizmetin finansmanı iki kaynaktan, hem hükümet tahsisatından, hemde hallere getirilen mallardan parça başına alınan hususu bir vergi ile temin edilebilir.

11 — Yetiştiricinin Finansmanı : Meyve ve sebze yetiştiriciler istih-sal işlerini finanse etmek üzere, kısa vadeli kredi sağlayacak 3 ana kay-nağa sahiptir. Bunlar Ziraat Bankası ve onunla münasebeti olan mahalli kredi kooperatifleri ve icabında Ziraat Bankasından kredi alan, toplayıcı-lar veya toptancılar ve kooperatif birlikleridir.

Her kaynaktan sağlanan kredinin nisbetine dair bir malûmat veya tahmin mevcut değildir. Mamafih, müstahsil elde ettiği meyve ve sebze-lerin toplamının yüzdesinin pek az kısmını teslim ettiği için kooperatifler birliğinden aldığı kredi de pek az olmaktadır. Müstehlike kredinin büyük kısmı yetiştirme mevsiminde avans olarak aldığı satıcılardan gelir. Bu gibi krediler umumiyetle yetiştiriciye oldukça pahalıya malolur. Buna ilâveten mahsulünü kendine kredi veren satıcıya satmaya mecbur tutul-duğu için, malını satmak üzere istediği pazara götüremez.

Mahalli satış kooperatifleri kurularak, üyelerinin bu kooperatifler tarafından finanse edilmesi mümkündür. Bu krediler, tohum, gübre ve diğer istihsal vasıtaları temini şeklinde olabilir. Keza, bu kredilerin temi-ninde sağlam kaynaklara dayanmak hususuna dikkat etmek gerekir. Ve bu gibi borçlar mahalli kredi kooperatiflerine benzeye nkooperatiflerinin şubeleri tarafından verilmelidir.

12 — Taze Meyve ve Sebze İhracatı : Türkiyeden 1955-1956 dan 1960-1961'e kadar yapılan taze meyve ihracatı aşağıda tesbit edilmiştir.

Seneler : 1955-56 1956-57 1957-58 1958-59 1959-60 1960-61

Metrik ton 8,900 — 6,800 15,600 17,900 21,600 (tahmini)

Bu ihracat miktarlarının içine portakal ve limon ile, az miktarda graferuit, şeftali, taze üzüm, elma, armut ve diğer meyveler girer,

Bu suretle, ihracattaki inkişaf nazarı dikkatı çekecek dereceyi bulmakla beraber, hakiki değer hâlâ düşüktür. Bir çok memurlar ve ihracatçılar taze meyve ve sebze ihracatının büyük ölçüde geliştirilebileceğini inanmaktadırlar. Mevcut mahsul durumuna göre şeftali ihracatının 10.000 tona, taze üzümünde 15.000 ton'a yükseltilebileceği tahmin edilmektedir. Portakal ve az miktarda diğer meyvelerin ihracatı da dahil edilirse ihracatın hiç olmazsa mevcut mahsulle 50.000 tona erişeceği tahmin edilmektedir.

İlaveten narenciye ağaçlarının adet olarak artması ve daha iyi işleme tecrübeleri, ihraca müsait narenciye tarlalarının artması, ihracatı senede % 10 artırabilir.

Bununla beraber ihracat işlerinde tecrübeli birçok kimselerin tahmin ve görüşleri ihracatın esaslı olarak tevsinden evvel halli gereken birçok meseleler olduğu merkezindedir.

İhracatçılar ve taze meyve ve sebze ihracı ile alâkalı diğer şahıslarla yapılacak kısa görüşmeler bu meseleleri ortaya koyacaktır.

İstanbuldaki meyve ve sebze kooperatifleri birliği (MESEBE) şeftali ve Grapefruit, 1500 ton şeftali ve 1500 ton üzüm, 1959 da 300 ton şeftali, 20.000 ton narenciye meyvesi (daha ziyade portokal ve limon olarak) ihraç edilmiştir. 1960 da narenciyeler Mersinde büyük bir merkezi ambalajhane işleten Güven Ambalaj ve ihracat firmasından pazarlanmıştır. 1960 da şeftali ve üzüm ihraç edilmemiştir. 1960 sonbaharında MESEBE narenciye ihracına karar vermiş ilgili dairesi MESEBE'nin 10.000 ton şeftali ve 12.000 ton üzüm ihraç edebileceğini tahmin etmektedir. 1959 da Adanadan tahminen 150 ton narenciye meyvesi ihraç eden birlik bu sene Ziraat Bankasından Kredi alabilirse 700 ton ihraç etmeye kararlıdır.

İstanbulda birçok müstakil ihracatçı ile görüştüm? Bunlardan bir kısmı yaş üzüm, şeftali ve narenciye gibi meyveleri ihraç etmekte idiler. Bazılarıda bu işle meşgul olmayı arzu ediyor ve bazı hususlarda ihracatı geliştirme ile ilgili tutumun tahlillerini yapıyorlardı.

Bu gruptan aşağıda özetlenen birçok meseleler ve tavsiyeler temin edilmiştir.

1 — Kalite : Temasta bulunduğum şahıslar Türk meyvelerinin, bilhassa şeftali, sofralık üzüm ve narenciye meyvelerinin fevkalâde çeşni ve lezzetine işaret ettiler. Bununla beraber, kalite ve görünüş fazla böcek ve hastalık zararı ile ciddi surette ihlal edilmektedir. Bu bilhassa şeftali

ve elma için bir mesele teşkil etmektedir. Bir çok kimseler Türkiyenin 1959 da Almanyaya çürük seftali ihracından başlarına gelenleri ve bunların Almanya'ya varışlarında nasıl reddedildiklerini anlattılar seftali mahsulüne bu sene fazla yatırım yapılmış olmasına rağmen bu mesele henüz halledilmemiştir. Tatminkâr bir mücadele programı başlatılmadıkça, başarılı seftali ihracı için çok az ümit vardır. Mahalli pazarlardaki meyveler üzerinde yapılacak müşahade ile anlaşılacağı gibi elmalarda da haşere zararı mühim bir mesele teşkil etmektedir.

2 — Standartlar ve dereceler : Standartlar ve derecelerin tesbit edilmiş olması, taze ve sebzelerin ihracatı için en ciddi maniadır. İhracat için zecri derece standartları vazedilmedikçe, her ambalâjlayıcı hangi derece ve ölçüde malların ihraç edileceğine dair ayrı bir fikre sahip olacaktır.

Bundan başka yabancı memleketlerdeki ithâlatçılar, alıcılarının arzu ve isteklerine uygun alışverişe yardım edecek rehberlere sahip olmayacaktır. Büyük ölçüde ihracat programı ele alınmadan evvel, ihracat ticareti için derece ve kalite şartlarının tesbiti ve standartlara uygun kontrolün ihdası gerekmektedir.

3 — Ambalajlama : Konuşulan muhtelif şahısların görüşü ve kullanılan ambalajların müşahadesi, umumiyetle mevcut ambalajların hiç birinin ihracata müsait olmadığı kanaatini hasıl etmiştir. Keza üzüm için de kullanılan, seftali kasaları çok ağırdır. Ve net ağırlıklarına nazaran nakil vasıtalarında fazla yer işgâl ederler. Narenciye kasalarında aynı şekilde ağırdır. Ve umumiyetle kaba kesilmiş ve fena kaliteli keresteden yapılmıştır. Ortadan bölmeli Kaliforniya tipi kasalar, kibunlar Mersinde ki büyük ambalajhanede kullanılmaktadır, ihracat kasası olarak çok büyüktürler.

Bu ambalajhane tarafından ihracat için bir miktar (40 libre (20 Kg) kadar) meyve alan karton cidarlı kutular da kullanılmaktadır. Bu kutuların Hollanda ve İngiltere de kabul edildiği, fakat Alman ithâlatçılarının bunlara muarız olduğu söylenilmektedir. Bununla beraber kâğıt cidarlı kutuların birçok avantajları vardır. Bunları ağaç kasalardan daha ucuza imal etmek mümkündür. Hususile (iyi yapılmış, esas olarak ihraç için kullanılan hoş görünüşlü tahta kasalara nazaran,) karton cidarlı kutular hafiftir. Dayanıklı oldukları için nakliye masraflarını ve büyük ölçüde kasaların kırılmasından hasıl olan zararları azaltır. Üzerlerine yazılması kolaydır ve Türk mamullerinin yabancı memleketlerde tutunması için ağaç kasalardan daha iyi hizmet edebilirler.

Tel çemberle takviye edilmiş tahta kasaların kullanma imkânlarında araştırılmalıdır. Diğer memleketlerin bu tarz kasaları narenciye ihracında kullandıkları söylenilmektedir. Bu çeşit kasalar teller kenardan eğilmek suretiyle birbirine tutturulabilir. Bu teller 5 er inch (12-13 Cm.) mesafe ile tesbit edilmelidir. Bu kasalar daha hafif tahtalardan yapılabilir ve bağlantılar çivi de hasıl olan gevsemeye mani olur. Bu tip kasaları yapmak için hususi bir makineye ihtiyaç vardır.

Meyve ticaretinde meyveyi sarmak için mahallen temini mümkün olan kağıtlar elverişli değildir. Çok kaba, ağır ve mumlanmamıştır. Keza alınması çok zordur. Bir kesme makinesi ilâvesi bu meseleyi bertaraf edebilir,

Yerli kağıt, kasayı örtmek için oldukça tatminkâr olsada çekici değildir. Bu kağıtlar üzerinde az bir masrafla yapılabilecek olan daha fazla renk kullanılması ve şekiller çizilmesi paketleri ihraç için daha süslü gösterir. Meyvelerin daha cazip ambalajlara konmasını temin için bir müddet ambalaj kağıdı ve muhtemelen karton kutular gibi muayyen ambalaj maddelerinin ithali lüzumlu olabilir.

4 — Nakliyat : Uygun nakliye imka'nlarının olmaması, taze meyve ve sebze ihracatının inkişafına ciddi suretle mani olan hususlardan birisidir. Bu mahsullerin nakli için demir yolu, kara ve deniz vasıtalarına uygundur ne de mevcuttur. Bilhassa, bir iki gemi müstesna, bu vasıtaların yokluğu yazın soğutmayı, kışında dondan korumayı imkânsız kılmaktadır. Bu sebeple, memleket ekonomisine ve ihtiyaca en uygun bir şekilde islâhı için sarfedilecek zaman ve paranın çok az fayda hasıl edeceğine inanılmaktadır. Bu maksatla yabancı demir yolu sistemlerine uygun, soğuk hava tesisleri vagonların imâli icap eder. Bu takdirde vagonların hareketini kontrol etmek, kafi miktarda buz temini, satış manevraları ve diğer transit icapların yerine getirilmesi zor olabilir. Bundan başka vagonlar transit muamelelerde fazla tehire maruz bırakılabilir. Keza demir yolu nakliyesi pahalıdır.

Batı Avrupaya fazla miktarda mahsul ihracı meselesinde, soğuk hava tesisli kamyonların mı, gemilerin mi yoksa her iki vasıtanın da birlikte düşünülmesini icabettiği meselesi üzerinde durulmaktadır.

Soğuk hava tesisli, çeşitli kamyon vagonları (Romörk) gemilere nazaran çok az yük taşır. Bu hal pazarı, işba haline getirmemek bakımından bir avantaj teşkil eder. Keza kamyon nakli ile icap ederse mal başka bir pazara nakledilebileceğinden satışta elâstikiyeti temin eder.

Bunlar keza sık sık tevziatı mümkün kılar ki bu hal birçok alıcılar için ileri çekicidir. Bundan başka kamyonlar 24 saatte nâhatlese 2 safâr

kullanıldığı taktirde, Avrupa memleketlerine diğer vasitalardan daha kısa zamanda erişilebilir.

Bununla beraber soğuk hava kamyonları için mahzurlu olan cihet. Türkiye ve diğer memleketlerde bu ağır vasıtaların işleyeceği müsait şoseslerin bulunmayışıdır. Bu yollarda kullanılacak ufak soğuk hava tesisli kamyonların uzun mesafelerde işletilmesi ise çok pahalıya mal olur.

Bununla beraber Türkiye ve diğer yerlerde yollar, bu vasıtaların işlemesine müsait şekilde ıslâh edilirse, Batı Avrupaya çabuk bozulur mahsul naklinde en mühi nakil metodu haline gelir.

Hali hazırda görülmekte olan nakil güçlüklerini çözenin halletme çaresi Batı Avrupa limanlarına sefer yapabilecek büyüklükte soğuk hava tesisli gemiler temin etmektedir.

Elde edilen malûmattan anlaşılacağı üzere Türkiye, ihtiyacı karşılayacak gemi nakliyatı kaynağına sahip değildir. Birçok kimseler nakliye meselesinin halli için en iyi yolun bu olduğunu tavsiye ederler. Deniz nakliyesinin tercih edilme sebebi ucuza malolması ve istihsal sahasının çine grmesidir. Hemen hemen bütün taze meyve ve sebzeler, hracat potansiyeline sahip kıyılarda ve ıslâh edilmemiş veya inşası plânlanmamış limanları olan sahil bölgelerinde yetiştirilir.

Deniz nakliyatı için başlıca engeller Batı Avrupaya muvasalat için geçmesi icabeden zaman ve bu gibi gemilerin taşıyabileceği ithal mallarının bulunmasındaki güçlüktür. Meselâ, Hamburg'a muvasalat tahminen 15 gün alır. Mamafih, hasatta dikkat ve ihtimam ve iyi soğutma ile şeftali ve üzüm gibi mahsullerde zarar ve ziyan asgari bir hadde tutulabilir. Gemi seferinde geçen zaman, narenciye ve elma gibi meyvelerde pek büyük bir mesele teşkil etmez.

Pek küçük olmasına rağmen 1000-1500 ton kapasiteli gemiler en uygun nakil vasıtası olarak tavsiye edilmiştir. Bir gemiciden öğrenildiğine göre 1000 tonluk bir geminin fiatı 300.000 dolar civarındadır. Küçük gemilerden müteşekkil bir filo teşkili için önce bu mevzuda nakliye mütehasıslarının dikkatli bir etüdüne ihtiyaç vardır.

Meyve ve sebze için hava nakliyesinin mümkün olacağı da tavsiye olunmaktadır. Uçaklar tarafından mahsulün mevsim başında veya çilek gibi çabuk bozulan maddelerin mevsim sonunda pazarlara süratle sevkini mümkün kılarlar. Bununla beraber uçak nakliyatı diğer ihracatçı memleketlerden temini mümkün olan ve rekabet mecburiyetinde bulunulan sebze ve meyvelerde nakil masrafını çok yükseltir.

5 — Ambalajlama Vasıtaları :

Tarla ambalajlamasında yeknesaklık ve iyi kalite temini mümkün olmadığı cihetle, eğer Türkiye ihraç pazarlarında başarılı bir rekabet bekliyorsa temizleme, dereceleme, tasnif ve ön soğutma ekipmanlarını havi merkezi ambalajhanelere ihtiyacı vardır. Mükerrer işlemler hasarı artıracağı için üzümler ve çilekler tarlada ambalajlanmak mecburiyetindedirler. Fakat narenciye, şeftali, elma ve armutlar merkezi ambalajhanelerde daha iyi ambalajlanabilir.

Şimdiki halde ihracat için meyve ambalajlayacak Mersinde yalnız bir büyük narenciye ambalajhanesi vardır. Adana ve Antalyada narenciye, Bursa bölgesinde şeftali için ilâve ambalajhanelere acele olarak ihtiyaç vardır. İlerde elma için de merkezi ambalajhaneler düşünülmelidir. Bu ambalajhanelerin pek büyük olmasına ihtiyaç yoktur. Narenciye için bu tesisler, yıkama, mumlama, tasnif ve ön soğutma gibi esas ekipmanları ihtiva etmelidir. Yıkama ve mumlama şeftali için lüzumlu değildir. Fakat, şeftali ambalajhanelerinin tüy dökme cihazına ve su soğutma sistemine ihtiyacı vardır.

Meyvenin merkezi tasnif ve derecelenmesi esnasında derece dışı kalan meyvelerin kıymetlendirilmesini düşünmek icabeder. Bunların bazıları milli pazarlarda taze olarak satılabilir. Mamafih bu çeşit meyvelerin çoğu işlenerek kıymetlendirilir. Önümüzdeki bir iki sene içinde narenciye için usare fabrikalarının kurulması ve derece dışı şeftali ve elmaların kıymetlendirilmesi için tesislerin kurulması gerekmektedir.

6 — Rekâbet : Taze meyve ve sebze ihracatını geliştirmek için uğraşan Türkiye, diğer yetiştirici memleketlerin hararetli rekâbetine maruz kalacaktır, bilhassa bu rekabet narenciye, sofralık üzüm ve elmalarda kendini gösterecektir. Birçok ecebi memleketler, halihazırda, meyve ihracatı mevzuunda gayet iyi teşkilâtlanmış ve ihracat işlerinde fazla melekeye ve ithalatçı memleketlerdeki müstehliklerin istekleri hakkında bilgiye sahiptir. Bu pazarlarda tutunabilmesi için Türkiye, aynı meleke ve bilgilere sahip olmalı ve çekici bir şekilde ambalajlanmış, yüksek kaliteli ve makudl fiatlı malları pazara arz etmelidir.

Türkiye içerisinde de ihracatın iç pazarla rekabet etmesi icap etmektedir. Eğer ihracat çok yüksek miktara çıkarsa dahili fiatlar ihraç fiatlarının üstüne çıkar. Bu taktirde ihracat mahsulleri için prim temini icabedecektir.

7 — İhracat için lüzumlu teşkilât: İstanbuldaki meyve ve sebze kooperatifleri Birliği (MESEBE) geniş ölçüde meyve ihraç etmektedir. Ve

işini genişletmek tasavvurundadır. Daha öncede işaret edildiği üzere, bu teşkilât Mersindeki büyük ambalajhaneden narenciye ihraç etmiştir. Keza Adanadan da narenciye ihraç etmeyi plânlamaktadır. MESEBE'nin ihracatını artırması, Ziraat Bankasından kredi temini, sayanı itimat ehil idare, ve mahalli kooperatifler ve müstahsillerden mal teminine bağlıdır.

Bundan başka, muhtelif serbest firmalar da ufak miktarlarda taze meyve ve sebze ihraç etmektedir. Serbest firmalara bu mahsullerin ihracı için cesaret verilmelidir. Bu şirketlerden bazıları büyüktür. İyi malî kaynaklara sahiptir ve maharetle idare edilmektedir. Bunlar başarılı dış ticaret için, lüzumlu tekniğe vakıftır. Keza bunlar Pazarlama (Marketing) Sanayii için lüzumlu sermayeyi koyabilirler ve başka kaynaklar bulabilirler, böylece hükûmeti, bu hususta gereken bütün yatırımı yüklenmekten kurtarabilirler.

Bu firmalar için başlıca güçlük, meyve temini için güvenilir kaynaklar bulmaktır. Sevk mahallerindeki mevcut pazarlama (Marketing) teşkilâtı ve vasıtalarındaki kifayetsizlik sebebiyle bu firmalar, müstahsillerle doğrudan doğruya muamele yapmak zorunda kalıyor ve onlara istihsallerini mümkün kılacak yardım ve dereceleme, ambalajlama, sevkiyay gibi işlerde her türlü imkânı sağlamak ihtiyacını duymaktadırlar.

Meselenin bir hal çaresi, çiftçi azalarının istihsalini artıracak onlara gübre ve diğer çiftlik vasıtalarını temin edecek, mahsulü toplayacak, dereceleyecek, ambalajlayacak ve meyvenin yüklenmesini temin edecek, mahalli müstahsil kooperatifleri kurmaktır. Bu kooperatif teşkilâtı serbest ihracatçı firmalarla ihracat satış ve yabancı memleketlerle alışverişi ilerletmek için anlaşmalar yapabilir.

8 — Kış Sebzelerinin ihraç imkânı : Antalya Bölgesi kışın açık sahada ihraca müsait sebzeler yetiştirmektedir. Bu çeşit mahsuller içerisine lâhana, karnıbahar, yeşil fasulye, patlıcan, sakız kabağı, ıspanak ve yeşil soğan gibi sebzeler girer. Ekim fasıllarla sonbaharın başlarında başlar ve hasat kışın ve ilk baharda yapılır. İlâveten, domates ve biber kışın seralarda yetiştirilir. 1959 da bölge yekûn olarak 139.000 ton sebze yetiştirmiştir. Bu miktardan kış aylarında yetiştirilenlerin yüzde nisbeti tesbit edilmemiştir. Sulama sisteminin geliştirilmesi ve iyi bir marketing çalışması ile istihsal büyük ölçüde artabilir.

Müşahadeler taze kış sebzeleri için soğuk kuzey illerinde pazarların açık olduğunu göstermektedir. Birleşik Amerikaya her kış Florida, Kaliforniya ve Teksastan Kuzey alıcı merkezlerle çok miktarda sevkiyat yapılır.

Batı Avrupa devletlerinde Türkiye için kış sebzeleri pazarının potansiyeli ne olabileceği araştırılmalıdır. Eğer bu mahsüllerin ticareti mümkün görülürse ihracat için yaz ve sonbaharın başlarında yaz meyveleri, sonbaharın ve kışın başlarında narenciyeye bağlanılabilir.

9 — Hükümetin mevcut marketing faaliyetleri : Ticaret Bakanlığı, Ziraat Bakanlığı, Ziraat Bankası, Türk Standartları Enstitüsü ve Mahalli İdareler meyve ve sebze marketinginde mühim işleri idare etmektedirler.

Ticaret Bakanlığı İhracattan mesuldur; ihraç mahsullerinin, Türk Standartları Enstitüsü tarafından hazırlanan standartlara uygun olup olmadığını kontrol eder. Kooperatifler mevzuatını yürütür. Kooperatifler Birliği Umum Müdürlüğünü tayin eder.

Tarım Bakanlığı 1958 de bir pazarlama (Marketing) Müdürlüğü kurmuştur. Pazarlama (Marketing) araştırmaları ve yayım programı hazırlamaktadır.

Türk Standartlar Enstitüsü muhtelif Bakanlıklara ait teşkilâtlar tarafından desteklenir. İhraç maddelerinin derece ve ambalaj standartlarını tesbit eder.

Ziraat Bankası Pazarlama (Marketing) organlarını finanse eder.

Mahalli idareler, halleri kontrol eder ve hal müdürlerini istihdam eder.

Ticaret, borsaları ve sanayi odaları birliği, serbest bir teşekkül olmasına rağmen Genel Sekreter Ticaret Bakanlığı tarafından tayin edildiğinden Devlet teşekkülüne yaklaşır. Ticaret Odaları Birliğinin Marketing faaliyetleri arasına muhtelif Ziraat Sanayii mamullerinin monografisini hazırlamak, istatistikleri neşretmek ve muhtelif Marketing etudlerini yapmak girer ki bunlar, nakliye ihracat ve Standardizasyon gibi işlerdir.

Meyve ve sebze Pazarlama (Marketing) ile birçok devlet teşekkülleri ve benzerleri alâkadar oldukları cihetle, faaliyetler arasında yakın işbirliği tesisine ihtiyaç vardır. Bu suretle her teşekkül kendine düşen mesuliyeti her hangi mükerrer ve lüzumsuz çalışmaya meydan vermeksizin deruhte etmiş olacaktır.

TÜRKİYEDE ZİRAİ YAYIM HİZMETİ

Daha fazla gelişmesi hususundaki bazı tavsiyelerle birlikte Türkiye'deki Zirai Yayım Teşkilâtının Değerlendirilmesi

Yazan :

E. N. Holmgreen
Müşavir

Çeviren :

Nureddin MADRAN
Ziraat Yüksek Mühendisi

MİLLETLERARASI BİRLİKTE ÇALIŞMA İDARESİ

Birleşik Amerika Devletleri Türkiye

Misyonu

Ankara, Türkiye

25 Nisan 1960

Tarım Bakanlığı

Ankara, Türkiye

Sayın Stuart H. Van Dyke

Usom / T Müdürü

Ankara, Türkiye

Türkiye'de Ziraat Yayım'ın değerlendirilmesi ile bu hizmetin çiftçilere daha faydalı olmasını sağlayacak muayyen tavsiyeleri mütalâanıza arzeden bir raporu birlikte sunuyorum.

Rapor, «mümkün olan en müessir hizmet haline sokmak için gelecek birkaç yıl zarfında yapılması zarurî işleri tayine yarayacak Yayım Teşkilâtının değerlendirilmesi» konusunda Tarım Bakanlığı ile U.S. Misyonunun 16 Aralık 1959 tarihli müşterek bir talebinin neticesidir.

Bana Türkiye'nin İzmir, Adana ve Samsun sahaları ile bunların civarını ziyaret fırsatı verildi. Mahsüller, mer'alar, meyve bahçeleri, fidanlıklar, çiftlikler ve hayvan sürüleri gördüm. Kezalik köyler, kasabalar ve şehirler gördüm. ve Devlet Çiftliklerinde, deneme istasyonlarında, hararlarda, Üniversite muhitinde, bölge ve teknik ziraat okullarında bulundum. Çiftçiler, köy ziraat öğretmenleri, ziraat teknisyenleri, mütahassıslar, vilâyet ziraat müdürleri ve Tarım Bakanlığı ileri gelenleriyle görüştüm. Bütün bu kimseler hepsi işbirliği halinde, faydalı ve naziktiler. Suallerime sabırla cevap veren 200'e yakın kimsenin bir listesini yapmak ve onlara şahsen teşekkür etmek isterdim, fakat liste çok uzundur ve burada ancak en derin takdirlerimle birlikte onların yardımlarını şükranla anabileceğim.

Hürmetlerimle.

F.N. HOLMGREEN

HALİHAZIR VAZİYET VE İSTİKBAL

II. Dünya harbinden bu yana 15 yıl zarfında bütün ziraî istihsaldeki artış % 3 1/2 dan fazladır. Birleşik Amerika da dahil, diğer batı memleketlerinde mukayese olunduğunda bu iyi bir netice sayılır. Bununla beraber, bu artışın nasıl vukubulduğu araştırılırsa, çoğunun ziraat usullerini islahtan ziyade yeni arazinin kültür altına alınmasından ileri geldiği görülür. Her halükârda «yeni araziye kültüre almak», daha fazla istihsal için en kolay yoldur ve Türkiye tarla haline koyacak daha fazla araziye sahip bulunmadığı cihetle istihsalde daha fazla artış, mevcut arazilerinde daha iyi ziraat yapmak ve hayvan yetiştirmekle mümkün olabilecektir. Filhakika Türkiye mer'aları sürmede çok ileri gitmiş olup yıllık mahsullerde halen mühim bir marjinal araziye sahiptir.

Sınâî gelişmeye rağmen, Türkiye hâlâ esas itibarile bir ziraat memleketidir. Nüfusunun takriben dörtte üçü ziraî müstahsildir. Ve memleketin bütün istihsalinin % 45 ini temin ederler. İhracatının % 85 ten fazlası ziraî mahsul olup bunlardan tütün, pamuk, fındık ve meyveler, hububatla birlikte, devamlı surette önde giden, mühim fakat istikrarsız ihracat maddeleridir. Türkiye, kezalik, ekonomisinin sınâî tarafını da inşa etmektedir ve uzun vâdeli de olsa ziraat, ekonomideki üstünlüğünü tedricen kaybedecektir. Halkıncın çoğunluğunun ziraata bağlı bulunması ve ihracatının çoğunu ziraat mahsullerinin teşkil etmesi itibarile, aşikârdır ki Türkiye daha yıllarca terakki için lüzumlu kaynaklarını, ziraatta olduğundan daha sür'atle geliştiremeyecektir.

Türkiye terakkiye devam etmek istiyorsa, gelecek 10 ilâ 15 yılda ziraî istihsalini senevi en az % 4 arttıracak tedbirleri almak zorundadır. Bundan sonra yapılacak iş, geçen on yılda yapılandan da güçtür. İşleyecek yeni arazi olmadığı için, bütün artışlar çiftçilerin daha iyi ziraat yapımları sayesinde vukua gelecektir. Bu, daha iyi bir plânlamayı ve bu plânın daha geniş ve daha iyi bir eleman kadrosu ile daha canlı bir şekilde tatbikini lüzumlu kılar. Kezalik bu, ziraate hizmet eden müesseselerde yatırım yapılmasına ve çiftçilere lüzumlu bulunan istihsal vasıtalarının tedarikine ihtiyaç gösterir.

On yılı geçen bir devre zarfında ziraî istihsalde % 4 raddesindeki bir artış, hakikî ilerlemeve imkân verecek asgari haddir. Nüfustaki yıllık

% 2.5 artışın yanında % 3 artış, yatırım maksatları yahut halkın yaşama seviyelerini yükseltmek için bir şey bırakmaksızın, yalnız artan nüfusu muhafazaya yarar. Gelecek 10 yıl içinde % 5 artış iyi bir hedef olmakla beraber güçlükle erişilecek ve belki de erişme imkânı bulunamayacaktır. Bu sebepten durgun bir Türkiye ile ilerleyen bir Türkiye arasındaki fark, ziraî istihsalinde artan nüfusu için lüzumlu olandan fazla senevi ekstra bir % 1 artış sağlayıp sağlayamayacağına bağlıdır. Şayet yıllık artış bu asgarî % 4 den daha yüksek olursa, ilerleme daha sür'atle vukubulacaktır.

İLERLEMENİN UNSURLARI

Türkiye bütün istihsalinde bu asgarî % 4 yıllık artışı başarmak istiyorsa, en az dört çalışma sahasını gözönünde tutmak lâzım gelecektir:

1) Mevcut araziden daha fazla mahsul almak için, sulama suyunun yerinde kullanılması da dahil, ziraat ve çayır - mer'a tatbikatının ıslahı.

2) Bir hayvan sanayiinin meydana getirilmesi için daha fazla itina gösterilmesi.

3) Daha fazla istihsal temini için çiftçileri yeteri miktarda âlet, ekipman ve malzeme ile teçhiz hususunda, bunların münasip fiyatlarla ve yeter miktarda piyasada bulundurulması.

4) İzahı kabil hedefleri ve terakkiyi ölçen usulleri de ihtiva etmek üzere, bu üç noktanın iyi plânlanmış, hâlka iyi açıklanmış, devamlı ve ehenkli bir programa bağlanması.

1. Çiftçilik tatbikatının ıslahı :

Yukarıda da izah edildiği gibi, ziraî istihsalini arttırmanın en «kolay» yolu istismar olunmuş, işe yarar arazinin hemen hepsi kültür altına alınmıştır. Şimdi iş, mevcut araziden daha fazla mahsul almaktır. Bu, çiftçilerin yaptıklarını ve dört milyon çiftçi ailesinin itiyadlarını değiştirmek demektir ki hakikaten güç bir vazifedir. Verimde değişiklik yapılabilmesi imkânı, şüphesiz, mevcuttur. Türkiye'de başlıca mahsullerin ortalama verimleri, diğer batı memleketlerinde olduğundan bir hayli aşağıdır.

Verimi arttıracak değişiklikler, şüphesiz ki, pekçok ve çeşitlidir. Bununla beraber, bütün teferruatı ihtiva eden bir liste hazırlamaya teşebbüs olunmayacaktır. Mümkün olan ıslahatın tipleri daha iyi tohum, tohum ilâçlaması, daha iyi tohum yatağı hazırlanması, zamanında ekim, verimde kültürel tedbirler, zamanlı hasat ve hastalıklarla mücadele ve ha-

sattan sonra mahsullerin itinalı depolanması gibi seylerdir. Kezalik, münavebe mahsulleri meselesi de vardır. Bazı sahalarda yem nebatları diğ er mahsullerden daha verimli ve kârlı mıdırlar. Meyveler, kabuklu ye mişler ve sebzelerin pamuk, tütün ve hububat ile mukayeselerinde du rumları nedir? Sulanan sahalarda su, usulüne uygun olarak kullanılıyor mu? Teraslama ve arazi münhanilerine göre ziraat fazladan mahsul sağ layacaklar mı? Çiftlik drenajına (daha büyük drenaj sistemlerinden ay rı olarak) lüzum var mı ve bu nasıl başarılabilir? Kimyevî gübre kârlı olacak mı ve ne miktarda, hangi nevi ve nasıl bir münavebe ile kullanıl acaktır?

Türkiye halen lüzumlu değişiklikleri bilmektedir. Şimdi asıl iş, bu değişiklikleri sür'atle çiftçilere yaptırmaktır.

2. Bir hayvan sanayiinin kurulması :

Gelecek birçok yıllar Türkiye bir hayvancılık memleketi olarak ka lacaktır. Arazisinin tabiatı ve insanların itiyadı bunu böyle tayin et mektedir. Burada memleket için yapılacak iş, fazla hayvanların sahadan çekilmesidir.

Türkiye hayvan ıslahı ve hastalıklarla mücadele konusunda ençok kabiliyetli şekilde hareket ettiği için, işin bu safhasına raporda az yer ve rilmıştır. Bununla beraber, Türkiye mer'aların ve yem nebatlarının, bes lenmenin, bakım ve pazarlamanın geliştirilmesi gibi muazzam bir vazife ile karşı karşıyadır. Avrupa pazarları iyi et için açtırılan ve evvelce oldu ğu gibi bundan sonra da büyük ithalâtçı olacaklardır. Türkiye'de yaşı ma seviyesi yükseldikçe, iç istihlâk için daha fazla ete ihtiyaç duyula caktır. Memleket ihtiyaçları ile ihracat imkânları arasında, kalite etleri için pek az istihsal fazlası tehlikesi ile, hayvancılığın gelişmesi konusun da muazzam bir potansiyel mevcuttur.

Daha iyi vasıfta hayvanî mahsul istihsalı için mer'alara, hayvan yemlerine ve hayvanların beslenme ve bakımlarına büyük ve canlı bir alâka göstermeksizin Türkiye asla bir hayvan sanayi meydana getiremi yecektir. Kezalik kaliteli ile alelâde etlerin arasında yeter fiyat farkını kabul eden bir sisteme sahip olmalı, bu suretle çiftçiler kaliteli et istihsa line teşvik edilmelidir. Bu yapılmadan hakikî bir ilerleme umulamaz. Bu, bütün hayvan fiyatlarının yükseltilmesi demek değildir; kaliteli hayvan larla zayıf hayvanlar arasında bir fark gözetmeli ve bu fark idame etti rilmelidir.

3. İstihsal vasıtalarının temini :

Kimyevî gübre, makina yahut haşere ve hastalıklara karşı kullanılan ilaçların yokluğu, ziraî istihsali arttırmak için sarfedilen eniyi gayretleri boşa çıkarabilir. Döviz nedreti olan bir yerde, bazan, aslında istihsalin şartı bulunan maddelerin temini güçleşir. Ziraî ihtiyaçlara ne miktar dövizin tahsis olunacağı, şüphesiz, ziraat dışında birçok mülâhazalara bağlıdır. Bununla beraber, bir politika olarak anlaşılmalıdır ki bu vasıtaların yokluğunun tesiri, bir ziraat memleketinde bütün ekonomiye olacaktır, Türkiye, ziraati teşvike ve dış kaynaklardan buna özel payını ayırmağa mecburdur. Kezalik çiftçiler de bu ihtiyaçlarını müsait fiyatlarla temin edebilmelidirler.

Burada yapılacak iş, çiftçilerin ihtiyaçlarını tahmin etmek, onların vergi ve gümrük resimleri meselelerinde haklarını koruyacak mümessillerini siyasi meclislerde bulundurmadır. Genel bir politika olarak çoğu memleketler, refah getirecek istihsal vasıtalarına lüzumsuz vergiler koymayı muvafık bulmamaktadırlar. Kimyevî gübreler, makineler, hastalık ve haşerat ilaçları çiftçinin istihsal vasıtalarıdır.

Yayın Servisinin vazifesi :

Dört milyon çiftçi ailesine, daha iyi müstahsil hale gelmeleri için yardım vazifesi, bir büro işi değildir. Bu ailelere yapılacak yardım kaza, vilâyet yahut hükümet merkezinde değil; tarlada, ahırda, mer'ada ve köyde olmalıdır. Başlıca vazifesi bulunan saha gücü, «Yayın Servisi» dir. Memleketin geleceğinin bağlı bulunduğu bu 10 yıllık vazife en iyi şekilde nasıl hazırlanabilir? Meseleler nelerdir? Teşkilâtta ne gibi ayarlamalar yapılmalıdır, bu teşkilâtın ithiyaçları nelerdir, vazifeyi arzu ve liyakat ile görebilmek için teşkilât kendisini nasıl hazırlamalıdır?

Meseleler, münakaşalar ve tavsiyeler :

Çiftçilerle bugünkü çalışma sisteminin gözden geçirilmesile birçok meselelerin ortaya çıktığı görülür. Bu meseleler, münakaşalar ve tavsiyeler aşağıda kaydedilmiştir:

1. Mesele : Türkiye, ziraate hizmet eden hükümet uzuvlarının düplasyonu ve tedahülü gibi mütad bürokratik hatalardan kurtulabilecek midir?

Münakaşa : Halen Türkiye'de çiftçilerle çalışmak için plânlanmış esas saha gücü mevcuttur. Bu, köy, kaza ve vilâyetlerde çalışan takriben

1500 memuru ile «Ziraî Yayım Servisi» dir. Bu güç, zamanında yapılması lüzumlu bütün şeyleri yapamasa bile, halen diğer güçleri yaratmak için gayret sarfetmeye bir arzu vardır. Bu gayretler (a) Tarım Bakanlığı dışındaki varlıklardan, (b) Tarım Bakanlığı içindeki diğer genel müdürlüklerden ve (c) Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki diğer şubelerden gelmektedir. Bu az veya çok nisbette hemen bütün memleketlerde mevcut olan tam, normal ve tabii vaziyettir ve yalnızca tenkit etmek pek müsmir bir hareket sayılmaz. Şurası muhakkaktır ki Şeker Fabrikaları, Tekel, Devlet Su İşleri, bazı araştırma enstitüleri muayyen bir devre zarfında Toprak Muhafaza, Orman ve Ziraî Mücadeleciler kadar, işlerini görebilmek için doğrudan doğruya çiftçilerle çalışabilecek birer kuvvete sahip bulunmayı isteyeceklerdir. Böyle bir temayülün neticesi, muayyen bir sahanın işini yapan muhtelif yayım servislerinin ortaya çıkması olacaksa da bu aynı zamanda bir düplikasyon, tedahül ve sürüşme meydana getirecektir. Bu tarzda zaman ve insan enerjisi israfı için Türkiye'nin kaynakları kifayetsiz değildir. Bu, daha fazla ziraî istihsal için diğer varlıkların rol oynamaması mânasını taşımaz. Onların bu sahada en mühim ve hareketli yerleri mevcuttur. Yayım servisi isminin değerine sahipse, bilgi için açıkl duymalı, bu bilgiyi cevvaliyetle aramalı ve onu bütün kaynaklardan sağlamalıdır. Hükümetin veya Bakanlığın diğer dairelerine mensup bulunanlar, teknik esasa göre, yayım servisine birer mütehassıs olarak birlikte, rehberlik veya yardım şeklinde faydalı olabilirler. Bu kimseler köy öğretmenlerinin, ziraat teknisyenlerinin ve yayım mütehassıslarının eğitiminde kullanılmalıdırlar. Kezalik bunlar çiftçiler, köylüler ve kasabalılar için açılan kısa kurslarda ve tarla günlerinde faydalı olabilirler. Memleket bu yardımdan ziyadesiyle faydalanmalıdır.

Tavsiye : Yakın istikbal için Türkiye Hükümeti yetişkinlerin ve ev ekonomistlerinin eğitimi, çiftçi ve ailelerle 4-K çalışmaları yapabilmek üzere, köy ve kaza memurlarından müteşekkil bir kuvvete sahip olma politikasını idame ettirmelidir.

2. Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Teşkilâtında ayarlama :

10 yıllık müessir bir ziraî faaliyetten sonra ziraat işleri Genel Müdürlüğü kendisini, uzun ve muvaffakiyetli bir ameliye yapan büyük bir orduya müşabih vaziyette bulmuştur.

Şimdi durup tahlil etme, plânlama ve müteakip ameliye için tekrar guruplaşma zamanıdır. Yılda en az % 4 artışla istihsalı yükseltmek için bilgi ve ikna suretile 4 milyon çiftçi ailesinin coşkunluğuna...

essir ve sıkı bir teşkilât bünyesi istiyen muazzam ve karışık bir vazife-
dir.

Mesele : Genel Müdürlüğün müessiriyetin; arttırmak ve istikbali
daha iyi karşılayabilmek için teşkilât bünyesinde ne gibi ayarlamalar ya-
pılabilir?

Münakaşa : İstisnâî derecede iyi çalışan, fena teşkilât yapabilirler.
İyi teşkilât ta şartlar değıştikçe fenalaşabilir, mes'uliyetler ilâve olunur
yahut bir kısım mes'uliyetleri üzerinden alınır ve böylece teşkilât bilgisi
gelişir. Tamamen durgun kalmadıkça hiçbir teşkilât mutlak mânada kö-
tü değildir.

Genel Müdürlük hakkında üç husus açıkça görünmektedir:

Birincisi, geçen on yılda Türk ziraatı en esaslı bir ilerleme kaydet-
miştir. İkincisi, birkaç yıl öncesine kıyasla şubeler sayısından da görü-
leceği veçhile, Genel Müdürlüğün mes'uliyetleri esaslı surette çoğalmış-
tır. Üçüncüsü, Genel Müdürlük müstakbel muazzam vazifeyi görmek için
kendisini teçhiz etmeli ve bunu yapmak üzere de teşkilât şemasını gözden
geçirmeli ve lüzumlu bulduğu taktirde ayarlamalar yapmalıdır.

Gelişme ve mes'uliyetler bünyenin o kadar dışına taşmıştır ki bu ha-
lile uzun zaman kifayetli ve iyi bir idare tatbiki mümkün olmayacaktır.
Halihazır şema, Genel Müdüre karşı mes'ul 21 ayrı şubeyi göstermekte-
dir. Bu şubelerden bir kısmı ihmal edilse yahut Genel Müdür yükü böl-
se dahi bir kimse 21 ayrı şubeyi hakkile ve kâfi derecede murakabe ede-
mez. Bir teşkilât şeması öyle olmalıdır ki herhangi bir gurup, şube, daire
yahut ferdin, murakabeyi yapan makama doğrudan bağlantısı bulunma-
lı ve öğüt, istişare ve teftiş için kâfi zaman olmalıdır.

Mutasavver bir teşkilâtı gösteren müteakip sayfadaki şema, ilk gö-
rünüşü kadar cezrî bir değışiklik arzetmemektedir. Mevcut bütün şube-
ler, ad ve vazifelerinde bir değışiklik yapılmaksızın olduğu gibi bırakıl-
mış, daha iyi murakabe için, dört daire halinde guruplandırılmıştır.

Beşinci bir daire gösterilmiş bulunmakla beraber bunun kısımlara
ayrılması araştırmacıların tavsiyesine bırakılmıştır.

Beş daireden herbirinin başında bir Genel Müdür yardımcısı buluna-
caktır. Halen mevcut bulunan Genel Müdür Yardımcısı, birinci muavin
olacaktır. Böylece, Genel Müdürün, onun namına daireleri idare eden 5
yardımcısı bulunacaktır. Bu ona her dairenin mühim mevzularına ve zi-
raat politikası ile ilgili hususlara daha fazla dikkat sarfı imkânını bah-

cektir. Kezalik bu salâhiyetin yardımcılara verilmesini mümkün kılacak ve böylece günlük işler, Genel Müdürün ilgisini çekmeksizin, yürütülebilecektir. Salâhiyetin verilmesi yazılı olmalıdır.

1 — İdarî kısım : Bir Genel Müdür yardımcısının emrinde guruplanan bu servis, Genel Müdürlüğün bütün işlerini görür. Bütçe, zatisleri, neşriyat ve eğitim şubeleri, Genel Müdürlüğün diğer bütün daireleri ve subelerine hizmet eder ayrı bir daire olmalıdır. Bu hizmetler ileride bunlara ilâve edilecekler, halihazırda görülen ve mevzua göre ayrılmış bulunan şubelerden ziyade ayrı bir «hizmet» kısmı olarak teşkil edilmelidir.

Tarım Bakanı

Ziraat İşleri Genel Müdürü

I

İdare

Zatisleri ve bütçe
Neşriyat
Yetiştirme

II

Ekonomi dairesi

Ziraî ekonomi
Pazarlama
Program ve değerlendirme

III

Yayım ve Eğitim Dairesi

Vilâyetler teşkilâtı
Köy çalışmaları
Ev Ekonomisi
Köy gençliği (4 - K)
Eğitim

V

Müttehassıslar ve Mevzu Şubeler Dairesi

Hububat
Sımaî bitkiler
Çayır - mer'a ve
Hayvan yemleri
Ziraat âlet ve Mak.
Bağ ve Meyve
Sebze ve çiçek
El sanatları
Ziraî inşaat
K.E. Hayvanlar
Tütün
Tohum sertifikasyon u
Zeytincilik

IV

Araştırma dairesi

Bölge Teşkilâtı

İstasyonlar, çiftlikler ve laboratuvarlar.

II — Ekonomi Dairesi :

Ziraî ekonomi ve pazarlama mevzu olarak ve burada vazife alanlar ise «mütehassıs» gibi telâkki edilse bile yine de diğer mevzu şubelerle farklı şekilde ilgilidir. Hububat şubesinin, bağ yahut meyve şubesi veya sınaî bitkiler şubesile pekaz iş münasebetleri vardır. Bununla beraber ziraî ekonomi, pazarlama ve progra mdairesi bütün bu konu guruplarını ihtiva etmektedir. Ekonomi dairesi, idare kısmının yaptığı tarzda diğer şubelere hizmet etmez; bununla beraber bu daire bu şubelerle birlikte tetkik ve çalışmalar yapar, bu sebepten de, bütün Genel Müdürlüğü kapsayan bir çalışma olarak telâkki edilebilir.

Program ve Değerlendirme adı altında ve Genel Müdürlüğün şiddetle ihtiyaç duyduğu yeni bir şubenin mevcudiyetine dikkat etmişsinizdir; bu, Ekonomi Dairesinin bir bölümüdür.

Türkiye'nin ziraî istihsalini muayyen miktarda arttırmaya karar vermesi kâfi değildir. Esas hedefler vazedildi ise bu artış kilogram, ton, hektar ve mahsul adlarıyla ifade edilmelidir. Türkiye özellikleriyle beraber neyi, ne zaman ve nerede istediğine dair karar vermelidir. Yayım ve Eğitim Dairesi ve diğer şubelerle birlikte çalışan Ekonomi Dairesine bağlı Program Şubesi, müphem ve gayri muayyen genel plânları maksatlı ve mânalı hale getirmekle vazifelidir. Buna ilâveten bu Şube, hedeflere varmak için lüzumlu kampanyaları tertibe ve Bakanlıkça terakkinin ölçülebilmesine yardım edecek değerlendirme usullerini de ortaya koymaya muktedir olmalıdır.

III — Yayım ve Eğitim Dairesi :

Burada guruplanan şubeler, çiftçi ailelerinin eğitimi ile vazifelidirler. Bu daire bölge ve teknik ziraat okulları, yayım ve ekonomisi, 4-K ve köylerin geliştirilmesi işlerini içerisine alır. Hakkile murakabe için kâfi zamana sahip bir âmirin emrinde ve yakın münasebetleri olan şubelerden müteşekkil böyle bir gurubun, ziraî faaliyetlerin ıslahında müessir bir rol oynayabilmek için, tam bir koordinasyona ihtiyacı vardır.

Şurasına işaret etmek icabeder ki, Genel Müdürlük içinde bir bölüm olan bu dairenin, ayrıca tavsiyelerde bulunulacak vilâyetler teşkilâtının idarî murakabesi ve aralarında irtibat teşkili gibi vazifeleri de vardır.

I V— Araştırma Dairesi :

Araştırma buraya, Genel Müdürlüğün esas bir dairesi olarak dahil edilmiştir. Bakanlık, araştırma işlerinin koordinasyon ve idaresi için lüzumlu merkezi bir idareye şiddetle muhtaçtır.

Ayrı bir araştırma genel müdürlüğü üzerinde münakaşa için sebepler bulunsa bile bu tavsiye edilmez. Araştırma, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğünün esaslı bir dairesi olduğu taktirde: (a) Araştırma ve Yayım için lüzumlu mahdut sayıdaki mütehassis ve teknisyenlerden en iyi şekilde faydalanılmış olacak, (b) Araştırma ve Yayım arasında, verimli iş görebilmek için mutlak surette lüzumlu yakın, devamlı ve samimi münasebetler temin edilecek ve (c) Araştırmaların, kendisi için alâka çekici olmakla beraber, kabili tatbik bulunmayan mevzulardan ziyade çiftçiler için mühim meseleler üzerinde yapılmasını sağlayacaktır. Bu dairenin iç teşkilâtı için, Bakanlığın isteği üzerine, ICA tarafından vazifelendirilen «Araştırma gurubu» nun raporu beklenmelidir.

V — Mütehassıslar ve Mevzu Şubeleri Dairesi :

Herhangi bir teşkilâtın kuvveti, özel bir sahayı bilen ve o sahada temayüz etmiş bulunan kimselere sahip olmasından ileri gelir. Bu daire, Genel Müdürlüğün esas kuvvetini teşkil edecektir.

Şubelerin vazifelerinde yahut şubede çalışanların unvanlarında herhangi bir değişiklik yapmak düşünülmemiştir. Yetişmiş kimseler buldukça bu Daire ilâve personele sahip kılınmalıdır. Bu daire, vilâyet mütehassısları ve ziraat teknisyenlerini teknik bakımdan desteklemede, merkezi bir büro vazifesini görecektir. Kezalik bu daire önderlik gayretini ve çeşitli kampanyalarda istihsali teşvik için gerekli hayatiyeti sağlayacaktır. Bu daire, Ekonomi dairesinin program tanzimile ilgili şubelerine esaslar verecektir. Bu daire, bütün neşriyat ve eğitim faaliyetleri için teknik bilgi temin edecektir. Memlekette gösterilen faaliyetlerin murakabesi için bu daire Genel Müdürlüğün gözü ve kolu hizmetini görecektir.

Bu dairenin şubelerinden III ve IV üncü dairelerin şubelerine olan kuvvetli bağlantı hatları, mütehassısların araştırma ve yayım ile yakın münasebetlerini göstermektedir. İstikbalde şube adedi artarsa, halen 12 şubeye sahip bu daire, iki daireye bölünecektir.

3. Genel Müdürlüğün çalışma sahasına olan bağlantısı ve önderlik:

Vilâyet ve kazalarda 1500 memura sahip olarak Yayım Teşkilâtının büyümesiyle önderlik, rehberlik, yardım ve murakabe vazifeleri çok ehemmiyet kazanmıştır. Bu önderlikteki muvaffakiyetsizlik, memleketin azımsanmıyacak kısmında ziraati geliştirmek için yapılan gayrette muvaffakiyetsizlikle neticelenecektir.

Mesele : Vilâyet ve kazalarda çalışanlarla önderlik yapan Daire arasında daha iyi bir irtibat kurmak için Genel Müdürlük teşkilâtı ve onun vilâyet ve kazalarla olan münasebetleri nasıl tanzim edilebilir?

Münakaşa : Genel Müdürlük, 67 ayrı vilâyet memuru ile irtibat kurmak ve onlara müessir önderlik vazifesi yapmak için ne merkezî bir büroya ve ne de iyi bir teşkilât semasına sahip değildir. Bu vaziyet, ilâve vilâyetler meydana geldikçe daha fazla hassasiyet kesbetmektedir. Vilâyet ve kaza memurları, haklı olarak, merkez bürosundan hararetle bir önderlik, istişare imkânı ve öğüt beklemekte ve merkez bürosu da bunları temin vazifesile mükellef bulunmaktadır. Üst kademenin önderliği olmaksızın Türkiye, bütün memleketi kapsayan isabetli, koordine, ruhlı v ekabiliyetli bir ziraat gücünü geliştirmeye muktedir olamayacaktır. Küçük dozlarda 67 ayrı istikamete bölünürse böyle bir önderlik ümit edilemez. Halihazırdaki insan gücü fikdani karşısında mütehassısların 67 kısıma bölünmesi, tamamen israftır. Zamanla ve vilâyetler hatta kazalara tayine yetecek kadar sayıda mütehassıs temin olunduğu zaman vilâyetler bunlardan hakkile faydalanacaklardır. İnsan gücü ihtiyaçları tamamen karşılanuncaya kadar bu mütehassıslar, vilâyetten ziyade bölge esasından üzerinden çalıştırılmalıdırlar. Daha fazla ziraat istihsal için açılan bir kampanyada muvaffak olunmak isteniyorsa Genel Müdürlük vilâyet ve kazalarda çalışan elemanlarla daha sık ve muntazam temas etmelidir. Genel Müdürlük, 67 muhtelif nokta ile doğrudan temas suretile memleket ölçüsünde yararlı bir önderlik vazifesini yapamaz. Bir nevi bölge teşkilâtı kurulması lâzımdır. 7 ilâ 10 vilâyetten müteşekkil bölgeler meydana getirilmelidir. Bir bölgede 12 den fazla ve 6 dan az vilâyet bulunmamalı ve guruplaşmalar ziraat tiplerine göre yapılmalıdır.

Bölge teşkilâtının kurulmasıyla Genel Müdürlük, 67 nokta yerine 9 ilâ 10 nokta ile temas edecektir. Faydalı önderlik ve murakabe bir düzine nokta üzerinde kabili tatbiktir, fakat 67 nokta üzerinde mümkün olamaz. Her bölge teşkilâtı, bölgesindeki 6 ilâ 12 vilâyetle münasip surette temaslarını idame ettirebilir. Bölge memurları bölgevi birer unvan taşımaları, vilâyet yahut kaza memurlarının unvanlarında bir değişiklik yapılma-

malı ve Vilâyet Teknik Ziraat Müdürü yerinde ipka edilmelidir. Bir bölge teşkilâtı yalnız ilâve Bölge Ziraat Müdürlüklerine ihtiyaç gösterecektir.

Genel Müdür, iki aydan daha uzun olmayan fasılalarla bölge müdürlerinin katılacağı muntazam toplantılar yapmalıdır. Bu toplantılar sıra ile bölgelerde yapılabileceği gibi Ankara'da da olabilir. Bölge teşkilâtının müessiriyeti, Genel Müdürlüğün önderlik vazifesini ne derecede iyi yapabildiğine ve aynı zamanda vilâyetlere karşı önderlikte bölge personelinin ne kadar faal bir rol oynadığına göre taayyün eder.

Tavsiye : Genel Müdürlüğün daha faydalı önderlik yapabilmesi, vilâyet ve kaza memurlarile daha iyi irtibat ve onları murakaabe vazifelerini görebilmesi için Bölge Teşkilâtı kurulmalıdır.

4. Program yapma ihtiyacı :

Plânlamaksızın az terakki kaydedilir ve iyi terakki iyi plânlamaya ihtiyaç gösterir.

Mesele : Türkiye gelişmesinde öyle bir noktaya erişmiştir ki şimdi daha fazla uygun ve şümüllü bir programtanzimine ihtiyaç vardır. Keyfiyet böyle ise, bu plânlama nasıl temin edilebilir?

Münakaşa : Modern bir bina plânsız inşa edilemez, bir modern yol plânsız yapılamaz ve modern bir Türk ziraati de plânsız meydana getirilemez. Yukarıda tavsiye olunduğu üzere Genel Müdürlüğün reorganizasyonu ve idarî bölgelerin ihdasından sonra program yapma ihtiyacı, burada en mühim mevzu olarak düşünülür. Kültüre alınacak daha fazla yeni arazi olmadığına göre, umumî istihsaldeki istikbale muzaf artış, daha iyi ziraat ve hayvancılık tatbikatından temin edilecektir. Bu, dört milyon çiftçi ailesinin mühim bir kısmına o suretle tesir edilecek demektir ki onlar daha iyi ziraat ve hayvancılık yapacaklardır. Yayım Servisi daha uzun zaman yalnız «çok çalışma», «mümkün merteye fazla sayıda demonstrasyona başlama» yahut «köylülere ziraatlerini nasıl inkişaf ettireceklerini anlatma» esasına istinat ederek muvaffakiyet sağlayamaz.

Türkiye ziraî istihsalini gelecek 16 yılda, hatta mümkünse daha sür'atle iki misline çıkarmak ihtiyacındadır. Fakat bunun buğday, arpa, pamuk, tütün, meyve, fındık, koyun, sığır, süt ve benzeri mahsuller itibarile mânasını tamamen bilmek lâzımdır. Bu istihsalı arttırma arzusu mücerret terimlerle ve yıllık gaye yahut hedeflerle ifade edilmelidir. Buğdayı el ealırsak, istihsalı iki misline çıkarmak için ne yapılacaktır. Ne gibi geliştirilmiş tatbikat ile, ne kadar çiftçide ve memleketin hangi kısımlarında bu iş yapılacaktır. Birinci, ikinci, üçüncü ve müteakip yıllarda ne gibi

esaslar tâkip edilecektir. Artacak istihsal hakkındaki genel fikirleri kilo, kilo, ton, dönüm, baş hayvan, canlı ağırlık, gübre, ekipman fiyatları, kalite ve benzeri terimlerle ifade etmelidir. Bunlara ilâveten plân, imkân ve ihtimal esasları üzerine de istinat ettirilmeli, her yıl ne yapılabileceği ve her gayretin tevcih olunacağı bir hedefin ne olabileceği kaydedilmelidir. Sarıh hedefler gösterilmeksizin terakkiyi ölçmeye imkân yoktur. Geye ve hedef gösterilmeksizin sürüklenme olabilir, fakat belli bir sona doğru tertipli bir sürüş yoktur. Bakanlıkta vazifeli herkes olduğu kadar önden çifçi ve hayvan yetiştiriciler de, genel değil özel deyimlerle, Türkiye'nin ziraatte nereye gitmek istediğini, oraya vâsıl olmak içinne gibi plânlara ihtiyaç bulunduğunu ve terakkinin her yıl nasıl kontrol edilebileceğini bilmelidir.

Tavsiye : Ekonomi dairesi içerisinde bir Program ve Değerlendirme şubesi meydana getirilmelidir. Bu şube, Genel Müdürlüğün umumî gelişmesi ile başlıca mahsuller ve ziraat hayvanlarının istihsal hedeflerini ve terakkiyi ölçme usullerini tesbit ile mükellef olacaktır. Bu işi yaparken bu şube diğer bütün şubeler ve mütehassıslarla birlikte çalışacaktır.

5. Yayım ve Araştırma münasebeti :

İyi bir ziraî gelişme, Ziraî Öğretim müesseseleri, Ziraî Araştırma Enstitüleri ve Ziraî Yayım üçgenine bağlıdır. Bunlardan herbiri diğer ikisine mütevakıftır.

Mesele : Araştırma ve Yayım ile birlikte Bakanlık bu tamamiyeti nasıl sağlayabilir?

Münakaşa : Bu raporda araştırma üzerine bir mütalâa verilmesi düşünülmemekle beraber, Yayım ve Araştırma birbirleriyle o kadar münasebattır ki araştırma tamamen ihmal edilemez.

Yayım, birkaç kişiye değil, birçok kimselere iş hakkında bilgi vermek vazifesile mükelleftir. Bilginin kendisi, ekseriyetle, araştırma ve denemeden gelir. Araştırma, Yayımı besler ve bu sebepten Yayım, Araştırma ile devamlı ve samimî temaslarını devam ettirmelidir. Hayatî mahiyetteki ziraat meeslelerini bunlar üzerinde çalışan araştırmacıların dikkatine getirecek en iyi vaziyette buldukları için Yayım da Araştırmayı besler.

Tarım Bakanlığı içerisinde bütün araştırma faaliyetleri arasında bir koordinasyonun bizzat Bakan tarafından sağlanması, şüphesiz ki, düşünülemez. Araştırma, hepsi için rehberlik yapacak merkezî bir noktaya sahip bulunmaksızın, birçok enstitü ve istasyonlara bölünmüş görünür.

yor. Ziraî araştırma işlerinde iyi çalışılmıştır; fakat, halihazır idarî bünyenin sıkı bir koordinasyon ve neticelerden en iyi bir şekilde faydalanmak hususlarında kifayetli bulunduğu şüphelidir.

Tavsiye : (1) İki mühim vazifeyi aynı Genel Müdürlük içerisinde bulundurmakla, Türkiye Araştırma ve Yayımın birbirini tamamlaması için büyükbir fırsata sahiptir. (2) Bakanlık halihazır vaziyeti tetkik ettirmek, bir Araştırma Dairesinin iç teşkilâtı ve bütün ziraî araştırmaları insicamlı bir şekilde tertipleme usulü hakkında tavsiyelerde bulunmak üzere, ziraî araştırma işlerinde temayüz etmiş ve en az iki kişiden mürekkep bir grup teşkil etmelidir.

6. Kanunî vazifeler :

Mesele : Kaza seviyesindeki Yayım hizmetlileri zamanlarının mühim bir kısmını hâlâ kanunî işlere mi ayırıyorlar? Bu iyi bir politika mıdır?

Münakaşa : Pamuk ve tütünün içerisinde alan muayyen kanunlarla çeltik tavalalarının zaman zaman kurutulmasını âmir nizamın tatbiki, arazi münazaalarının halli ve benzeri gibi kanunî vazifeler hâlâ Yayım hizmetlileri tarafından yapılmaktadır. Su ve yağ gibi, öğretmenlik ve polislik işi karışmaz.

Kanunî vazifeler, kaçınılmaz surette, Yayım hizmetine takaddüm eder ve böylece de memurların zamanının çoğunu alır. Birleşik Amerika dahil müteaddit memleketlerin tecrübesi göstermiştir ki bir aile eğitimi olarak Yayım, sürekli kanunî vazifelerle birlikte yürütüldüğü taktirde, hakikaten zedelenir.

Tavsiyeler : Öyle bir temel politika kabul olunmalıdır ki Ziraî Yayım görevlilerine ilâve kanunî vazifeler yüklenmemeli ve mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda onları halihazır kanunî vazifelerinden kurtaracak tasarılar hazırlanmalıdır.

7. Yayım, daha fazla hareket kabiliyeti ister :

Halen Türkiye'de 5000 çiftçi ailesi için bir köy ve kaza ziraat memuru vardır. Şayet nakil imkânları kifayetsiz ise bu hal memuru işten büyük ölçüde alıkoyar.

Mesele : Yeter ölçüde nakil imkânlarının bulunmayışı, Yayım Servisinin halk üzerindeki faydalılığını mahdut kılar.

Münakaşa : Yayım işi, bürolardan ziyade tarlalarda, mer'alarda, meyve bahçelerinde ve ahırlarda görülür. Türkiye ziraî hedefine mütea-

kip 15 yıl zarfında erişmek zorunda ise, (a) daha fazla sayıda yetişkin kaza ve köy memurlarına sahip bulunması, yahut (b) halen vazifeli bulunanlara daha fazla hareket kabiliyeti verilmesi lüzumludur. Her iki çareye de başvurmak daha ziyade tavsiyeye şâyandır.

İlave nakil vasıtaları masrafları ilâve memur seviyesinde bulunmakla beraber, birinci hal çaresini kuvveden fiile çıkarmak için, halihazırda eğitim kolaylıkları kifayetli değildir. Kaza ve vilâyet büroları, umumiyetle, bir miktar nakil vasıtasına sahip ve bunlardan iyi faydalanır görünüyorlar. Asıl mesele, mevcut elemanları tam faydalı hale getirmek için yeter sayıda nakil vasıtası bulunmadığıdır.

İlave nakil vasıtası teminine teşebbüsten önce pek esaslı bir karara varmak lâzımdır. Bunlara devlet vasıtaları mı temin olunacaktır, yahutta memurları vasıta sahibi kılmak için bir yol bulunacak mıdır?

Bu karar hükümetin ziraat dışı sektörlerine de tesir edeceği cihetle, tabiatile mühim münakaşaların yapılmasına yol açacaktır. Hükümet tarafından vasıta verilmesi, memurlara bir yolla para vererek onlara kendi vasıtalarını tedarik ettirmekten daha pahalıya malolacak ve daha fazla baş ağrıtabilecektir. Bütün Türkiye'de devlet vasıtalarının idame ve muhafazası güç ve pahalı bir keyfiyet olduğu gibi onları gayriresmî işlerde kullanmak daima ayrı bir meseledir. Bir şahıs kendi vasıtasına devletinkinden daima daha fazla dikkat eder, onu daha iyi ve daha ucuz olarak çalıştırır. Hükümet vasıtayı verecek olursa, memurlar bir otomobil umacaklardır. Bu iş kendisine bırakılırsa memur belki de motosiklet, scooter, küçük üç tekerlekli motorlu araba vesaire gibi daha ucuz nakil vasıtalarına sahip olmayı arzulayacaktır. Gümrük resmi ve diğer vergiler alınmadığı ve kilometre başına mütevazı bir harcırah ödendiği takdirde, birçok yayım memuru şahsen vasıta tedarikine gayret sarfedeceklerdir. Her halükârda hükümet (a) kilometre başına yeter ölçüde harcırah ödemek yahut (b) maaşı nisbetinde bir nakliye tahsisatı vermek suretile memurları şahsen vasıtaya sahip kılmayı mümkün kılmalıdır.

Çoğu memurlar bir nisbette şahsî yatırım yapmaya arzuludurlar, böylece hükümet vasıtaların bütün bedelini de ödemek zorunda kalmayacaktır.

Tekrar şu nokta üzerinde durmalıdır ki Yayım hizmetinde memurların kendi vasıtalarını kullanmaları halinde yapılacak masraf, vasıtalarla techiz için hükümet tarafından yapılacak masrafı geçmiyecektir.

Tavsiyeler : Yayım memurlarının hareketsizliği onların faydalılığını çok fazla hudutlandırdığı için, ilâve nakil vasıtaları temin edilmelidir.

En çok dört yıllık ihtiyacı karşılayacak bir plân yapılmalıdır. Vazifelerini şahsen vasıta sahibini kılma yolunu tutmalı ve Yayım Servisini tekerlekler üzerine oturtabilmek için vasıta nevi, şahısların yapacakları yatırım ve hükümetçe verilecek harcıra miktarları üzerinde bir çalışma yapılmalıdır. Bu çalışma yalnız otomobil bedellerine hasredilmemeli, diğer vasıtaları da içerisine almalıdır.

8. Memuriyetleri doldurmada güçlük :

Mesele : Daha az arzulanan memuriyetler nasıl doldurulabilir?

Münakaşa : Türkiye'nin muayyen yerlerindeki ziraat memurlukları, diğer yerlerdeki benzeri memurluklara nazaran, daha az arzulanır. Bu bakımdan Türkiye, diğer memleketlerden farklı değildir. Yetmiş eleman fıkdanı oldukça bu daha az arzulanan memuriyetleri doldurmak güçtür. Bu gibi hallerde yardımcı olarak sık sık başvuru bir çare, daha az istenen memuriyetler için «mahrumiyet tahsisatı» vermektir. Bu tahsisat esas maaşın yüzde 5,10,15,20 yahut 25 i nisbetinde olabilir. Tahsisat asla şahsa değil, memuriyete bağlıdır ve esas maaş ıskalasına her hangi bir şekilde tesir etmez. Bu suretle bir şahıs, esas maaşına ilâveten bir ücret verilmekle, daha az arzulanan memuriyetlerde vazifelendirilebilir.

Tavsiye : Boşlukları doldurma güçlüğü sebebiyle, bırakılmış muayyen yerleri belli etmek için boş memuriyetler gözden geçirmelidir. Mahrumiyet yerleri için ilâve tahsisat vererek teşvikkâr haller yaratmaya müteveccih plânlar yapılmalıdır.

9. Hizmet içinde eğitim :

Devamlı olarak hizmet içinde eğitimin lüzumlu bulunduğu fikrini kabulde ve çeşitli kısa süreli kurslar açarak bir eğitim programını fiile intikal ettirmede dikkate şayan terakki kaydolunmuştur .

Aşağıda zikredilen hususları gözönünde tutarak üç ilâ beş yıllık bir eğitim programı meydana getirmelidir.

A) Her Yayım memuru her yıl bir nevi eğitim programına dahil edilmelidir.

B) Eğitim programı, Türk çiftçilerine hizmette daha muktedir olabilmek için, bütün köy, kaza, vilâyet, bölge ve merkez memur ve âmirlerini hedef tutmalıdır.

C) Eğitim müddetinin yarısından fazlası konferanslara tahsis olunmamalı, zamanın yarısı hizmetleri geliştirmek için kullanılmalıdır. Bu, bir kısım kursta aşağıdaki hususları öğretmek demektir: Ağaçlar nasıl budanır yahut ilâçlanır, sürme için buğday tohumluğu nasıl muayene edilir, ağaçlar nasıl aşlanır, kuluçka için yumurtalar nasıl seçilir, tâli derecede drenaj kanallarını açmak için bir tesviye âleti nasıl çalıştırılır, mühim nebat hasere ve hastalıkları nasıl teşhis olunur, bir 4-K kulübü nasıl kurulur, iyi bir tohum yatağı nedir, bir köy toplantısı nasıl yürütülür, Anadolu yaylasında ne gibi sebzeler yetiştirilebilir, ağaç nasıl dikilir, piliçler nasıl seçilir, bir ana makinası nasıl yapılır, bir civciv muhafaza yeri nasıl inşa edilir, vesaire.

D. Muayyen tip bir ziraat sahasının genel meseleleri çerçevesinde münakaşaları idare edebilmek için eğitim programı bölge esasına göre tertiplenmelidir. Bütün şubeler, sahada vazifeli memurların ihtiyacı olan hünerleri dikkatle düşünmeli ve bu hünerlerin geliştirilmesini sağlayacak eğitim esas tutularak plânlar yapılmalıdır.

Hangi yılda ne gibi bir mevzuda eğitim yapılacağına dari idarece bir karara varılmalıdır.

F. Kısa eğitim kurslarının bir kısmı ile ilgili veya ayrı olarak her yıl bir defa kaza, vilâyet ve bölge elemanlarının iştirakile bir konferans tertiplenmelidir. Bu konferans, bölge esası üzerine olmalıdır. Konferansın konusu şunlar olacaktır: (1) Yayım hizmeti ve onun memleket için olan değeri hakkında yeni bir heyecan yaratmak ve eski heyecanı tazelen-dirmek. (2) Memleketin bütün ziraatini ilgilendiren tasarımlarla çeşitli mahsullere ve hayvanlara müteveccih hedefler ve bu hedeflere vâsil olmayı mümkün kılacak ihtiyaçların bir özetini ivermek. (3) Bu hedefleri bölge, vilâyet ve kaza itibarile tefrik etmek (gelecek yıl malûm bir kazadan ne kadar fazla buğday alınacağı umulmaktadır, gibi). (4) Her kazada yapılması ümit edilen demonstrasyonları tesbit etmek. (5) Münakaşasına lüzum görülen idare, bütçe ve personelle ilgili hususlar.

10. Yayım çalışması «Demonstrasyon» üzerinde temerküz ettirilmelidir.

«Bir kimse işittiği hakkında şüpheyeye düşebilir.

Gördüğü hakkında da şüphe duyabilir.

Fakat kendi ellerile yaptığı şeyler için hiçbir zaman şüphelenemez.»

Knapp

Bu, Ziraî Yayım çalışmasının esas felsefesidir. Bu felsefe, çiftçilerle çalışmada bir rehberdir. Çoğu çiftçiler yeni icatları tatbik tehlikesini göze alamazlar. Çiftliklerinin büyük kısmı üzerinde tehlikeyi göze almak onlar ve aileleri için açlık demektir. Ziraat usullerinin bir mutad kısmı olarak bir tatbikatı kabullenmeden önce tecrübeye dayanan bir şey görmek, hissetmek ve yapmak istiyceklerdir.

Demonstrasyonlar programı basitten mürekkebe doğru olmalıdır. Ne gibi basit, pahalı olmayan ve kolay öğrenilen şeyler istihsalı madde-ten arttırabilirler? Anadolu yaylasındaki çiftliklerde ev sebze bahçeleri tesisi, hem ekonomik ve hem de sıhhat bakımından, çiftçilere yeter ölçüde fayda sağlayacaktır. Böyle bir bahçenin tesisi için, muntıkada mevcut köylerin yarısının herbirinde bir çiftçiye yardım edilemez mi? Elle serpmek yerine sıralar üzerine mısır ekmek ikam eolunamaz mı? Mısır bölgesinde enaz bir köyde bu gibi demonstrasyonlar tertiplenebilir. Bir köyde bir köy yoncalığı mevcutsa yakın köylerin halkı onu görmek için bu köye getirilir ve izahat verilir.

Burçak ve arpa yeşil iken kesilir ve bununla hergün inekler beslenirse süt veriminin artışında fevkalâde neticeler alınır — memleketin süt, peynir ve yoğurt istihsaline tesir için kaç yüz adet demonstrasyon tertibine lüzum vardır?

Bunlar ziraî inkişafı plânlamada ihmal edilemeyecek basit demonstrasyonların tasvirleridir. Genel ziraat nüfusunun yalnız küçük bir kısmına yahut umum ziraat arazisinin ancak bir parçasına tesir yapan büyük sermaye projeleri, umumiyetle, büyük alâka çekerler. Diğer taraftan herbiri birkaç kilo fazla istihsal yapacak bir milyon çiftçi ailesinin umumî istihsaldeki hissesi, memleketin refahında, müteaddit büyük ölçüdeki projelerden, daha fazla olacaktır. Bu sebepten memleket çapında hazırlanacak her plâna çiftçi kitleleri ile birlikte çalışma hususu da ithal edilmelidir ve «Demonstrasyon» metodunun fikirleri öbür tarafa aktarmasının yolu olduğunu unutmamalıdır.

Türkiyede Zirai Araştırmanın İdaresi ve Koordinasyonu

Yazan :

Charles G. Grey
Araştırma Müşaviri

Çeviren :

Nejdet KÜÇÜKKOCA
Ziraat Yüksek Mühendisi

Ö N S Ö Z

Sayın Osman Tosun
Tarım Bakanı - ANKARA

Sayın Stuart H. Van Dyke
USOM - T. Direktörü
ANKARA - TÜRKİYE

Türkiye'de ziraat araştırmanın idaresi ve koordinasyonu için bir organizasyonun plânlanması ile ilgili olarak, müşterek bir gayretî ifade eden bir rapor ilişikte sunulmuştur.

Tarım Bakanlığı ile, Amerika Birleşik Devletleri yardım hey'etinin taleplerine uygun olarak bilgiler toplanmış ve tavsiyeler yapılmıştır.

Bir memlekette işlerin yapılması hususunda yürünülen bir yol, diğer memleketler için de bu yolun muhakkak en iyisi olduğuna delâlet etmez. Ayrıca, bir teknik noktaî nazardan lüzumlu görülmesi sebebiyle, bir idari tasarruf veya bir kanun çıkarmak suretiyle yıllardan beri tatbikatta olan ve çok kimselerin kabul ettiği bir usulden hemen vazgeçilip, tam bir reorganizasyona gitmekte tavsiyeye şayan değildir. Bu hususlar göz önünde tutularak bir ilâ bir buçuk ay, Türkiye'nin muhtelif yerlerindeki tarî şartları ve araştırma teşkilâtı şehir ve köy hayatları müşahede edilmiştir. Zamanın dar olmasına rağmen Ziraat Bankası, Ticaret, Millî Eğitim, Tarım, Bakanlıklarının araştırma ve idareci personeliyle muhtelif gayri resmi temaslar yapılmıştır. Bu zaman zarfında İstanbul, İzmir, Ankara, Konya, Çumra, Mersin, Tarsus, Adana, Eskişehir, Erzurum ve civarları ziyaret edilmiştir.

Bu raporun materyalini ve organizasyonlarının değiştirilmesiyle ilgili tavsiyelere esas olan hususlar, şahsi müşahedeler, Tarım Bakanlığının evvelce bu hususlarda attığı adımlarının mülâhazası, Amerika'daki organizasyonların şekilleriyle, bazı avrupa memleketlerindeki organizasyonlarının mülâhazaları teşkil etmiştir.

Türk Tarım Bakanlığı ileri görüşlülüğü ve sarfettiği gayretler sebebiyle çok takdire şayandır. Gerek Ankara ve civarında gerekse Türkiye'nin muhtelif yerlerindeki Tarım Bakanlığı personelinin meşguliyetlerinden zaman ayırarak benim suallerime sabırla cevap vermeleri sebebiyle burada teşekkürle borçluyum.

Saygılarımla
Charles G. GREY
Araştırma Müşaviri

TÜRKİYE'DE ZİRAİ ARAŞTIRMANIN İDARESİ VE KOORDİNASYONU

Bu bir müşterek geliştirme raporudur. Ve Türkiye Tarım Bakanlığı temsilcilerinin muvaffak oldukları hususların çoğunda ihate eder. Mahalli tecrübelerden de istifade ederek makul ve muntazam daha iyi bir teşkilâtın kurulmasını sağlamak için, teklif edilen teşkilâtın (Organizasyonun) bünyesinde bir miktar teloransın bulunması lâzımdır. Bu sebeple, muayyen hudutlandırmaların aşılması, proplemlerin halli hususunda geçmişte ve halen yapılan faaliyetler ve nihai gayelere ulaşmak için teşkilâtın kurulmasında tavsiye edilen adımların iyi atılmasını temin etmek hepimizin müşterek görüşünü teşkil etmiştir.

G İ B İ Ş

Türkiyenin nüfusu süratle artmaktadır. Ve yirmi sene içinde 40 milyonluk nüfus zirvesine erişmesi beklenmektedir. Halen, 24 milyon hektar arazi Tarım altındadır. 29 Milyon Hektardan temin etmektedir. Ham maddede sıkıntısı vardır. (Gıda ve Ziraat) Türkiye dış ticaretinin % 80 ile 85 ini tarım mahsullerinin yabancı ülkelere ihracı sağlar. Mahsullerin kalitesini ve miktarını artırmak için ziraî araştırmanın düzenlenmesine ve araştırma neticelerinin tatbikata girmesi için müstahsile ulaştırmasına ihtiyaç vardır.

Türkiyede ziraî gelişme imkanları iyidir. Bu gelişmeyi hızlandırmak için yayım ve öğretim sayesinde yapılacak çok iş vardır. Halen tatbikata sokulabilecek bir derecede sıhhatli araştırma neticeleri mevcuttur. Keşif-leştirilmiş ve basitleştirilmiş şekilde bu bilgiler yayım teşkilatı vasıtasıyla canlı bir şekilde köylülere ulaştırılabilir. Ve bilhassa demostrasyonlar, broşürler radyo imkanlarının beraberce kullanılması suretiyle husule gelecek bir haberleşme servisi, ...iyi çalıştırılabilirse Türkiye Ziraatının birçok proplemleri cevaplandırılmış olabilir. Halihazırda Ziraatın geliştirilmesi için tarla denemelerinin artırılması ve köylerde demostrasyonlar yapılması tavsiye edilebilir. Çiftçiler umumiyetle değişiklik tavsiye eden sözlerin kolaylıkla kabul etmedikleri için mevzii şartlarda tavsiye edilen hususların tabik edilerek onların faydasına olduğunu bilfiil göstermek lazımdır

Memleket çapındaki zirai araştırma; neticeleri bulunmasına ve bu neticelerin tatbikatın sonucu ekonomik faaliyetin artmasında insanların hayat standartlarının ve refhlarının gelişmesinde mühim rol oynar. Bu neticeler sayesinde, gıdalarını ve giyimlerini kazançları nisbetinde satın alabilecekleri için endüstrinin gelişmesinde sağlam bir zemin teşkil eder. Memleket içinde, bu ziraata ait neticelerin tatbikatıyla daha iyi bir çiftçilik ve mahsüllerin pazarlanması mümkün olacağı için ziraate ilgili iktisadi faaliyetlerde satın alma gücünde artar. Mevcut kaynakları ve zirai araştırma için mevcut insan kuvvetinin en iyi şekilde kullanabilmek için muayyen hususların dikkat nazara alınması lazımdır.

1 — Muayyen bir maksatla para tahsis ederek desteklenen araştırmanın manası nedir?

Araştırma kelime manasiyle muayyen suallerin ilmi yol ve metotlarla cevaplarının bulunmasına tevcih edilen faaliyetlerdir. Bu maksatla kat'i bir plânın tatbikata konmasına, mevzuun ve etrafının iyice bilinip tanınmasına, neticelere varmak için muayyen sebepler hakkında bilgilerin temin edilmesine ihtiyaç vardır. Bu sebepten araştırma bünyesinde, muayyen bir gayeyi veya halledilecek muayyen bir problemi mündemiç olup birçok neticelerin üstünde yığılmasından ziyade nihai bir neticeye varmayı icap ettirir. Araştırma projeleri sayesinde bu belli gaye, bariz olarak gösterilmeli ve bizim bilgimizi artıracak neticelere bizi götürmek üzere bir problemin muayyen kısımlarının veya birçok problemleri halle müteveccih çalışmaların, az ampirik ve çok kat'i bir şekilde ifade etmelidir. Araştırma Sörveyleri için tahsis edilen paraların kullanılmasında aşağıdaki hususlar sarfiyatı icap ettirmemelidir. Kendileri için veya kendilerinden kolleksiyonlar yapmak; hususi problemlerden veya bu problemlerin kısımlarından ziyade umumi geniş sualler üzerinde çalışmak; mevcut umumi malûmatı artırmak için denemeler ve analizler yapmak; muayyen bir araştırma ile ilgili olmadan müşahadelerde bulunmak; ilmi kaidelere riayet etmeden ve bunları bilgimize ilave etmeden ziraat mahsüllerinin kalitelerinin yükseltilmesi hususunda başıboş gayretlerde bulunmak; Ampirik malûmatımızı arttırmaktan başka bir işe yaramaz yani esas ilmi prensiplere ışık tutmayan tecrübelerle girişmek... Bir kelime ile zirai araştırmada esas olan bu standartlar umumiyetle diğer ilim şubelerinde de esas standartları teşkil eder. İdari hizmetler, Zirai yayım, Sörvey gibi hizmetlerin daha az ehemmiyetli olduğunu ifade etmek istemiyoruz. Fakat şunu belirtmek istiyoruz ki bu faaliyetler zirai araştırma fasıllarından tahsisat sarfını icap ettirmemelidir. Bu faaliyetleri desteklemek için aylık paraların tahsisine ihtiyaç vardır.

2 — Mevcut imkân ve personelden azami istifade etmek için zirai araştırma nasıl koordine ve idare edilebilir?

a) Müşkillerin yenilmesi:

1 — Mükerrer sarfedilen Emekler :

Ziraat te çalışan araştırmacıların halletmesi gereken kafi derecede orijinal problem esasen mevcut olduğu için bu araştırmacıların diğer araştırmacılar tarafından evvelce yapıpıp neticeleri alınmış araştırma hizmetlerine yeniden başlayarak, emeklerin mükerreren sarfedilmesinden kaçınmak lazımdır.

2 — Araştırmacının Zamanının Kullanılması :

Türkiyede iyi yetiştirilmiş, kabiliyetli araştırma elemanları mevcut olup bunların bir kısmı memleketin muhtelif yerlerindeki araştırma istasyonlarına dağılmıştır. Ekseriye bu elemanlar aralarında fazla koordinasyon olmadan birbirine benzer mevzular üzerinde çalışmaktadırlar. Gerek bu sebepten gerekse bu araştırma personelinden başka çeşit hizmetlerinde beklenmesi sebebi ile Türkiyede yetiştirilmiş araştırma personeli azmış gibi görünmektedir. Bu halin giderilmesi için tedbirler almıştır. Ve bu rapor içerisinde ilerde istikbal için bizim tavsiyelerimiz ve araştırmanın düzenlenmesi için ilaveten lüzumlu tedbirler görülecektir. Zirai Araştırma için verilen tahsisat esasen fazla olmadığından araştırmacıların bu tahsisatı çok önemli araştırmalarda kullanmağa gayret etmeleri ve umumî mahiyetteki hizmetler için sarfetmekten kaçınmaları lazımdır. İnançımıza göre araştırma yapan elemanların araştırmadan gayri idarî, Yayım veya diğer çeşit hizmetlerde de çalışmalarına mani olmak için şimdi ve zamanla bir reorganizasyona gitmek tavsiye ve arzuya şayandır.

Bununla beraber araştırma, Yayım ve diğer idarî hizmetler arasında mümkün olduğu kadar sıkı iş birliği de lüzumludur. Bu şekilde üç yönlü bilgilerin teatisi ve proplemler zuhur eder etmez araştırmacıların nazarı dikkatının çekilmesi mümkün olacaktır. Böyle bir iş birliği memlekete ve memleket ziraatına özellikle faydalı olduğu gibi her gurubun refahı içinde şarttır.

3 — Program ve Proje, Enfarmasyon ve koordinasyon için bir Merkeze olan ihtiyaç:

Proje ve programları plânlamak, kuvvetlendirmek ve koordine etmek için hemen lüzum duyulan husus Türkiyenin muhtelif yerlerinde idrîtil-

mekte olan araştırmaların neler olduğunu ve bu yapılan araştırmalardan ne gibi neticeler alındığını bilmektir. Memleketi ziyaretimiz esnasında sıksık bu çeşit malúmatın bir merkezde toplanmasının eksikliğinden bahsedilmiştir. Bu husus ve koordinasyon olmaması, araştırma plânlanması zincirinde bir zayıf halka teşkil ettiği diğer evvelce gelen müşavirlerin raporlarında da bahis konusu edilmiştir.

4 — Merkezi bir Kütüphaneye olan İhtiyaç:

Bir araştırıcının araştırma plânını gereği gibi hazırlayabilmesi için, araştırma yapacağı sahada Şimdiye kadar başkaları tarafından ne gibi araştırmalar yapıldığını ve halen neler yapılmakta olduğunu bilmesi lazımdır. Ayrıca araştırıcıların kendi araştırmalarına tesiri olacağı için kendi mevzularına yakın mevzularda da yapılanları takip etmeleri lüzumludur. Bu sebepten dünyanın muhtelif yerlerinden gelen neşriyatı her zaman temin edip görmesi, esastır. Bu hususta, araştırıcılara ve talebelere açık olan bir merkezi kütüphanenin kurulmasını icap ettirir. Bu tip Kütüphaneler meslekten yetişmiş kütüphanecilerin veya asistanlarının idaresine verilmeli ve hususi koleksiyonlar gibi, kilit altında muhafaza edilmemelidir. Tabiiyle ayrıca araştırıcıların labratuvarlarında ve bürolarında her zaman ihtiyaç duyacakları muayyen neşriyatıda, bu araştırıcıların elleri altında bulundurmaları lazımdır. Bu tip neşriyatıda, merkez Kütüphanesinin mesuliyetinde olmalıdır. İyi yetiştirilmiş bir kütüphaneci ihtiyaç duyulan yere lüzumlu neşriyatı tavsiye ve temin ederek kendi sahasında büyük yardım sağlayabilir.

5 — Ziraatta ve ilgili Sahalarda Araştırmanın Vekâlet ve Diğer çeşitli teşkilâtle beraber müştereken Plânlanması ve tatbikata konması için bir Müdürlüğün (İnter ve İnter) Teşekkülüne olan umumî ihtiyaç:

Araştırma isteyen problemler subeler, Vekâletler hatta Milletler arasındaki hudutları tanımazlar. Birden fazla dairenin veya araştırma nizamının muayyen bir problem üzerinde araştırmaya girmesi halinde, araştırma safhalarının beraberce plânlanması ve tatbikatin beraberce yürütülmesi önemlidir. Bu sebeple birçok problemlerin halli için takım halinde çalışmalarının bir ihtiyaç ve arzu olduğu sıksık ifade edilir. İhtisaslaşmanın bu derece ileri gittiği zamanımızda bir şahsın veya hatta bir teknik mevzuda yetiştirilmiş bir grup şahsın çok muğlak olan araştırma problemlerine hemen ve uygun hal çarelerini bulmasını beklemek normal değildir. (Fildişi Kulesi) günleri geçmektedir. Takım halinde çalışma yalnız bu çeşit problemlerin hallerine yardım etmez, aynı zamanda aksi halde uzun müddet meydana çıkarılmayan müddetleri de kısa sürede çözümlerini bulmalarını sağlayabilir.

alınmasına uygun bir vasat hazırlar. Böylece bu çeşit çalışma az ve pahalı olan ve yer değiştirmiyen araştırma aletlerinde beraberce kullanılmasına bir imkan sağlar.

6 — Ziraî Faaliyetlerin Bölgeleştirilmesine olan ihtiyaç:

Birçok hallerde bizim nazarı dikkatimiz, birçoğu hususi bir mahsül için veya maksat için kurulmuş herbiri Vekâletin yalnız bir subesinin mesuliyetine tevdi edilmiş birç komüstakil araştırma istasyonlarına, buralarda mevcut aletlerin gayri ekonomik olarak ve elemanların verimli olmayan şekilde kullanılmasına, lüzumsuz fazla personel masrafları ve mükerrer olan emeklerin sarfına çekilmiştir. Ayrıca yapılan araştırma hizmetlerinde hemen hemen bir koordinasyon, iş birliği ve hatta müşterek metod tatbiki dahi yoktur. Bu husus Türkiyenin göze alamıyacağı bir lükstür. Ziraî araştırmaların koordine edilmiş programlarının hazırlanmasında her önemli bölge de bir tek bölge istasyonunun kurulması suretiyle ileri bir adım atılabilir. Böylece birçok müstakil istasyonların tamamen kaldırılması veya bir veçheye tevcih edilmesi ve yalnız kendi'lerine ihtiyaç duyulan istasyonların devamını sağlamak mümkün olacaktır. Ana istasyonda mevcut bir direktör veya şefi, bütün bölgenin idarî mesuliyetini deruhte edebilir.

7 — Araştırma Personeli:

Araştırmaları plânlamağa ve modern usullerle tatbik etmeğe muktedir iyi yetiştirilmiş ilave araştırma persöneline olan ihtiyaç, muhtelif defalar münakaşa edilmiştir. Araştırma personelinin devamlı olarak çalıştırılmaması meseleside ele alınmıştır. Az maaş verilmesi dolayısıyla istikbalde iyi araştırmacı olabilecek genç Fakülte mezunları Tarım Bakanlığında vazife almaktan kaşınmaktadırlar. Bu husus halen yürütülmekte olan araştırmaların kalitesini ve miktarını tayin eden en önemli faktör olarak gösterilmelidir. Teklif edildiğine göre bu talebeler Amerika Birleşik Devletlerinde veya diğer yabancı memleketlerde dörtveya daha fazla yıl kalıp, eğer mümkün olursa Doktora mesailerini tamamlayarak kaliteli araştırma elemanı olarak yetiştirilmelidirler.

A.B. Devletlerine gönderilenler ilk yıllarını ingilizce öğrenmeye tahsis ettikleri için birçok hallerde bu ilk yıl zarfında fazla birşey temin edememektedirler. Hernekadar talebeler yeter derecede iyi ingilizce konuşabiliyorlarsada bu talebelerin ingilizce düşünmeleri çok müşküldür. Bu talebeler Fakülte mezunu olmalı ve mümkün olduğu taktirde Türkiyedeki bir Deneme istasyonu veya Enstitüsünde bir veya iki yıl çalışarak kafi

tecrübe sahibi olmalıdırlar. İcaı halde bu son hususa riayet edilmiyebilir. Tabiatıyla yukarda tavsiye edilen talebelerin yetiştirme zamanları yalnız bu talebelere has olup hususi maksatlarla gönderilen diğer personele carî değildir. Şurası da çok ehemmiyetlidirki bu özel şekilde yetiştirilmiş ve ileri tedris görmüş personel memlekete döndüğünde araştırmada çalışmalı, öğretim yapmalı ve ders vermelidir. Çünkü ekseri halde bir personelin halen mevcut sistem içerisinde kazandığı kıymetli ve ihtiyaç duyulan bilgileri diğerlerine ulaştırabilme imkanının zuhur etmesi için arada çok zaman kaybedilmektedir. Böylece öğrenilen bilgilerin diğerlerine aktarılması sayesinde, sahalardaki personelin araştırma programlarının kuvvetlendirmeleri ve bu programların devamını sağlamaları mümkün olur.

8 — Bir İstatistik Servisine olan İhtiyaç:

Bir araştırmanın yapılması fakat neticede derde deva tavsiye edilebilecek sonuçların bulunamaması ekseriya pahalı, şaşırtıcı ve bazanda yalnız yola sevk edici tecrübelerin kazanılmasına meydan verir. Bu hal çoğunlukla ya denemenin iyi şekilde plânlanmasından veya denemenin çok değişik neticeler vermesinden meydana gelebilir. Bakanlıkta bir idari veya koordinasyon dairesine bağlı olarak teşekkül ettirilecek bir küçük grup istatistik müşavere servisinin devamlı hizmeti, teklif edilen bütün projelerin istatistiki tetkikini yaparak tavsiyelerde bulunması ve durumu gözden geçirmesi şeklinde çok faydalı olacaktır. Bu hal bölgelerdeki çalışma merkezlerindeki araştırma personeline ve yetiştirme faaliyetlerine de müessir olabilir.

9 — Araştırma için hususi ve kat'i bir bütçeye olan ihtiyaç:

Ziraî araştırma için belirli yıllık bir bütçenin mevcut olması memleketin ihtiyaçlarına cevap verecek en lüzumlu araştırmaların daha iyi seçilip, daha iyi planlanmasına imkan verecektir. Çünkü daima mevcut personel, para ve imkânların yapabileceğinden fazla yapılması istenilen araştırma mevzuları mevcuttur. Ekseriya bir araştırmacı birçok mevzularda bir miktar çalışmaya kalkarsa, bu mevzuların hiç biri için tam bir şey yapılmış olmaz. Böyle bir çalışma yalnız personel ve para sarfı değil, herbiri önemli olan araştırma mevzularından beklenen ve ihtiyaç duyulan neticenin alınmasını geciktirir ve başlangıçla sonucu alma arasında uzun zaman boşlukların zuhuruna imkân verir. Hatta dışardan bakana bu tip çalışma hiç bir şey yapılmıyormuş hissini verir. Bu sebeple, eğer kat'i bir bütçe yapılabilmesi için hangi işin yapılacağına ve hangi işin ilerde bir tarihe bırakılacağına karar vermek lüzumlu olur. Bir proje tasdik edil-

dikten sonra, her yıl alınan neticeler gözden geçirilerek projenin verimli olduğu müddetçe kararlaştırılan zaman zarfında desteklenmesi garanti altına alınabilir. Bu projenin yeniden yazılmasına veya düzenlenmesine ihtiyaç olduğu zaman bu projenin desteklenmesi hususunda mülahazalar yürütmek imkan imkan dahiline girer.

10 — Araştırma neticelerinin neşredilmesine olan ihtiyaç:

Araştırmacıların yaptıkları araştırmalardan elde ettikleri neticeleri mümkün olduğu kadar kısa zaman için de neşretmelerini beklemek, onların vazifeleri cümlesindedir. Bu neticelerin basılması, araştırma arkadaşlarına duyurulması demek olduğu gibi ziraî yayım servisi vasıtasıyla de köylere ulaştırılacak bilgilerin meydana çıkması demektir.

Bu neşriyatın uzun nutuk şeklinde sayfalar dolusu olmasından ziyade kısa, kesin, ve en yeni malûmatı verecek şekilde yapılması arzuya şayandır.

II — Hususî problemleri takip edebilecek en iyi kalitedeki elemanı temin etmeye olan ihtiyaç:

Çok ehemmiyetli bir problemin daha doğru ve kısa olarak hal edilmesi için Tarım Bakanlığı teşkilâtındaki elemanlardan ziyade meselâ Üniversite gibi diğer bir müessesenin mütehassısına ihtiyaç duyulması sık rastlanacak hallerdendir. Bu sebeple Tarım Bakanlığının tahsis ettiği araştırma bütçesinden veya buna benzer bir servisten, bu hizmetin görülebilmesi için imkân temin etmesi çok lüzumludur. Aynı şekilde Tarım Bakanlığı teşkilâtında, Türk Ziraatına faydalı olabilecek özel teklifleri yerine getirmek araştırma ile ilgili diğer Enstitülerinden bu faaliyete katılması ve kendi sahalarında araştırma için ana hatları ile proje meydana getirmesi çok çok arzu edilir.

2 — Özellikle ziraî araştırma için bir bütçe yapılmalıdır. Ve tahsisat yıllık programlar halinde tavsiye edilen projelere verilmelidir. Bu şekilde hareket edildiği takdirde proje ve programların kabul edilmesi ve böylece her projenin bir yıllık ilerleme ara raporunun, mali porteyi gösteren diğer bir raporla beraber yazılması, projelerin ve yapılan masrafların her yıl tetkik edilmesi zarureti hasıl olacaktır.

3 — Ankarada Ziraat Umum Müdürlüğü içerisinde karşılıklı anlaşma ile bir muvakkat araştırma koordinatörlüğü nün kurulması şeklinde icraata geçmek lâzımdır.

4 — Teşkilâtın son ve müstakbel şekline ulaşması için lüzumlu tasarı ve talimatnamelerin ve diğer kanunî hazırlıkların yapılması şeklinde faaliyetinde bulunması lüzumludur.

D — Lüzumlu kanunî formaliteler tamamlandıktan sonra yapılacak Ziraata ait tavsiyeler:

1 — Tarım Bakanlığı Müsteşarlığı makamının hemen altında bir, araştırma ile ilgili olan müsteşar yardımcılığının kurulması: Bu daire Tarım Bakanlığı içindeki bütün araştırma faaliyetleri ile ilgili idare ve koordinasyon hizmetleri için bir kanal vazifesi görecektir.

2 — Araştırma Müsteşar yardımcılığı Dairesi içinde bütün memlekette Ziraat araştırma ile ilgili bir cümle hizmetlerin idaresini ve koordinasyonunu yapmak üzere bir (Merkez Ofis) kurulmalıdır. Bu ofisin vazifeleri arasından ziraat Vekâletinin her yıl ayıracağı bütçenin idaresi; Ziraat araştırma hizmetleri için, Bu Bakanlık içinde Koordinasyonu temin etmek, böylece bölgeler içinde ve bölgeler arasında ve Tarım Bakanlığı ile diğer Bakanlıklar ve teşkilatlar arasında ve dahili ve harici yardım teşekkülleri (İ.C.A, FaO, Uneskop, Pl. 480) V.S. arasında iş birliğini sağlamak mesuliyetleride yer almalıdır.

3 — Bu koordinasyon Ofisinin bir iç teşekkülü olarak bir merkezi proje Ofisi teşkil etmelidir. Bu Ofis bir sınır sistemi merkezi gibi olmalı, böylece ziraata ve ziraatla ilgili diğer sahalarda, Tarım Bakanlığı içinde veya dışında hangi araştırmaların yürürlükte olduğu hakkında her türlü önemli malûmatla ilgili bir merkez vazifesini görmelidir. Bu Ofis araştırmayı planlıyanlara, idarecilere ve koordinatörlere aynı şekilde hizmet edebilecek önemli bir vasıta olacaktır.

4 — Bu koordinasyon ofisi içerisinde istatistikçilerden müteşekkil bir küçük grubun daimi olarak bulunması çok arzu edilir. Kafi mütehasıslar olan bu istatistik gurubu teklif edilen proe'lerin istatistik noktaf nazarından tetkiklerini yapacak ve tavsiyelerde bulunacaktır. Bu mütehasıslar grup ayrıca bölge çerçevesi içerisindeki araştırmacılara da yardım ederek müessir olabilir.

5 — Memleket çapında olduğu kadar bölgeler seviyesinde de programların plânlanması ve koordinasyonu için yardımcı olabilecek bir (Araştırma İstisare Komitesi) kurulmalıdır.

6 — Tarım Bakanlığı Genel Müdürlükleriyle Teşkilâtından, Üniversite Fakültelerinin Araştırma elemanlarından ve ilgili özel teşebbüse ait sanyiden temsilci birer azadan teşekkül edecek bir (Araştırma Konsey)

Zirai Araştırma Müsteşar Yardımcısına istişari mahiyette kıymetli hizmetler ifa edebilir.

7 — Her bölgede bütün zirai araştırma faaliyetlerini koordine etmek için yedi adet bölge enstitüsünün kurulması tavsiye edilir. İlaveten bu bölge teşkilatlarının, teşekkül etmiş Üniversitelerle irtibat tesis edebilecek yerlerde kurulması tavsiyeye şayandır. Bu maksatla ilk adım atılmıştır. Biz 7.Kasım.1960 tarihinde Ege Üniversitesi Rektörünü ziyaret ettiğimiz zaman, bize Rektör Ege Ü. Ziraat Fakültesine bağlı olarak bu bölgede yapılacak bütün zirai araştırmaların koordinasyonu hususunda hazırlanan plânlardan taferruati ile bahs etmişti. Bir komitenin bu maksatla bir zamandan beri çalışmakta olduğu ve bölgedeki çeşitli enstitülerin araştırma programlarının üniversite teşkilâtı tarafından koordine edilmesi için lüzumlu çalışmaların tamamlandığı anlaşılmıştır.

Halen Üniversite mevcut olmayan bölge teşkilât merkezlerinde merkez teşkilâtın istikbalde bir Üniversitenin kurulabilmesi muhtemel yerlerde teşkil edilmesi ve böylece istikbalde kurulacak Üniversitenin faaliyetlerine iştirakinin temini uygun olacaktır.

8 — Ankara da bir araştırma merkezinin kurulması uygun olur. Bu merkezin elemanları, araştırmanın esas ve ana meseleleriyle olduğu kadar bölgenin tatbiki ihtiyaçları üzerinde de durmalıdırlar. Bu araştırma personelinin hizmetleri istişari mahiyette olmak üzere (Araştırma Koordinatörüne) çok değerli olabilir.

9 — Araştırma ile yayım arasındaki yakın münasebetlerinin izahı kolay değildir. Her seviyede bu iki grup arasında devamlı bir münasebetin sıkıca kurulması lâzımdır. Bu kademeler Müsteşarlık kademeleri, Umum Müdürlük kademeleri ve bölge kademeleridir. Bölgelerde araştırma mütehassısları ile ilgili yayım mütehassısı aynı binada bulunmalı ve enformasyonun iki yoldan akması temin edilmelidir. Bu iki yolda-prop-lemelerin hal çarelerinin çiftçilere ve müstahsile ulaştırması için yayım mütehassısının emrine verilmesidir.

10 — Yerli ve yabancı zirai araştırma veya ilgili mevzularla meşgul Bakanlıklar ve diğer teşkilâtlar ile bu şekilde olan araştırmaları destekliyenler arasında bir yazılı anlaşmanın veya buna benzer bir anlaşma imkânının temini hususunda çalışmalıdır.

Bu husus temin edildiği takdirde ziraatle ilgili sahalardaki araştırma proje teklifleri tasdik için olmasa dahi bilgi edinmek, tavsiyelerde bulunmak ve koordinasyon için bir kanaldan bir Merkezi Koordinasyon Ofi-

tı dışında yürütülen fakat iş birliği dolayısıyla bu çeşit araştırmaların masraflarının kısmen veya tamamen Tarım Bakanlığı Araştırma Bütçesinden karşılandığı projelerdir.

B) Proplemin halli için, son zamanlarda gösterilen faaliyetler: 1928 yılında çıkarılan bir kanun ile Tarım Bakanlığı içindeki teşkilât kurulmuştur. Zaman geçtiği nisbette ziraat Umum Müdürlüğünün Ziraat Araştırma ve bununla ilgili diğer hizmetlerinde daha sıkı bir iş birliği ve koordinasyon lüzumuna olan ihtiyaç belirli şekilde görülmüştür. Böylece 1948 yılından itibaren lüzum ve ihtiyaçları tesbit edecek; bir kısmı bu raporda daha evvel arz edilmiş olan proplemleri ortadan kaldırmak için milli komitelerin, teşekkülüne başlanmıştır. Bu komitelerin üyeleri Tarım Bakanlığı teşkilâtından, Üniversite üyelerinden, Araştırma, Yayım ile ilgili çeşitli teşekkül'erin personelinden teşkil edilmiştir. Dört sene evvel (Milli Tohum İstisare Komitesi) çeşitli araştırma ve diğer alt komiteleri ihtiva edecek tarzda, bu seriden ikinci komite olarak kurulmuştur. Bu komitelerin faaliyetleri Enstitüler arasındaki koordinasyonun teşvikinde, büyük yardımcı olmuşlardır. Ziraat Araştırma guruplarının büyük kısmını teşkil eden bu komiteler, araştırmaların meselelerini münakaşa etmek ve çarelerin neler olacağını ve kimler tarafından yerine getirileceğini tesbit ve tavsiye etmek için muntazam aralıklarla toplanmaktadırlar. Araştırma programlarının standardizasyonu; daha iyi anlaşılır ve üniform şekilde projelerin hzırlanmasını temin yolunda önemli adımlar atılmıştır. Fakat bununla beraber projelerin miktarları ve iş hacmi de yükseldikçe komite veya komite'ler için, bu hizmetlerin görülmesi, yeter derecede yol gösterici olabilmek veya umumî münakaşalardan başka icraatlarda bulunmak gün geçtikçe müşkül hal almıştır. Bu müşkülü yenmek için hal çaresi ziraat araştırma ve benzeri hizmetlerle ilgili her türlü teklifleri kabul etmek, bu teklifleri kabul etmek gözden geçirmek, tavsiye'erde bulunmak, tetkik etmek ve iş birliği tesis etmek için vekalette (Araştırma Koordinasyon Merkezi) nin tesis edilmesi olabilir.

C — Hali hazırdaki mevcut teşkilât bünyesi içindeki faaliyetlerle ilgili tavsiyeler:

1 — Birçok Araştırma enstitüleri tarafından hazırlanan araştırma projelerini tetkik etmek, tavsiyelerde bulunmak ve tasdik etmek için araştırma komitesi kurulması...

11 — Hali hazır durumda son bir tavsiyede şudur. Bir bölge içerisinde çeşitli Araştırma, Yayım, İdari ve diğer ziraat servislerinin şefle-

Şimdiye kadar tavsiye edilenlerin hepsinin bir anda realize edilmesini beklemekte hatalı olur. Ve böylece bölgelerdeki aksülamelleri görmek, tesbit etmek için bir miktar elastikiyet tanınması ve bir zamanın göze alınması lâzımdır. Bir ideal fikri temsil eden bir teşkilât şamasının hazırlanması hepimizin arzu edeceği bir nihaî gaye olmakla beraber her yerde kabili tatbik üniversal bir hal çaresi değildir. Bir sihirbazlık beklenmemelidir. Bu şekildeki icraatdaki muaffakiyet; fikirlerin taraflarca tamamen kabulüne ve takım hlinde çalışma prensiplerine sıkı sıkıya bağlı olmak keyfiyetine ve efkârı umumiyenin inandığı iş sahiplerinin mes'uliyet duygularına bağlıdır. Türkiye de ziraatçıların her zaman hatırlamaları icap eden bir diğer hususta, nihaî gayenin Türkiye Ziraatının her cephesinde ilerleme kaydetmek ihtiyacının mevcut olduğudur. u da memleketin en kıymetli varlığının fertler olduğu felsefesine dayanılarak fertlerin faydalarının daima diğer gamca teminet altına alınmasına ihtiyaç gösterir. Bu halde fertleri çiftçiler, köylüler ve müstehlik halkın her biri temsil etmektedir. Bu raporda daha evvelcede ifade edildiği gibi, Türkiye Ziraatının imkânları geniştir, Türkiye de Ziraî ilerlemeyi yapabilecek bilgiye sahip, yetiştirilmiş ve kendini bu işe atmış insanlar vardır. Araştırmada iş birliği için şimdiye kadar elde edilen muvaffakiyetler mülâhaza edilirse şimdiye kadar yaptığımız tavsiyelerin derecei tatbikata konmasına devamlı dikkat sarfedildiği taktirde, sizler nihaî gayelere erişmek için muvaffakiyet yolunda olduğunuzu emniyetle görebilirsiniz.

Türkiye'de İleri Bir Ziraî Mücadele İçin İstenilen Teşkilât, Faaliyet Plânı ve Programı

Yazan :

George B. Riley

Ziraî Mücadele Müşaviri

Çeviren :

Nejdet KÜÇÜKKOCA

Ziraat Yüksek Mühendisi

TÜRKİYEDE İLERİ BİR ZİRAİ MÜCADELE İÇİN İSTENİLEN TEŞKİLÂT, FAALİYET PLÂNI ve PROĞRAMI

«Zirai Mücadele tatbikat ve araştırmalarının inkişafı ile organizasyonda vazife görmek ve gerekli tavsiyelerde bulunmak üzere İCA Teknik Yardım çerçevesi dahilinde Tarım Bakanlığı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğünce müşavir olarak talep edilen ve 8/IX/1958 tarihinde memleketimize gelen Regional Insect Control Eksperi George B. Riley 1959 Ekim ayında vazifesinden ayrılırken aşağıdaki raporu hazırlamış ve ilgili makamlara vermiştir.»

I — PROBLEM

A — Vüsatı :

Türkiye’ed her bir çiftlik arazisi, köy veya herhangi bir çiftlik hayvanı, haere ve hastalıkların tehdidine maruzdur. Türkiye’de istikbalde Zirai mahsüllerin ıslâhı ve arttırılması için haşere ve hastalıklarla mücadele şarttır. Zirai faktörlerden ayrı olarak hastalık ve haşereleler umumiyetle zirai mahsüllerde % 20 kalite veya miktar zararına sebep olmaktadır. Bir çok hallerde bu zarar % 50 yükselebileceğı gibi epidemi hallerinde ise muayyen bir sahadaki mahsülün tümünün zararına sebep olabilir.

B — Proplemin halli için halihazır faaliyetler:

Ziraat Vekâletinde, 1957 senesinde müstakil olarak bir zirai mücadele ve nebat karantinası Umum Müdürlüğü teşekkül etmiştir. Bu ana teşkilât içerisinde araştırma yapmak, enfeksiyon surveyleri hazırlamak, çeşitli malların haşere ve hastalıklarla bulaşıklık derecelerini tesbit etmek, ticari olarak pazara arz edilen ziraat ilâç ve aletlerinin kalite ve kantide kontrollerini yapmak çoktanberi kabul edilmiş hizmetlerdir. Umum Müdürlükte bu çeşit Zirai Mücadele işlerinin servislerini gören kısımlar teşekkül etmiştir. Her bir kısmıs Türkiye’nin muhtelif mühim sahalarında personel ve dairelerine mevcut olup o bölgenin en acil problem-

Ziraî Mücadele problemlerini etüd eden Enstitüler Türkiye'nin altı büyük bölgesinde mevcuttur. İlâç tahlili ve alet denemesi yapan bir merkezi Enstitü de Ankara'da kurulmuştur. Bu Enstitüler çoğunlukla çalışan ve fedakâle personelle tehziz edilmiştir. Araştırma projelerinin takdim tetkik ve tasvip edildiği ve merkez araştırma komitesi mevcut olup böylece araştırmalar daha realistik ve umumi veya bölgevi problemlerin halline doğru tevcih edilmiştir. Bununla beraber araştırma personelinden mevcut laboratuvar alet ve malzemeleri ıslah edilmeden ve şahısların daha fazla bilgilerini arttırılmadan tam bir fayda temin edilemez. Bu Enstitülerin hiç biri Ziraî Mücadele problemlerinin halli için, verimli bir çalışma yapabilmek için esas olan serâ ve yeteri derecede lâboratuvar alet ve malzemelerine sahip değildirler.

Survey ve haşere teşhisi hizmetleri, iyi yetişmiş mütehasşıs olmadıgından ve bilinen referans materyalinin noksanlıgından mahdut kalmıştır. Muayyen grup haşerelerin teşhisini yapabilecek tanınmış Mütehasşıs lar vardır. Bu sebepten yeni materyallerin çoğu doğru bir teşhis için hariç memleketlere gönderilmek zorundadır.

Türkiye'nin mühim bölgelerinin çoğunda bürolar kurularak bir teknişyen gurubu mevcuttur. Muhtelif sabit veya mobil fümigatuvarlar kurulmuş olup karantina ve fümigasyon servisi tarafından çalıştırılmaktadır. Bu fümigatuvarlar nakledilecek geniş ölçüdeki malların fümige edilmesine çok uygundur. Gümrük teşkilâtı ile Nebat Karantina teşkilâtı arasındaki anlayış ve işbirliğı halen pek az geliştirilebilmiş seviyededir. Nebat Karantina personelinin gerek şahısların taşıdığı mallarda gerekse küçük, büyük ihraç ve ithal mallarında doğru bir haşere ve hastalık araması, teşhisi, mücadelesi yapabilmesi için yetiştirilmelerine çok ihtiyaç vardır.

Tabii düşmanlar kullanarak nebat haşerelerinin mücadelesini yapmak (Biyolojik Mücadele) hususundaki alâka dolayısı ile Diyarbakır Enstitüsünde bu tip araştırmalara başlanmıştır. Bugüne kadar yapılan araştırmalar süne ve kimuln biyolojik mücadelesine tevcih edilmiştir. Halen bir Mütehasşıs A.B. Devletlerinde biyolojik mücadele mevzuunda yetiştirilmektedir. Bu mütehasşıs dönüşünde Diyarbakır'da bu tip çalışmalarını sevk ve idare edecektir.

Halen Ziraî Mücadele bütçesinin mühim kısmı bilfiil devlet mücadelelerinde sarfedilmektedir. Bu Devlet mücadeleleri tayyare şirketleriyle yapılan kontratlara göre havadan veya muhtelif çeşit yer aletleriyle Ziraî mücadele personeli tarafından ilâçların tatbikatı şeklindedir. Havadan varılan ilâçlama kontratlarında, ücret havadan atılan behcı kilo ilâç

kadar her sene zuhur eden önemli haşerelere karşı da Ziraî Mücadele Umum Müdürlüğü tarafından Devlet mücadelesi yapılmaktadır. Bu mücadelelerdeki tatbikat ücretlerinin Hükûmetle çiftçiler arasında ne nisbette taksime uğriyacağı, mücadelesi yapılan haşerelere göre değişmektedir.

[En az üç yerli firma, Ziraî Mücadele ilâçlarının formülasyonu ile meşğuldür. Hariçten kesif aktif maddeler ithal edilip mevzii temin edilen dolgu maddeleriyle kullanılmıya hazır preparatlar formüle edilmektedir. Bu şekildeki imâlatla döviz tasarrufu olmakta ve böylece mamul maliyet fiyatının en az $\frac{2}{3}$ ü Türk parası ile temin edilebilmesidir. Geçen yıllarda bu firmaların satışının mühim yekûnunu Hükûmet mübayaa teşkil ediyordu. Bununla beraber yerli imalatçılar tarafından serbest pazarda satış kapılarının açılması için sarfedilen gayret ve dikkat arttırılmaktadır. Çiftçilerin ziraî mücadele ilâcı satın almaları, muhtelif ilâç satan acentalar tarafından 1958 denberi her yıl % 30 nisbetinde arttığı merkezindedir.

C — Nihai Gaye :

Basit olarak ifade edildiği takdirde Ziraî Mücadele ve Nebat Karantinası mevzuunda beklenen nihai gayeleri aşağıdaki gibi numaralarla sıralamak mümkündür.

1 — Araştırma Enstitülerinin Laboratuvar kolaylıklarının arttırılması ve islah edilmesi suretiyle bu Enstitüler esas araştırma uğraşabilir duruma getirmeli ve acil Ziraî Mücadele Problemleri halledilmelidir. Halen Araştırmadan temin edilen faydalı bilgi yokluğu ön derecededir. Ve ancak bu şekil bilgiler sayesinde Ziraî Mücadele geliştirilebilir ve dolayısı ile Türkiye'de Ziraî istihsal islah edilmiş olur. Araştırma daha ilmi bir seviyede yapılmalıdır. Neticeler ve elde edilen sonuç alâkalı mütehasıslara takdim edilmeli ve böylece hakim olarak çiftçi mahsulunun korunması için lüzumlu yeni bilgileri tesirli şekilde ulaştırarak olan yayım servisi ile araştırma arasındaki irtibatı takviye edilmelidir. Bu seviyedeki bir ilmi araştırmanın ise araştırmacıların seviyesinin yükseltilmesine ve hizmetlerini tam bir teknik ehliyetle görmelerine bağlı olduğu tabiidir.

2 — Ziraî haşerelerin survey ve teşhislerini yapmak ayrı enfeksiyon sahalarından diğer temiz sahalara yayılmasına mani olmak için bir survey ve teşhis servisinin kurulmasına ihtiyaç vardır. A.B. Devletlerindeki tetkik ve survey servisi gibi bir servisin Türkiye'de bulunması ile hangi haşerelerin mevcut olduğu, bunların enfestasyonu ve zararı dereceleri ve zarar sahaları hususundaki esas malûmat temin edilebilecektir. Realist bir araştırma ve tesirli bir mücadele bu malûmat olmadan yapıla-

maz. Ancak bu önemli hizmet, organize bir faaliyet sayesinde temin edilebilir. Böyle bir servisin kurulması dolayısı ile yukardaki hizmetlerden ayrı olarak Türk mütehassıslarının haşerelerin teşhisindeki alâkaları artacak, bu mütehassısların bilgilerini ıslah olacak, isimleri tanınacak, bu mevzularda alâkalı talebelere taxonomi dersleri verebilecek mütehassıslar meydana çıkacak ve böylece nebat zararlıları hususundaki Türkiye'deki bilgiler arttırılacaktır. Kısacası Ziraat Mücadele meselelerinin ilmi şekilde halline yaklaşım için bu mevzudaki bilgileri arttırmak için artırma, survey ve tetkik asgari temel taşlarını teşkil eder.

3 — Türkiye'deki hava meydanlarına ve mühim giriş limanlarına bir veya daha fazla müfettişin ilâvesiyle Karantina servisi kuvvetlendirilmiş olacaktır. Gümrük malları ile Ziraat Karantina servisi arasında yapılacak daha tesirli bir iş birliği sayesinde Gümrükten geçme müsaadesi verilmeden evvel bir Karantina Müfettişinin bütün ithal mallarını ve yercuların taşıdığı Ziraat Karantina bakımından ehemmiyetli olan maddeleri tefişe tabi tutması mümkün olacaktır. Bu servisin hizmetleri meyanında posta ile yabancı memleketlere yollanılan maddelerin de kontrolunun ilâvesi lüzumludur. Karantina Müfettişliği mevzuundaki bu faaliyetlerin ayrılabilmesi için bu müfettişlerin mesleki bilgilerinin arttırılması ve dolayısı ile haşere araştırma ve teşhislerinin ve mücadele metodlarının öğretilmesi evvel emirde lüzumludur. Bu servisin idarecilerinin dahi lüzum dolayısı ile iş kapasitelerinin ve usullerin öğretilmesi mevzularında bir staja tabi tutulmaları lâzımdır. Büyük ölçüdeki ziraat maddelerin nakliyatında Karantina Haşerelerinin imhası işinin nakliyatçının veya ihracatçının ödiyeceği bedelle ve kontratla firmalar tarafından yapılması uygun olur. Malların Karantina tefiş bedellerinin dahi ihracatçı tarafından ödenmesi lâzımdır ki böylece devlete olan mali külfet azalsın. Ziraat Karantina tarafından tavsiye edildiği halde bir muameleye tabi tutmayan mallar gönderene iade edilir veya imha edilir. İstikbalde Türkiye diğer teknisyenlere öğretim yapabilecek bir nüvenin şimdiki karantina personelinin ecnebi memleketlerde yetiştirilmesiyle teşekkül edeceği tabiidir.

4 — Halihazırda Ziraat haşerelerle biyolojik mücadele artırma merkezi Diyarbakır Enstitüsü olmalıdır. Bununla beraber bu Enstitü o şekilde geliştirilmelidir ki memleketin bütün biyolojik mücadele problemlerini hal edebilecek kudrette olsun. Bu mevzuun geliştirilebilmesi için bu Enstitü personelinin dışarı memleketlerde staj görmeleri esastır. Halâ inşa edilen binada bu sahada araştırmalar yapacak yeter bir laboratuvar kurulması mümkündür. Araştırmada aktif bir program, haşere yetiştirme tekniği ve ilmi tetkik ancak teknik personel yetiştirildikten sonra olur. Ve böylece biyolojik mücadeledeki lüzumlu bilgiler temin edilir. Biyolo-

jik mücadele ekseriya tesirli bir metod olduğu gibi zirai mücadele usullerinin de en zararsız olanıdır.

5 — Her sene zuhur eden haşerelere karşı yapılan mücadelenin bedelinin çiftçiler tarafından ödenmesi lâzımdır. Hükümet ancak akademi tarzında gelen ve çok zarar yapan enfestasyonlarla ve arada zuhur eden haşerelerle mücadele yapmalıdır. Bu guruba ait olanlar ise çöl çekirgeleeri süne, kımıl ve diğer bir kaç tanesidir. Zeytin, tarla mahsulleri v.s. zararlılarının ise çiftçiler tarafından mücadele ile imha edilmesi lâzımdır. Bu tip halk mücadelelerinde de Zirai Mücadele ve Karantina Ümum Müdürlüğü teknik malûmat vererek, mücadele metodları tavsiye ederek ve yahut da teknisyenlerini müşavir olmak üzere hizmete sürerek yardımlarda bulunabilir.

6 — Yerli ilâç imalatçılarına kredi açarak ve diğer teşvikleri yaparak mamullerinin kalitelerini arttırmalarını ve yurt içinde daha iyi bir tevzi sistemini kurmalarını sağlamalıdır. Bu şekilde bir hareket halen iki firma tarafından bir başlangıç olarak ele alınmıştır. İlâç ihtiyacının önemli derecede artmasına mukabil çiftçiler tarafından tatbik edilen ilâç miktarı pazarda satılan ilâçların cins ve miktarına bağlı kalmaktadır. Bundan evvel Hükümete yapılan ilâç satışları ve kontratla yapılan mücadelelerdeki sarfedilen ilâçlar bu firmaların mecmu satışının mühim kısmını teşkil ediyordu. Devletin yaptığı zirai mücadele miktarı azaldıkça sarfedilen ilâç miktarı da azalacağından bu ilâçların Pazara intikal etmesi dolayısı ile firmalar arasında bir rekabetin kurulabilmesi, çiftçilere ve perakende satıcılara yardım için firmaların daha tesirli bir tevzii ve teknik informasyon servisi kurmaları mümkün olur. İlâk ve Alet Enstitüsünün faaliyetleri, mamulleri kalite kontrollerinin tam yapılması, etiketleme ve ruhsat verme için teknik malûmat teminine matuf olarak kuvvetlendirilmelidir. Bu istekler ise satın alanın hakkının korunması ve ilâç satışının ilmi bir araştırmaya müstenit olarak yapılması şeklinde ifade edilebilir. Mamul ilâçların yerli dolgu maddelerinin ve yeni ziraaat ilâcı teknik maddelerinin ve kimyevi ilâvelerin tahlilleri Türkiye şartlarına daha uygun spesifikasyonların teşekkülüne yol açacak ve dolayısı ile kalite kontrollerinin daha tesirli şekilde yapılmasını sağlayacaktır.

II — On senelik bir zaman içerisinde tamamlanacak programın kısmı:

Bu raporu yazan I.C.A Zirai Mücadele müşavirinin kanaatine göre yukarıda sıra ile anlatılan gayeler on sene veya daha az zaman içerisinde realize edilebilir. Araştırma laboratuvarlarının teşekkülü ve personelinin yetiştirilmesi halen kısmen temin edilmiş durumdadır. Bu tesislerin faydası ve kıymeti kendi kendini yetiştirme programının devamı ve araştır-

maların yapılmasıyla ilâç nihaye artmağa devam edecektir. Malûmatın yayımı, diğerk teşekküllerle iş birliği ve ilmi standardın yükseltilmesi böyle bir programla beraberce yürüyebilir. Tek tek araştırma personelinin ilmi kudretlerinin yükseltilmesi, istikbal için iyi öğretmenlerin yetişmesini ve dolayısı ile nebat hastalıkları, betanik ve entomoloji mevzularındaki üniversite bitirmiş veya bitirmemiş talebelerin ve genç neslin daha iyi yetişmesini sağlayacaktır.

Yukarıda izah edilen servislerin ne miktar personelinin nasıl yetiştirileceği aşağıda gösterilmiştir.

a) Altı Bölge Enstitüsünden her biri en az altı mütehassis araştırıcıya sahip olmalıdır. Bu miktarın takriben yarısı entomoloji sahasında ve diğerk yarısı da Fitapatoloji ve veya yabancı ot mücadelesi sahalarında olmalıdır. Bu mütehassısların esas ihtisas sahaları ise her bir Enstitünün faaliyet saha'larına göre tayin edilebilir. Genç araştırmacılar ve asistanlar iyi Üniversite mezunları arasından seçilmelidir. Bu Üniversite mezunlarından asistan seçilirken her bir Enstitünün ihtiyacı Umum Müdürlüğe temin edeceği fayda ve ihtsasi yapacağı saha göz önünde tutulmalıdır. Mesleki verimi ve durumu, neşriyatı, kıdemi, tahsili, seviyesi gibi hususi durumlar göz önüne alınarak en az dört derece veya mesleki seviyenin teşkil edilmesi lâzımdır. Bu seviyeler öğretim sahasındaki asistan öğretici, asistan profesör, profesör derecelerine tekâbül etmektedir. 1965 senesine kadar bütün Mütehassis araştırmacıların M.Sc derecesini 1970 senesine kadarda hiç olmazsa bunların yarısının Ph. D derecelerini almaları lâzımdır. Tahminimize göre araştırma personelinin bu şekilde tabaklaştırılması tek tek şahısların gayret göstermeleri ve ilerlemeleri için faydalı olacaktır. Mümkün olduğu kadar halen mevcut personelin mesleklerinde ilerlemelerini temin ederek bu kaliteye getirilmeleri yeni personel almaktan daha doğrudur. Araştırma Enstitülerinin Müdürlerinin yüksek ilim seviyelerine vardırılmaları ve bu mevkileri doldurabilmeleri için mükemmel kabiliyetli olmaları yolunda gereken yapılmalıdır.

B — Merkez İlâç ve Alet Enstitüsü de bölgevi mücadele araştırma Enstitüleri için yukarıda tavsiye edilen hususlara tabi olmalıdır. Gerek Bölge Araştırma Enstitüleri gerek Tahlil Enstitüsü yeter derecede araştırma yapabilmesi için yeter laboratuvar alet malzemeleri ve sera ile teşhiz edilmelidir. Bu ihtiyaçların 5 sene içersinde kolaylıkla temini mümkün görülmektedir.

C — Ziraf mahsullerinin nakliyat esnasında uygun Karantina teftişine tabi tutulmaları ve lüzumlu mücadelelerini yapılabilmesi için halen takriben 20 Müfettişe ihtiyaç vardır. Hükümetin sahip olduğu Fümigatuvarlar ihtiyaç anında Ziraf mahsullerinin nakliyatında kullanılabilir. Bununla

beraber bundan sonra hükümetin fümigatuvar için yatırım yapmaması ve bu işi hususi teşebbüse bırakması uygun olur. Bu sahada hususi firmaların teşekkülünü teşvik etmek için mümkün olan her şey yapılmalı ve böylece hükümet mali külfetten ve personel idare problemlerinden kurtulmalıdır.

Merkez Karantina bürosu ise halen bir Müdür ve bir Sekreter ile idari işleri yürütecek durumdadır. Esenboğa'daki Müfettiş bu büroya bağlanabilir. Karantina servisinin diğer büroları ise İstanbul, İzmir, Adana vs. gibi yerlerde bulunmalı ve bir Baş Müfettiş idaresinde yeteri kadar Müfettiş tarafından yürütülmelidir. Bu bölge bürolarında idari işler asgari hadde indirilmelidir.

Bu Müfettişlerin yetiştirilmesi cento tarafından finanse edilen bir programla başlamıştır. Bu programa iştirak edenler Karantina Müfettişliğine uygun hususi bir program çerçevesinde 3 ay için A.B. Devletlerine gönderilmektedir. Bu programın gayesi personele bir staj göstermek ve dönüşlerinde Türkiye'de Amerika'daki gibi bir teşkilâtın kurulup çalışmasını temin etmektir. Bu program için lüzum'u personel görüşümüze göre halen mücadele faaliyetlerinde bir fiil çalışan personel arasında seçilebilir.

Yukarıda teklif edildiği şekilde bir Karantina servisinin nizamnameye müstenit olarak kurulması, personelle teçhiz edilmesi ve çalıştırılması beş senede mümkün olabilir. Eğer usulüne uygun olarak çalıştırılacaksa Karantinayı ilgilendiren problemlerin araştırmasını yapabilecek bir araştırma gurubununda bu servis içinde teşkili icap eder. Böylece servisin kendi kendine gelişmesi teşvik görecektir ve neticede sarfedilen zamanla beraber bu servisin faydası ve çalışma randaplıtesi artacaktır.

D — Bir survey ve arama servisinin kurulabilmesi için başlangıçta bir koordinatör Müdür, bir Müdür Muavini bir Sekretere ihtiyaç vardır. Zamanla bu servise teşhisci, haşere müzecisi, nakliyat kontroları ve haşere araştırmacı gibi genç personelde iltihak edecektir. Teşhis'ler mümkün olduğu kadar Türk taxonomları tarafından yapılacaktır. Burada teşhis edilemiyen türler ise Amerika'ya ve İngiliz müzesine gönderilecektir. Taxonomların şahsen hazırlanmaları ve alâkadar oldukları guruba dair bir haşere koleksiyonu temin etmeleri teşvik edilmelidirki böylece bu kloksiyon'lar geçen ve isdidatlı taxonomların yetiştirilmesinde, öğretiminde referans olarak kullanılabilir. Bir kütüphaneci ile beraber bir kütüphanenin referans maddeleri ile de mücehhez olarak bu ve diğer gurup servislere hizmet etmesi için kurulması lâzımdır. Bu servis ile diğer müstakil taxonomların belirsiz olarak işbirliğinden azami şekilde istifadeye çalışılmasıdır.

İlk olarak halen mevcut ve materyalin bu yöne tevcih edilmesi ve böyle bir programın organizasyonunun derece derece kurulması 2 sene tamamlanabilir. Koordinatör Müdür ve Müdür Muavinine Amerika'da bir sene staj imkânı vererek işgal ettikleri mevkilerin vazife ve mesuliyetlerini tam olarak öğretilip ve göstermek lâzımdır. A.B. Devletlerinde halen bu sahada çalışan personel böyle bir staj programının plânlanması ve yürütülmesi için hizmete hazır olduklarını ifade etmişlerdir. Bu staj gören elemanlar dönüşlerinde bu vazifenin nasıl görüldüğüne dair bilgileri kendileri ile beraber çalışanlara öğreteceklerdir. Önümüzdeki beş sene içerisinde halen mücadele yapılan bölgelerin her birinden bir survey ve iyi bir haşere toplayıcı ve birde raportör seçilecektir. Bu şahıslar merkezi survey bürosunun emri altında her bölgeden Ziraat Mücadele araştırma ve tatbikat teşkilâtı ile kendi vazifelerini koordine edeceklerdir. Bu şahıslar aynı zamanda bölgenin bu ofise dair bir merkezi olarak zuhur eden haşereleri merkeze rapor edecekler, toplanan haşere numunelerini merkeze gönderecekler ve merkezden gelen malûmatı bölgelerindeki ilgililere yayacaktır. Devletin yürüttüğü ziraat mücadele programlarının azaltılması neticesi aktif mücadele vazifesinden boş kalacak personel arasından survey hizmetleri için lüzumlu personel seçilebilir. Ziraat Mücadele Umum Müdürlüğünün araştırma, tatbikat, karantina kollarının en iyi şekilde çalışabilmesi için Ziraat haşerelerinin surveyi, takibi, teşhisi, hizmetlerinin de görülmesi zaruridir.

E — Biyolojik mücadele mevzuundaki araştırmaların ıslahı için inşaat halinde olan binanın tamamlanması, lüzumlu lâboratuvarlar ile bir seranın inşası ve teşhiz edilmesi ve halen çalışan personelin mesleki bilgilerini arttırmak için lüzumlu yollara tevessül edilmesi icap edecektir. Bu ihtisas kolunu muhtelif saflarında çalışmak üzere önümüzdeki beş yıl içinde A.B. Devletlerine üç veya dört personelin daha gönderilmesi icap eder. Bu zamandan sonra çalışan personelin gördüğü hizmetler neticesi kendi bilgilerini arttırmaları ve beraber çalıştıkları yardımcılarının özel vazifeleri için bilgilerini yükseltmeleri beklenebilir.

III — Teklif Edilen İş:

Zannımıza göre halen ihtiyaç araştırma enstitülerindeki persone'in miktarını arttırmaktan ziyade mesleki kudretlerini arttırmaktır. Survey ve Karantina kısımları ise programlarını yürütebilmeleri için bir kaç adet yetişmiş personele ihtiyaç gösterir. Bir çok hallerde bu personeli mücadele hizmetlerinde çalışan diğer kısımların personellerin arasından seçmek mümkün görülmektedir. Her halükârda alınması personelin adedinden ziyade kalitesi üzerinde durmak daha faydalıdır.

Devlet mücadele programlarının azaltılması suretile boş kalacak personelin diğer kısımlara nakli hususile Karantina ve survey kısımlarının teşhisi lâzımdır. Bu teklif edilen programlarla bütçeye ilâve bir külfetin olacağı veya bütçenin büyütüleceği anlaşılmalıdır. Devlet mücadele hizmetlerinin azaltılması suretiyle tasarruf edilecek paranın karantina, survey ve araştırma kısımlarında ihtiyaç olacak masrafı karşılayacağı düşünülebilir.

Teklif edilen programların realize edilebilmesi için lüzumlu görülen yeni personel veya personel yetiştirilmesi (Mesleki seviye)

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Survey, Takip ve Teşhis	3	2	5	5	5	İhtiyaç olduğu kadar yenilecek				
Nebat Karantinası (Başca müfettişler)	10	10	5-10	5		»	»			»
İlaç ve Alet analizleri (*)	2	2	1	1	1	»	»			»
Bölge Araştırma Enstitüleri (*)	6	6	6	6	6	İhtiyaç olduğu kadar yenilenecek ve telerik olmiyan personel ilâve edilecek				

IV — Tavsiyeler :

A — Önümüzde beş sene içerisinde her sene % 10 nisbetinde olmak üzere normal olarak zuhur eden ve çok tehlikeli olmiyan haşerelere karşı Devlet mücadelelerinin azaltılması hususunda Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Umum Müdürlüğü mutabık kalacaktır. Bu zamandan sonra masraflarda tekrar bir azaltılma yapılabilmesi hususu yürütülecek mücadelede programlarına göre tekrar gözden geçirecektir. Buazaltma neticesi, tasarruf edilecek para araştırma, Karantina ve Survey hizmetlerinde kullanılacaktır.

B — Havadan yapılan ilaçlamalara ait kontratlarda atılan ilâcın miktarına göre değil ilaçlanan sahanın miktarına göre ödeme yapılacağı yazılacaktır.

C — Zirai Mücadelenin muhtelif mevzularına dair mecmua, broşür, kitap v.s gibi araştırma ve referans için lüzum'u negriyata haavi merkezi bir kütüphane kurulacaktır. Bu kütüphane selâhiyetli bir kütüphaneci ve yardımcıları ile teşhiz edilecektir.

(*) İhtisas sahalarna yeni personel veya mevcut personelden ihtiyaç duyulanların hususi sahalarda sene olarak ihtisas yaptırılması.

(**) Mevcut personelin adam-sene olarak ihtisası veya ilerlemesi.

D — Bir surveyy tekup ve teşhis servisi kurulacaktır. Bu servisin vazifeleri meyanında bir referans haşere kolleksiyonunun hazırlanıp muhafaza edilmesi de bilhassa yer alacaktır.

E — Müstakil taxonomların yetiştirilmesi ve iş birliğı için tefrik yapılacak ve bilinmeyen türlerin teşhislerinde bunlarla iş birliğı yapılacaktır.

F — Entomoloğ, fitopatoloğ, biyoloji v s gibi mesleki cemiyetlerin kurulması teşvik edilecektir.

G — Bütün sene boyunca nebat zararlıları üzerinde araştırma yapılabilmesi için her araştırma Enstitüsü bir sera ile teşhiz edilecektir.

H — Karantina servisinin faaliyetleri kuvvetlendirilecek ve iş birliğı temin edilecektir. Bu arada gümrük servisi'leri ile karantina servisi'leri arasındaki iş birliğinin geliştirilmesine çalışılacaktır.

Ü — Serbest teşebbüsün yeni fümigatuvarlar kurması teşvik edilecektir.

j — Formüle edilen ziraat ilâçlarının daha kaliteli olması ve daha iyi tevzi edilmesi için firmalar teşvik edilecektir.

K — Mümkün olduğu nisbette tatbiki mücadelede çalışan personelin diğer Umum Müdürlük servislerine nakli temin edilecektir.

L — İstikbalde yabancı memleketlerde yetirtirilecek personelin döğüşlerinde diğer personeli yetiştirecek şekilde öğretime tabi tutulmaları ve bilhassaa Türkiye'de kullanılmayacak ayrı teknikleri müşahaden alı konmaları sağlanacaktır. Bu ancak daha az kimseyi daha uzun vadeli programlarda dışarı göndermekle mümkün olur.

M — Devlet Mücadele masrafları ile nisbeti olarak mücadele aletleri masrafları da azaltılacaktır. Buradan artan parayla laboratuvarların teşhizine ve diğer araştırma imkânlarının teminine salacaktır.

N — Araştırma neticelerine dayanarak mahsul hastalık ve zararlıları ile mücadele için ilâçlama plânları hazırlanacak ve tavsiyeleri gösteren plânlar basılacaktır. Mücadele tavsiyelerini gösteren bu kitaplar her yıl basılacak ve geniş nisbette çiftçilere ve Ziraat Tekniksyenlerine dağıtılacaktır. Bu sayede çiftçiler mücadeleyi öğrenecek ve bilfiil mücadele yapan Devletin mali külfeti azalacaktır. Çiftçiye bu kitaplardan ve ilâçlama plânlarından verip kendi mücadelelerini kendilerinin yapmaları temin edilmelidir.

O — Önümüzdeki on sene içerisinde her sene en az yedi şahsın görüşünü ve bilgisini arttırmak üzere yabancı memleketlere gönderilmesi şarttır. Araştırma Enstitülerinin personelinin tamamlanması ve mevcut personelin istenilen derecede yetiştirilmesi için bir yetiştirme programının organize edilmesi lâzımdır.

P — Samimi, şahsi araştırma projeleri teşvik edilmeli ve projelerinde muvaffak olanların mesleki seviyeleri yükseltilerek mükafatlandırılmalıdır. İlerlemek için kabiliya ve muvaffakiyetleri mükafatlandırmak lâzımdır.

O — Ölmüş dallar kesilir. Bunun için ilerlemek istemeyen veya ilerliyemiyen personelin vazifelerine son vermek lâzımdır.

1952 - 1953 Hayvancılık Programı Hakkında Tavsiyeler

Hazırlayan :
Stareh Grubu Uzmanları

KISA BİR SONUÇ ÖZETİ

Yapmış olduğumuz son seyahatten ve Türkiye'nin muhtelif bölgelerindeki hayvancılık durumunun iki buçuk senelik tetkikinden sonra zîlimizde dört mühim nokta canlanmaktadır :

Birinci Nokta : Türkiye, hayvancılık bakımından büyük bir fırsat haizdir. 1900 senesinde Mendel'in veraset kanunlarındanbe hiçbir memleket ilmi prensiplerle hayvan yetiştiriciliğinde bu kadar istifade edebilecek bir durumda olamamıştır.

Türkiye'nin modern dünyanın nazarlarını üstünde toplayacağına ve muhtemelen beş sene gibi sayı hayret derecede kısa bir zaman zarfında hayvancılık gelirini birkaç misli artıracığını tahmin etmekteyiz.

İkinci Nokta : Daha fazla terakki kaydedilmeden, halihazır hayvancılık programının ve çalışma metodlarının hemen hemen tamamen yenilenmesine ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz. Başlıca değişmesi icabeden cihetler şunlardır :

a. Şimdiki Veteriner Umum Müdürlüğünü daha genişleten ve tercihan ismini değiştirerek, halen mevcut veterinerlerdiğer sahalardaki mütehassısların da ilâvesi. Hayvan yetiştirilmesi, Tegaddisi, İdaresi, İşletme ve satışı, Hastalıkla Mücadele, Eğitim ve Araştırma sahalarının mütehassıslarla tutulması elzemdir.

b. Yukarıda arzedilen yedi sahanın herbirinde mütehassısların icabeden şekilde yetiştirilmesi hususunda Ziraat Fakültesi'nin de yardımı istenmelidir.

c. Kabiliyetli köylü çocuklarının Üniversiteye devam edememeleri ve böylelikle gerek memleket ve gerekse köy çapındaki hayvancılık programlarında tecrübeli birer önder olamamaları için muhtelif eğitim enstitülerine gönderilmeleri elzemdir.

d. Daha iyi hayvan yetiştirme işi, kısa bir zamanda köylülere kadar iletilmelidir. Bunun önemli pek çok tatbiki ve sebepleri vardır.

HAYVANCILIK PROGRAMI HAKKINDA TAVSİYELER

e. Hayvanların, sığır ve koyun yetiştirme istasyonlarının fonksiyonları değiştirilmelidir. Şimdi bu istasyonlara hayvan besleme testleri, otlak ve hayvan yemi araştırmaları, tatbikatlar, kısa kurslar ve çiftçinin saha çalışmalarını görme günleri gibi araştırma ve eğitim sahalarının merkezi olarak daha çok ihtiyaç vardır.

f. Otlak ve Hayvan Yemi Komitesi ile Türkiye Tavukçuluk Komisyonuna mümasil olan bir plânlama ve idare komisyonuna Hayvancılık Endüstrisinin de son derece ihtiyacı vardır. Çünkü yukarıda isimleri verilen komitelerin yaptıkları programlarla, Türkiye ziraatında fevkâlade tekamüller kaydedilmektedir.

g. Halen yürürlükte olan bazı kanunlar ya hayvan yetiştiriciliğinin inkişafına mani olmakta yahut da sür'atle gelişmesine, aşılması müşkül manialar teşkil etmektedirler. Binaenaleyh bu gibi kanunların yeniden gözden geçirilerek tashih edilmesi lâzımdır.

Üçüncü Nokta : Ültramodern ve tamamen tatbik edilebilir mahiyette bir hayvancılık endüstrisi programına başlama hususunda yardımı dokunacak bütün vesaitin halen Türkiye'de mevcut bulunduğuna veya hiç olmazsa memleketin buna erişebilecek bir durumda olduğuna kaniiz.

Dördüncü Nokta : Gerek incelemelerimiz ve gerekse verilen birçok konferanslarla takviye edilen hayvancılık endüstrisi programının, her mıntıkadaki halk tarafından büyük bir alâka ile karşılanacağından ve köylülere mühim faydalar sağlayacağından eminiz.

B A Ş L A N G I Ç

Türk milleti hür olmayı tercih etmiştir. Milletın seçtiği ve millet için çalışan Türk Hükümeti de, hayvancılık dahil, ziraatin milli güven ve emniyetin ayrılmaz bir parçası olduğu düşüncesini tatbik etmektedir. Hayvancılık ve hayvanlardan istihsal edilen maddeler her hususta en önta gelen maddeler meyanındadır. Çünkü Türkiye'de millî kuvvet ve güvenliği sağlayan kaynak olarak topraktan sonra, hayvanlar gelmektedir. Türkiye'nin harici ticaretinin tahminen % 90 ını ziraat mahsuller teşkil etmektedir. Hayvancılık ve hayvanlardan alınan mahsuller bunun % 10 üdür.

Hayvan mahsullerinin harici ticarete millî gelire bir yardımcı dokumasından başka, memleket dahilindeki geçimde de büyük rolleri vardır. Memleket dahilinde kullanılan bütün ziraat mahsuller arasında, meselâ süt tün değeri ancak buğday ile mukayese edilecek kadar ehemmiyetli değildir. Türk köylüsü süt veren hayvanları tercih etmektedir.

Şimdi tamamen vuzuh kesbetmiştir ki, Hükümetin ziraat programının başlıca gayesi : Millî emniyet için halkın sağlık ve kuvvetini korumaktır. İstihsalde seri ilerlemeler temin maksadıyla yapılmış olan kısa süreli arazi programların tatbiki nisbeten kolaydır. Buna mukabil memleketin ihtiyaçlarına daima cevap verebilecek ve gelecekte beklenmiyen herhangi bir kriz devresinde istekleri karşılayacak surette devamlı bir verim temin eden ziraat programların geliştirilmesi, elzem olduğu kadar zordur da. İstihsali arttırmak, kat'î surette esas teşkil etmekle beraber, yapacağımız programlarda içtimai tekâmül ile siyasi istikrarın da desteklenmesine azami derecede ehemmiyet vermeliyiz. Programlarımızı Türkiye'nin 40.000 köyüne azami nisbette faydeli olabilecek kadar teşmil etmeliyiz.

Halihazırda çiftçiye hakiki manada gayet az yardım yapılmaktadır. Köylü pek nadir olarak araştırma istasyonları, haralar yahut tatbiki merkezleri ile temas etmektedir. Ekseriya damızlık olarak aldığı boğa ve koçlar, köy şeraiti tahtında, kendisinin yetiştirdiği damızlıklar işe yarayıyor. Böylece beklenen kazanç yerine malî zarar temin edilmekten başka bir netice elde edilmiyor. Yine ekseriyetle bir hükümet memuruna yaptığı tavsiyeler, köy hayatı ile ilgisi olmayan bir şahıs tarafından geldiği için, tatbiki mümkün olmayan veya olsa bile faide temin edilemeyecek kadar vuzuhla anlatılamayan fikirler olarak kaybolur. Mücadele edilebilir.

ek hastalıklar dahi, el'an memlekette hayvan ve hayvandan istihsal edilen maddelerin zararına sebep olmaktadır.

İstihsal maddelerinin maliyetleri de çok yüksektir. Hepimiz et ile ütü tabiatın en fazla sağlık bahşeden gıda maddeleri olarak biliriz. Bununla beraber, bugün Türkiye'de süt, yağ, peynir ve sığır eti, kilo başına % 50 veya % 100 nisbetinde pahalıya mal olmaktadır. Bu demektir ki; Türkiye halkının büyük bir kısmı sağlığını korumak için süt ve süttten namül gıda maddeleri ile eti kâfi derecede satın alamıyor.

Hayvandan istihsal edilen maddelerin pahalı oluşu, işçilik bakımından değil de hayvanların hastalıktan zayıf vermesi, umumiyetle az veimli oluşları, bir de az beslenmelerinden dolayıdır. Bütün bunlar, kıfâetsizlik demektir. Bir litre sütün İstanbul'daki fiatı Amerika'daki fiat ile aynıdır. Bundan, her iki memlekette de süthanelerin kazancının aynı olduğu manasını çıkarmak yanlıştır. Hakikatte İstanbul'daki süthaneler on derece şiddetli bir ekonomik buhran geçirmektedirler. Bütün mıntıkardaki köylü ise, yedek yemi karşılayacak kadar hayvanlarının et ve süt ermediklerinden şikâyetçidir. Türkiye'nin birçok bölgelerinde, çiftçiler ayvanların otlak ve mer'alarını hububat tarlasına çeviriyorlar. Çünkü ıslah edilmiş tarla ürünleri ile, ıslah edilmiş istihsal ve satış usulleri sayesinde bunlardan daha çok faide sağlanmaktadır.

Batı Anadolu'da Merinos koyununun kıvrıkcıktan daha kıymetli olup olmadığını çiftçiler daha düşünmektedirler. Yün fiatlarının yükselmesine lükümetin nisbî yardımına ve Merinos beslemenin mükâfatlandırılması rağmen, Merinos koyunlarının artışında el'an bir duraklama mevcuttur. Aynı şekilde çiftçiler bir Monafon sığırının kendi yetistirdikleri yerli ığırdan daha iyi olup olmadığı hususunda da şüphelidirler. Bu soruların evapları asla bir kat'iyet kesbetmiş değildir. Bazı mıntukalarda yeni cinsler, tatmin edici neticeler sağlıyorlarsa da bazı yerlerde uzunca bir müddet tecrübeden sonra çiftçi Brown Swiss veya Monafon sığırından memnun kalmayarak, yine kendi yerli cinsine dönmektedir.

Bütün bunlar ekonomik meselelerdir. Çiftçi herşeyden önce ziraat çâşmalarının ekonomik karşılığını tam olarak ister. Doğu Anadoludaki bir çiftçiye, köyünde en çok hangi renkteki ineklerin tercih edildiğini sordumuz zaman, ineğin memesini işaret ederek: «Hangi inek en çok süt verirse en çok onun renginden boşlanırız» dedi. Bu prensip, her yerdeki köylü tarafından benimsenmiştir, ve ekonomik karşılığın bir misali olan ul prensip hayvancılık programımızı yaparken dayanacağımız yegâne sastır. Bu fikire iştirâk etsek de etmesek de bu prensibin, bütün programlarımızın muvaffak olup olmayacağını tâyin edecek olan ve baştan

başa bütün memleketi kaplayan köylülerin ekonomik tartışmasında mehenk taşı olduğunu kabul etmemiz icabeder.

Her yeni sene çiftçi için bir tecrübedir. Yeni bir tohum dener, bir tatbikat görür, yeni bir cins hayvanı veya yeni bir zırafı tatbikatı tecrübe eder. Ancak bu tecrübeler kani olduktan sonra tatbikat tarzını değiştirerek otlagını sürer, sun'î gübre kullanmaya başlar ve yeni bir damızlık alır.

Bu hususları göz önünde tutarak, Türkiye'nin hayvancılık programında birtakım değişiklikler tasarladık. Birleşik Amerika'daki yahut İsviçre'deki veyahut da herhangi bir memleketteki halihazır durum nümune olarak alınmıştır. Daha ziyade modern ilmi usulleri, Türkiye'de gördüğümüz fizikî veya sosyal durumlara kolayca tatbik edilebilecek şekilde intibak ettirmeye çalıştık. Aşağıda kısaca belirtilen program bu dört mühim noktayı, eski programdaki arzu edilen hususları feda etmeksizin belirtmektedir :

Yeni programın sağlayacağı düşünülen imkânlar :

- I. Sür'at :** Memleketteki süt, et, yün ve zirai kuvvet istihsalini kaabil olduğu kadar kısa bir zamanda çoğaltıp geliştirmek.
- II. Daha fazla şumullendirme :** Türkiye'nin altmış üç vilâyetinin hepsi ile temas edilecek olursa program daha fazla tutulu ve daha geniş ekonomik faideler sağlar.
- III. Daha fazla pratikleştirme :** Bilinen ve hayvancılık programları için ihtiyaç olan incelemeler, bu husustaki meseleleri halletmek üzere aynı Bakanlık veya herhangi bir hükümet daire sine ait olup olmadığını nazarı itibare almadan bir araya getirilmelidir. Çiftçilerin tecrübelerinden, önder çiftçilerden ve bu hususlarda ihtisası olanlardan daha fazla istifade edilmelidir. Çünkü bu, köylüler için yapılan bir köy programıdır.
- IV. Daha ucuza mal olma :** Teklif edilen hayvancılık programı daha fazla elemana, daha çok teçhizata ve daha geniş tesisata ihtiyaç göstermediği gibi, daha kalabalık bir halk kütlesine hitap ettiğinden ve daha fazla faideler sağladığından dolayı d

ORGANİZASYON

Umumî hayvancılık durumunda önemli gelişmeler kaydedilmesi arzu ediliyor ise aşağıdaki esaslı teşkilât değişikliğinin yapılmasının zaruri olduğuna kaniyiz :

1. Hayvancılığın geniş ölçüde tatbiki :

Hayvan yetiştiricilerinin karşılaştıkları meseleler yalnız kendilerini ilgilendirmekle kalmamaktadır. Hayvancılık meselelerinin bir kısmının birbirlerine bağlı bulunan muhtelif veçheleri olup, bunları münferit veya müstakilen ele almakla hemen hemen hiçbir faide temin edilemez. Asgari yedi esaslı bransın mevcudiyetine kani olup, Tarım Bakanlığının idaresi altında her biri için yeknesak ve koordine edilmiş bir programın lüzumu- nu müdrikiz :

- A. Yetiştirme
- B. Tağdiye
- C. Sevki İdare
- D. İşletme ve Marketing
- E. Hastalıkla Mücadele
- F. Eğitim
- G. Araştırma

Hayvan yetiştiricilerinin, hayvan mahsullerini tevzi edenlerin, ihraççıların ve hayvan mahsullerini işliyenlerin karşılaştıkları meselelerle ilgili bütün grupların dikkat nazarını çekmek, aynı zamanda, bu meseleleri kökünden ve emin bir surette halletmek için millî bir Hayvancılık İndüstrisi Konseyinin teşkilini teklif ediyoruz.

Yukarıda zikredilen yedi bransa ait uzmanlardan müteşekkil bir takım komite de bu konseye bağlı olacaktır. Talî Komiteleri ile birlikte böyle bir konsey Veteriner Şubesinin, Tarım ve Veteriner Fakültelerinin, Tarım kullarının, Devlet Çiftliklerinin, Ticaret ve Ekonomi Bakanlığının, Toprak Ofis Konservecilik Şubesinin, Millî Savunmanın, Tarım Bakanlığı Tarım Ekonomi Şubesinin kalifiye temsilcileri ile hayvan yetiştiricileri ve azı hayvancılık temsilcilerinden müteşekkil olmalıdır. Böyle bir konseyin aimî bir bünyesi olması ve üyelerinin üç yıl süre ile seçilmesi şayanı ar- dır. Seçim süreleri her yıl üyelerin ancak üçte birinin değiştirilmesini

2. İhtisas :

İhtisas modern müesseselerin bir hususiyetidir. Zihnimizdeki yeri, verim mefhumu ile okadar yakındır ki ihtisasa önem vermemiş modern bir endüstrinin mevcudiyetine inanabilmemiz hemen hemen imkânsızdır. Bütün modern memleketlerdeki işçilere gösterecekleri ehliyete göre ücret verilmesi geniş ölçüde teamül haline girmiştir.

Birçok gayeler için yetiştirilmiş hayvanlar ile her işden anlama keyfiyeti Orta Çağın idamei hayat ekonomisinin bakiyesidir. Halen birçok kimseler çiftçinin ve ailesinin en düşük hayat seviyesinden kendilerini kurtaracak yeter ehliyeti göstermeğe veya geliştirmeğe muktedir olmadıkları fikrindedir. Muhakak ki bu düşünce hakikatin ifadesidir.

Çiftçileri, en düşük ücret seviyesinde ehliyetsiz bir işçi halinde muhafaza etmekle tatmin olunamayacağınıza göre, çiftçilerin bu özel maharetlerini geliştirmek ve istifade etmek üzere programlara zaruret vardır. Türkiye için bu gibi programlar aşağıdaki hususları ihtiva etmektedir :

- A. Memleketin birçok mahallerinde ihtisas sahasında meydana gelmekte olan aşikâr gelişmenin derhal desteklenmesi ve yardıma mazhar olması lâzımdır.

Son yıl zarfında çok taraflı istifade gayesi Türkiye hayvan ırkları için bir ideal olmaktan çıkmıştır. Çiftçiler ıslâh edilmiş ırkların daha fazla net kazanç temin ettiğini görünceye kadar hemen her tarafta sür'atle bu gibi ıslâh edilmiş ırkların geliştirilmesi yolunda teşvik edileceklerdir. Hayvan ırkını doğrudan doğruya çiftçinin tercih etmesi hususundaki bugünkü siyaset Türkiye'nin her tarafına tatbik edilmelidir. Yeni program muhtelif çiftlik mntikalarında çiftçinin üzerine kendi kendine karar vereceği esaslı bir temel vaz'edecek olan pratik araştırma ve gösterilerin yapılmasını derpiş eylemektedir. Bulunduğu yerde yapılacak objektif araştırma neticeleri ile her çiftçinin komşuları ile de işbirliği etmek suretile ırkları, hayvancılık programlarını ve muhtelif hayvancılık teşebbüs tiplerini tercih hususunda mükemmel bir iş göreceğine inanıyoruz. Bu gibi teşebbüslerde ailesinin en ehliyetli elemanları istihdam edilecek ve bunlar en düşük ücret alan veya ehliyetsiz işçi seviyesinden yükseltilmiş olacaktır.

- B. Ziraatta ihtisaslaşmasının gelişmesini önleyen veya aşılmaz müşkül-ler arzeden mevcut kanunların ve hükûmet programlarının tadili :

Devlet teşebbüllerinden satılan bil'umum hayvan ve hayvan ürünleri-

le çiftçilerin muhtelif ırk hayvanların hususi yetiştiricileri haline gelmeleri teşvik edilmiş olacak ve bu suretle devlet teşekkülleri ile rekabete hacet kalmadan ellerindeki fazla hayvanları kâr ile satabileceklerdir. Canlı hayvanların ve hayvan ürünlerinin ihracat ve ithalâtına mütedair mevzuat ihtisaslaşmış özel teşebbüsün gelişmesini desteklemelidir.

Hara, sığır, koyun yetiştirme istasyonlarının fonksiyon ve imkânlarını vaz'eden kanunların bu programda derpiş edilen yeni hedeflere uygun olarak modern bir hale getirilmelerine ihtiyaç vardır.

- C. Piyasada istifade olunabilir ihtisas mevzularının tatbik edilebileceği teşebbüsler için çiftçiler ve tarım sanayicilerinin yardımı ile Hükümet tarafından devamlı araştırmalar yapılacaktır.

3. Teknik önderlik :

Hayvancılığı meydana getiren esaslı branşlardan herbiri müstakil olmakla beraber, birbirinden tamamen farklı ve son derece ihtisas haline gelmiş birer sahadır. Bu itibarla önemli olan diğer bir cihet de muayyen bir sahada devamlı surette kalifiye uzmanların hizmete hazır olmalarını sağlamaktır. Bunu başarabilmek için de aşağıdaki hususlar ileri sürülmektedir:

- A. Tarım Bakanlığı Veteriner Genel Direktörlüğüne yeni bir isim verilmelidir. Hakiki fonksiyonunu gösteren ve Amerika'da olduğu gibi yedi esas branşı da içine alan «Hayvancılık İdareciliği» gibi daha şümül-lü bir terimin kullanılması herhalde daha uygun olur.
- B. Yeni «Hayvancılık İdareciliği» nin personeli veterinerler ile beraber, diğer sahalardaki uzmanları da ihtiva etmelidir. Bunlar ehliyetlerine göre sözügeçen yedi branşdan birinde hizmet etmek üzere Türkiye'deki bütün kaynaklardan elenip seçilmelidir.
- C. Bakanlığın Tarım sahası elemanları, ilgili muayyen ihtisas kısımlarında tavzif edilmelidir. Merkez dışı çalışmaları için ayrı bir grubun teşekkülü de sayanı arzudur. Taşra teşkilâtı için üç ayrı kola zaruret vardır. Bunlar da, hastalıkla mücadele, eğitim ve araştırma kollarıdır.
- D. Diğer birçok devlet müesseseleri hayvan yetiştirmekte ve Hayvancılık Endüstrisinin muhtelif branşlarında fevkaâde kabiliyetleri olan personel istihdam etmektedir. Seker Sirketinin çiftlikleri ile devlet

zıkredilebilir. Bu müesseseler kendi hayvancılık programlarını idame ettirirken Hayvancılık Konseyi ile bu teşekkülün programlarına da iştirakleri sağlanabilir.

- E.** Yedi esas branşın her birinin faaliyet ve programları ile ilgilenen merkez ve taşra teşkilatı elemanları için en kısa bir zamanda sür'atle servis - içi yetiştirme kurslarının açılmasını teklif ediyoruz.
- F.** Tarım Bakanlığının bu yeni teşkilatının nazarı itibare alınmasını ve Tarım Programları için ihtiyaç olan uzmanların gereği veçhile yetiştirmeleri husunda yardımda bulunulmasını Milli Eğitim Bakanlığından talep etmeyi ileri sürüyoruz. Bu talebelerin Koleje intisabından, mezun oluncaya kadar ve muhtemelen mezun olduktan sonra, staj devresini de ilgilendiren yeni tedrisat ihtiyaçlarının nazarı itibara alınması Milli Eğitim Bakanlığından talep edilmelidir. Hayvancılık Endüstrisinin yedi branşındaki elemanlar için aşağıdaki yetiştirme kursları ihdasının zaruri olduğu mütalâa edilmektedir:
1. Hayvancılık ıslâh işlerinde çalışanlar için gerekli staj.
 - a. Nüfus jenetigi ve istatistik hakkında ihtisas kursları.
 - b. Zırai işletme Ekonomisi.
 - c. İşletmecilik ile Yetiştirme ve tegaddi mevzuu dahil Zootečni.
 2. Hayvan besleme işi ile tavgiz edilecek işçiler için gerekli staj:
 - a. Hayati kimya ve hayvan tağdiyesi hakkında ihtisas kursları.
 - b. Yetiştirme, tağdiye, hastalıkla mücadele, marketing, toprak, mer'acılık ve mahsul hakkında temel kurslar.
 3. Sevki İdare :
 - a. Zootečni ve çiftçilik idaresi mevzuunda özel kurslar.
 - b. Yetiştirme, tağdiye, hastalıkla mücadele, marketing, toprak, mer'acılık ve mahsul hakkında temel kurslar.
 4. Canlı hayvan veya hayvan ürünlerinin işlenmesi ve marketing ile ilgili görevlerle tavgiz edilecek işçiler için gerekli staj:
 - a. Ziraat Ekonomisi ve marketing veya zırai tesis mevzularında ihtisas stajı.
 - b. İstatistik ve çiftlik idaresi ile araştırma metodları mevzularında uzun müddet staj.
 - c. Zootečni ve Umumi ziraat mevzularında temel kurslar.

5. Hayvan hastalıkları ile mücadele işinde çalışan işçiler için gerekli staj:

- a. Anatomi, cerrahi ve baytari ilâğları ile diagnosis etüdü ve muhtelif hastalıkların tedavisi mevzularında veteriner ihtisas kursları.
- b. Sevki idare yetiştirme ve yemleme dahil temel zootekni.

6. Eğitim sahasındaki çalışanlar için:

- a. Köy eğitimi mevzuunda ihtisas stajı.
- b. Eğitim genel Zootekni ve genel mevzularında temel kurslar.
- c. Zirai yayın (Ekstensın) metodlarında staj.

7 Araştırma sahasında çalışanlar için:

- a. Araştırma teknikleri ve istatistiklerinde ihtisas stajı.
- b. Kendilerine ait muayyen ihtisas sahalarında tam bir staj.

G. Müstakbel önderlerin seçilmesi ve elenmesi bir hayli çalışmaya mütevakıftır. Gerek milli ve gerek köy seviyesinde ziraat programlarında çalıştırmak üzere köylerden genç elemanları seçmek ve bunları yetiştirmek işinin önemini küçümsemek zordur. Bu da köy Enstitüleri ile Ziraat ve Teknik Ziraat Okullarının Zootekniklerini tedvir eden bugünkü mevzuatın ve Üniversiteye giriş şartlarının gözden geçirilmesi ve hatta tadilini gerektirebilir.

4. Çiftçinin Önderliği :

Türk çiftçilerinin fevkalâde kabiliyet ve tecrübelerinden istifade edilmesinin muazzam ehemmiyetini müdrikiz. Bütün mintakalarda Türk çiftçisi sağlam ziraat esaslarını vaz'etmek hususunda fevkalâde düşünce ve kabiliyetinin sarsılmaz delilini göstermeğe başlamıştır. Biz bu cihetin son derece önemli olduğuna inanıyoruz. Binaenaleyh, önderliklerinden istifade edilebilmesi ve kendilerini sağlam demokratik gruplar halinde teşkilâtlandırabilmeleri için çiftçilere ve hayvan endüstrisi ile iştigal edenlere yardıma koyulmalıyız.

5. Damızlık Yetiştirme Mes'uliyeti sür'atle köylülere devredilmelidir:

Bu teşkilât değişikliğinin ileri sürülmesine âmil olan dört esaslı sebep vardır:

A. Devlet hayvan yetiştirme istasyonları Türk çiftçisinin muhtaç olduğu ıslâh edilmiş aygırları yetiştiremez ve yetiştirmeye de teşebbüs et-

memelidir. Türkiye'de takriben 10.000.000 sığır mevcut olup bunlar içinde 3.000.000 kadar inek döl verme çağındadır. Bu ineklerden döl almak için Türkiye senede damızlık takriben yüz bin boğa yetiştirmelidir. Bu miktar boğa yetiştirebilmek için de senede asgari 300 ilâ 500 bin dişi ineğe ihtiyaç vardır. Halbuki halen Türkiye'deki haralar, devlet çiftlikleri ve sığır ıslâh istasyonlarında muhtelif yaşlarda mevcut sığırların sayısı 10 binden azdır. Hiç olmazsa bu miktarın 30 ilâ 50 misli ineğe ihtiyaç hissedilmektedir. Hernekadar sun'î tohumlama, muhtaçolunan aygırların adedini azaltacak ise de Türkiye'nin her tarafı için lüzumlu olan ıslâh edilmiş aygırların devlet çiftliklerinde yetiştirilmesine imkân yoktur. Binaenaleyh yegâne çıkar yolun damızlık hayvan yetiştirme programına köylülerin iştiraklerini sağlamak olduğu gözükmektedir. Köyde daha sür'atli ve daha pratik gelişme meydana geleceğinden bu değişiklik arzuya şayandır.

- B. Halen birçok bölgelerdeki bazı çiftçiler yerli damızlık kullanmak suretiyle kendi kazançlarını arttıran hayvanların yetiştirilmesi yolunda sür'atli inkişaf kaydetmektedirler.
- C. Haralara, sığır ve koyun ıslâh istasyonlarına, gösteriler, kısa kurslar ve panayırlar için araştırma ve eğitim merkezleri olarak son derecede ihtiyaç vardır.
- D. Bakanlık tarafından temin olunacak yeter bilgi ile hayvan yetiştiricileri Birlikleri daha sür'atle ve daha emin esaslar dahilinde hayvan ıslâhını mümkün kılacaktır.

Hayvan Yetiştiriciliği

Hayvancılığın ıslâh hususunda Türkiye'nin önünde eşsiz bir fırsat mevcuttur. 1860 yılında Mendel kanunlarının vaz'ındanberi hiçbir memleket ilmi hayvan yetiştiriciliği prensiplerinden istifade için bu kadar müsait bir durumda bulunmamıştır. Sözde modern ziraat memleketlerinin birçoğunda daha Mendel kanunlarının mânası anlaşılmeden Hayvan Islah Dernekleri çoktan kurulmuş bulunuyordu. Bu suretle modern hayvan yetiştirme ilminin öğrenilmeye başlandığı 1926 yılına kadar kendi metodlarının hatalı tarafları esaslı bir şekilde tesbit edilmiştir. Ancak birkaç memlekette şimdi hatalı yollardan uzaklaşarak ilmi yollarda çalışılmaya başlanmıştır.

Tarım Bakanlığının müterakki ve kuvvetli önderliği olduktan sonra, Türkiye'nin gelişme programını bu eski Derneklere göre ihzar etmesi ve bunlar tarafından işlenen aynı hataları yapması için bir sebep yoktur.

Daha otuz yıl evveline gelinceye kadar bir inek, at veya piliç'in harici görünüşünü etraflı olarak tavsif etmek ve ondan sonra hayvan ırkının saflığını korumak için yetiştiricileri dernekler vasıtasıyla bir araya getirerek gösteriler, satışlar ve reklâm programları ile döl'ü tanıtmak herkesçe kabul edilmiş bir yol idi. Meydana gelen nesili faydeli kılmak görevi ancak dış görünüğe ait hususiyetler tesbit edildikten sonra deruhte edilmekte idi. Yeni döl'de verimlilik ifade eden birçok hususlar elde edilememiştir. Zira daha önce tesbit olunmuş eşkal kartları istihsal verimliliği ile tenakus halinde idi. Gerek Amerika ve gerek diğer birçok memleketlerde bu eski gelenekten uzaklaşmak zor olmuştur. Fakat halen gerek nebat ve gerek hayvan ırklarına dair tutulan verim kayıtlarını tahakkuk ettirebilmek için bu gelenekten uzaklaşmak elzemdi. Modern araştırma ve tecrübe bu usulün saçmalığını ortaya koymuştur. Aşağıdaki tedbirleri sırası ile ihtiyar etmek suretile bugün yeni dölleri alınmaktadır :

(1) Mümkün merteye sıhhatle yeni dölün fayda veya fonksiyonunu izah ediniz. Bu yeni döl lüks veya spor ırkı olacak ise san'at veya mesgale kategorisine girer ki bu takdirde bu mevzuun burada münakaşasının yeri yoktur. Diğer taraftan yeni ırkın herhangi bir önemli ekonomik fonksiyonu olduğunu kabul edelim. Bu takdirde de yeni dölün her hususiyetini ekonomik mülâhazalar tayin eder. Bu prensipten inhiraf ise hedefimizden uzaklaşmak demektir.

(2) Her hayvanın fenotipik özelliğinin iktisadi önemine göre hayvanların ayrı ayrı kıymetlendirilmesine veya sınıflandırılmasına mütedair bir sistem meydana getirilmiştir. Bu husus büyük önemi haiz olduğu düşünülen her fenotipik özellik için doğru ve objektif ölçülerin ihdasını gerektirmektedir. Bu ekonomik kıstas üstün vasıftaki hayvanları alelâde ve aşağı evsafda hayvanlardan tefrik etmeğe yarayacak yegâne esastır.

(3) Çiftçiler, Devlet Teşekkülleri ve yetiştiriciler dernekleri yeni dölün ekonomik kıstaslara göre meydana gelmesini ve arttırılmasını derpiş eden programlarda yer alacaktır.

Devamlı ve muntazam hayvan ıslah programı sayesinde son derece üstün vasıflı hayvanlara yeni döl üzerinde müessir olmaları imkânı verilmektedir. Yeni döl ileri sürüldüğü gibi hakikaten faydeli ise bu takdirde dış özellikleri her ne olursa olsun, yeni bir bankonot kadar popüler olur.

Yeni bir hayvan ırkı meydana getirmekte takip edilen modern usul ile bir uçak tipi inşasında takip edilen metod arasındaki şayanı hayret benzerliği kaydetmek enteresandır. Meselâ aşağıda sıralanan tedbirleri yukarıda izah edilmiş olanlarla mukayese ediniz :

(i) Arzu edilen uçağın lüks olmayıp bir Ordu avcı uçağı olduğunu farzedelim. Bizimki saatte 850 km. hızla giderken düşman avcı uçağının saatte 900 km. kat'ettiğini düşünelim. Yine düşman uçağının daha fazla silâhlı mücehhez bulunduğu, irtifa alma ve manevra kabiliyetinin daha fazla olduğunu farzedelim; şimdi maksadımız da daha açık surette tebellür etmiştir. Saatte 900 km. den fazla sür'ati olan bir avcı uçağı meydana getireceğiz. Bu uçak daha fazla silâhla mücehhez bulunacak, daha sür'atli irtifa alacak ve manevra kabiliyeti de düşman uçağındakinden daha yüksek olacak. Böyle bir uçaktan faydalanacak ordu ise uçağın şekli ve görünüşü ile ilgilenmediği gibi, pervane veya kanatın uzunluğu veya kuyruğun şekli gibi önceden tesbit edilmiş bir takım nosyonlara da bağlı değildir. Gövdenin eğriliği ve baş tarafın şeklinin bizatihi hiçbir önemi yoktur. Gaye son derece vazıhtır. Uçak kendisinden beklenileni yapacaktır.

(ii) Bundan sonra iş muhtelif tecrübe modellerinin mukayesesi için sür'at, silâh kapasitesi, irtifa alma ve manevra kabiliyeti mevzularında doğru ve objektif ölçülere sahip olan uçak modelcilik mühendislerine havale edilir. Her özelliğın sür'at, silâh kapasitesi, irtifa alma ve manevra kabiliyetine müessir olduğu nazarı itibara alınarak bir model hazırlanır. Gayenin azami tahakkukunu mümkün kıldıktan sonra binlerce uzunlukta ki pervaneden, gövde tiplerinden veya kuyruk şekillerinden herhangi biri maksada tamamiyle uygundur. Model hazırlandıkça en faydeli özellikler bir araya getirilir.

(iii) Müteakiben iş imalât fabrikalarına havale edilir. İlk model ikmâl edildikten sonra bazı modellerin tecrübesi veya talî değişikliklerin yapılması gerekebilir. Meydana gelen avcı uçağının kendisinden bekleneni ifa ettiği anlaşılınca bütün detayları ideal olmuş olur ve ardındaki her eleman tarafından selâmlanır.

Türkiye'nin bugün önünde, emrindeki ilmî usullerden istifade ederek önderlik ve ileri görüşlülüğü sayesinde muazzam hayvancılık islah imkânlarını kullanmak ve mazi ile alâkasını kesmek imkânı vardır. Bu yapılabildiği takdirde Türkiye çok kısa bir zamanda hayvan yetiştiriciliği sahasında dünya çapında ileri bir mevki alacaktır.

1952 - 53 programı Türkiye'nin yeni önderliğine istinat etmekte olup, herhangi bir yerde millî çapta modern hayvan islah mevzuunda şimdiye kadar girilmiş en mükemmel teşebbüsü temsil etmektedir. Takip edilecek yol vazıh olup, modern hayvan yetiştiriciliği ilminde tamamiyle araştırma ve tecrübenin yardımına mazhar olmaktadır.

Birçok sahalarda sür'atle tatbik edilegemekte olan zirai programı müdrik bulunuyoruz. Mer'a ve hayvan yemleri programı sulama işleri me-

lez mısır yetiştirilmesi, pastörizasyonu ve köy eğitim programları hayvancılık işine yeni hayat ve önem veren hususlardır.

Yukarıda izah olunan zirai programların geniş ölçüde muvaffak olmasının Türkiye hayvancılık ırkının ıslah edilmiş ve pahalıya mal olmuş mer'aları, samanları ve silo yemlerinden ne derece istifade edeceği keyfiyetine bağlı bulunduğunu da tamamiyle müdrikiz. Modern bir et kesim tesisinin verimliliği iyi et hayvanları olmaksızın tahakkuk edemez. Modern bir süthane tesisinin ekonomik olarak işleyebilmesi için veya çiftçilerin inekleri ahırlarda besleyip aynı nisbetler dahilinde yem verebilmesi için yüksek verimli süt ineklerine ihtiyaç vardır.

Halen tatbikine hız verilmiş olan bir hayvancılık ıslah programı mevcuttur.

Türkiye'nin binlerce senedenberi güvenliği fevkalâde evsaftaki yerli ırklara yeni döl kuvveti vermek için hariçten yeni damızlıklar getirilmektedir. Hayvancılığı ıslah yolundaki bu yeni programda gayemiz Türkiye'de mevcut yerli ırklar yerine Avrupa veya Amerikan ırklarını ikame etmek değildir. Bilâkis, hedefimiz köylülerin koyun ve sığır sürülerine geniş ölçüde bir test sistemi tatbik ederek, köy şartlarına intibak eden ve verimlilikte bir test sistemi tatbik ederek, köy şartlarına intibak eden ve verimleri meydana çıkan hayvanları tesbit etmek ve bunlardan ıslah programımızda geniş ölçüde faydalanmaktadır. Birçok bölgelerde şüphesiz yeni kan'a ihtiyaç olacaktır. Avrupa ve Amerikan damızlıkları köylünün, sığır veya koyunları ile çiftleştirildiğinden, meselâ, ana ve babalarından yerli ırkın intibak kabiliyetini ve ithal edilmiş olanların da yüksek istihsal verimini tevarüs eden yarım kan yavrular Bakanlığın test programları sayesinde keşfedilecek ve damızlık olarak seçilecektir. Bunlar köylerde kalacak ve Bakanlık programları sayesinde ıslah edilmiş yerli Türk ırklarının temelini teşkil edeceklerdir. Türkiyenin herbir iklim veya çiftçilik bölgesi için iyi ve verimli bir ırk meydana getirilebildiği takdirde kısa bir zamanda dünya üzerindeki benzer bölgeler bu fevkalâde mukavim damızlıklara ilgi göstereceklerdir.

Avrupa, Amerikan ve diğer ithal damızlıklarına ne miktar ihtiyaç olduğunu şimdiden tesbit etmek zordur. Muayyen bölgelerdeki şartlar altında bazı yerli ırklar yapılacak testler neticesinde diğer ırklara eşit mi veya faik mi olduklarını göstereceklerdir. Diğer ırklar iki, üç ve hatta daha fazla harici çiftleşmeden faydalanabilir. Mamafih en önemli husus. pedigrileri, renkleri ve şekilleri ne olursa olsun ıslah edilen bu yerli Türk ırklarının kendilerini besleyen köylülere daha çok et, yün, süt, çeki kudreti ve kazanç temin edecek olan ıslah edilmiş hayvanların döllerini teşkil etmesidir.

Jenetik ıslah işi üstün damızlıkları bulup faydalanmak olduğuna göre hayvan yetiştiriciliği işindeki başlıca gayretlerimizi, Türkiye'nin muhtelif bölgelerindeki hayvanlar arasında yüksek verimli olanları araştırmak ve sun'i tohumlama, yetiştirme depoları ve bilhassa köylerde hayvan yetiştirme merkezlerinin ıslahı ile bunların nevilerini arttırmak teşkil etmektedir.

Gayemizin köy şartları altında fevkalâde yüksek verim temin eden üstün evsiftaki hayvan olduğunu izah edersek ilk işimiz elimizde her sınıf damızlık hayvan için verim kabiliyetini tesbite yarayacak pratik ölçülerle muhtelif bölgelerdeki birçok köyleri ziyaret etmek olur. Kaydedeceğimiz gelişmenin sür'ati geniş ölçüde test yapacağımız hayvanların adedi ile bunlardan istifade edilecek köylerdeki şartlar altında verimlilik bakımından yapılacak tasnife bağlıdır.

Köylerdeki hayvanları tefrik için lüzumlu verimlilik testleri veya ölçüleri muhtelif sınıf hayvanlar arasında değişir. Bu itibarla her sınıf için test programları ayrı ayrı izah edilmiştir.

ATLAR :

Evvelâ atların Türk ekonomisindeki rollerinin değerini açık ve samimi bir şekilde ele alalım. İstifade edilmeleri bakımından üç sınıf atın mevcut olduğu açıkça görülmektedir:

Bir :

Orduda kullanılan atlar (Muhtelif tiplerde).

İki :

Ziraat işlerinde kullanılan atlar: Tarla sürme, tohum ekme v.s.

Nakliye, Çeki ve binek.

Üç :

Lüks veya eğlence atı.

Koşu, binek, gösteri v.s.

Muhtelif askeri makamlarla yaptığımız temaslar neticesinde müdafaa kategorisindeki başlıca meselenin modern teçhizatı ile birlikte bir askeri taşıyabilecek cüssede veya modern topçu teçhizatının muhtelif aksamını

önemli nokta cüsse meselesidir. Halen Türkiye'de bir buçuk milyon at olmasına rağmen bu memleket geçen sene Amerika'dan askeri ihtiyaçları için 2 milyon dolar kıymetinde at ve katır satın almıştır. İthal edilen Amerika n atlarının evsafından anlaşılacağı veçhile, bunların dış görünüşleri, cüsseleri ve tipleri kadar önemli değildir. Bu cihet son derece mânalı olup, buluşlarımıza da tetabuk eylemektedir.

Ziraat işlerinde kullanılan atlara gelince, aynı prensipler bunlar için de varittir. Yani daha faydeli tiplerde kâfi sayıda at, Türkiye ziraatı için kalite hususiyetlerinden son derece daha önemlidir. Hayvanların yerini traktörlerin aldığı bölgelerde öküz yerine daha çok atların ikame edildiğini müşahade etmekteyiz. Çiftçiler öküzlerin daha ucuz beslendiğini, bunları idare etmenin kolay olduğunu ve daha ağır yük çekebildiklerini izah etmektedir. Bununla beraber hepsi atların daha sür'atli olduğunu ve Türkiye'nin ziraatında ise zamanında tohum ekme ve toprak sürme işlerinin en önemli iki unsur olduğunu bilmektedir. Bu itibarla derdimizin yine ekonomi ve eğitim işleri olduğu görülür. Binaenaleyh, yavaş iş gören öküzler yerine, at kullanmaları hususunda çiftçiyi ikna etmek ilk nazarı itibara alınacak bir mevzudur.

Kilo başına fiyat 4 lira iken, her bir koyundan elde edilen yün miktarını 3 kilodan 4'e çıkaran ve 100 koyuna sahip olan bir çiftçinin elde edeceği kazanç artışını hepimiz hesap edebiliriz. Aynı şekilde senede beş yüz kilo süt veren bir ineği aynı şartlar altında bin kilo süt alınabilen bir inekle değiştirebilmenin bir çiftçi için ne demek olduğunu kolayca anlayabiliriz. Fakat mevcut malûmata göre bir çiftçi elindeki iki yerli atı Çifteler veya Karacabey atı ile değiştirdiği takdirde pek az veya hiç kazanç sağlanmış olur.

Bu durum doğru ise, ki kanaatimizce doğrudur, Tarım Bakanlığının karşılaştığı hayvancılık meselesi, Köylerdeki at miktarını arttırmak hususu etrafında toplanmaktadır. Daha evvel de işaret ettiğimiz gibi bu, ekonomi'de bir çiftçi meselesidir. Zira çiftçi öküz ve traktöre nazaran mevcut atlardan ne şekilde faydalanabileceği mülâhazasının tesiri ile hareket eder.

Şimdi ikinci meseleye geliriz ki, bu da çiftçinin nazarında öküz ile daha çok rekabet edebilecek bir ziraat atının mevcudiyetini temin etmektir. Yani, böyle bir at daha verimli olmalı, daha az yem istemeli, kolaylıkla idare edilebilmeli ve daha fazla yük çekebilmelidir. Bizce bunun mânası kısaca bacaklı, nisbeten daha sakın mizaçlı, kemikleri ve adaleleri kalın bir atın yetiştirilmesi demektir.

Testler uzun bacaklı hayvanların gövde sikletlerinin beher kilosu için

bi ve yüksek boylu atlar asabi hareketleri sırasında aldıkları besleyici unsurları sarfettikleri gibi can ve mala karşı da büyük bir tehlike teşkil ederler. Arap ve Noniust iplerinden gayri bazı tiplerin muhtelif bölgelerde tecrübe edilmesi muhakkak ki lüzumludur. Ordu, birçok şartlar altında katırların atlara nazaran faik olduğu neticesine varmıştır.

Şimdi ise lüks veya eğlence atlarını ele alalım. Tarihte güzel atların Arap memleketlerinin ve bir dereceye kadar da Türk kültürünün tabii bir parçası olduğunu biliyoruz. Aynı şekilde yarış unsurunun hara programları üzerinde âmil olduğunu da müşahade eylemiş bulunuyoruz. Şimdi bile Hükümet, yarışlar tertip etmekte, prim vermekte, yarış atlarına tenzilâtli demiryolu tarifesi tatbik eylemekte, at ve jokey yetiştirmek devamlı veya muayyen bir zaman istihdam edilen geniş bir personel kadrosu muhafaza etmektedir.

Eğlence muhakkak ki sayanı arzu olmakla beraber, bu sahadaki faaliyeti zirai verim veya milli ekonominin inkişafı ile karıştırmamağa çok dikkat etmeliyiz. Bu nev'i fevkalâde atlar yerleştiren muhtelif hususi yetiştiren muhtelif hususi yetiştiriciler mevcuttur. Aynı zamanda, teşkilâtli jokey kulüpleri ve yarış dernekleri de vardır. Eğlence maksatları için atları olan veya bu maksatlara para yatıran kimseler umumiyetle gelir sahibi olup, pek az ekonomik yardıma muhtaçtır. Biz ise katırlar ile atları, Türkiyenin ziraat ve savunmasına olan faidelerini arttıracak bir program ileri sürüyoruz. Lüks ve eğlence atlarına ait bil'umum malî mesuliyetin iyi teşkilâtlanmış jokey kulüplerine, yarış derneklerine ve hususi at yetiştiricilerine tahmilini Tarım Bakanlığına tavsiye ediyoruz.

Ziraat işlerinde veya Orduda kendilerinden beklenen işi ifa edecek şartlara kabili tatbik verim ölçüleri meydana getirmek ilk işimiz olmalıdır. Verim testleri atların bilfiil iş görecekları yerlerdeki şartlara benzer şartlar altında yapılmalıdır. Meselâ ziraat atları mevzuunda bu testler çiftliklerde olmalıdır. Elimizdeki bilumum ilmi ve pratik malûmat esasına göre memleketin her bölgesinde yetiştirme merkezleri olarak muhtelif köylerin seçilmesi en pratik bir yol gözükmektedir. Bu merkezlerin herbirinin etrafında elli kadar köy, at islah derneği meydana getirilebilecek şekilde organize edilmelidir. Ankara civarındaki Lalahan istasyonu merkezi bir at islah derneği genel merkezi teşkil etmelidir. Bu merkez bil'umum pedigri ve verim ölçü kayıtlarının suretlerini toplayarak test ve at tevzi programlarını koordine etmelidir.

Bakanlık her köye aygır ve muhtelif damızlık hayvanlar temin etmeli ve başlıca köylülerden teşekkül eden komiteler her yıl kendilerinden istifade esasına göre muhtelif aygırlardan meydana gelen dölleri A, B ve C

gruplarına ayırmak suretile köy dahilindeki bütün atları tasnife tâbi tutmalıdır. Pedigri, yaşama müddeti, cüsse, verim, dispozisyon, tip ve sağlamlık hususunda kayıtlar tutulmalıdır. Bu kayıtlar diğer köylerin aynı şekilde atlarını ıslah işinde bilhassa faydeli olacaktır.

Köy halkı kısa bir zamanda hangi atların veya katırların kendi ihtiyaçlarına en çok uyduğunu ve hangilerini daha çok istediklerini tefrik edebilecek bir duruma gelecektir. Bilhassa ıslah işinin ele alındığı bölgelerde Bakanlık teşkilâtının, hayvanlara verilen yemlere, bakım ve hastalıkla mücadele hususlarına artan bir dikkat ve ihtimam göstermesi zaruridir. Bu ihtimam çiftçilerde daha büyük bir alâka uyandıracak ve kendilerini daha fazla işbirliğinde bulunmaya sevkedecektir.

Mevcut program etraflı bir şekilde tatbik edilinceye kadar en iyi damızlıkları seçip, haralarda muhafaza etmek şayanı arzu olabilir. Bu arada atların büyük bir kısmı derhal köylülere satılabilir. Bunların kazanç mevzuunda herhangi bir ihtilâfa düşmemesi ve mevcut malûmatın kaybedilmemesi için bil'umum kayıtlar Lalahanda toplanacaktır. Köylerde seçilebilecek bir hayli sayıda at mevcut olduğundan ve testler de yeni alınacak döllerin kullanılacağı aynı şartlar altında yapılacağından genetik tekamülü halihazırdakinden daha sür'atle vuku bulacaktır.

At ıslah programı için gerekli tahsisat aşağıda gösterilmiştir:

Madde	Avrupa Memleketleri Dövizine Muadil		Amerikan Dolarına
	T. L.	T. L.	Muadil T.L.
Test için Ziraatte kullanılacak aygır ve eşek döllü mübayaası ve ithali		150.000	
Hayvancılık işleri için jeep arabası			50.000
Lalahan Atçılık Derneği Kayıt Bürosu	10.000		
Muhtelif malzeme	5.000	5.000	
Yetiştirme merkezi olarak yeniden meydana getirilen köyler için 500 yerli at mübayaası	350.000		
	<u>365.000</u>	<u>155.000</u>	<u>50.000</u>

Süt Veren İnekler :

İneçilik programlarının köylere de teşmil edilmesini ve mevcut döl veren ineklerin de köy halkına satılmasını ileri sürüyoruz. Bu maksatla dört plân teklif ediyoruz ve bunların dördü de kabili tatbiktir.

1. A Plân :

Bu, Bakanlık Teşkilâtının en az bulunduğu ve daha mütekâmil test programının tatbiki mümkün olmayan köylerde faidelenecek temel bir test plânıdır. Süt veren ineklere tatbik edilecek A Plânı programının ana hatları aşağıda gösterilmiştir:

- A. Tarım Bakanlığına ait uygun herhangi bir tesisin civarında bulunan beş veya daha fazla köy, sütçülüğü ıslah programına iştirak ettirilir. Bu program köy çapında tatbik için köy halkından müteşekkil bir ıslah derneği organize edilir. Tarım Bakanlığının memleket içindeki tesislerinin büyük bir kısmı hayvancılık ıslah merkezleri olarak kullanılmalıdır. Meselâ: Haralar, sığır yetiştirme istasyonları, keçi yetiştirme istasyonları, koyun ıslah istasyonları, sun'î tohumlama merkezleri, devlet çiftlikleri, ziraat okulları, ziraat müşavir ve veterinerlerinin büroları bu işler için uygundur. Bu teşekküller mahallei Derneğin üyeleri olacaklar ve her türlü önderlik ile yardımda bulunacaklardır.
- B. Köydeki bilumum inekleri tesbit ederek üç gruba ayırınız ve her gruptaki hayvanı bariz şekilde işaretleyiniz. A grubuna 85 den az puan verilmeyecek ve bu grup köyün en üstün ineklerini temsil edecektir. B grubuna 70 ilâ 85 puan verilecek ve bu grup da köyün iyi evsaftaki ineklerini temsil edecektir. C grubuna alelâde inekler dahil olup, bu grubun alacağı puan sayısı da 70 den az olacaktır.

Aşağıdaki puan cetveli hayvanların değerini mümkün mertebe birbirine eşit şekilde ifade etmektedir.

Meme yapısı	35 puan
Süt vasfı	25 puan
Gövde irtifası ve Kapasitesi	25 puan
Umumî görünüş	15 puan
	100 puan

- C. Bütün inekler (bir Komite tarafından yılda bir defa kaydedilir.
- D. Döl veren boğaları yalnız A grubundakilerden seçiniz.
- E. B ve C gruplarındaki ineklerden çıkan boğalar köy sürüleri için muhafaza edilir. Bu gruptaki fazla boğalar test programı tatbik edilmeyen diğer köylere satılır ve tevzi edilir.
- G. A grubundaki inek sahiplerini ilân ediniz ve kendilerine ikramiye dağıtınız. Tasnif edilen her 100.000 inek esasına göre A plânının takribi masraf tutarı aşağıda gösterilmiştir. Her 10.000 inek için A plânının tatbikine lüzumlu teçhizat ve masraflar :

Madde	Avrupa Memleketleri dövizleri muadili		Amerikan doları muadili
	T. L.	T. L.	T.L.
İnek Sayımı Komitesi emrine 1 adet jeep arabası			10.000
3 memur, Tarım Bakanlığı elemanlarından	12.000		
10.000 eşkal kartı	3.000		
25.000 eşkal fişi	7.500		
100.000 kulak numarası		6.000	
3 adet kulak numarama-			
lama makinesi	8.400	45	
2 Sekreter	8.400		
2 Yazı makinesi		900	
1 hesap makinesi		900	
5 dosya dolabı, daimi kayıtlar için		1.350	
100 dosya		3.000	
Kırtasiye	450		
Posta	450		
	31.800	12.195	10.000

II — B PLÂNI

B plâni ise köy inekçilik ıslah dernekleri tarafından mümkün olan her zaman kullanılabilecek daha şumullü bir test nev'idir. Bu muhtelif bölgelerde yetiştirme merkezleri hizmetini gören köyler için hususi kıymeti hazırdır. Köylerde süt veren inekler üzerinde yapılacak teste ait B plânının ana hatları aşağıda izah edilmektedir.

- A. Tarım Bakanlığına ait bir tesisin yakınında bulunan beş veya daha fazla köy sütçülük ıslah projesine iştirak ettirilir ve Dernek'de aynen A plânında olduğu gibi teşkilâtlandırılır.
- B. Test yapılan ineklerin orijinleri münferiden kulak işareti veya markası ile tesbit edilir.
- C. Amerikan Sütçülüğü İslah Derneği Testine benzer aylık istihsal testleri yapmak üzere yıllık esasına göre muhtelif köy grupları veya her köy için ayrı ayrı olmak üzere resmi bir test memuru istihdam edilir. Her ineğin sütü ayda bir gün sabah ve akşam tartılır ve test merkezinde sütün bir miktarının yağ muhteviyatına bakılır. Test memuru ise, test merkezinde bulunan ve icabında bir köyden diğerine giderek test yapan Tarım Bakanlığının memuru olduğu gibi kısa bir müddet test maksatları için eğitime tâbi tutulan köy halkından biri de olabilir.
- D. Basit bir metodla gövde ölçülerine göre her ineğin yem masrafları tespit edilir.
- E. En iyi ineklerin % 10 undan yalnız boğalar kendilerinden istifade edilmek üzere tefrik edilir. Verimlilik % 10 miktarının veya üstün vasıflı ineklerin tesbitine esas olur.
- F. Daha azverimli inekler arasındaki erkek danalar tasfiye edilir.
- G. Üstün vasıflı inekler arasında köyde istifade için ihtiyaç olmayan boğalar, test programı tatbik edilmeyen diğer köylere satılır.
- H. Bu nev'i tercih, ana tarafına istinad etmekte olup, baba tarafı ıslah programına gidilebilmek için kâfi derecede kayıtlar elde edilinceye kadar, bu yol takip olunur.
- İ. Yüksek evsafa inek sahiplerinin veya en fazla sürüsü olan çiftçilerin isimlerini ilân etmek veya ikramiye tevzii gibi teşvik edici yollara da baş vurulur.

B plânının 10.000 ineğe (birinci yıl) tatbiki için gerekli tahmini masraf dökümü aşağıda gösterilmiştir:

Madde	Avrupa memleketleri dövizleri muadili		Amerikan doları muadili
	T.L.	T.L.	T.L.
12 test elemanı	43.200		
12 jeep arabası			120.000
12 jeep arabasının tami- ratı benzin ve yağ ihtiyacı	30.000		6.000
12 test takımı			4.500
30.000 kulak numarası		1.800	
15 kulak numaralama makinası			225
Münferit çiftlikler için 200 takım yıllık rapor fişi	150		
2.500 kayıt defteri	7.500		
1.200 kilo sülfürik asit		270	
5 dosya dolabı		1.350	
Lalahan, Sütçülük Kayıt Merkezi için 1 Sekreter	4.200		
1 yazı makinası		450	
1 hesap makinası		900	
12 toplama makinası		5.400	
15 markalama takımı		360	
1000 test şişesi			1.428
48 asit borusu			80
48 pipet			100
Süt testlerini okumak için 12 taksim cihazı		40	
Kapaklı 1000 nümune şi- şesi		160	
36 termometre		126	
144 test şişesi fırçası			216
144 Pipet			110
144 nümune şişesi fırçası			216
Yüksek verimli sürüleer için 48 ikramiye	1.000		
Yüksek verimli inekler için 48 ikramiye	1.500		
Kirtasiye	450		
Posta	450		
	90.450	10.856	132.875

B Plânı hakkında notlar :

1. Test teçhizatı yedi ilâ on sene kullanılmalıdır.
2. Her yıl bazı ilâve ihtiyaçlar olacaktır.

III — C PLÂNI

Bu plân bilhassa hariçten getirilmiş olan ineklerin yerli ırk ile çiftleştirildikleri bölgelerde yapılacak testler için hazırlanmıştır. Bu plânın plânın tatbik mahalleri B plânında uygulandığı bazı mahallere tesadüf edilir. Bu plânın önemli hususiyetleri şunlardır :

- A. Doğru mukayeselerin yapılabilmesi için her bölgede aynı yıl zarfında yerli ırk ile birlikte hariçte n getirilmiş asgari iki ırkın da test'e tâbi tutulması önemlidir.
- B. İstifade edilmeye yarıyacak iki yeni ırk seçilir ve bunlar boğa olarak kullanılır.
- C. Test yapılacak köydeki ineklerden döl almaya yarıyacak boğa adedini tespit ediniz.
- D. A plânında gösterilen puan sistemi ile en verimli ineklerden alınacak yerli boğaları seçiniz.
- E. Test ve ıslah programında kullanılması derpiş edilmeyen diğer bütün boğaları tasfiye ediniz.
- F. Bundan sonra B plânında gösterildiği veçhile işe devam ediniz. Yarım kalanların ilk dölleri süt devresini ikmal ettikten (takriben 3 1/2 yaşında) sonra üstün vasıflı dölleri belli olur. Şukadar ki muhtelif boğalardan meydana gelen dölleri ayrı ayrı tefrik edilebilsin. Erkek danalar meçhul kaldığı taktirde ithal edilmiş ırklara veya yerli hayvanlara olan belirli münasebetlerine rağmen, test programı otomatik surette en verimli ve kıymetli dölleri meydana çıkarır. Böylelikle % 100 alâka köylüye daima bu kârlı ineği yetiştirmek hususuna tercih edilir.

C Plânı için Teklif Edilen Bütçe :

Madde	Yabancı memleket dövizlerine muadil		Amerikan dolarına muadil
	T. L.	T. L.	T. L.
Süt veren ırklardan 20 boğa ithali		40.000	30.000
Boğa tohumu ithali		10.000	
10 Test Merkezi için fri- jiderler, tereyağ test teç- hizatı ve diğer malzeme		10.000	8.000
B plânı bütçesinde gös- terilen diğer kalemler için	90.450	10.856	132.875
	90.450	70.856	170.875

ET SİĞİRİ :

Hayvancılık programının ihtisaslaşma ve diğer hedefleri tahakkuk ettirilecek ise et sığırlarının ıslahı hususu da nazarı itibara alınmalıdır.

Fevkalâde ihtisaslaşmış et sığırı yetiştirilmesi mevzuunu Türk çiftçisinin iktisadiyatına ve et kesimi ile ihracatına adapta edilmesi hususunda pek mahdut bilgiye sahip olmamız dolayısıyla, 1952 ve 1953 seneleri için ancak inceleme mahiyetinde bir program ileri sürülmüştür. Bugünkü nevi sığırlardan son derece ihtisaslaşmış bir mevzu olan et sığırı yetiştirilmesine geçilmesi, marketing, kesim ve müstehlik eğitiminde de artan bir inkişafa bağlı olduğu için, bu programımızı bilehassa seçilen bölgelerde et tipi boğaların kullanılması hususuna hasrediyoruz.

Netekim et-testi programı süt testine mütedair her üç plâna da ideal bir şekilde uymaktadır. Esaslı noktalar aşağıda izah edilmektedir:

- Islah edilmiş sığır ırkının birinden test yapılacak köyler için boğa temin edilir. Meydana gelecek danaların çocuğunu gözle tefrik olunabilmesi ve böylelikle herbirine mahsus ayrı döl kayıtlarının tutulması lüzumunu elimine etmek için seçilecek cinsin muayyen bir rengi, işareti veya diğer bariz özelliği olmalıdır.
- Döl verme zamanı köydeki inek sürüsü iki gruba ayrılır. A ve B (en iyi cins) sağmal inekler bir grup olup, sağmal ve yerli ile çiftleştirilir.

Köydeki sürünün takriben % 50 sini teşkil eden aşağı evsaftaki C grubu ise ayrı otlatılır ve aynı yıl içinde ve şartlar altında değerlerinin daha iyi mukayese edilebilmesi için sığır tipi boğalar ile çiftleştirilir.

- C. Bu programda izah olunan bil'umum inekçilik ıslah plânlarına göre aşağı evsaftaki (C grubu) ineklerden meydana gelen dişi ve erkek danalar çeki veya kesim maksatları için satılır. Bu grup bütün yarım kan et tipi danalar ile sayanı arzu olmayan ineklerden en az saf yerlileri ihtiva eder. Herhangi bir döl ıslahı için, C grupundan olup, köy sürülerinde bulunan danaların elimine edilmesi lâzımdır. Binaenaleyh, bir ıslah programı tatbik edilmek isteniliyor ise, bu ineklerin bazılarının et tipi boğalar ile çiftleştirilmesi köy çapında hiç bir müşkülât arz etmemektedir.
- D. Kulak işareti veya markalar vasıtasıyla bütün danalar tefrik edilebilir.
- E. Bütün danaların doğum tarihleri kaydedilmelidir.
- F. Takriben altı aylık iken ve tekrar on sekiz aylık oldukları zaman C grubu ineklerden bütün danalar sıklet için ölçülür, et tipi olanlar ayrılır ve aşağıdaki eşkal kartına göre değerlendirilir:
Doğum tarihinden 6 ve 18 aylık oluncaya kadar

sıklette meydana gelen günlük artış	30 puan
Besi derecesi	20 puan
Et sığırının özellikleri (kalın, dolgun kalçalar 15 puan) (Geniş, etli sırt, 15 puan) (Kısa boyun ve bacaklar 10 puan)	40 puan
Sağlık durumu ve hareket	5 puan
Umumi görünüş	5 puan
	<u>100 puan</u>

- G. Yem tecrübeleri için Bakanlık İnekçilik Araştırma Şubesi tarafından yerli ve et sığırtı tipi boğalardan nümune olarak danalar satın alınmalıdır. Ancak bu gibi tecrübeler neticesinde yerli ve et sığır tipi danaların kesim, ihracat ve besi hayvanları olarak tam değerlerini tesbit mümkün olur. İskelet dereceleri ve kıymetleri esasına göre, yabancı ırk ile çiftleştirilenlerle, yerli hayvanların mukayese edilebilmesi için

diğer nümune grupları tek bir grup halinde köylüler tarafından doğrudan doğruya Erzurum ve diğer yerlerdeki et kesim tesislerine satılmaktadır.

Et sığırının ıslahı için aşağıdaki bütçe teklif edilmektedir:

Madde	Avrupa memleketleri		Amerikan
	T. L.	dövizleri muadili T. L.	doları muadili T. L.
20 adet et sığıru tipi boğa ile tercihan Angus ve Hereford veya Angus ve Shorthorn tiplerinden 20 adet ineğin ithali		120.000	
Et sığıru tipi boğalardan sperm ithali		10.000	
Et sığıru testi yapılan bölgelerden gelecek kayıtları toplamak ve analiz için Lalahan İnekçilik Derneği Merkezine 1 yardımcı	3.600		
Alınan muhtelif malzeme		5.000	
	3.600	135.000	T.L.

Koyun, keçi ve manda :

Koyun, keçi ve mandaların milli ölçüde ıslahına mütedair programlar için aynen atçılık ve inekçilikte ele alınan prensipler ve meseleler tatbik edilebilir Hakiki muvaffakiyetin sırrı köylüler elinde değerlerini gösteren hayvanları tesbit ve sayılarını arttırmaktır. Bu itibarla her bölgede köy şartları altında test programları tatbik edilmeli ve seçim yapılmalıdır. Çok süratli ve önemli gelişmeler sağlanabilir. Köy hayvancılığını ıslah programına çok fazla sayıda köylerin iştirakinin teminini teklif ediyoruz. Bida-yette belki bazı istisnaların yapılmasına lüzum hasıl olacaktır. Fakat her hangi bir köy programına takıldığı takdirde kümes hayvanları da dahil her nevi mezkûr programa iştirak ettirilir. Tabii muayyen köy veya bölgede mahdut sayıda bulunan ırklar nazarı itibara alınmaz.

Bir hayli koyun ve keçi cinsi mevcuttur. Her bölge ve cins için ilmi esaslar dahilinde eşkal şartları, hazırlanmalıdır. Bilhassa bugünkü şartlar altında istihsal verimliliğine önem atfedilmelidir.

Sırf birer nümune olmak üzere aşağıdaki eşkal kartları teklif edilmektedir. Değişen ekonomik şartlar veya tecrübe neticeleri herhangi bir değişikliği gerektirdiği takdirde puvanlar veya bunların diğer nisbetleri de istenildiği zaman değiştirilebilir.

Merinos (başlıca değeri yün)

(Eti ikinci derecede).

Temizlenmiş yün	20
Uzunluk, kesafet ve renk	10
Yeknesaklık ve kıvrım	10
İncelik	10
Gövde şekli	20
Sihhat	10
Verimlilik	20
	<hr/>
	100

Kıvrırcık (Et, süt)

Süt verimi	35
Et tipi	15
Büyüme nisbeti	20
Sağlamlık ve kıl	10
Verimlilik	20
	<hr/>
	100

Karaman Grubu (Yağ, Halı ve Süt)

Temizlenmiş yün sikleti	25
Semizlik temayülü	15
Büyüme nisbeti	25
Süt verimi, sağlamlık	15
Verimlilik	20
	<hr/>
	100

Ankara Keçileri :

Temizlenmiş yün sikleti	40
Yün kalitesi	20
Sağlamlık ve tip	10
Büyüme nisbeti	10
Verimlilik	20
	<hr/>
	100

Kıl keçileri :

Temizlenmiş kıl verimi	20
Süt verimi	30
Büyüme nisbeti	20
Sağlamlık ve renk	10
Verimlilik	20
	<hr/>
	100

Manda

Süt verimi	40
Sütteki yağ nisbeti	10
Büyüme nisbeti	20
Sağlamlık	10
Verimlilik	20
	<hr/>
	100

Türkiye'nin bazı bölgelerinde ve bilhassa kıvırcık bölgesinde yalnız et tipi koçların (Suffolk, İngiliz Shropshire veya Southdown) kullanılması süt ve et maksatları için büyük sürüler besleyen köylülere çok kârlı olacağına kaniyiz. Teklif edilen eşkal kartına göre sürü iki gruba ayrılır. En iyileri mevcut en iyi kıvırcık koçları ile çiftleştirilir ve bunlardan hasıl olacak döl damızlık maksatları için ayrılır. Dişi koyunların aşığı evsafıta olan diğer yarısının köydeki sürüler arasında döl vermesine müsaade olunmamalıdır. Binaenaleyh bu dişi hayvanlar döl zamanı ve

sür'atle yetişen et tipi koçlar meydana getirilmelidir. Bütün yarım kan dölleri - erkek ve dişiler dahil - en kısa bir zamanda satışa çıkarılmalıdır.

Gelecek jenerasyonlar için yalnız en iyi kaliteli dişi hayvanların döl bırakmasına müsaade edileceğinden böyle bir programın neticesinde bütün kıvırcık ırkı sür'atle ıslah edilmiş olacaktır. Aynı zamanda aşağı evsaftaki dişi hayvanlar da iki sebepten dolayı son derece kârlı olacaktır. Evvelâ bunların dölery sür'atle gelicecek ve daha kuzu iken satılacak ki bu takdirde analarından daha fazla süt alınıp satılmış olacaktır. Saniyen damızlık dölü olan kuzular melez kuvvete sahip bulunacaktır. Yani bunlar daha mukavim, ağır ve daha iyi et tipinde olacaktır.

Hayvan Tağdiyesi

Türkiye'deki hayvan meseleleri arasında yemleme mevzuunun en başta geldiği umumiyetle bilinmektedir. Bunun en bariz delili bütün bölgelerdeki ineklerin aşikâr cılızlığıdır. Atlar, koyunlar, keçiler, mandalar ve kümes hayvanları aynı şekilde müteessir olmaktadır. D. Williamson ve Mr. McKe hükümete ait mezbahanelerde incelemeler yapmışlar ve cılızlık yüzünden kesilen hayvan karkaslarının % 75 inin Amerikan Hayvancılık Bürosunun standartlarına göre insanlar tarafından gıda maddesi olarak kullanılmaya uygun olmadığı neticesine varmışlardır. Kendi incelemelerimize göre Türkiye'deki hayvan hastalıklarının yarısından fazlasının sebebi gıda noksanlığıdır. Aynı zamanda daha iyi hayvanların yetiştirilmesi için sarfedilen para ve zaman kaybedilmektedir. Çünkü hayvanlar okadar aç kalmaktadır ki bunların genetik farkları kendisini gösteremez. Hayvanların bu durumları dolayısıyla yerli istihlâk ile hayvan ürünlerinin ihracatı son derece mahdud kalmaktadır.

Sayırsız bölgelerden fazla miktarda zayıat rakamları alınmaktadır. Bu zayıat yeni dölleri arasında bir hayli ve ineklerde de çok vahimdir. Buzağların takriben % 12 ilâ % 40 ı daha bir yaşına basmadan ölmektedir. Kuraklık ve şiddetli kış zamanlarında kâfi derecede yem stokunun mevcut olması da bir hayli zayıata sebebiyet vermektedir. Bu hakikatler hayvan yetiştiren çiftçilerin mâruz kaldıkları ekonomik istikrarsızlığın en büyük kaynağını göstermekte ve Bakanlıkta yeni hayvancılık şubesinin bir cüz'ü olarak hayvan tağdiyesi kısmının ihdası hususundaki tavsiyelerimize esas teşkil eylemektedir.

Hayvan tağdiyesi ile ilgili tâli komite, bu sahadaki Bakanlık programının ihzârı işi ile meşgul olacaktır. Bu hususta bazı tekliflerde bulunuyoruz. Türkiye'deki hayvanların bugünkü gıdasızlık durumlarını ıslah için iki pratik yolun mevcut olduğu gözükmektedir. Şöyleki:

Bir : Hayvan yemlerinin arttırılması :

Hali hazırdaki hayvancılık ekonomisi bakımından Türkiye'de bulunmayan bir kısım maddelerin hariçten ithali fevkalâde masraflı olduğu gibi pratiktir. Bu itibarla mer'a ve hayvan yemleri istihsalini arttırmak yegâne pratik tedbirdir.

Daha şimdiden mükemmel bir başlangıç yapılmıştır. Tarım Bakanlığının bütün şubelerinin uzmanları, Tarım Okulu ve Amerikan İstisare Grubu tarafından gayet pratik ve muvazeneli bir mer'a ve hayvan yemi programı için plânlar hazırlanmış bulunmaktadır. Bir yıldan beri, kıymetli tecrübe, elde edilen tohum denemesi ve işçilerin eğitimi tamamlanmıştır. Bakanlıkta özel bir kısım ihdas edilmiş ve birçok bölgelere yonca, korunga ve iyi adapte edilmiş türler ekilmiştir. Önümüzdeki sene içinde mahsul rotasyonu arasında daha fazla hayvan yemi mahsulleri göreceğiz.

Yukarıdaki izahtan yem istihsal programı tamamiyle tatbik edildiği ve şimdilik başka bir şeye ihtiyaç olmadığı anlaşılabilir. Halbuki vaziyet böyle değildir. Bu güne kadar yem programı yalnız zirai faaliyetten ibaret kalmıştır. Hayvanlar bakımından bir takım faaliyetlerde bulunulması muhakkak lâzımdır. Fazla miktarda hayvan yemi istihsal etmeleri hususunda israra mâruz kalan çiftçiler kazançlarını arttırmak için saman çayır ve yemleri ne şekilde kullanabileceklerini öğrenmek istemektedirler. Bilhassa bugün bir dekarlık araziden elde ettiği buğday, mısır, arpa, ayçiçeği veya pamukla mukayese edildiği takdirde bir dekarlık korunga veya Sudan otundan elde edeceği kazancı merak etmektedir. Kıymetli arazisinden iki dekâra yonca ektiği takdirde ne kadar fazla süt ve çeki kuvveti elde edeceğini bilmek istemektedir. Birçok bölgelerde çiftçiler, bankerler ve bakanlık elemanları, 100 dekarlık yerli koyun ve inek otlak yeri meydana getirebilmek için kaç para sarfedebileceklerini öğrenmek arzusunda dırlar. Sulanan bir dekarlık mer'adan muhtelif şartlar altında hayvanların ne kadar kazanç sağlayacağını hepimiz bilmek isteriz. Bugün Türkiye'deki muhtelif şartlar altında 100 dekarlık mer'ada kaç hayvanın otlatılabileceğini kim bilmektedir.

Bunlar çiftçiler tarafından pek tabii olarak Tarım Bakanlığına arz edilen meseleler ve suallerdir. Bunlar teyakkuzda bulunan bir hayvan endüstri risi şubesini ilgilendiren meselelerdir. Horozlar, inek ve koyun istasyonları bu gibi malûmatın gelmesi lâzım olan en mantıki merkezlerdir. Bu istasyonların teşkilât ve gayelerine mütedair bugünkü kanunlar bu cihazları cevapsız bıraktığından, bu gibi değişiklikleri zaman geldikçe tavsiye etmekteyiz.

İki : Bugün Mevcut Olan Yemlerden Daha İyi İstifade Etmek:

Mümkün ve süratli faydelerinden dolayı bu husus, yem meselesinin en verimli bir hususu addedilmektedir.

Hedeflerin tahakkukunu sağlayacak realist bir program aşağıdaki dört noktayı ihtiva etmektedir:

- (1) Daha iyi muvazelenendirilmiş hayvan rasyonları.
- (2) Yemlerin yıllık esasına göre bölgelere tevzii.
- (3) Hayvan hastalıkları ile daha sıkı mücadele. Hastalık bugün haycek daha büyük kapasitede hayvanların yetiştirilmesi.
- (4) Ot, hayvan yemi ve diğer yemleri hayvan ürünlerine tahmil edevan yemlerinin geniş ölçüde zayıfına sebep olmuştur.

Yukarıda sıralanan 4 noktanın herbirine ait durumu kısaca inceleyelim.

(1) Muvazelenendirme Rasyonları :

Rasyonlarını muvazelenendirmek suretiyle mevcut hayvanlardan bugünkünden takriben % 25 fazla istihsal edilebileceği tahmin olunmaktadır. Hayvanın mecmuu rasyonu ile mukayese edildiği takdirde bu rasyonlarda nisbet temin etmek için lüzumlu konsantrat maddeleri miktar itibarıyla az olup, bu maddelerin asgari % 95 i halen Türkiye'de istihsal edilmektedir. İlk ihtiyaç bütün sene zarfında protein kaynağı sağlamaktadır. Türkiye hayvan projesi için uygun olan yağlı tohumlar küspesi ihraç eden belli başlı memleketlerden biridir. Bu madde bugün hayvan yemi olarak Hollanda ile diğer memleketlere ihraç edilmektedir. Baklagillerin artan istihsalının hayvanlara lüzumlu olan protein için önemli bir kaynak teşkil etmesi beklenmektedir.

Bugünkü rasyonları muvazelenendirmek için çok lüzumlu ikinci madde madenler ve bilhassa fosfordur. Amerika'da ve diğer birçok memleketlerde yapılan araştırmalar fosfor muhteviyatının az olduğu topraklarda yetişen hayvan yemlerinin inekler ve diğer hayvanlara bu maddeden pek az miktarda temin ettiğini göstermektedir. Neticede hayvanlar aldıkları gıdayı süratle sarfederler. Normal kazançlar veya diğer yemlerini verimli bir şekilde kullanamazlar. Diğer hortlaklara kolaylıkla yakalanabilirler ve bazı hallerde fosfor noksanlığı yüzünden ölürlür. Mer'a yemlerinde fosfor noksanlığı bu gibi mer'alarda otlatılan sığırların et kalitesine tesir ettiği görülmüştür. Kansas'da yapılan tecrübeler fosforu az olan mer'a-

larda otlatılan sığırların kesildiği zaman büzüldüğü ve daha fazla telef olduğu tesbit edilmiştir. Şartların aşağı yukarı Türkiye'ye benzediği yem Meksiko'da günde takriben yarım ons'luk fosfor noksan fosfor alâmetlerini tamamiyle elimine etmiştir. Aynı şekilde Utah'da yapılan denemelerde yem içine fosfor ilâve edildiği takdirde inek kazancının iki misli arttığı görülmüştür. Türkiye'deki ineklerin yıllık ihtiyacını kâfi derecede karşılamak için takriben 30.000 ton fosfora ihtiyaç olacaktır. Bu, komik unu, dikalsiyum fosfat, deflorinatlı süperfosfat veya, diğer kaynaklardan temin edilebilir. Belediye mezbahalarından ve ileride kurulacak et konser-vesi tesislerinden elde edilecek kemiklerin, kemik unu haline getirilmesi son derece önemlidir.

A. Pamuk Tohumu ve Fosfor ile Hayvanları Besleme Tatbikatı:

Maksat: Köy çapında ve normal köy şartları altında, protein ve fosforun, baklagiller fasilesinden olmayan kuru ot ile samanı takviye edişinin değerini köylülere belirtmek maksadı ile pratik tatbikatlar icrası.

Protein, haralarda, devlet üretme çiftlikleri ile bazı şahıs malı olan sürülerde hayvanların beslenmesinde kullanılmış ve kıymetleri isbat edilmiştir. Bununla beraber, tabii köy şartları altında, protein değerini tesbit etmek üzere köy çapında demonstrasyonların yapılmasına ihtiyaç vardır. Aynı zamanda köyde tatbikat yapılması, köy halkının bu sahada bizzat tatbikat yaparak, paralarını böyle takviye mahiyetindeki gıda maddelerine sarfetmenin ekonomik olup olmayacağını kendilerinin tayin imkânlarını sağlama bakımından da lüzumludur. Bunların tamamen pratik demonstrasyonlar olması icap ettiğini ve her şeyden önce köylülerin müşahede etmeleri için icra edildiklerini unutmamalıdır. Şu hususu daima akılda tutmalıyız ki kontrolü kabil araştırmalarda alman teferruatlı neticeler daima elde edilemez, hatta, bazı ahvalde kontrolü tamamen dahi kaybedebiliriz. Mamafih, eğer köylüler yedek beslemenin gözle görünür neticelerini müşahede fırsatını kazanmışlarsa, demonstrasyonların da muvafak olarak addedilebileceği daima hatırlanmalıdır.

Teklif Edilen Lokasyonlar :

Doğu Anadolu'da kış mevsimi uzun ve başlıca yem maddelerini de saman ile baklagiller fasilesinden olmayan otlar teşkil ettiğinden, mantıklı olarak başlangıç demonstrasyonların bu mütakada yapılması icap eder. Diğer mütakalarda kabil olduğu kadar kısa bir zamanda burasını takip etmelidir.

Doğu Anadolu köylerinde, 10 muhtelif bölgede en az 10 demonstrasyonu derhal tatbik etmek cidden şayanı arzudur.

İlk demonstrasyonlar için Zavut ile Yeni Zavut köyleri münasip mahallerdir. Diğer demonstrasyonların da kabil olduğu kadar süratle icrası gerekmektedir.

Takip Edilecek Yol :

1. Her köydeki çiftçilerle işbirliği temin edilmeli. Çiftçilerin adedi şahıs malı olan süt ineklerin sayısı ile tayin edilir. Her köyde en az 100 baş olmalıdır.
2. Demonstrasyonlarda, bütün hayvanların ya kulak pensleri veya dövmele hüviyetlerini tesbit etmelidir.
3. Her sürüdeki hayvanları dört gruba ayırıp, her gruba verimi aynı olan inekleri koymalıdır. Sürüler büyük olmadıkları zaman, köy demonstrasyonlarında dört grup yerine, tahminen 25 başlık olmak üzere dört sürü kullanmak tavsiye edilebilir.
4. Dört grup arasında, daha geniş bir malûmata dayanarak mukayese yapılabilmesi için, bir kayıt sistemi tesis etmelidir. Kayıtlar şunları ihtiva eder :
 - a. Besleme devresi başında ve bu devre zarfında her ay olmak üzere ineklerin ağırlıkları (ölçü ile);
 - b. Ayda bir gün, (kabilse her ay aynı gün) ineğin verdiği sütün miktarı. Süt miktarlarından bir ayda nekadar süt elde edileceği ve sütün değeri hesaplanır.
 - c. Sütün ölçüldüğü gün, verilen yem maddelerinin de ağırlığı alınıp, bir ayda verilen yem miktarı ile kıymetleri hesaplanmalıdır.
 - d. b ve c maddelerinden, istihsal edilen sütün yem maliyetinden fazla mı yoksa az mı olduğu tayin edilmeli.
 - e. İstihsalin, yemin ve ağırlıkların, aylık raporlar halinde Tarım Bakanlığına veya bu işle tavzif edilen mümessiline bildirilmesi.
5. Her sürü veya köydeki dört grup sığır aşağıda gösterildiği gibi beslenmelidir :
 - a. A grubu, normal olarak verilen yem ile beslenmeli.

- b. B. grubu, normal yemden maada, gündelik 500 gram pamuk tohumu ile beslenmeli.
 - c. C grubu, normal miktarda yem ve 500 gramlık pamuk tohumuna ilâve olarak günde 1 ounce (28;3 gr.) kemiktozu verilir.
 - d. D grubuna ise normal yemden başka günde 1 ounce (28.3 gr.) lık kemiktozu verilir.
6. Pamuk tohumu ve kemik tozu ile besleme 1 Ekimden 1 Mayıs'a kadar olmak üzere 7 ay devam edecektir.

İhtiyaç olan Teçhizat ve Levazimat :

1. Her ayda 4 gün tartmak, ölçüleri almak ve verilen gıdaları kontrol etmek üzere muvakkat tutulmuş 10 kişi veya 10 köyde bu işi görmek üzere daimî iki kişi. Köyler arasında da gidip gelmede karşılaşılabilecek zorluklar gözönünde tutulacak olursa her köyde bir adam bulundurmamak daha tercih edilir bir durumdur.
2. 1200 adet kilitlenir tarzda kulak pensi.
3. 10 adet kulak pensi kerpeteni
4. 10 adet ölçü şeridi
5. 10 takım süt terazisi
6. 10 adet ölçme güğümü, süt ölçme için,
7. 100 takım aylık rapor kâğıdı.
8. 100 adet aylık raporlar için zarf.
9. Raporları posta ile yollamak üzere pul.
10. Her bir köy demonstrasyonunu kaydetmek için 10 adet daimi kayıt defteri. Her inek için ayrı bir sahife kullanılacaktır.
11. Besleme demonstrasyonları için pamuk tohumu.
12. Besleme demonstrasyonu için sterilize kemik tozu.
13. Daimî kayıt defterlerine kayıt yaparken kullanılmak üzere 10 adet mürekkep kalemi ile renkli ve adı mürekkep.
14. Aylık tartmalar, ölçmeler ve hesaplar için 10 adet saha işleri defteri.

Teçhizat ve Levazımataın Bedelleri :

	T. L.	T. L. karşılığı Avrupa	T. L. karşılığı U. S. Dolar
1200 adet kilitlenir tarzda kulak pensi		100	
10 adet kulak pensi kerpenterisi		90	
10 adet ölçü şeridi		9	
10 takım terazi		150	
10 adet süt ölçme güğümü	70		
100 takım aylık rapor kâğıdı	30		
100 adet aylık raporlar için zarf	15		
Posta ücreti	45		
10 adet daimi kayıt defteri	180		
10 adet mürekkep kalemi ile renkli ve adî mürekkep	16		
10 adet saha çalışmalarını defteri	75		
10 köy için 52 ton pamuk tohumu	15.000		
10 köy için 7.000 Pbs. sterilize kemik tozu		1.500	
Yükleme, nakil v.s.	3.600		
İşçilik masrafı	3.000		
Yekûn	22.031	1.849	

Not : İlâve olunacak her bir köy için \$ 800.00 fazla tutulacaktır.

Yukarıdaki fiyatlar U. S. fiyatlarına göre dir.

Türkiye'de levazım belki daha yüksektir.

Daimi Surette Yem Temininin İdamesi :

Otlatma mevsimi boyunca bol yağmur ve mutedil rüzgâr olunca birçok çiftçiler bol ot elde ederler, böylece hayvanlar da kâfi derecede gıda olarak semizlerler. Hayvan adedi bu serait tahtında normal olarak artar. Halbuki hava durumu değişiktir, iyi ve mutedil geçen seneyi ekseriyetle le yağışı az, kışları uzun ve şiddetli olan seneler takip eder. Böyle zamanlarda binlerce çiftçi hayvanlar için kâfi miktarda yem depo edemez; mevcut hayvanları besleyecek kadar mahsul olmayınca da bu serait tahtında herkes hayvanlarını satmak ister. Buna mukabil piyasada talepten fazla arz olduğundan satın alanlar bulunmaz. Bunun neticesi: Bazı bölgelerde % 7 - 40 nisbetinde ağıktan hayvan zayıftır. Çok hayvana mukabil pek cüzi yemin bulunması; zayıf bir hayvan işletmeciliğinin sonucudur.

Hayvan besinleri kısmı için, Eğitim kısmının çiftçiyi aydınlatmak maksadile yaptığı program ile Koyun Mer'aları ve Hayvan Yemi Komitesinin halen yürürlükte olan programını takviye maksadiyle, 2 program daha tavsiye ediyoruz:

Birincisi : Yem buhranı muhtemel olan mıntikalarda şiddetli kış aylarının anî olarak icabettireceği durumlarda kullanılmak üzere protein ile diğer konsantre takviye gıdalarının muhafazası için depolar kurulmalıdır. Bu gibi depoların mahalleri stratejik olarak tesbit edildiği ve kullanılmalrı dikkatlice plânlandığı takdirde binlerce baş hayvan ziyarı da önlenmiş olur. Fazla olarak, bu durum anide zuhur eden vak'alar karşısında yedek gıdaların faydalarını çiftçilere ve köy halkına bittecrübe isbat edeceği gibi, proteinin normal hayvan besinine yedek olarak kullanılmasının değerini de belirtecektir.

1952 senesinde beş tane demonstrasyon deposu kurulup, bu kış kullanılmak üzere doldurulmalıdır.

İkincisi : Silo Programıdır. Bu proje, köylülere ve hayvancılık enstitülerine yem muhafazası için toprak silolarının nasıl inşa edilip kullanılacağını göstermek maksadı ile mer'a, çayır ve hayvan yemi programlarına ilâve olarak hazırlanmakta idi.

Program aşağıda gösterildiği vechile iki kısma ayrılmıştır:

- (1) Köylerde tatbik edilmek üzere bir program ile,
- (2) Enstitülerde tatbik edilecek diğer bir programın hazırlanması.

Köy Programı : 1953 yılı programı için seçilen 14 mühim bölgenin her birinde silo yapan ekiplerin teşkil esas mesele olarak üzerinde durul-

malıdır. Her bir ekipte: Başkanlık edecek bir ziraatçı ve bir şoför ile bir de işçi bulunacaktır. Daimi surette köylüler ile temas edip, çukur kazmada, kazılan çukuru doldurmada ve buna mümasil demonstrasyonun diğer eğitim mahiyetindeki ameliyelerinde yardım ile işbirliği tesis edeceklerdir.

Silolar hendek tipinde olacaklardır. Bunların kutru 2 m. ve derinlikleri de 2 m. olacaktır. Hacimleri 6.28 metre küp olup 4.75 ton ihtiva edebileceklerdir.

Bu silolara köylülerden satın alınan veya köyün yahut umumun malı olan araziden hasat edilen otlar konacaktır. Bu otlar şu cinslerden olmalıdır:

Yeşil Yonca

Yeşil Hububat

Yeşil Korunga

Yeşil çayır otu

Yeşil Mısır

50 köyde silo kurmak için her bir ekibe lâzım olan âlet ve teçhizat aşağıda gösterilmiştir.

- 1 Jeep
- 1 Jeep tarafından çekilen araba
- 1 Jeep biçki makinası
- 8 Tarak
- 2 İp
- 2 Kazma
- 4 Kürek
- 4 Bel
- 4 Çapa

Ekiplerin teşekkül edeceği merkezler şunlardır:

Zonguldak

Van

Malatya

Samsun

Eskişehir

Erzincan

Erzurum

Ankara

Trabzon

Koyna

Bursa

İstanbul

Kars

Sivas

Enstitüler için yapılacak silo programı :

Öğretme ve demonstrasyon maksadı ile kullanılabilir 23 enstitülere silo inşa edilecektir. Silo mahalleri ve sayıları aşağıda verilmiştir.

- 7 adet haralarda
- 7 adet İnek Çiftliklerinde
- 1 adet merinos çiftliğinde
- 5 adet devlet üretme çiftliğinde
- 3 adet ziraat okullarında

	T. L.	T. L. Avrupa memleketleri parası olarak karşılığı	Amerikan Doları olarak karşılığı
Siloluk ot bedeli (14x40 = 560 çukurx5 tonx5Kr.)	140.000		
Çukur kazma masrafı (İki işçi tarafından her gün bir tane olmak üzere 560x10)	5.600		
Âlet ve Levazım Masrafı (14 Çeep, beheri 10.00 T.L.) (14 Jeep arabası, beheri 2000 T.L.) (14 Biçki makinası, beheri 2.000 T.L.) (14 takım teçhizat, beheri 100 T.L.)	1.400		266.000
Seyyahat masrafları	5.000		
İşletme masrafları (Benzin, gaz v.s.)	28.000		
Enstitülerde inşa edilecek nümune siloları	345.000		
	525.000		266.000
Yekûn		791.000 T.L.	

3. Daha Tesirli olarak Hastalıklarla Mücadele Sistemi :

Daha tesirli olarak hastalıklarla mücadele etme, programının hastalıkla mücadele etme kısmını kaplamaktadır. Bu hususun burada bahis konusu olmasının sebebi, esasen mahdut olan hayvan yeminin, hastalık yüzünden israf olunmasının üzerinde durmaktır. Sadece hastalıkla mücadele kampanyaları bile, Türkiye'nin mer'a ve çayırlarından hayvan istihsalinin artması kabil olacaktır.

4. Daha Verimli Hayvanlar :

Bugün bir inekten elde edilecek istihsal yerine üç inek beslemektedir. Sığır istasyonları ve haralardaki durum, esas itibariyle köylerdekinden farklı değildir. Her bir ineğe, halen istihsal edilenden 3 misli fazla süt ve yağ elde edilecek derecede yem verilmekte, bakım temin edilmekte ve para sarfedilmektedir. Bu vaziyet tahtında, ciddi surette karşılaşılan yem buhranını halletmeğe çalışanlar durumdan Türk ineğini mesul tutarlarsa hayret edilmemelidir. Kısa bir zaman zarfında verimli hayvanlar elde etmek için lüzumlu olan programlardan hayvan yetiştirilmesi kısmında bahsedilmişti. Hayvan yetiştiriciliği programı tam mânasiyle tatbik edildiği takdirde, temin edilebilecek ot, kuru ot ve diğer hayvan yemlerinin verimli bir şekilde kullanılması hususunda büyük yardımı dokunabilir.

Hayvancılık İşletmeciliği

Hayvancılık idaresi kısmı, diğer altı kısmın hepsini ihata etmektedir; fakat bu ihata, oldukça değişik ve hususi bir şekildedir. Diğer kısımların mevzuatına uymayan, buna mukabil onlarla nisbeten alâkası olan hayati meselelerle iştigal etmektedir. Hayvan yetiştiricilik kısmı, üstün kaliteli yerli sığır, koyun, at ve kümes hayvanı v.s. yetiştirme işini üstüne almıştır. Bununla beraber, bu kısmın yeni cinsleri verimli kılabilmesi için, halen mevcut cinslere ve ekonomik şeraite dair oldukça geniş malûmatı bulunması icap eder. Meselâ Orta Anadoludaki, Kars, Trakya, İzmir v.s. bölgelerindeki çiftçilerin sığır sürülerinden nekadar gelir temin ettiklerini bilmesi icap eder. Modern bir jenetist daha faydalı cinsler meydana getirmek hususunda harikalar yaratabilir; fakat her şeyden önce istihsal edilen süttten ne nisbette kazanç temin edildiğini, tereyağının kazanca tesir ediş miktarını, elde edilen etten ne nisbette kazanıldığını ve çekim hayvanına ne nisbette bir kıymet verildiğini bilmesi gerektiği aşikârdır. Bugün Türkiye'de böyle bir malûmat temini mümkün değildir. Hattâ, belli

başlı hayvan sürülerinin idaresine dair bir istatistikî malûmat bile mevcut değildir. Meselâ: Muhtelif bölgelerdeki köylerde bulunan sürülerden süt ve tereyağ istihsal nisbeti vasati olarak ne kadardır? Muhtelif cins hayvanların altı aylık, bir yaşında ve üç yaşında iken ne kadar ağırlıkta oldukları? Köylerde beslenen muhtelif cins inek, koyun ve keçinin senenin kaç gününde süt verdikleri? Muhtelif bölgelerde yavru almak maksadıyla ne kadar dişi hayvanın beslenildiği? Köylerdeki sığır sürülerinin, öküz, süt ineği, dana ve buzağı ile kısır ineklerin vasati nisbetleri nelerdir? Hayvanlar kaç yaşında, hangi mevsimde, ve nerede satılırlar? Bu ve buna benzer birçok hususlar, hayvancılık sahasının bütün bölümlerinde sağlam ve verimli programların esas malzemesini teşkil ederler.

Hayvan yetiştiriciliği kısmındaki personel, ayrı ayrı 3 maksat için kullanılan sığırlar ile sadece bir husus için kullanılan veya spezialize edilmiş diğer ırklar arasında bir seçim yapmak üzere yetiştirilmemişlerdir. Bunu seçmek çok önemlidir; binaenaleyh modern ilmî esaslara göre çiftçiler veya köy camiası tarafından inceleme neticesi verilmiş kararlara dayanmalıdır. Halen Türkiye'de hayvancılığın inkişafı gecikmiş ve diğer ziraî işlerin gerisinde kalmıştır; çünkü, icabeden esas bölgeler noksan olduğundan modern anlayışa göre, kullanıldığı sahalar için hiç de ekonomik olmayan müteaddit maksada hizmet etmek üzere yetiştirilen cinsler bütün memlekette revaç bulmuştur. Bununla beraber, bütün mıntikalarda iki maksat için kullanılan sığır cinslerinin yetiştirilmesine şüphesiz ki mâni olunmalıdır. Mamafih, birçok bölgelerdeki çiftçiler ya süt veya et elde edilecek kalitede spezialize olmuş cinsleri tercih ettiklerini söylemektedirler.

Türkiye'de, hayvancılık işine başlamak isteyen, fakat sonundan pek emin olmayan birçok kimse vardır. Bunlar, işe atıldıktan sonra bütün sermayelerini kaybetmiyeceklerine dair teminat istemektedirler. Bu eşhası tatmin edecek yegâne teminat ihtiyaç olan sermayeyi, ne kadar arazi lâzım olacağını, yem miktarını, muhtemel işçilik masrafı ile senelik vasati kazanca dair rakam ve malûmatın verilmesi olacaktır. Hayvancılıkla iş-tigal etmek isteyen bir kimse şüphesiz ki fizikî ve ekonomik tehlikelerin neler olabileceğini ve bunlara karşı sermayesini en iyi şekilde nasıl koruyacağını bilmek isteyecektir.

Bunlar iktisadî meselelerdir; bununla beraber iktisadî müesseselerde pek az alâka ile karşılaşmaktadırlar. Ayrıca, hayvancılardan maada, diğer makamlarca nadiren üzerinde durulan hayvan işletmeciliği meselesi de vardır. Meselâ: Dana yetiştirmek için en ucuz ve en iyi usuller nelerdir? Danalar annelerinde 6 ay mı, 3 ay mı, yoksa bir gün mü süt emmelidir? Muhtelif işletmecilik sistemi ve memleketin muhtelif bölgelerine gö-

re belki üç sual de doğrudur. Tabii süt ile kaymağı alınmış süt ve süt müstahzaratı arasında mukayeseli tecrübe testlerinin yapılması icap etmektedir.

Çiftçilerin muhtelif ölgelelerdeki bütün hayvanlar için ahır ve sundurmaların en ekonomik ve en uygun olanlarını seçme hususunda yardıma çok ihtiyaçları vardır. Bu suallere cevap vermek için iki yol biliyoruz. Birincisi: Halen kullanılmakta olan ahırları ve sundurmaları, her bölgedeki ekonomik verimb akımından teste tâbi tutmak; ikinci yolda: Türkiye'nin seraitine uygun diğer memleketlerdeki araştırma literatürünü tetkik ederek alınan neticelerden kabil olduğu kadar istifade etmekle mümkün olabilir. Şüphesiz ki bu yolların her ikisi ile de hayvan endüstrisi dairesinin her bir şubesi tarafından ayrı ayrı meşgul olunacaktır.

İşletme (Processing) ve Marketing

İşletme ve marketing kısımlarının esas gayesi, işleme tesisleri ile marketing sisteminin inkişafına hizmet etmektir; böylece Türkiye'ye hem fiziki hem de malî bakımlardan daimi olduğu kadar, emin ve sihi de olan hayvan mahsulleri temin edilecektir. Bunların aynı zamanda, hayvanlar ve hayvan mahsulleri ihracat piyasalarını tetkik edip, inkişaf ettirmeleri de gerektir.

Hayvanları ve hayvan mahsullerini inkişaf ettirmenin en pratik yolu, müstahsilin iyi kaliteli hayvanlarını münasip bir fiatla satabileceği işleme ve marketing tesisleri temin etmek olduğu uzun zamandanberi kabul edilmiştir.

Şimdiki marketing sisteminin şeraiti tahtında iyi kaliteli mahsul vermek adeta cezaya müstenit bir durum arz etmektedir.

Nisbeten besli ve iyi kaliteli hayvan yetiştirmek için vaktini ve parasını harcayan bir çiftçi, hayvanlarını hastalık veya diğer sebeplerle zayıftan, istihlak edenler de gerek fena ve gerekse iyi kaliteli hayvanlara aynı lamış olanlarla aynı fiata satmanın zaruri olduğunu görür. Diğer tarafı vermek mecburiyetindedirler.

Hem hayvanların hem de etin marketing hususunda bir derecelendirme veya sınıflandırılması bulunmadığından, bütün hayvancılık faaliyeti adeta tıkanmış bir durumdadır. Aynı hal canlı hayvanlar olduğu kadar hayvan mahsulleri için de variddir.

Meselâ yün, çiftçiden mübayaa edilirken, rengi, derecesi veya verimi kâfi derecede veya hiç nazara alınmamaktadır.

Samsundaki yumurta ihracatçılığından bildirildiğine göre, yaz ayları zarfında gelen yumurtaların % 33 ü bozuk çıkmaktadır. Bu durum zararı iki misli arttırır; bunlardan birincisi: Yumurtaları istihsal eden çiftçiye, ikincisi ise: memleketin ihracat kazancına raci olan kayıptır.

Süthanelerin istihsalleri memleketin birçok bölgelerinde hiç temin edilememekte, diğer kısımlarında ise temin edilse de çok pahalıya mal olmaktadır. Bundan başka, ekseriyetle süthanelerin istihsalleri tüberküloz, brucellosis gibi diğer patojenik organizmaları taşımaktadır.

Bundan başka, patojenik organizmalardan ari süt temin etme yollarını aramalıdır. Bu husus hem marketing guruplarını hem de sağlık bakımından halkı ilgilendirmektedir.

Ihracat piyasalarına da çok önem vermek icap eder. Yabancı alıcıların niçin Türkiye'den hayvan mübayaa etmediklerini ve yabancı memleketler için Türkiye'nin hayvan temin edebilmesi hususunda neler yapması gerektiğini tesbit etmek de lâzımdır.

1952 - 1953 Bütçesi :	T. L.	Avrupa parası	Dolar
		v.s. mukabili	mukabili
		T. L.	T. L.
Hayvan ve et sınıflandırılmasının tesisi :			
Vazifeli grubun seyahat ve diğer masrafları	30.000		
Süt fabrikaları ve süt temini etüdü:			
Vazifeli grubun seyahat ve diğer masrafları	70.000		
Yün Marketing ve sınıflandırma etüdü:			
Vazifeli grubun seyahat ve diğer masrafları	10.000		
Hayvan ve et mahsulü, marketing ve fiyatlandırma:			
Vazife grup	70.000		
Levazımat ve diğer hususlar için	20.000		
	200.000		

1953 senesi Şubat ayında, 100.000 den fazla nüfusu olan şehirlerde pastörize süt satılmasına dair kanun yürürlüğe girecektir. Binaenaleyh, daha küçük şehirlerle, köyler kadar bu şehirlere de süt pastörize tesislerinin kurulması hususunda yardıma âcilen ihtiyaç vardır. Nitekim, İstanbul, Ankara, Bursa, İzmir, Gaziantep ve Karstan bu tesislerin kurulması için yardım talep edilmiş bulunmaktadır. Muhakkak ki bunları diğer talepler de takip edecektir.

Müteaddit defalar yabancı alıcılar, Türkiye'nin hayvan ve hayvan mahsullerinin ihracatını araştırmışlar ve fakat bugüne kadar maalesef pek azı, memleketleri için istenilen kaliteyi bulabilmişlerdir.

Eğer, hayvanlar ve hayvan mahsulleri memleket ekonomisinde tam verimleriyle bir rol oynayacaklarsa, hem işleme tesislerini tekamül ettirip memlekete yaymak, hem de kifayyetli bir marketing sistemi tesis etmek hususunda hemen harekete geçmek icap etmektedir.

Muhtelif yaş ve kalitedeki hayvan grupları ile etin muhtelif kısımları, kaliteye göre ayarlanmış fiatlarda satılmalıdır. Aynı zamanda bu değişik fiyat farkları da müstahsile aksettirilmelidir. Hayvanları ve eti sınıflandırma sistemi, fiatlardaki fark vasıtasıyla, çiftçiyi, daha iyi kaliteli ve besili hayvan yetiştirip piyasaya sevk etmeye teşvik edecektir.

Yün hususunda da Türk yününün verimini, rengini ve diğer karakteristik kalitelerini aksettirecek surette bir derecelendirme yapılmalıdır. Yine, et ve kasaplık hayvanları bahsinde iyi kaliteli mahsul elde edebilme-yi teşvik etmek için muhtelif sınıflar arasında fiyat farkı olmalıdır.

Tavukçulukda da gerek tavuklar ve gerekse yumurtalar bakımından bir dereceleme lüzumludur. Aynı zamanda tavukları temizleme ve yumurtaları depolama tesislerine de ihtiyaç vardır.

Sütçülükte ise hem işleme tesisleri hem de marketing hususları büyük yardımlara muhtaçtır. Mevcut fabrikalar ise, lüzumlu tesisat levazım ile daimi surette iyi evrafta süt temini ve istihallerinin satışı hususunda daima güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Birçok süt fabrikalarının perakende satış fiyatları, orta sınıf halkın istihlak edebileceğinden çok yüksektir. Şu halde, işleme ve marketing grupları için başlıca acil ihtiyaç, halen mevcut olan güçlükleri nazarı itibare alarak, bunları hal etme vasıtalarını temin etmektir.

Hastalıkla Mücadele

Bugünkü şeraitle alâkadar olan herhangi bir hayvancılık mütehas-sısının, hastalıklardan dolayı hayvan istihsalâtının devamlı bir şekilde

zarar görmekte olduğunu bilmemesine imkân yoktur. Bu hastalıklardan çoğu, eskiden beri malûm olup, bunlarla mücadele hususunda tesirli ve mükemmel usuller de bilinmektedir.

Türkiyedeki hastalık meselelerinin yarısından fazlasının sebebi gıdadır. Bu kayıpların yarısı mutad veterinerlik tecrübeleri ile hafifletilemez; daha doğrusu daha önceden de belirttiğimiz veçhile, hayvan gıdalarında gumüllü bir ilerleme yapılmaksızın, alelade tıbbî veterinerlik çalışmalarında veya hayvan ıslahında da her hangi bir terakki kaydetmek imkânsızdır.

Ziraatçiler, veterinerler, ormancılar ve ekonomistlerin malûmatlarını daimi surette hayvan hastalıkları ile besleme meselelerine tatbikini mümkün kılan bir organizasyonunun teşekkülü, mevcut durumu kökünden halledecek şekilde çalışmanın ilk esasıdır. Gıda, eğitim ve araştırma kısımlarının çalışma programları arasında bir anlaşma yapılarak, bugün tamamen karışık bir hale gelmiş olan fena beslenme meselelerini halletmek için çare bulunmalıdır.

Bu raporun yazarları, gıda maddelerinin sebep olduğu ekseri gıda, patojenik veya parazitik hastalıklarla mücadele eden çayır, mer'a ve hayvan yemi Komitesi ve veterinerlerle birlikte çalışacak olan, gıda maddeleri için yetiştirilmiş bir grup tegaddi mütehassısı grubuna işin havale edilmesini elzem bulmakta ve arzu etmektedirler.

Şimdi, patojenik organizmalar, viruslar, fiziki malformasyon ve malfonksiyon, kazalar, parazitler ve buna mümasil durumların tevhit ettiği hayvan hastalıkları grubuna bakalım. Bu cins hastalıkların tesir dereceleri pek kat'i bilinmiyorsa da bunun ehemmiyetli olduğu kabul edilmektedir. Bakanlığın Veterinerlik İdaresi tarafından senelik 20 milyon profilaktik dozajları dağıtılmıştır. Böyle olduğu halde, halen 40 milyon hayvan hiçbir tedaviye tâbi tutulmamaktadır. Bu kategorideki hastalıklarla mücadelede veterinerler tamamen muktedir olup, bir hayli de terakki etmişlerdir. Teşekkülleri eski olup, memleket tekâmül ettikçe, daha fazla hayvan elde edilmiş ve yetiştirme, tegaddi, ekstensin eğitimi (Zirai Yayım Servisi) de tekâmül etmiş, böylelikle veterinerlerin omuzlarına yeni yeni mes'uliyetler yüklenmiştir. Bu gün Türkiye'deki Veterinerlerin mes'uliyetleri okadar geniştir ki işlerinde verimli olabilmeleri için kendilerini sahalalarına tam mânasiyle vakfetmeleri imkânsızdır. «Veteriner» ismi Türkiye'de diğer memleketlerden büsbütün başka bir mâna ifade etmektedir. Her ne kadar hayvan hastalıkları ile mücadele mütehassısı olarak yetiştirilmekte iseler de, Fakülteden mezun olanlar ek vazife olarak yüklenen ve hiç de iyi hazırlanmamış oldukları hayvan yetistirciliği sahasındaki

mes'uliyetleri yüzünden Fakültede öğrendikleri malûmatı verimli bir şekilde tatbik etme imkânlarını kullanamamaktadırlar. Bu raporu hazırlayanlar, veterinerlere tamamen hastalıklarla mücadele mütehassısı olarak çalışma imkânlarının sağlanmasına taraftardır. Aynı zamanda da kısa bir müddet zarfında Üniversite'de kurslar teşekkül ettirilip, mütehassıslar, tıbbî veterinerlik ve cerrahî sahasında olduğu kadar, geniş ölçüde modern hayvan yetiştiriciliği, tegaddii, ziraî eğitim, araştırma, işletmecilik, tesisat ve piyasa hususlarında da yetiştirilmelidir. Bu sahalardan bazıları ilk bakışta Bakanlıkça yapılan bundan önceki hayvancılık programları ile pek alâkalı görünmüyorsa da, hayvan hastalıkları ile mücadele ve umumî hayvan tekâmülü programları bakımından son derece önemlidir.

Yukarıdaki hususlar, Türkiyenin hayvan hastalıkları mücadelesinde yenilmesi icap eden esas meseleler halinde, mes'uliyetin spesiyalize olması ihtiyacını belirtmektedir. Raporu yazanların bu meseleleri halletmek için tavsiyeleri Hayvan Endüstrisi Komitesi mevzuuna ve Bakanlığın şimdiki Veteriner Genel Direktörlüğü yerine daha geniş bir hayvan endüstrisi kısmının ikamesi tavsiyesine dayanmaktadır.

Veteriner Genel Direktörlüğünün hastalıklardan dolayı senelik hayvan kaybına dair tahminleri takriben 500.000.000 T.L. kadardır. Halen hayvanların üçte biri tedavi edilmektedir. Bu da gösteriyorki elân devam eden önüne geçilebilecek hastalıkların kaybı muazzamdır. Hayvan Endüstrisi kısmı hastalıklarla mücadele şubesinin umuma gayeleri, profilaktik aşılarla diğer tedavi usullerinin daha fazla hayvana, daha tesirli olabilecekleri zamanda tatbik edilmeleri hususuna yönetilmelidir.

Köylerdeki hayvanların daimî tedavisi üzerinde durulmaya ihtiyaç vardır. Parazitlerle mücadele ve ruam ile tüberküloz, brucellosis gibi bazı sarî hastalıkları bertaraf etmek için teşkil edilen kampanyalar faydalı bir şekilde bütün memlekete şumullendirilebilir.

Koyun, keçi ve sığırlardaki harici parazitlerle mücadele programı ve mütekâmil metodlarla çalışma köylülere malî kazançlar sağlayacaktır.

Fenotiyazine (Phenothiazine) nisbeten yeni bir ilâç olup, Türkiye'deki parazit tipleri için umumiyetle kullanılmakta olan ilâçlardan iki misli tesirlidir. Halen sık sık teşadüf edildiği gibi, parazitlerin tevlit ettiği hastalıkların ileri emarelerini gösteren şahıs malî hayvanları tedavi etmekten önce, bütün bir köyün koyununu, keçisini ve sığırını muayeneye tâbi tutmak çok daha tesirli bir usuldür. Müteaddit defalar tahmin edildiği gibi, Türkiye'nin senelik hayvan istihsali parazitlerin tevlit ettiği hastalıklardan dolayı yüzde yirmi ilâ kırk nisbetinde hasara uğramaktadır. Fenotiazin ile ilk sene zarfında sistematik bir tarzda tedavi edilerek, bu kaybın

hemen hemen yarısı önlenabilir. Koyun ve keçilerdeki dahilî parazitlerin tedavisinin en basit, en ucuz ve en iyi şekli hayvanların tuzla karıştırılmış fenotiazin ile beslenmesidir. Ekseriyetle her bir 50 kiloluk ince tuza 4 kilo nisbetinde fenotiazin karıştırılır.

Hayvan hastalıkları ile mücadele subesinin çalışan parazit mücadele mütehassıslarının, çiftçilere köy parazit mücadele programının faydasını göstermek üzere, eğitim subesi ile müşterek bir tatbikat ve eğitim programı yapmaları her halde muvafıktır. Böylece tatbikat hitamında çiftçiler veterinerlerin nezareti altında bedava ilâç verilmesini beklemeden programın tatbikine devam etme arzusunu göstereceklerdir. Türkiye'ye, 50 ton kadar fenotiazin ithal edilebilir veya Kimyevi madde satan muhtelif şirketlerin mümessilleri vasıtasıyla getirilebilir. Bu miktar, tuzla karıştırmak ve takriben 1.000.000 koyun ve keçiyi tedavi etmek maksadı ile 2.000 kadar köye dağıtılabilir.

Kolayca tatbik edilebilir bir kampanyanın, kırkma makinaları gibi mekaniki kuvvetlerin tatbikatını mümkün kılan harici parazitlerle mücadele için ilâç banyolarının kullanılmasını ve keseri dahilî parazitlerle mücadele etmek üzere de fenotiazin müşhillerinin tatbikini isteyen programlarla desteklenmesi için fevkalâde bir fırsat zuhur etmiştir. Bu üç nokta tabii olarak birbirini tamamlamaktadır. 185 insan kuvvetindeki kırkma teçhizatı, Marşal Plânının 1952 senesinde Bakanlığa yapılan yardımda ithal edilmiştir. Bu teçhizat içinde daha fazla miktarda yün kırkma ve kaliteyi tekâmül ettirmekle bir sene içinde bedellerini ödeyecektir. Koyunculukla geçinen bütün köyler bu programa dahil olacaktır. Bu programda koyunlar ilkönce: Makine ile kırılacak; ikinci olarak: Dahilî parazitler için müşhil verilecek; üçüncü olarak da: Haricî parazitler için ilâçlı banyolara sokulacaktır. Bütün bunlar bir defa da tatbik edilecektir. Makina ile kırkma zaman kazandırır ve bu da banyo yapma masrafını azalttığı gibi tesirini de fazlaştırır. Bir koyun için yapılan bu üç ameliyenin masrafı, sayet bir muntaka ve köy gruplarına teksif edilip her üçü birden tatbik edilecek olursa nisbeten daha azalır. Banyo yaptırma ve parazitlerle mücadele programı, esaslı bir eğitim programının takviye etmesi de aynı derecede ehemmiyetlidir. Bu sebepten dolayı, raporu hazırlayanlar, muhtelif programların eğitim kısımları üzerinde birlikte çalışmak üzere eğitim ve ekstenşın mütehassıslarından müteşekkil bir eğitim kısmının teşkili üzerinde mükerreren ve ısrarla durmaktadırlar. Bu programlar, mütekâmil tatbikatlara olan ihtiyaç ve bunların kıymetleri hakkında çiftçileri aydınlatmak üzere diğer programlarla işbirliği yapacaklardır. Köylüler ya mütehassıs veterinerlerin vaktini alan veyahutta hiç yapılamıyan işleri, köy capında ifa etmek üzere yetistirilmelidirler. Mütehassıs Veterinerlerin sa-

yısı gayet az olduğu gibi bunların yetiştirme programları da ağır tatbik edilmektedir. Binaenaleyh, köylüler için daha süratli bir yetiştirme programının ihdası ile, birçok köylerde gelecek 3 ilâ 10 sene zarfında tatbik edilecek olan geniş ve tesirli hastalıkla mücadele programına giden yegâne ve en pratik yol sağlanmış olunur.

İnsanların sıhhatine ciddi surette tesir eden hayvan hastalıkları ile mücadeleye çok önem verilmelidir. Halen, sütçülüğe ve süt müstahzarlarını imal tesislerine olan ilgi nazarı dikkati çekecek kadar artmıştır. Ankara halkının yüzde yirmisi içtikleri sütler vasıtasıyla bir nevi brucellosis hastalığına tutuldukları bildirilmektedir. Ankara'da satılan yağlar da brucellosis ile diğer muhtelif patojenik organizmaları ihtiva etmektedir. Ankara, İstanbul ve büyük bir ihtimalle diğer şehirlerin ekserisinde sinekler kontrol edilirken hastalıkla mücadele etmek hususu asla nazarı itibara alınmamaktadır. Bu durumun sebebi ne olursa olsun «temizleme» kampanyasına başlamak üzere halkı teşkilâtlandırmadan önce vaziyetin tashihi icap etmektedir. Şeker şirketinin çiftliklerinde ve hemen hemen bütün Avrupa memleketlerinde brucellosis ile mücadele etmek üzere sistemli surette bir anlaşma kampanyası tertip edilmiştir. Bundan iki sene önce de, Birleşmiş Milletler, Ankara'da bir Yakın Şark Brucellosis Lâboratuvarı teşkili için yardım etmiştir. Türkiye'nin koyun, keçi ve sığırlarındaki brucellosis vak'alarını tesbit etmek üzere incelemelere son derece ihtiyaç vardır. Şehir sütleri, derhal 19 serilik brucellosis aşısı programına ithal edilmelidir.

Guatr Kastamonu eyaletinde sık tesadüf edilen bir hastalıktır. Bazı mütehassısların ifadelerine göre, o bölgedeki kadınları % 30 undan fazlası bu hastalığa müptelâdır. Hastalık hayvanlar arasında da mevcut olup, pek çok kayıp intağ etmektedir. Sebep olarak iyot noksanlığı gösterilmekte ve bu da iyotlu tuz temini ile kolayca bertaraf edilebilmektedir. Yine, burada da yardımcı bir eğitim programı deva bulmanın en esaslı ve emin yoludur. Bakanlığın hastalıklarla mücadele programına, eğitim sahasında icap eden yardımda bulunabilecek, tecrübeli ve bu hususta geniş bilgisiz olan bir Veterinerin Teknik Yardım mahiyetinde getirilmesi belki mümkündür. Bu şüphesiz ki Karşılıklı Yardım Programı vasıtasıyla temin edilebilir.

Halen mevcut lâboratuvarlardan, hayvan hastahanelerinden, Bakterioloji Enstitüsünden ve personelden azamî verimli bir hastalıkla mücadele programı temini ancak teşkilâtlandırma, yetiştirme ve kolayca seyahati temin edecek usullerle kabil olacaktır. Modern ilâçlar ve teçhizat ile takviye edilmiş, kolayca bir yerden bir yere gitme imkânlarını haiz bir

20 veterinerin yapacağı işi başarır. Hastalıkla mücadele programı, muhakkak surette köy programı olarak da addedilmelidir. İcap eden ilâç, aşu v.s. ya gayet bol miktarda, muhtelif bölgelerde lâboratuvarlar kurmakla veyahut da lüzumlu elemanları ve malzemeyi hâdiselerin gerektirdiği süratle ihtiyaç olan mahallere sevk etmekle kabildir. Mütekâmil bir sevk sistemi ile mühim miktarda para tasarruf edilebileceği aşikârdır. Bu meydana, jeep arabaları muhakkak elzemdir. Aynı zamanda, 10 adet hafif tipte, Piper 95 tayyaresi ile muhtemelen 2 helikopterin, Veteriner Genel Direktörlüğü Hastalık Mücadele Kısımına verilmesi çok faydeli ve yerinde bir düşüncedir. Meselâ Antraks hastalığının köy hayvanları arasında kış aylarında ve kardan dolayı gidilemeyecek bölgelerde zuhur etmesi hiç de nadir olan vak'alardan değildir. Niteki mböyle bir vak'a olmuş ve 12 insan hastalığa yakalanarak yardım yetişmeden önce ölmüşlerdir. Türkiye'de hava yolu nakliyatı, sadece muhtelif lâboratuvarların kurulma masrafını korumakla kalmıyarak bir çok âcil vak'alar için de cidden faydalı olup aynı zamanda yolların bozukluğundan Modern usullerin iletilemediği otlama mntıklarındaki hastalıklarla mücadele faaliyetlerine de böylece tersirli bir yön verilmiş olur.

Eğitim

Hükûmetin çiftçiye yardım edebilmesi için, her iki taraf arasında verimli neticeler sağlayacak bir bağ olmalıdır. Bütün bölgelerde, hem köylü hem de hükûmet memurları daha verimli bir şekilde münasebet tesis etme ihtiyacını hissetmektedirler. Gerek Araştırma istasyonları gerekse okul personeli tarafından senelerdenberi bilinen veya kabul edilmiş olan pek çok kıymetli ziraat haberleri, herhangi bir tatbikatta kullanılacak şekilde henüz köylüye iletilememişlerdir. Amerika'da, ziraat sahasındaki yeni fikirlerin pek çoğunun bizzat çiftçiden geldiğini herkes bilir. Yeni bir ziraî usulü hükûmet memurlarından birj bulup da millî programa dahil edinceye kadar, ekseriyetle bir iki çiftçi bunun üzerinde tecrübe sahibi olmuştur. Aynı üstün düşüncüyü ve kullanıştaki pratikliği Türk çiftçileri arasında da görmüş ve bu çiftçilerin tecrübesi işlenip daha kullanışlı bir hale getirilebilirse, sağlam esaslara dayanan hayvan ıslahçılığının on misli daha artacağına inanmış bulunuyoruz. Umumî olarak mülâhaza edilecek olursa, Türk çiftçisi, hayvan yetiştiriciliğini haralar ve sığır yetiştirme istasyonlarından daha pratik ve daha ekonomik bir şekilde mülâhaza etmektedir. Binaenaleyh, Bakanlık personelinin, çiftçiyi eğitime programında çalışmadan önce, bu sahada yetiştirilmeleri icap ettiği aşikârdır.

Teklif edilen Hayvancılık Endüstrisi Komitesi, yedek yedi komitesi ve normal şekildeki demokratik faaliyetivle, hayvancılık sahasındaki önder-

lerin istifade edebileceği kıymetli ve yegâne mesleki yetiştirme vasıtası olduğunu isbat edecektir.

Partiler harici bir karakter tanıyan böyle bir komitenin teşekkülü, ehemmiyetinden dolayı en ön plâna alınacak bir meseledir.

Yedi yedek komiteyi de teşkil edip, herbiri reislerini seçtikten sonra, her sahada, kaabil olduğu kadar kısa bir zaman arfında mesleki kurslar açılmalıdır. Bilhassa hayvan yetiştirilmesi ile gıda ve araştırma sahaları en fazla modernize edilmeye ihtiyaç olan kısımlardır. Aynı zamanda bu sahalardaki düşünülen masraflar okadar geniştir ki, ilk olarak bu kursları faaliyete geçirmek en mantikî yoldur. En yakın bir tarihte programlarının tatbik sahasına konulabilmesi için yetiştirici kursların başlamasında belki biraz tehir olabilir. Amerikan müşavirler heyeti, eğitim faaliyetinin her sahasında yardıma hazır olacaktır. Müşavirler heyeti azaları gerek tenvir etme, gerekse modern usulleri bilen ve tecrübelerinden faydalanılacak öğretmenler seçme hususunda yardım edeceklerdir.

Bütün yetiştirme şekillerinde iyi eğitim maddelerinin ehemmiyeti üzerinde bilhassa durmak isteriz. Hastalıklarla mücadele için Koyunları banyoettirme Kampanyası kuran veya Sun'î Tohumlama merkezi teşkil eden bir veterinerin de Üniversite profesörü kadar iyi öğretim metodlarına ihtiyacı vardır.

Eğitim işleri ile meşgul olacak tali komite azalarının zirai eğitim ve zirai yayım usulleri üzerinde ihtisas yapmış kimseler olması icap eder. Bu Komitenin hemen hemen deruhte edeceğini umduğumuz işler şunlardır.

(1) Hayvancılık Endüstrisi Dairesinin muhtelif kısımlarının ihtiyacına göre mesleki Kursları organize etmek.

(2) Muhtelif hayvan endüstrisi kısımlarının köy seviyesinde, şümüllü bir şekilde çalışabilmeleri için bültenler, resimler, afişler ve bunlara mümasil diğer enformasyon materyallerinin tekâmül ettirilmesi sonderece lüzumlüdür. Bu işleri başarmak için fevkalâde bir zirai yayım ve eğitim ihtisasına ihtiyaç vardır. Şüphesiz bu saha, Hayvan Endüstrileri Eğitim Tali Komitesinin Eğitim Bakanlığı ve Enformasyon Kısmı ile birlikte çalışacağı bir sahadır. Bu işi kuvveden fiile çıkarmak için ve Bakanlığın programları üzerinde Amerikakan Müşavirler heyeti ile çalışmak üzere tayin edilecek olan yüksek ehliyetli Amerikakan mütehassislardan tam istifadeyi temin etmek hususunda bütün gayretler sarfedilmelidir.

1952 - 1953 Bütçesi için :

T. L.	T.L. sının Avrupa memleketleri karşılığı	T.L. sının Amerikan doları karşılığı
Seyahat ve diğer masraflar		
Meslekî Yetiştirme Merkezi		
broşürler, afişler, resim ve		
levazımatı	100.000	
Enformasyon Bültenleri,		
ve saha işleri ihtiyaç olan	200.000	
	<u>300.000</u>	

A R A Ş T I R M A

İlmin inkişafı ziraatın ilerlemesine başlıca âmil olmuştur. Eski devirlerde yaşamış olan insanlar lüzumlu hayat bilgilerini ya kendi tecrübelerinden veya bunlardan evvel yaşayanlardan elde ediyorlardı. Bazı faydalı tecrübelerin neticeleri aynı dili konuşan insanlar arasında yayılmaktaydı. Zamanla ilmin üniversal lisanı inkişaf etti. Bugün, matbuale kütüphaneler ve modern öğretim vasıtaları insanlara her bakımdan bilgilerini arttırmak için imkân sağlamaktadır, kolaylıkla diğer memleketlerde yapılan araştırmalar öğreniliyor ve bu günkü hayat için lüzumlu dökümanlar toplanıyor ve bunlarda istifade ediliyor.

Türkiye'nin ziraatında hayvancılığın inkişafı da, hayvancılığın yetiştirilmesinde, yemlenmesinde, ticaretinde ve buna benzer sahalarda yapılan araştırma neticelerinin istifadesine ve bunların köylerde tatbik edilmesine bağlıdır.

Bunu iki şekilde ifade edebiliriz; lüzumlu bilgileri toplamak ve bunları tatbik etmek.

İki esaslı araştırma kaynağı vardır. En ekonomik, en mühim ve en emini lüzumlu bilgilerin kütüphanelerden toplanmasıdır. Türkiye Birleşik Amerika, İngiltere ve Kanada'da ve diğer memleketlerde yapılan araştırmalardan lüzumlu olanları seçmeli, tercüme etmeli ve onlardan faydalanmalıdır. Bugüne kadar Türkiye, garpte hayvancılık sahasında yapılan araştırmalardan lâykiyle istifade edememiştir. Biz Türkiye'nin bilhassa Birleşik Devletlerde, Kanada ve İngiltere'de bu sahada yapılan araştırmalarla yakinen ilgilenmesini lüzumlu görüyoruz.

Biz şuna da kaniyiz ki bugün Türkiye hayvancılığında yapılması lâzım gelen işlerden yüzde 90 nı diğer memleketlerde halledilmiş, yalnız bunları öğrenip tatbik etmek lâzımdır.

Bu memleketlerde araştırma merkezlerini fazla olması, çalışan teknik elemanlarının yetişmiş bulunması ve her türlü ilerleme imkânlarının bulunması daha uzun yıllar istifade edilir bir durum arz etmektedir.

İkinci bir araştırma kaynağı da memleket dahilinde yapılacak denemelerdir. Diğer memleketlerde kat'i netice veren denemelerin tekrar Türkiye'de tekrarlanmasına hacet yoktur. Bununla beraber öyle araştırmalar vardır ki bunların mutlaka Türkiye'de hüküm süren şartlar altında yapılması lâzımdır ve bunları yapmakla kendisi faydalandığı gibi bu işle uğraşan medeni âleme de yardım etmiş olur. Türkiye'de yapılması lâzım gelen araştırmalar bölümün sonunda gösterilmiştir. Aynı zamanda bu araştırmaların metodları hakkında hükümler vardır.

Sırası gelmiş iken şunu da belirtmek isteriz ki hayvancılık teşkilâtında bu raporun altıncı sahifesinde zikredilen yedi şube kurulmadığı müddetçe diğer memleketlerde yapılan araştırmalardan lâyıkıyla istifade edilemeyeceği gibi memleket dahilinde de müsbet bir araştırma yapılamaz. Hayvancılık sahasında araştırma yapmak çok farklı ve fazla bilgiye ihtiyaç olmasına rağmen, arzu edilen neticelere ulaşmak için mutlaka araştırma yapılmalıdır.

Hemen her memlekette araştırma namı altında bir çok faaliyetler mevcut ise de doğru bir metod tatbik edilmediğinden müsbet netice alınmamaktadır.

Tatminkâr neticeler ancak, yüksek kabiliyet gösterenler, fevkalâde doğru olanlar ve araştırma sahasında tecrübeli olanlardan elde edilir. Türkiye bilhassa hayvancılık sahasında doğru ve kat'i araştırmalara muhtaçtır.

Biz bunun çaresini Eğitim bölümünde bahsettiğimiz tecrübeli personelin yetişmesinde ve yapılması lâzım gelen araştırmaların tesbit ve bunların üretilmesi için gereken finansmanı yapacak teşkilâta görmekteyiz.

Türkiye'de araştırma konusu okadar mühimdir ki, bunların memleket dahilinde ne şekilde yapılması lâzım geldiğini ve diğer memleketlerde yapılan araştırmalardan ne şekilde faydalanacağını tesbit etmek Tarım Bakanlığının işlerinden olduğu kadar Büyük Millet Meclisi tarafından da ele alınmalıdır. Faydalı olacağına inandığımız bir teşkilâtn projelerini ve finansman şeklini çizmiş bulunuyoruz. En lüzumlu araştırmaları yaptırmak ve bunları finanse etmek için bir millî araştırma kurulunun kurulma-

sı lâzımdır. Kurul azalarının ihtisası ne olursa olsun, bunlarda aranacak evsaf, araştırma metodları hakkında geniş bilgiye sahip olmaları ve memleket için lüzumlu araştırma plânlarının tesbit edilmesi ile bunların finansmanlarının üretebilmeleri keyfiyetidir.

Büyük Millet Meclisi araştırma projelerini tasvip etmekle gereken ödeneği de araştırma kuruluna bir senelik olarak vermelidir.

Tarım, sanayi, askeri ve diğer müesseselerin araştırma işlerinin kontrolü için tali araştırma kurulları olmalıdır. Tarım araştırma kurulu Bakanlık bünyesinde bulunan şubelerde yapılacak araştırma tahsisatları ihtiva ettiği gibi, muhtelif Enstitüler, Üniversite ve diğer mekteplerde yapılacak işlerin karşılığını bünyesinde bulundurur.

Teknik kurulun vazifesi, yapılacak araştırmaların memleket ihtiyacına göre sıralanması ve aynı zamanda müesseselerinde araştırma yapma imkânlarını da tetkik edecektir.

Şemadaki oklar Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen tahsisatın araştırmaları yapan dairelere dağılış şeklini göstermektedir. Araştırmaların neticeleri alâkalı teşkilâtlar tarafından tetkik edilecektir. Meclisin bütün âzaları araştırma sonuçlarından ve bunların memleket için ne kadar faydalı olduklarından zaman zaman haberdar edilecektir.

Araştırmalar için lüzumlu ödenek yukarıdan aşağıya doğru yayıldığı gibi, araştırmalar hakkında rapor vermek ve sarfiyat hakkında sorumlu-luk aşağıdan yukarı doğru toplanmaktadır.

Şuna da işaret etmek isteriz ki bu organizasyon şeması yapılması lüzumlu olan bütün araştırma branşlarını ihtiva etmez. Finansman şekline göre iki türlü araştırma zikre şayandır:

1. Millî Araştırma Kurulu tarafından seçilip en ön plâna alınması lâzım olanlar,
2. Aynı şekilde mühim fakat hemen yapılması ve hususi tahsisatı lüzum göstermeyen araştırmalar. Bunlar müessesenin normal olarak verilen tahsisatlarıyla yapılır.

Bazı lüzumlu araştırma problemleri ilişik listede gösterilmiştir. Bu problemlerin halledilmesi köyde hayvancılığın inkişafı için lüzumludur. Bir çoğunun cevaplarını literatürde veya Türkiye'de yapılan denemelerde bulmak mümkündür. Bütün bu araştırmaların sonuçları hayvancılık yetiştirme ve kıymetlendirme kurulu tarafından kıymetlendirilmeli ve takip edilmelidir.

HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMA MESELELERİ :

1. Hayvan yetiştiriciliği ile ilgilenen grubun ilk işlerinden biri muhtelif bölgelerdeki köylerde mevcut at, sığır, koyun, keçi ve manda sürülerinin ekonomik hususiyetlerini gösteren doğru ve sıhhatli istatistik malûmatın toplanmasıdır.
2. At, sığır, koyun, keçi, manda ve piliçlerin ıslâhı için halen tercih kistası olarak kullanılan her faktörün ekonomik faidesini tesbit için bir etüde ihtiyaç vardır.
3. Süt, tereyağ, et ve çeki kudreti ile diğer faktörlerin muhtelif tarım bölgelerinde bulunan çiftliklerdeki sığırların topyekûn değerine olan % faidelerini tesbit için bir ekonomik kıymetlendirme etüdüne ihtiyaç vardır.

Aynı malûmata koyun mevzuunda süt, yün ve et içinde ihtiyaç vardır. Bu yüzde nisbetlerinin doğru olarak tesbit edilmesi herhangi bir ilmi ıslâh programına başlanmadan önce son derece zaruridir. Halen bu gibi malûmat metodları ile sayanı itimad cevaplar sağlanabilir.

4. Köylerdeki test ve ıslâh programlarına mütedair plânların hayvancılık ve araştırma şubeleri tarafından derhal ele alınması lâzımdır.
5. Yerli ırk ile çiftleştirilen Avrupa ırklarından elde edilen muhtelif döllerin değerlendirilmesi için bir plân yapılmalıdır.
6. Haralar, sığır yetiştirme istasyonları, koyun istasyonları ve yeniden teşkil edilen Lalahan istasyonu için hayvan yetiştiriciliği mevzuunda realist ve ilmi esaslara dayanan sağlam temelli bir araştırma programı ihzar edilmelidir.
7. Çiftliklerde çeki kudreti kaynağı olarak kullanılan muhtelif tiplerdeki sığır, at ve katırların mukayeseli değerleri tesbit olunmalıdır. Bu tesbit işi mekanik kuvvet de etüd içine almak suretile müşterek bir proje olarak Çiftlik Makina Şubesi ile beraber yapılmalıdır.

HAYVANLARIN BESLENMESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMA MESELELERİ :

1. Köylerde hayvanlara verilen alelâde yem istihkakları içine ilâve edilen pamuk tohumu yağı, kimyevi maddeler ve tuz gibi muhtelif besleyici maddelerin değerini tesbit ediniz. Bu test besleme programına mütedair bölümde daha teferruatlı izah edilmiştir. Türkiye'deki köy şartları altında diğer hayvanlar içinde aynı testlere lüzum vardır.

2. Muhtelif bölgelerde, sulanan mer'alar, hayvan yemleri sahası, islâh edilmiş yerli mer'alar, islâh edilmemiş mer'alar, şeklinde sınıflandırılan ve muhtelif hayvanlar tarafından istifade edilen ve yine çeşitli işletme programlarında faidelenilen beher hektar araziden elde olunan muhtelif hayvan yemlerinin değerini tesbit ediniz.
3. Çeşitli işletme sistemleri ve yine çeşitli hayvan tipleri ile ilgili olarak muhtelif nev'i mer'alardan elde edilecek en elverişli yem nisbetini tesbit ediniz.
4. Harman yerindeki kesilmiş saman kalitesine nazaran harman makinasından elde olunan uzun boydaki samanın lezzet ve değerini tesbit ediniz.
5. Yeni döl ile damızlıklar ve besili hale getirilecek hayvanlar için en uygun istihkak nisbetlerini tesbit için seri halinde yemleme tecrübelerine ihtiyaç vardır.

HAYVAN İŞLETMECİLİĞİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMA MESELELERİ :

1. Türkiye'deki koyun, ve keçilerin el ile kırılması yerine makine ile kırma sisteminin tatbiki neticesinde sağlanacak ekonomi.
2. El ile sağma işi ile süt sağma makinelerinin ekonomik mukayesesi.
3. Kuzu, keçi ve danaların muhtelif yetiştirme sistemlerinin mukayesesi.
4. Çiftliklerde inek ve öküzlerin çeki kudreti olarak kullanılmasının ekonomik veçheleri.
5. Sığır, koyun ve keçilerin en ekonomik barındırma ihtiyaçlarının tesbiti için deneyler.
6. Danaların bir ilâ bir buçuk yaşı yerine daha üç aylık iken burulmasının ekonomik tesirlerini tesbit için deneyler.
7. Sığır ve koyun sürülerinin büyüklüğünü, bu sürülerdeki hayvanların ortalama yaşlarını, döl nisbeti ile muhtelif yaşlar için yıllık ortalama ölüm nisbetini tesbit için etüdler.
8. Koyun, keçi ve sığırların beraberce aynı otlaklarda veya ayrı otlaklarda otlatılması arasında elde edilecek netice.
9. Türkiye'nin muhtelif bölgelerinde büyük ölçüde her hayvancılık teşebbüsü için resimli izahata lüzum vardır.

**İŞLETME VE MARKETING İLE İLGİLİ ARAŞTIRMA
MESELELERİ :**

1. Müşteriler tarafından satın alınan etin evsafi ve miktarı ile ilgili olarak mahalli kasap dükkânlarında cari et fiyatı tesbit politikası hakkında bir etüd yapılmalıdır.
2. Halihazırdaki et fiyatını tesbit politikasının hayvan yetiştirilmesi üzerinde ne gibi tesiri olduğunu tesbit için bir ekonomik etüde ihtiyaç vardır.
3. Bütün Türkiye'ye şamil olmak üzere hayvan ve et için kalite esaslı vaz edilmesinin ne derece şayamı arzu ve uygun olduğunu tesbit için ayrı bir ekip görevlendirilmelidir.
4. Türkiye'nin başlıca şehirlerinde süt, tereyağ ve peynirin halihazırdaki kalite ve fiyatları ile ilgili olarak bir etüde ihtiyaç olduğu gibi aynı husus süt ve süttten mamül maddelerin ihracı için de variddir.
5. Hayvan mahsullerinin yıllık istihsalı ile bu mahsullerin köylerde istihlak edilen, satılan, ihraç edilen, bozulma, fire verme ve sair şekillerde zayı olan nisbetleri hususunda daha doğru malûmata ihtiyaç vardır.
6. Münferid olarak veya bölgelere göre koyun, keçi, sığır ve mandalardan elde edilen aylık süt miktarı ile, Türkiye'deki sütçülük tesislerinin mahalleri, kapasiteleri ve faaliyet mevsimleri ve süt ile süttten mamul maddelerin marketing usulleri ve fiyat tesbit politikaları hakkında gerekli temel istatistiklerinin toplanması için esaslı incelemelere ihtiyaç vardır.
7. Çiftçilere ve hayvan mahsulleri için mevsimlere göre pazar temini hususunda fiyat ve kalite münasebetlerini belirtecek izahat ve şekiller etrafında etüd yapılması.
8. Yün ve keçi kılı marketing, şekilleri hususunda etüd yapılması, fiyat ve kalite münasebetlerinin tahlili.
9. Daha iyi pazarların temininin ve çiftliklerde verim ile kalitenin yükseltilmesi yollarının devamlı olarak araştırılması son derece zaruridir.
10. Hayvan ve hayvan mahsullerinin gerek Türkiye'de ve gerek hariçte istihsal ve satışı kontrol ve tahdit eden hali hazırdaki bazı kanunların ekonomik neticelerinin tahlili.

HASTALIKLA MÜCADELE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMA MESELELERİ :

1. Koyun ve keçilerde dahili parazitlerle mücadele için phenothiazine ilâve edilmesinin ekonomik ve pratik değeri.
2. Köydeki bilumum sığırların dahili parazitleri ile mücadele için phenothiazine'in değeri.
3. Bakanlık Hastalıkla Mücadele Kısımı tarafından tavsiye olunan muhtelif tedavi ve hastalıktan korunma yolları için çiftçiler ne gibi bir malî yük altına girebilirler? Hükûmetin bilâ bedel yapılan veteriner hizmetinin büyük malî yükünden süratle kurtulabilmesi için bilhassa çiftçiler tarafından kullanılmak üzere iktisadi değerlendirme ölçüleri meydana getirilmelidir.
4. Yeni ilâç, yeni metodlar ve yeni tedavi şekillerinin kıymet ve tesirlerini tesbit maksadıyla devamlı olarak birçok testler yapılmalıdır.
5. Büyük şehirlerde ve bir kısım köylerdeki muhtelif süt, peynir, yoğurt ve tereyağ perakende satış mahallerinde mikropların sirayet ölçüsünü tesbit için bir etüd yapılmalıdır.
6. Sığır, koyun ve keçilerde salgın yavru atma hastalığı tezahürleri hususunda çok daha sahih malûmata ihtiyaç vardır. Bu insanlarda tezahür eden brucellosis dahil, Sağlık Bakanlığı ile müştereken yapılabilir.
7. Gıda şubesi ile veteriner şubesi Türkiye'nin muhtelif bölgelerinde gıda hastalıklarının vüs'atı, tipleri ve ekonomik neticelerini etüd hususunda işbirliğinde bulunmalıdır.
8. Muhtelif yerli ırklar ile bunların döllerinin hastalığa mukavemet kabiliyetlerini değerlendirmek için testler yapılmalıdır. Bilumum hayvan nev'ilerine iklime intibak kabiliyetleri hususunda daha doğru ve objektif ölçüler tatbik edilmelidir.
9. Türk köylerinde muhtelif nev'i Şap hastalıkları ile mücadele için yeni aşların tesirini tesbit hususunda test yapılması.
10. Türkiye Hayvancılığına tesir eden muhtelif hastalıkların meydana getirdiği neticelerin ekonomik değerlendirilmesi.

EĞİTİM İLE İLGİLİ ARAŞTIRMA MESELELERİ :

1. Muhtelif hayvancılık programları için sinema, projeksiyon, bülten, radyo ve köy gösterileri gibi muhtelif eğitim vasıtalarından ne derece istifade olunabileceğini tesbit ediniz.
2. Çeşitli malûmat ve metodlarını hayvan yetiştiricilerine, hayvan mahsullerini işliyenler ile bu sahada istigal edenlere ulaştırılması için birçok öğretici vasıtalar mevcut olduğu gibi ileride de temini mümkündür. Bu gibi malûmat ve metodlar devamlı olarak araştırılmalı ve zaman zaman değerlendirilmelidir.
3. Öğretim vasıtaları olarak mevcut hayvan panayırıları, at yarışları, yün sergileri ve diğer teshir yerlerinin iktisadî bakımdan değerlendirilmesi.
4. Öğrencilerin müstakbel vazifelerindeki faidelerinin ışığı altında köy enstitüleri, teknik ziraat okulları ve üniversite tarafından hayvancılık mevzuunda sağlanan öğretimin değerlendirilmesi.

Araştırma komitesinin dikkatini üzerine tevcih edeceği en müstacel ve önemli hususlardan biri Ankara civarındaki Lalahan Tecrübe İstasyonunun geliştirilmesidir. Bu istasyonun Türkiye ziraatına ne şekilde hizmet edeceği hususunda herhangi bir esaslı ve realist bir plân mevcut olmamasına rağmen halen binaların, ahırların, mer'aların ve lâboratuvarların tesisi işi süratle ilerlemektedir.

Türkiye'de hayvancılık araştırma işinin fenni ziraat sahasındaki araştırmaya nazaran bir hayli geri kaldığı doğrudur. İşbu rapor yazarlarının kanaatine göre Birleşik Amerika dahil, hiçbir memlekette Türkiye'de olduğu kadar fazla araştırma işine uygun hayvancılık istasyonu ve enstitüleri mevcut değildir. Mevcut tesislerin araştırma maksatları için daha iyi kullanılması ve araştırma işinin daha iyi plânlanması diğer bir tesisin meydana getirilmesine nazaran çok daha fazla önemi haizdir. Haraların, sığır ve koyun istasyonlarının araştırma mevzuunda kendilerine düşen vazifeyi daha iyi yapabilmeleri ve eğitim sahasında ileri sürülen mes'uliyetleri deruhte edebilecek bir duruma gelmeleri için mevcut bir kısım kanunların tadili gerektiği çok doğrudur. Lalahan istasyonu muhakkak ki araştırma ve öğretim maksatlarını sağlayacak bir duruma getirilmelidir. Bina ve inşaat programından önce bu iki sahadaki imkânların araştırma ve öğretim elemanları tarafından etraflı ve realist bir şekilde değerlendirilmesine son derece ihtiyaç vardır.

Herhangi bir araştırma enstitüsünün karşılaştığı en büyük meselelerden biri malûmatın toplanması, tasnifi ve tahlili için yeter sayıda personel teminidir. Son zamanlarda araştırma tekniğinde inkılâp yaratan makineler meydana getirilmiştir. Bir şahıs tarafından görülen iş yüzlerce misli arttırılmıştır. Sistematik bir şekilde tahlil edilmedikçe ölçülerin, ağırlıkların v.s. nin toplanmasının pek az kıymeti vardır. Türkiye'nin her tarafındaki hayvancılık bürolarında bugüne kadar el sürülmemiş ve bundan sonra da tahlil edilemeyecek olan yüzlerce kitap mevcuttur. Malûmatın toplanmasını takiben tahlil hususunda herhangi bir realist plân meydana getirilmediği için malûmatın büyük bir kısmından istifade edilemez. «International Business Machine» metodu eldeki malûmatın tahlili masraflarını azalttığı gibi, alınacak neticede daha fazla sıhhat temin eder ve işin % 1000 nisbetinde süratlenmesine âmil olur.

Halen Ankara'da faaliyet halinde bulunan muhtelif International Business makineleri mevcuttur. Türkiye'de modern bir araştırma programının tatbikine başlanırken temin edilecek malûmatın International Business Machine kartlarına geçirilebilmesi için bütün memlekette kayıt tutma sisteminin ihdası son derece gayanı arzudur. International Business Machine sisteminin Tarım Bakanlığına tatbiki hususu ciddi şekilde nazarı itibara alınmalıdır.

Bütçe :

Araştırma bütçesine dahil edilen fonlar tasvip olunan araştırma projelerinin bilumum ihtiyaçlarını karşılayacaktır. Aynı zamanda bu projeler Hayvancılık Konseyinin araştırma komitesi tarafından da tasvip edilmiştir. Bunların bazıları araştırma kanalları vasıtasıyla finansman için Millî Araştırma Konseyine havale edilmelidir. Böyle bir araştırma teşkilâtı meydana getirilinceye kadar Bakanlığın Hayvancılık Şubesinin faaliyeti için aşağıdaki bütçeye ihtiyaç vardır. Hayvancılık şubesinin görüşü uygun bulunmadığı taktirde bu mevzuda pek az araştırma işi yapılacak ve tabiatıyla de pek az bütçeye ihtiyaç olacaktır.

Bakanlıkta bir Hayvancılık Şubesi teşkili esasına göre aşağıdaki bütçeye ihtiyaç vardır. İşin büyük bir kısmı Bakanlığın muhtelif şubeleri ile Üniversite ve diğer Bakanlıklar arasında işbirliği ile mümkün olabilir.

	Avrupa memleketleri Döviz muadili		Dolar muadili
	T. L.	T. L.	T. L.
Yetiştirme mevzuunda ara- ştırmalar	120.000	70.000	10.000
Besleme mevzuunda ara- ştırma (Üniversite ile teşriki mesai)	210.000	20.000	10.000
İşletme mevzuunda araştırma	45.000	5.000	
İşletme ve Marketing mevzuunda araştırma (Ticaret ve Ekonomi Ba- kanlığı ile teşriki mesai)	30.000		
Hastalıkla mücadele mev- zuunda araştırma (Üni- versite ile teşriki mesai)	5.000	8.000	7.000
Eğitim mevzuunda araş- tırma (Tarım Bakanlığı Eğitim Şubesi ile teşriki mesai)	7.000		
Yekûn	417.000	103.000	27.000
Umumî yekûn	547.000		

KARŞILIK PARALAR BÜTÇE ÖZETİ

	Avrupa memleketleri Döviz muadili		Döviz muadili
	T. L.	T. L.	T. L.
Hayvan yetistirme, Programları :			
Köy At Islah Programı	365.000	155.000	50.000
Köy Sığır Islah Programı:			
A Plânı	31.800	12.195	10.000
B Plânı	90.450	10.856	132.875
C Plânı	90.450	70.856	170.875
Et Sığırları Programı	3.600	135.000	
Yekûn	581.300	383.907	363.750
Umumî yekûn		1.328.957	
Besleme Programı			
Pamuk tohumu ve fosfor ile yemleme gösterileri	22.031	1.849	
Silolar Depolama	525.000		266.000
Yekûn	547.031	1.849	266.000
Umumî yekûn		814.880	
Hayvancılık İşletmesi ...	100.000		
Umumî yekûn		100.000	
İşletme ve Marketing ...	200.000		
Umumî yekûn		200.000	
Hastalıkla Mücadele Programı	790.000	1.500.000	1.035.000
Umumî yekûn		3.325.000	
Eğitim	300.000		
Umumî yekûn		300.000	
Araştırma	365.000	155.000	50.000
Umumî yekûn		570.000	

Prof. Baade Raporu

«Almanya Kiel İktisadi Araştırma Direktörü olan Prof. Baade Türk ziraatine ait görüşlerini hazırlamak üzere FAO adına Türkiye'ye gelen heyetin başkanıdır.»

Prof. Bade'nin Raporunun Hülâsası

Başlıca toprak ve su meseleleri, (bilhassa, orman, çayır ve sulama mevzularında) bu meselelerin millî hasılanın hacmi ve büyümesi üzerindeki tesirleri :

1. Türkiyenin nüfusu hızla artmaktadır. Ölüm nisbetinin azalması dolayısıyla nüfus artışı yılda yüzde üç nisbetinde yükselmiştir. Birleşmiş Milletlerin dünya nüfusu hakkındaki bir incelemesinde (Study on World Population) Türkiye'nin nüfusunun 1975 te 40 milyonu bulacağı belirtilmektedir.

2. Nüfusun yılda 750 bin kişi artması gıda maddeleri istihsalinin de adam başına 350 - 400 kgr. arttırılmasını gerektirmektedir. Yekûn olarak, gıda maddeleri istihsalini her yıl 260 - 300 bin ton hububat ünitesi arttırmak lâzımdır.

Türkiye'nin et, balık, süt v.s. istihlâki ancak asgarî hayvanî protein temin edebilmektedir. Türkiye'de adam başına düşen yıllık et istihlâki OECE'ye göre 16,5 — daha realist bir hespla 12 kgr. — dır ki bu Avrupa'da en düşük et istihlâkine tekabül etmektedir. İstihlâk şimdiki asgarî seviyede tutulsa bile, istihsalini her yıl yüzde 3 nisbetinde arttırmak gerekmektedir.

3. Ziraat istihsalini arttırılmasını tahdit eden unsur kuraklıktır. Normal yağmur yağdığı takdirde Türk toprağının 2/3 ü yarı kurak (subarid) tir. Çok yağmur yağarsa 1/3 ten azı, yağmazsa 4/5 i yarı kuraktır.

Bu sahanın büyük bir kısmında susuz hububat istihsalinin ancak kuru ziraat usulile mümkün olduğu kabul edilmektedir. Bu tarz ziraatte hektar başına alınan mahsul çok düşüktür. İyi yıllarda hektar başına 1000-1200 kgr., kötü yıllarda 500 - 700 kgr. ve ortalama olarak 900 kgr. mahsul alınabilmektedir.

4. Toprağın şimdiki kullanılış şekli ve şimdiki ziraat usulleriyle kuru ziraat sahalarının, Türkiye'nin muhtaç olduğu munzam hububat, et ve süt istihsalini karşılayabilmesi son derece şüphelidir. Gerçi Türkiye'nin yarı kurak bölgelerinde ziraat ve hayvancılık ile işigal eden çiftçilerin istihsalini ile Devlet çiftliklerinin istihsalini arasında verim bakımından mühimce bir fark mevcuttur. Ziraat usullerinin ıslâhıyla bu fark azaltılabilirse de,

bunun önümüzdeki on yıl zarfında pek tesirli olması muhtemel görülmektedir. Hele giftçilerin âcilen muhtaç buldukları öğretim servislerinin genişletilmesi yoluna gidilmedikçe, yarı kuru bölgelerde hububat ve hayvancılık mevzularında verimin yakın bir istikbalde arttırılması imkânları daha da azalmış olur.

Türkiye'nin kuru ziraat bölgelerinde ekime açılacak munzam arazi mevcut değildir. Tam aksine, fakir bozkır çayırları normal çok aşan bir ölçüde kullanılmaktadır. 1954 te FAO adına «Türkiye toprakları» adlı bir etüd hazırlayan Harvey Oakes'a göre, Türkiye'nin ciddi erozyon tehlikesi olmadan ekebileceği topraklar 16,4 milyon hektardan ibarettir. Halbuki 1956 dan beri ekilen topraklar 22,45 milyon hektara erişmiştir. Demek ki ekime müsait toprakların hududu halen yüzde 37 nisbetinde aşılmıştır.

5. Türkiye'de yapılacak herhangi bir gezinti, endişe verecek bir beraklıkla, asla ekilmemesi lâzım gelen toprakların ekildiğini isbat eder. Toprağın ekimi ovalardan tepelere doğru yükselmektedir. Ekime son yıllar zarfında açılmış meyilli arazi halen derin erozyon kanalları göstermektedir. Eğer ekilmemesi gereken toprakların büyük bir kısmı yeniden süratle tohumlanıp, mer'a haline getirilmezse veya bundan sonraki erozyona karşı masraflı taras inşaatı yapılmazsa, buralarda erozyon yıldan yıla artacaktır. Hububat istihsalini çayırların islâhıyla — ki yamaçların ekildiği yerlerde «tesviye münhanilerine göre sürme, şerit ziraati v.s. gibi toprağı muhafaza tedbirleriyle kombine edilecektir — entegre etme bakımından hububat ve mer'a arasında kabili tatbik bir rotasyonun tesisi için âcilen denemeler yapılmalıdır. Meyilli arazi de hububat monokültürü derhal yasak edilmeli, bu arada mahdut sayıda hububat mahsulünün çayır tesisi veya takviyesi ile kombine edilip edilemeyeceğini, edilebilirse bunun hangi şartlar altında olacağını tayin için denemelere başlanması âcil bir ihtiyaçtır.

6. Türkiye'de su erozyonunun dışında, rüzgâr erozyonunun da yıldan yıla arttığı aşikâr bir şekilde görülmektedir. 45 bin traktörün kullanılmasıyla makinalı ziraatın gelişmesi ekim sahasını genişleterek istihsalı arttırdıysa da, istihsaldeki bu artış büyük ölçüde toprağın istikrarının azaltılması pahasına elde edildi. Rüzgâr erozyonunun tehlikelerini azaltmak için, kuru ziraat şartları altında ağır kültüratörler kullanılması suretiyle en son kesek parçalama tekniklerinin denenmesi büyük bir zaruret olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'nin yarı kurak bölgelerinde 4 milyon hektar bozkır topraklarının hububat ziraatından alınarak çayır haline getirilmesi ihtiyatlı bir tahmin olarak ileri sürülebilir.

Ekilen toprakların 1944 - 1956 arasında 12,9 milyon hektardan 22,4 hektara geçmesi esas itibariyle mer'aların azalması pahasına elde edilmiştir. Tabiatıyla mer'aların en iyi kısımları işlenmiştir. Geriye kalan büyük kısmı, üzerinde pek az nebat biten kayalık, dik meyilli arazidir. Bu azalmış mer'ada yaşayan hayvan sayısı artmıştır. 1946 - 1956 arasında koyun ve keçi sayısı 40,1 milyondan 49,5 milyona çıkmıştır. Halbuki hayvan başına düşen mer'a miktarı yüzde elliye yakın bir nisbette azalmıştır.

7. Bu durumun tesirleri Anadolu'da bariz bir şekilde görülmektedir. Bozkırdaki mer'alarda o derece aşırı otlatma yapılmıştır ki durum ancak «Rabbau» tâbiriyle «toprağın mahvına münceer olacak yağmacı bir zihniyetle kullanılması) ifade edilebilir. Yazın hayvanlar nebat köklerini yemek zorundadırlar. Evvelce bozkırın baharda ve sonbaharda iki defa yeşilendiği yerlerde, halen sonbaharda yağmurlar müsait olduğu halde bile bozkırın yeşerdiğini görmek hemen hemen imkânsızdır. Hiç şüphe yok ki geri kalan 23 milyon hektar mer'a 28 milyon koyun, 16,5 milyon keçi ve 5 milyon Ankara keçisi için kâfi gıda temin edememektedir.

8. Ormanların korunması için alınan kanunî tedbirlere rağmen Orta Anadolu'nun aç hayvanları gittikçe artan nisbette Türkiye'nin son orman ihtiyatlarına yönelmektedirler. Çiftçiler orman kanununa aldırış etmemekte, bir kaç yıl için de olsa mer'a elde edebilmek maksadıyla ormanları yakmaktadırlar. Bu yakılan yerler tatbikatta daima meyilli arazide bulunduğu için, oradaki ince toprak sathı bir kaç ay içinde yağmurlar tarafından alınıp götürülmektedir.

9. Kuru ziraatin hektar başına mahsul miktarını arttırma imkânları son derece mahduttur. On beş yıldan beri mevcut, kuru ziraatin modern tekniklerle nasıl yapılacağını Anadolu çiftçisine göstermek maksadıyla kurulmuş Devlet Çiftliklerinin verimi bunu gösterecektir. Bu çiftlikler teknik bakımdan mükemmel şekilde teçhiz edilmiştir. Tamamiyle makinalaşmıştır ve en iyi tohumluğu kullanmaktadır. Buna rağmen bu çiftliklerde hektar başına alınan mahsul miktarını arttırmak mümkün olmamıştır.

Tablo : I

Türkiye'nin Buğday Mahsulü 1943 - 1956 (Kgr./Hektar başına)

1943	1002	1398
1945	841	916
1945	585	1583
1946	952	1583

1947	777	1089
1948	1086	1452
1949	628	666
1950	864	980
1951	1169	1075
1952	1194	1222
1953	1248	1435
1956	872	760
1954	765	835
1955	977	982

Devlet çiftliklerinin verimleri memleket ortalamasının yüzde on üstündedir. Umumî ortalamada devlet çiftlikleri de dahil olduğu için hakikatte fark biraz daha fazladır. Fakat devlet çiftlikleri verimli bir yükselme temayülü göstermemekte ve bir yıldan diğer yıla büyük değişmeler devlet çiftliklerinde de vuku bulmaktadır. 1945 te 541 kgr. olan verim 1948 ve 1953 te üç misli bir artış göstermiştir. 14 yılın ortalaması 1000 kgr. civarında kalmaktadır.

10. Bu üzücü tablo, hububat istihali tekniklerinin kültür usullerinin islahını, yem ve otu hububat istihaliyle birleştiren rotasyonların tesisi ile ziraat ve hayvancılığın entegrasyonu, büyük ölçüde denemelerle çayır- ların kullanılış sistemlerinin geliştirilmesi ve Anadolunun kurak ve yarı kurak bölgelerindeki komşu sahaların, sahil bölgelerindeki münbit, iyi sulanmış, alüyal ovalara bağlanması ve belki de hepsinden mühimi köy seviyesinde eğitim işinin hızlandırılması zaruretini ortaya koymaktadır. Toprağın şimdiki kullanılış şeklinde ve ziraat usullerinde bir değişiklik yapılmazsa, Quentin M. West'in (Türkiye'de Ziraat Gelişme, Amerika Ziraat Bakanlığı, 1958) kötümser görüşüne iştirak etmek gerekecektir.

«Bugünkü ziraatt eknîği muvacehesinde, Türkiye buğday ihracatçısı olmak ve kalmak bakımından hiçbir şansa sahip değildir.»

11 — Yukarıdaki izahatın ışığı altında mümkün olan her yerde sulamanın geliştirilmesinin en ehemmiyetli mesele olduğu görülmektedir. Nehirlerde ve yeraltı çaylarında kullanılmamış geniş su kaynaklarına sahip bulunması, Türkiye için büyük bir şanstır. Hatta kolayca istifade edilebilecek sular bile, sulama için kullanılsa, 4 - 5 milyon hektarlık bahçe

ve tarla sulanabilecektir. Bugün Türkiye'de bir milyon hektardan az bir organize sulama sahası mevcuttur. Buna 1 milyon hektar tahmin edilen organize edilmemiş sulama sahasını — ki bu esas itibariyle buğday ve pamuk gibi oldukça ekstansif kültürlere, ilkbahar sellerinin tevziinden ibarettir. — ilâve etmek lâzımdır.

12 Yılda 750 bin kişi artan nüfusu beslemek için, her yıl munzam olarak sulamaya açılması gereken saha son derece geniştir. Eğer her yeni ağzın beslenmesi için 350 - 400 kgr. hububat ünitesine ihtiyaç olduğu ve munzam olarak sulanan bir hektar arazinin sulanmamış araziye nazaran 2 bin kgr. fazla mahsul verdiği kabul edilirse, sadece ekmek ihtiyacını karşılamak için her yıl 130 - 150 bin hektar munzam arazinin sulanması gerekmektedir.

Aşırı otlatmaya bırakılmış çayırlarda erozyonu durdurmak için, kuru stepteki hayvanların sayısı 1/3 nisbetinde azaltılmalıdır. Bunun, et ve süt arzını azaltmadan yapılması, sulanmış arazide hayvan yemi istihsal edilmesine bağlıdır. O halde kuru stepteki hayvan sayısının azaltılmasının tesirlerini izale etmek ve hızla artan nüfusun ot ve süt talebini karşılamak maksadıyla daha ayrıca 300 bin hektar araziye sulamaya ihtiyaç vardır. Bunun yanı sıra ihracat yapabilmek için asgarî bir hesaplama, her yıl 30 bin hektar sulanmalıdır.

Yekûn edersek, munzam 2,5 milyon hektar saha, 10 yıllık bir program dahilinde organize sulamaya açılmalıdır. Demek ki her yıl mevcuda ilâveten 250 bin hektar yeni araziye sulamak lâzımdır.

13 — Hakikat halde, Ziraat ve Nafia Bakanlıklarının 1950 ve 1957 yılları arasında suladıkları arazi 42 bin hektardan, 78 bin hektara yükselmiştir. Yani 7 yılda 36 bin hektar, yıllık ortalama olarak 5 bin hektar arazi sulamaya açılmıştır.

O halde devlet eliyle sulama tesisleri yapılması işini hızlandırmak lâzımdır. 1959 yılı zarfında devlet tarafından sulamaya açılacak arazi 55 bin hektar olarak kararlaştırılmıştır. 1970 de sulanan arazi 1 milyon hektarı — yılda 70 bin hektar civarında — bulacaktır. Meselenin malî portesi gözönünde tutulursa, bunun yerinde bir teşebbüs olduğu söylenebilir. Fakat temel gâye — ki kuru ziraatle doyurulmasına imkân olmayan artan nüfusun beslenmesi ve yükselen ithalât ihtiyacını karşılamak için döviz teminidir. — Gözönünde tutulursa, programın ihtiyaçları karşılamaktan uzak olduğu anlaşılır.

14 — Mesele, şimdiki programa göre sulanacak munzam arazi 2 - 3 misli arttırılırsa ve modern sulama teknikleri sayesinde hektar başına is-

tihsal şimdiki istihsalin birkaç misli üstüne çıkarılabilirse ancak hallolunabilir.

1957 de sulanan arazinin 1/4 inden biraz fazlası (% 26,2) hububat — esas itibariyle buğday — istihsaline hasredilmiştir. Fakat sulama neticesi hektar başına elde edilen munzam istihsal 500 kgr. ı aşamamıştır. Sulanan arazinin 1/3 ü (% 34,6) pamuk istihsaline gitmiştir. Pamuk esas itibariyle monokültür şeklinde yetiştirilmektedir. Yani aynı tarlada rotasyona gidilmeyip bir çok yıl müddetince münhasıranp amuk ekilmektedir. Bu metodla da sulama sayesinde elde edilen verim artışları kifayetsizdir. Esasen verim de, aynı tarlada gübresiz, uzun yıllar münhasıran pamuk yetiştirmek toprağı zayıflatacağından yıldan yıla azalacaktır. Bu mesele de Quentin M. Weet'in yukarıda zikredilen broşüründeki kötümser hükme iştirak edilmelidir: Şimdiki kifayetsiz pamuk ziraati tekniğı değişmezse, Türkiye uzun vadede pamuk ihraç edemeyecektir.

Demek ki sadece sulanmış arazinin genişletilmesi, yaklaşan tekstil ve gıda maddeleri açığını kapamağa hiç bir şekilde kâfi değildir. Ancak Türk çiftçisi irigasyon suyunu en iyi şekilde kullanmayı öğrenirse ve sulanmamış arazideki istihsal tekniklerini islâh ederse mesele halledilebilir.

Irigasyon suyunun yardımıyla «entansif ensolasyon» altında sudan azamî randıman alan piring ve alfa gibi nebatların yetiştirilmesine ehemmiyet verilmesi de zaruridir.

Bilhassa pamuk ziraatında, baklagiller ve trifolium (yonca) ile rotasyona gidilmelidir. Bunlar yem olarak kullanılmalı ve munzam tabii gübre toprağa tevzi edilmeli, nihayet tabii gübrenin tesirini arttırmak için geniş ölçüde ticarî gübre kullanılmalıdır.

15 — Türk hükümeti ve Batı Almanya Cumhuriyeti arasında imzalanan anlaşmaya göre Tahirova araştırma çiftliği sulu ziraat yapılan tipik bir çiftlik haline getirilecektir. Çiftliğin ekim sahalarının tamamını sulamak mümkündür. Bu sayede modern sulama metodları vasıtasıyla hektar başına verimlerin bir iki yıl içinde bir kaç misli arttırılabileceğini göstermek mümkün olacaktır. Bununla beraber tek bir örnek kâfi değildir. Buna benzer çiftlikler, memleketin sulu ziraate müsait belli başlı bölgelerinde kurulmalıdır.

16 — Bir hektar munzam araziyi sulamanın malî portesi hakkında bir rakam vermek çok zordur. İspanya ve İtalya'da modern sulama projelerinin maliyeti 1000 dolardır. Devlet Su İşlerinin bir hektar munzam arazinin sulanması için yaptığı masraf bu rakamın çok daha aşağısındadır. Bunun başlıca sebebi Devlet Su İşlerinin mesaisinin ekseriya baraj ve ba-

za başlıca kanalların inşasından ibaret kalması olmuştur. Projelerde, tek tek tarlalara kadar inen tevziat şebekeleri kifayetsiz kalmıştır. Sulanan sahanın teknik bakımdan optimum kullanılışı için toprağın hazırlanması işi, bilhassa modern sulama tekniklerine göre suyun kullanılmasında köylünün yetiştirilmesini sağlayacak eğitim servisi işi hemen hemen tamamıyla ihmal edilmiştir: Eğer bütün bunlar geliştirilmez ve sadece arazinin sulanmasıyla yetinilirse Türkiyenin milletçe içinde bulunduğu «fevkalâde hal» in atlatılması mümkün olmayacaktır. Sulama işi yukarıdaki mânada anlaşılıp yürütülürse hektar başına yatırımların İtalya ve İspanya'daki gibi 1000 dolar civarında olması kuvvetle muhtemeldir.

17 — Türk nüfusunu beslemek ve toprağın, stepin, ormanın mahvına müncer olacak şekilde işletilmesini durdurmak için zarurî yatırımların miktarı sulamaya ve sulamanın en iyi şekilde kullanılmasını sağlayacak kolaylıkların teminine matuf yatırımların çok daha üstündedir. Hakikat halde Türk ziraatinin bünyesinin yerinde inşasının çok şümüllü bir şekilde ele alınması bahis konusudur. Kuru bölgelerde, nüfus fazlası mevcuttur, bilhassa mer'a hayvanlarının sayısı normalin çok üstündedir. Eğer mer'aların tekrar verimli bir hale getirilmesi isteniyorsa, hayvan sayısının azaltılması zaruridir. Keçilerin ayısı âzami süratle % 20 indirilmelidir. Tabii ki kuru bölgelerdeki hayvan sayısının süratle ve büyük ölçüde azaltılması, sulu arazide yem istihsalinin arttırılmasıyla sıkı sıkıya ilgilidir. Türkiye'nin sulamaya müsait, m ünbit sahil ovalarında geniş ihtiyatlara sahip bulunması bu bakımdan büyük bir şanstır. Kuru bölgelerde kötü beslenmiş hayvanlar buraya nakledilmelidir.

Bu şekilde Türkiye'de verimi çok büyük ölçüde arttırmak mümkün olacaktır. Halen aşırı otlatma yapılan bozkırda yılda 300 milyon kgr. et istihsal edilmektedir. Adam başına et istihlâki 12 kgr. dir. Aynı miktarda et istihsalı sulanmış toprakta alfa alfa, trifolium (yonca), sulanmış ve gübrelenmiş çayır, sulanmış ve usulüne uygun şekilde gübrelenmiş mısır yetiştirilmesi sayesinde modern tekniklerle 500 - 600 bin hektar arazi bu iş için kifayet edecektir. Halbuki halen bu et 30 milyon hektar aşırı otlatma yapılan bir bozkır, tahrip edilmiş ormanlıklar üzerinde istihsal edilmektedir.

Kuru bölgelerde hayvan sayısı 1/3 nisbetinde azaltmak, orman ve stepteki erozyonu durdurmak ve mer'aların verimini yükseltmek için en müessir yoldur.

18 — Nüfusun bir kısmının kurak bölgelerden alınıp sulu ziraate açılacak olan sahalara yerleştirilmesi mutlak bir zaruret olarak ortaya çıkmaktadır.

19 — Türkiye'de gübreye çok büyük bir ihtiyaç vardır. Tezek bir ısıtma vasıtası olmaktan çıkarılmalıdır. Sulanmış, sulanmamış toprakta bu iş için ağaç yetiştirilmesi düşünülebilir. Fakat tabii gübre ihtiyacı bu suretle karşılanmaktan çok uzaktır. Türkiye, Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı memleketleri arasında en az ticarî gübre kullanan memlekettir. Az olan ticarî gübre istihlâki son dört yıl içinde 1/3 e düşmüştür. 1947 nitrojen istihlâki hektar başına 0,2 kgr. olduğu halde Mısırda 47 kgr. dir. Sulanmış arazi 3-4 milyon hektara çıkarılmalıdır. Mısırın şimdiki nitrojen istihlâki esas alınır, sadece sulanan arazide 200 bin ton saf nitrojene ihtiyaç olacaktır ki bu bir milyon ton nitrojen gübresine tekabül etmektedir. Fosforlu gübreye olan ihtiyaç çok daha fazladır. Sadece sulanan arazide 1 milyon ton süper fosfat lâzımdır. Ayrıca sulanmamış arazide hububat verimini arttırmak ve yıllardır süren aşırı otlatma yüzünden kuvvetini kaybeden çayırların besleme kapasitesini eski haline getirmek için hububat ekilen topraklarda ve çayırlarda süperfosfat kullanılması zaruridir. Ticarî gübre istihlâki, 10 yıllık bir kalkınma programı çerçevesinde adım adım geliştirilebilir. Ödeme muvazenesinin durumu düşünülürse bu kadar mühim miktarda gübrenin hazır ithaline imkân yoktur. Nitrojen ve süperfosfat istihsal edecek fabrikaların inşasına, yatırım programlarında yüksek bir priorite tanınmalıdır.

20 — Sulanan araziye 2,5 milyon hektar arttırma zarureti yanında, 10 yıllık erozyon kontrolü için de yatırımlar lâzımdır. Toprağın asırlar boyu tahribi bir kaç yıl içinde tedavi edilemez. 2000 yılına kadar uzanan — ki öyle olmalıdır — bir erozyon kontrolü programının maliyetinin 90 milyar Türk lirası olduğu hesaplanmıştır. Bu miktarın kabaca dört milyarı programın ilk yıllarında yatırılmalıdır.

21 — Ormancılık da geniş yatırımlara ihtiyaç göstermektedir. «Orman» bölümündeki inceleme, büyük bir talih eseri olarak Türkiye'nin hâlâ geniş orman ihtiyatlarına sahip bulunduğunu göstermektedir. Eğer ormanlara iyi bakılırsa Türkiye'nin nüfusunun iki misline çıkacağı 2000 yılında bile, ormanlar gerekli kereste ihtiyacını karşılayacak durumdadır. Yalnız bunun için, geniş yatırımlar zaruridir. Bilhassa ormana giriş imkânı veren orman yolları yapılmalıdır. Asrın sonunda, orman bölgelerine götüren 100 bin km. uzunluğunda yeni yol inşaatı bitirilmelidir.

Ormancılık sahasında yatırımlar bilhassa kârlı olacaktır. Sadece orman yol inşaatında ve ormanların islâhında kullanılan sermaye uzun vâdede faiz getirmekle kalmıyacak, yeniden ormanlaştırma için kullanılan ve aynı şekilde kârlı olacaktır. Yalnız ilk 10 yılda ormancılığa yatırılan sermayenin ormancılığın dışındaki kaynaklardan geleceği unutulmamalıdır.

22 — Türkiye'yi bugün içine düştüğü ciddi buhranlardan kurtarmak için gerekli yatırım miktarı korku verici yüksekliktedir. Eğer modern sulama projelerinin maliyeti hektar başına 1000 dolar ise ve sulama programı 10 yılda tamamlanacak ise, yılda 250 milyon dolar yatırım yapmak lâzımdır. Erozyon kontrolü için gerekli yatırımları ılda ayrıca 50 milyon dolar alacaktır. Keza ormanların bakımı ve işletmeye açılması yılda 50 milyon dolara ihtiyaç gösterecektir. O halde yekûn yıllık yatırım 350 milyon dolar civarında olacaktır.

23 — Türkiye'nin endişe verici iktisadî durumunun fazla yatırım neticesi olduğunu düşünmek son derece hatalıdır. Aksine Türkiye çok az yatırım yapmaktadır. Bilhassa memleketin enfastrüktürüne taallük eden yatırımlar kesilmemeli, bilâkis arttırılmalıdır. Türkiye gibi nüfusun % 3 arttığı ve enfastrüktürün son derece zayıf olduğu bir memlekette gerekli yatırım miktarını tahmin zor değildir. Bu tip bir memlekette milli geliri % 1 arttırmak için milli hasılanın % 4 ü yatırılmalıdır. O halde nüfusu % 3 artan Türkiye'de adam başına geliri sâbit tutmak için milli hasılanın 12 sini yatırımlara ayırmak lâzımdır. Bu da kâfi değildir. Bu miktar en münasip şekilde yatırılmalıdır. Millî hasılayı arttıran yatırımlara mutlak priorite tanınması zarurîdir.

Adam başına düşen gelirin sâbit tutulması kifayet etmeyeceğine göre, onu mütevazi bir ölçüde yükseltmek için dahi Türkiye, millî hasılanın % 15 - 16 sını yatırımlara ayırmak zorundadır.

24 — Son on yılda enfastrüktürün bir sektöründe, yol inşasında geniş yatırımlar yapılması isabetli olmuştur. Bu yapılmadıkça Türk ziraatini içinde bulunduğu kritik durumdan kurtarmak için girişilecek tegebbüsler, ümit verici olmayacaktı. Bütün yıl boyunca kullanılan bir yol sebekesi olmadıkça, bir çok köye ulaşmak imkânı bulunamayacaktı. 10 yıllık yol programının muvaffakiyeti bugün buna imkân vermektedir.

Gelecek 10 yıl zarfında bir sulama sebekesinin tesisine en yüksek priorite verilmelidir, ormanlara giriş imkânını temin maksadıyla yol programına devam edilmeli ve toprak muhafaza hususunda hiç değilse ilk adımlar atılmalıdır. Ancak bunlar yapılırsa, gelecek 10 yıl Türkiye için bir ilerleme ifade edebilir.

25 — Sulama, toprak muhafazası, ormanların bakımı ve işletmeye açılması için her yıl 350 milyon dolar ayırma imkânlarını incelemeden evvel, Türkiye'nin millî geliri ve bütçesi incelenmelidir.

Yukarıda yatırım ihtiyaçları dolarla ifade edilmiştir. Doları Türk lirasına çevirmek için sıhhatli bir ölçü bulmak zordur. Halen bir doları 6 - 7

Türk lirası hesabetmek, hakikate yakın düşecektir. Eğer bu böyleyse, Türkiye'nin bugünkü millî hasılası 4 milyar, bütçesi 1 milyar dolar civarındadır. Yatırımların takriben 3/4 ü âmme sektörü, 1/4 ü hususî sektöre aittir. Halen yekûn yatırım miktarı millî hasılanın kabaca % 7 - 8 ine ulaşmaktadır. Yani adam başına geliri mütevazî bir şekilde arttırmak için gerekli yatırımların takriben yarısı karşılanmaktadır.

26 — 1957 ve 1958 yıllarında âmme masrafları:

	1957	1958
Sağlık	195	198,5
Eğitim	587,8	621,7
Sosyal Güvenlik	247,5	262,3
İktisadî Kalkınma	1317,4	1519,1
Savunma	1053,9	1087,5
Borçların İtfası	157,2	263,9
İdare	585,6	643,7
	4144,4	4596,7

Bütçe masraflarının 1/4 ü savunmaya gitmektedir. FAO âmme masraflarının dağılışı hakkında fikir yürütmeye selâhiyetli değildir. Fakat aşikârdır ki durum değişmezse ve enfastrüktür yatırımları için dışarıdan geniş ve devamlı yardım yapılmazsa, Türkiye'nin içinde bulunduğu buhrandan kurtulmasına imkân yoktur.

27 — Dış memleketlerden gelmesi lâzım gelecek olan yardım miktarı, fiilen gelebilecek yardım miktarını aşmaktadır. Bu büyüklükteki bir yardım, ancak büyükçe bir kısmı para şeklinde değil de mal olarak, bilhassa yardım yapan memlekette istihsal fazlası mallar olarak yapılırsa gerçekleştirilebilir. Meselâ Amerika Türk iktisadiyatına bu tarz yardımlar yapmıştır. (480 sayılı Amerikan kanununa göre verilen ziraî mahsul fazlaları) aynı zamanda karşılık paralarını da, yardım gören memleketin kalkınmasında kullanmak mümkün olmaktadır.

Türkiyenin bünyevî zayıflıklarını ortadank aldırmaq için bu raporda anahatları çizilen programın önümüzdeki yıllarda, Türkiye'nin «beslenme muvazenesi» ne bir tesisi olmayacaktır. Bunun için buğday ve mısır şeklinde geniş miktarda yardımlar çok faydalı olacaktır. Bu malların satı-

sından elde edilen para herseyden evvel sulama, erozyon kontrolü ve ormanların genişletilmesine tahsis edilmelidir. Amerikan mısırı, aşırı otların yapılan kurak arazideki ot istihsalinin büyük kısmını, Anadolu'dan gelen zayıf hayvanların kesim için beslendiği sahil ovalarına nakletmekte büyük ölçüde faydalı olacaktır.

Yardım yapan memleketlerdeki diğer azlalar da bu bakımdan faydalı olabilir. Meselâ Batı dünyasında son yıllarda sentetik nitrojen sahasında istihsal kapasitesi aşırı derecede genişlemiştir. Satılması mümkün olmayan ve normal stok hududunu aşan nitrojen fazlaları birikmiştir. Bunun devri için bir hal şekli bulunabilir. Keza satılmasına imkân olmayan kömür stokları mevcuttur. Bu Türkiye ve diğer kalkınan memleketlere verilerek, onların kalkınmaları hızlandırılabilir.

28 — Sübvansiyonlar Türkiye'nin içinde bulunduğu buhranı yenmeğe kâfi gelmeyecektir. Bizzat Türkiye de bu mevzuda büyük bir gayret göstermelidir. Evveleminde Türk köylerindeki fazla nüfus seferber edilmelidir. Türk ziraatindeki 9 milyon işçinin 2 milyonununun alen istihdam edilmediği tahmin edilmektedir. Şu mânada ki bu kimselerin ekserisi yılda birkaç ayın dışında bir iş yapmamaktadır. Eğer sadece bu kullanılmayan işgücü seferber edilebilirse ve bu suretle istihdam edilen her şahıs, kendi geçimini düşündükten sonra zarurî enfastrüktür yatırımlarına 200 dolar civarında ve üstünde bir iştirak yapabilirse, bu, yılda 400 milyon dolara erişen bir sermayenin seferber edilmesi mânasına gelecektir.

Halen nüfus artışının büyük bir kısmı köylerde kalmaktadır. Köylerde her yıl çalışma çağına giren nüfus, bir kaç yüz bin artmaktadır. Bu munzam işgücünün Türkiye'nin an'anevi ziraatine hemen hemen hiç faydası dokunmamaktadır. Aksine bunun muhtelif mahzurları vardır: Ekilmemesi gereken topraklar ekilmektedir, toprağın bölünmesi artmaktadır. Aşırı otlatma yapılan bozkırda, bunların munzam olarak satın aldıkları hayvanlar yüzünden aşırı otlatma daha da vehamet kesbetmektedir. Çayır elde etmek için ormanların yakılarak tahribi devam edecektir. O halde köylerdeki bu fazla işgücünün seferber edilmesi, Türkiye'yi içinde bulunduğu kritik durumdan çıkarmak için tatbik edilecek programın zarurî bir unsurudur.

29 — Türkiye'nin yakın bir istikbalde dışyardımsız yaşayabilir bir hale gelmesi için zarurî yatırımlar aşağıdaki tedbirlerle kombine edildiği takdirde mümkün olacaktır.

(1) Sulama, toprak muhafazası ve ormanların geliştirilmesi mevzu-
larına yatırım plânlarında priorite verilmelidir. Bu cins projelere âmme
sektörünün tahsis ettiği meblâğlar büyük ölçüde arttırılmalıdır.

(2) Türkiye, asgarî 10 yıl için milletlerarası uzun vâdeli yardımlar
almalıdır.

(3) Köylerdeki fazla işgücü, memleketin kalkınması için seferber
edilmelidir.

30 — Türkiye'nin milletçe «Fevkalâde hal» şartları içinde bulunduğu
kat'iyetle söylenebilir. Bu şartların ağırlığı yıldan yıla aşikâr bir hale ge-
lecektir. Alınması gereken tedbirlerin çoğu hoş gitmeyecektir. Ancak
uzun vadeli, iyi plânlanmış dışyardımın yanı sıra Türk milletine has olan
geniş maddî ve manevî enerjiler seferber edilebilirse, bu iş başarılabilir.

—oO—